

**You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice**

Title: Aspiracje życiowe i zawodowe uczniów szkół ponadgimnazjalnych na przykładzie powiatu wodzisławskiego

Author: Marek Niemiec

Citation style: Niemiec Marek. (2007). Aspiracje życiowe i zawodowe uczniów szkół ponadgimnazjalnych na przykładzie powiatu wodzisławskiego. Praca doktorska.
Katowice : Uniwersytet Śląski

© Korzystanie z tego materiału jest możliwe zgodnie z właściwymi przepisami o dozwolonym użytku lub o innych wyjątkach przewidzianych w przepisach prawa, a korzystanie w szerszym zakresie wymaga uzyskania zgody uprawnionego.

UNIwersytet ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

UNIwersYTET ŚLĄSKI W KATOWICACH

WYDZIAŁ NAUK SPOŁECZNYCH

INSTYTUT SOCJOLOGII

mgr Marek Niemiec

**ASPIRACJE ŻYCIOWE I ZAWODOWE
UCZNIÓW SZKÓŁ PONADGIMNAZJALNYCH
NA PRZYKŁADZIE POWIATU WODZISŁAWSKIEGO**

**Praca wykonana pod kierunkiem
prof. zw. dr hab. Władysława Jachera**

Katowice 2007

SPIS TREŚCI

WSTĘP	4
ROZDZIAŁ I Pojęcie i rodzaje aspiracji w literaturze przedmiotu	7
1. Pojęcie aspiracji i poziomu aspiracji.....	7
2. Rodzaje i dziedziny aspiracji.....	16
2.1. Aspiracje dotyczące nauki szkolnej	18
2.2. Aspiracje kulturalne	21
2.3. Aspiracje społeczne.....	22
2.4. Aspiracje zawodowe	25
2.5. Aspiracje moralne związane z wartościami czy normami etycznymi.....	27
2.6. Aspiracje rodzinne i osobiste	28
2.7. Aspiracje materialne.....	30
3. Wpływ różnych czynników na kształtowanie się aspiracji -uwarunkowania społeczne	31
3.1. Wpływ rodziny na aspiracje młodzieży	32
3.2. Wpływ środków masowego przekazu na kształtowanie się aspiracji.....	37
3.3. Wpływ środowiska rówieśniczego na aspiracje uczniów szkół ponadgimnazjalnych.....	40
3.4. Wpływ szkoły (uczniów, nauczycieli, wychowawców) na kształtowanie się aspiracji wśród uczniów	41
ROZDZIAŁ II Pojęcie wartości, rodzaje wartości oraz wpływ wartości na kształtowanie się aspiracji	45
1. Pojęcie „wartość” dawniej i dziś.....	45
2. Rodzaje, hierarchie i systemy wartości	47
3. Poszukiwanie i tworzenie wartości przez przedstawicieli młodego pokolenia.....	49
3.1. Czynniki warunkujące kształtowanie wartości u młodych ludzi	53
3.2. Wpływ wartości na postawy wśród młodzieży	57
3.3. Wpływ wartości na kształtowanie się różnego rodzaju aspiracji.....	58
ROZDZIAŁ III Historyczne i gospodarcze położenie powiatu wodzisławskiego ..	60
1. Zarys dziejów Ziemi Wodzisławskiej.....	61
2. Gospodarczy rys powiatu wodzisławskiego	62
ROZDZIAŁ IV Ogólna sytuacja na rynku edukacji i pracy w powiecie wodzisławskim	66
1. Sytuacja na rynku edukacji w powiecie wodzisławskim	66
1.1 Rodzaje szkół i kierunki kształcenia	69
1.2 Nabór do szkół w roku szkolnym 2006/2007.....	78

2.1.Rola przemysłu górniczego oraz perspektywy zatrudnienia w górnictwie w powiecie wodzisławskim i powiatach ościennych	93
2.2.Perspektywy pracy w różnego rodzaju przedsiębiorstwach na terenie powiatu wodzisławskiego	95
2.3.Samozatrudnienie jako perspektywa pracy dla młodych ludzi w powiecie wodzisławskim	96
ROZDZIAŁ V Metodologia badań.....	98
1. Cel i problematyka badań.....	98
2. Metody i techniki stosowane w badaniach.....	99
3. Hipotezy badawcze	101
4. Organizacja i teren badań.....	103
5. Charakterystyka badanych grup uczniów	104
ROZDZIAŁ VI Aspiracje życiowe i zawodowe uczniów szkół ponadgimnazjalnych powiatu wodzisławskiego na podstawie badań własnych.....	131
1. Aspiracje oświatowe	132
2.Aspiracje zawodowe	159
3. Aspiracje życiowe	204
ROZDZIAŁ VII Podsumowanie wyników badań oraz wnioski	249
1. Podsumowanie wyników badań	249
2. Wnioski	260
ZAKOŃCZENIE	263
BIBLIOGRAFIA	265
SPIS TABEL	273
ANEKS	276

WSTĘP

Aspiracje zawodowe i życiowe młodzieży szkół ponadgimnazjalnych zainteresowały mnie szczególnie z powodu wykonywanej przeze mnie pracy — nauczyciela zawodu i przedmiotów zawodowych w Powiatowym Centrum Kształcenia Ustawicznego w Wodzisławiu Śl. oraz pełnienia funkcji doradcy metodycznego przedmiotów zawodowych i zajęć praktycznych w Powiatowym Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli w Wodzisławiu Śl.

Z doświadczenia pracy w szkole wnioskuję, iż dzisiejsza młodzież boryka się z trudnościami związanymi z wyborem swej dalszej drogi życiowej. Aktualne zachowania i dążenia młodzieży, przyjmowanie określonych postaw i ideałów w ostatnich latach przemian społeczno - gospodarczych uległy dość istotnym zmianom. Pojawiło się wiele nowych zawodów, a co za tym idzie, powstało wiele nowych szkół i kierunków kształcenia.

Chęć poznania i zorientowania się, jakie wzory i dążenia cieszą się największym poparciem i uzyskują największą aprobatę wśród współczesnej młodzieży oraz czy są to wzory pozytywne, skłoniła mnie do napisania pracy na ww. temat. Moim zdaniem, poznanie aspiracji zawodowych i życiowych moich uczniów oraz uczniów innych szkół ponadgimnazjalnych w powiecie wodzisławskim pozwoli na uzyskanie obrazu ich aspiracji, ambicji, określenie wartości, jakimi się kierują. Zdobyty i przeanalizowany materiał pozwoli mi również na podzielenie się określonymi informacjami i danymi z innymi nauczycielami np. w celu nawiązania lepszego kontaktu z uczniami, zrozumienia, jakimi kierują się wartościami, wyjścia naprzeciw ich oczekiwaniom.

Informacje uzyskane w wyniku przeprowadzonych badań socjologiczno –

pedagogicznych mogą stanowić doskonały materiał dla władz oświatowych powiatu wodzisławskiego pomocny przy planowaniu kierunków i specjalizacji dalszego kształcenia młodzieży i dorosłych, szczególnie w szkołach policealnych, średnich szkołach dla dorosłych, kursach kwalifikacyjnych, doskonalących czy studiach na uczelniach mieszczących się na terenie powiatu wodzisławskiego i powiatów ościennych.

Aspiracje zawodowe i życiowe to temat bardzo często poruszany zarówno w literaturze socjologicznej, pedagogicznej, jak i psychologicznej. Pełnią one ważną rolę w kształtowaniu wizji przyszłości każdego człowieka. Ponadto aspiracje pozostają w ścisłym związku z systemem wartości preferowanym przez jednostkę czy daną grupę społeczną, a hierarchia wartości i przemiany w niej zachodzące stanowią bez wątpienia interesujące pole do badań i rozważań.

Aspiracje życiowe stanowią wypadkową wielu czynników wspomagających ich kształtowanie, a mianowicie uwarunkowań osobowościowych, środowiskowych i pedagogicznych. Ogromna rola w rozwoju aspiracji każdego człowieka przypada rodzinie - podstawowej komórce społecznej. Z reguły rodzice pragną jak najlepszej przyszłości dla swoich dzieci, starają się rozbudzić w nich zamiłowanie do nauki i przekazują na nie swoje niezrealizowane marzenia dotyczące wyboru drogi kształcenia, zawodu, sportu, muzyki itp. Zdarza się więc tak, że aspiracje dzieci stanowią prawie wierne odzwierciedlenie aspiracji ich rodziców. Wówczas ich droga życiowa jest podporządkowana planom rodziców wobec nich. Uczniowie szkół ponadgimnazjalnych stanowią bardzo specyficzną grupę. Charakteryzuje ich już znaczny rozwój psychiczny i fizyczny, a jednocześnie są pod wieloma względami zależni od swoich rodziców, opiekunów, od środowiska rówieśniczego, od szkoły. W toku swojego życia odnosili już małe (niektórzy znaczne) sukcesy i porażki, które w mniejszym lub większym stopniu kształtują ich pogląd na świat. Pewne czynniki i sytuacje sprawiły, że podjęli oni naukę w młodzieżowych szkołach zawodowych, liceach czy technikach. Czy te i inne decyzje zostały podjęte zgodnie z własnymi aspiracjami? Kto lub co miało największy wpływ na kształtowanie się różnego

rodzaju aspiracji? Jak wyobrażają sobie swoją przyszłość zawodową, edukacyjną (chęć dalszego kształcenia się), swoje życie osobiste, rodzinne? Na to i na wiele innych pytań chciałbym odpowiedzieć w niniejszej pracy.

ROZDZIAŁ I

Pojęcie i rodzaje aspiracji w literaturze przedmiotu

1. Pojęcie aspiracji i poziomu aspiracji

„Aspiracje”- to pojęcie coraz częściej używane, ogólnie rozumiane jako jeden z ważnych motywów ludzkiego działania. Mówiąc o aspiracjach, mamy na myśli pewien istotny składnik osobowości człowieka aktywnego, podejmującego różne działania zmierzające do doskonalenia samego siebie i otaczającego go środowiska. Możemy je wykorzystać jako siłę napędową skierowaną ku rozwojowi różnych gałęzi gospodarki, nauki, kultury, sportu itp. czy też mogą one określać kierunki rozwoju własnej osobowości, realizowania własnych dążeń, zamierzeń, celów. Aspiracje młodzieży mogą zatem dotyczyć zarówno społecznych, jak i osobistych celów działania.

Od treści i poziomu aspiracji zależy w dużej mierze przebieg rozwoju społecznego oraz procesu socjalizacji dzisiejszej młodzieży. Mając kilkanaście lat, człowiek podejmuje ważne dla siebie i dla swojej przyszłości decyzje życiowe. Decyzje te są, a w zasadzie powinny być, bardzo silnie uwarunkowane właśnie przez aspiracje. Na kształtowanie się różnego rodzaju aspiracji, w tym również aspiracji życiowych i zawodowych, wpływ ma bardzo wiele czynników: rodzina, jej status społeczny, pochodzenie, szkoła (ważna rola nauczycieli, wychowawców),

grupa społeczna, z której wywodzi się młody człowiek, środki masowego przekazu, środowisko rówieśnicze, doświadczenia życiowe, sytuacja społeczno - polityczna, gospodarcza kraju, regionu czy miasta (np. przeobrażenia społeczno – ekonomiczne).

Słusznie zauważa J. Szczepański, że „jednym z podstawowych warunków prawidłowo funkcjonującego i rozwijającego się społeczeństwa jest, aby indywidualne dążenia i aspiracje wykorzystywać jako siłę napędową gospodarki, należy je racjonalnie kształtować i obracać w kierunku dążeń konstruktywnych, bo są one jednym z podstawowych warunków pomyślnego rozwoju społeczeństwa”¹

Samo pojęcie „aspiracji” różnie jest interpretowane i różnie rozumiane przez wybitnych znawców tego zagadnienia. Poznanie różnych sposobów rozumienia tego pojęcia występujących w literaturze będzie pomocne przy uściśleniu jego znaczenia i umożliwi jednoznaczne posługiwanie się nim.

Pojęcie „aspiracji” jak i inne pojęcia w naukach społecznych jest bardzo różnie definiowane w literaturze przedmiotu i w różnym rozumieniu bywa używane zarówno w języku naukowym, jak i w mowie potocznej, zarówno w naukach socjologicznych jak i psychologicznych czy pedagogicznych.

Na podstawie przeanalizowanej literatury można się zorientować, iż pojęcie „aspiracji” bywa często określane jako przyszłość, dążenie do osiągnięcia jakiegoś celu, zamierzenia, jak również pragnienie dotyczące wyników własnego działania lub osiągnięcia za jego pośrednictwem pożądanego stanu satysfakcjonujących danego osobnika oraz spełniających dlań funkcję nagrody.

Różne opracowania naukowe w różny sposób definiują pojęcie „aspiracji” — potocznie definiowane jest jako „...pragnienie czegoś, dążenie do osiągnięcia czegoś. Definiowane przez psychologów „aspiracje”, to dążenie do osiągnięcia nakreślonych sobie celów, pragnienie realizacji wyższych wartości, jak różnego

¹ E. Syrek, *Aspiracje młodzieży niedostosowanej społecznie*, Katowice 1986, s. 12.

rodzaju ideały życiowe; światopoglądowe itp.”²

W „Słowniku języka polskiego” „aspiracje” utożsamia się z kilkoma, dość różniącymi się, a przynajmniej nie jednoznacznymi pojęciami, mianowicie: ambicją, pretensją, dążeniem i pragnieniem.³

W „Słowniku wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych” spotykamy definicję mówiącą, że aspiracje można określić jako „dążenie (do osiągnięcia czegoś), pragnienie (dopięcie celu, dobicie czegoś).”⁴

Według A. Janowskiego, aspiracje- to w miarę trwałe i względnie silne życzenia jednostki dotyczące właściwości lub stanów, jakimi ma się charakteryzować jej życie w przyszłości oraz obiektów, jakie w tym życiu będzie chciała osiągnąć. A. Janowski odróżnia znaczeniowo aspiracje od innych zbliżonych pojęć.⁵ Zakłada, że pierwotne wobec aspiracji są: motywy i pojedyncze życzenia jednostki.

„Motyw- jest to stan jednostki skierowany na osiągnięcie pewnego obiektu lub znalezienie się w określonej sytuacji psychicznej. Motywy wpływają na życzenia, przez które autor rozumie jednorazowe, krótkotrwałe pragnienie osiągnięcia pewnego stanu lub pewnego obiektu. Główną różnicą między życzeniami, a aspiracjami jest brak trwałości tych pierwszych.”⁶

W ujęciu A. Sokołowskiej, aspiracje- to ogół pragnień i dążeń dotyczących osobistej przyszłości jednostki.⁷

J. Pieter aspiracje określa jako „nadzieje na powodzenie w urzeczywistnianiu określonych zamierzeń lub planów”.⁸

Kolejną osobą zajmującą się badaniem aspiracji młodzieży był Z. Skorny.

² *Wielka encyklopedia powszechna*. Warszawa 1962, PWN, s. 417

³ W. Doroszewski (red.), *Słownik języka polskiego*. t. I, Warszawa 1958, PWN, s. 225

⁴ W. Kopaliński, *Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych*. Warszawa 1975, Wiedza Powszechna, s. 89

⁵ A. Janowski, *Aspiracje młodzieży szkół średnich*. Warszawa 1977, s. 32

⁶ A. Janowski, *tamże*, s. 33

⁷ A. Sokołowska, *Stosunek młodzieży do jej perspektyw życiowych*. Warszawa 1967, s. 14

⁸ J. Pieter, *Słownik psychologiczny*. Warszawa 1996, s. 26

Twierdził on, że z aspiracjami łączy się zarówno zamierzenia, jak i pragnienia. Aspiracje traktowane jako pragnienia, zamierzenia lub zaprogramowany wynik własnego działania należy odróżnić od oczekiwań. Są nimi przewidywania dotyczące wyników własnego przyszłego działania. Oczekiwanie, wg autora, dotyczy więc wyniku, który dany osobnik spodziewa się osiągnąć, wykonując dane zadanie. W związku z powyższym Z. Skorny wskazuje na zaistniałe podobieństwa i różnice między oczekiwaniami i aspiracjami. Ich wspólną cechą jest to, że dotyczą wyniku własnego działania, który to wynik będzie realizowany w przyszłości. Natomiast istotna różnica między nimi dotyczy ich form. Aspiracje przyjmują formę zamierzeń, pragnień dotyczących tego wyniku oraz mogą spełniać funkcje stymulatora działania, natomiast oczekiwania to forma sądów odnoszących się do przyszłych wyników własnego działania.⁹

Zdaniem autora „Słownika pedagogicznego”- W. Okonia, „aspiracje - to dążenie do osiągnięcia zamierzonych celów, do realizacji jakichś ideałów życiowych. Niektórzy badacze łączą aspiracje z potrzebami, a inni oddzielają jedne od drugich, zakładając, że aspiracje jak gdyby wyprzedzają same potrzeby, wiążą się natomiast z motywacją zadań stawianych sobie przez jednostkę”.¹⁰

O aspiracjach pisał również M. Kozakiewicz. Uważa on, że „aspiracje- to pragnienie czegoś, dążenie do czegoś w życiu, np. dążenie do osiągnięcia określonych, wytkniętych celów, pragnienie realizacji ambitnych planów, zadań itp.”¹¹

Również W. Łukaszewski zajmował się badaniem aspiracji, on także zdefiniował to pojęcie. Według niego „aspiracje- to idealne rezultaty działania uświadamiane przez podmiot w formie pragnień i stanowiące składnik „ja idealnego” zauważył on również różnice pomiędzy aspiracjami i oczekiwaniami. Jego zdaniem „oczekiwania to spodziewane wyniki działania uzależnione od dotychczasowych wyników działania, stanowiące składnik *ja*

⁹ Z. Skorny, *Aspiracje młodzieży oraz kierujące nimi prawidłowości*. Wrocław 1980, s. 12

¹⁰ W. Okoń, *Słownik pedagogiczny*. Warszawa 1987, s. 25

¹¹ T. Lewowicki, *Aspiracje dzieci i młodzieży*. Warszawa 1987 s. 20

realnego. Aspiracje dotyczą wyników lub stanów pożądanых, oczekiwania zaś - spodziewanych, przewidywanych. Miedzy aspiracjami i oczekiwaniami może zachodzić stan zgodności lub rozbieżności.”¹²

Kolejną osobą zajmującą się aspiracjami był E. R. Hilgard. Pisząc o aspiracjach, uważał on, że „najbardziej istotny jest cel, który jednostka stawia przed sobą jako coś, co spodziewa się osiągnąć lub stara się osiągnąć”¹³

Analizując tę definicję, należy stwierdzić, że aspiracje są tutaj zarówno pojęciem oczekiwania, jak i działania.

Inaczej definiują pojęcie aspiracji socjologowie, a nieco inaczej psychologowie.

W ujęciu socjologicznym częściej odwołujemy się do hierarchii wartości lub celów. Definicja „aspiracji” brzmi wówczas następująco: „zespół dążeń wyznaczonych przez hierarchie celów, które jednostka akceptuje oraz definiuje jako ważne, a które przesądzają o jego planach życiowych”.¹⁴

W ujęciu psychologicznym częściej zajmujemy się psychicznymi właściwościami dążeń, osiągnięcia określonych celów.

„W psychologii aspiracje są rozumiane jako zmienna osobowościowa, która powstaje na bazie percepcji poprzednich doświadczeń odnoszących się do wyników i do ocen tych wyników własnego działania, a także na bazie standardów grupowych oraz procesu modyfikacyjnego, przez co aspiracje odgrywają duże znaczenie w procesie formowania samooceny, z którą jest związany poziom aspiracji.”¹⁵

Wydaje się jednak, że „w naukach społecznych powinno się aspiracje ujmować w sposób całościowy, który łączyłby w sobie podstawowe zależności wykryte na podstawie badań nad psychologią motywacji z ogółem wiadomości o aspiracjach zebranych przez socjologów – a więc ujęcie w jedną całość wiedzy

¹² Z. Skorny, *Aspiracje młodzieży oraz kierujące nimi prawidłowości*. Wrocław 1980, s.13

¹³ E.R. Hilgard, *Wprowadzenie do psychologii*. Warszawa 1967 s. 985

¹⁴ M. Łoś, *Aspiracje a środowisko*. Warszawa 1972, s. 12,13

¹⁵ J. Koziński, *Psychologiczna teoria decyzji*, Warszawa 1977, s.32

o naturze dążenia jednostki i zarazem o obiektach powszechnie przez jednostki ludzkie w określonym społeczeństwie pożądanych.”¹⁶

Próby całościowego określenia „aspiracji” podjęła się A. Kłosowska, która uważa, że „aspiracje - to kategoria potrzeb świadomych, odnoszących się do przedmiotów i wartości aktualnie nieposiadanych lub takich, które wymagają stałego odnawiania, a są uznawane za godne pożądania”¹⁷

W definicji określonej przez A. Kłosowską możemy dostrzec elementy socjologicznego rozumienia aspiracji – obiekty dążeń (wartości, przedmioty) oraz elementy psychologiczne tego terminu – pojęcie potrzeb typowe w psychologii motywacji.

Również A. Janowski zdefiniował „aspiracje” w sposób całościowy, ujmując w definicji tego terminu zagadnienia z zakresy socjologii i psychologii.

Podsumowując ten szkic różnych sposobów rozumienia aspiracji, dojść należy do wniosku, że aspiracje, to ogół celów, dążeń, wartości, zamierzeń, oczekiwań, pragnień działań i decyzji związanych z określoną sferą życia, których wynik będzie zrealizowany w przyszłości.

Zdaniem wielu psychologów i socjologów aspiracje i oczekiwania zazwyczaj różnią się od siebie, przy czym aspiracje są przeważnie wyższe niż oczekiwania.

Na podstawie zacytowanych definicji aspiracji możemy stwierdzić, że autorzy dążą do ujęcia tego terminu w różny sposób, niektórzy czynią to z punktu widzenia nauki, której są przedstawicielami, inni dążą do spojrzenia na aspiracje w sposób całościowy i wielostronny. Wydaje się, że to wielostronne i całościowe spojrzenie na aspiracje w kontekście dorastającej młodzieży może dać pełen obraz wartości, zamierzeń, pragnień, celów, dążeń, działań, oczekiwań, i decyzji związanych z aspiracjami życiowymi i zawodowymi współczesnej młodzieży szkół ponadgimnazjalnych, o których mówi niniejsza praca.

¹⁶ A. Janowski, *Aspiracje młodzieży szkół średnich*, Warszawa 1977, s. 13

¹⁷ A. Kłosowska, *Wartości, potrzeby i aspiracje kulturalne małej społeczności miejskiej*, „Studia socjologiczne” 1970 nr 3, s. 19

Podobnie jak różne jest rozumienie aspiracji i w różnych aspektach możemy o niej pisać, tak rozmaicie pojmuje się określenie „poziom aspiracji”.

Zostało ono po raz pierwszy wprowadzone do psychologii przez K. Lewina i jego współpracowników: po raz pierwszy sformułował je F. Hoppe (1930), następnie zaś T. Dembo (1931) posługiwał się nim w badaniach eksperymentalnych dotyczących wpływu sukcesów i niepowodzeń na wyniki działania. (...) Całokształt badań K. Lewina i jego współpracowników stanowił podstawę wypracowania systemu twierdzeń i hipotez tworzących teorię poziomu aspiracji.¹⁸

W rozumieniu psychologicznym definiuje się „poziom aspiracji” jako przewidywany lub spodziewany wynik działania.¹⁹

W „Wielkiej encyklopedii powszechnej” znajduje się stwierdzenie mówiące, że „poziom aspiracji jest to rezultat przewidywanych oczekiwań przez osobę wykonującą zadanie lub realizującą jakiś cel”.²⁰

Teraz przedstawię, jak inni autorzy rozumieją pojęcie „poziomu aspiracji”, gdyż szersze spojrzenie na to zagadnienie również jest niezbędne dla pełniejszego i dokładniejszego zrozumienia szeroko pojętych aspiracji.

Według M. Tyszkowej, „poziomem aspiracji” nazywamy „spodziewany z góry przez jednostkę wynik własnego działania”.²¹

Według W. Okonia „poziom aspiracji”- to „przewidywany przez podmiot rezultat jego działań skierowany na osiągnięcie nakreślonego sobie celu. Dodatni lub ujemny wynik porównania poziomu aspiracji z poziomem wykonania może stanowić jeden ze wskaźników charakteryzujących osobowość jednostki.”²²

Cytowany już przeze mnie A. Janowski twierdzi, że „poziom aspiracji jest

¹⁸ Z. Skorny, *Aspiracje młodzieży oraz kierujące nimi prawidłowości* Wrocław 1980, s.10

¹⁹ A. Janowski, *Aspiracje młodzieży szkół średnich*, Warszawa 1977, s. 34.

²⁰ *Wielka encyklopedia powszechna*. s. 417.

²¹ M. Tyszkowa, *Problemy psychicznej odpowiedzialności dzieci i młodzieży*. Warszawa 1972, s. 59.

²² W. Okoń, *Słownik pedagogiczny*. s. 25.

to przewidywany przez jednostkę przyszły wynik jej akcji lub działalności w warunkach, gdy realizacja tej akcji ma zaspokoić istotne potrzeby jednostki, lub przybliżyć ją do istotnych dla niej celów.”²³ Pojęcie to jest zdefiniowane w ujęciu socjologicznym i psychologicznym.

Natomiast „poziom aspiracji” w literaturze socjologicznej- to „określony stan aspiracji przyjętej w kategorii wartości i wysoki lub niski w porównaniu z szerszymi grupami społecznymi. Poziom aspiracji jednostki można również rozpatrywać na tle poziomu osiąganego przez grupę, w której jednostka się znajduje.”²⁴

Z. Skorny, poziom aspiracji ujmuje w aspekcie psychologicznym i rozumie go jako oczekiwanie dotyczące spodziewanego poziomu wykonania danej czynności. Natomiast poziom wykonania, to dający się ująć liczbowo wynik czynności mierzony ilością, jakością lub czasem powstania odpowiednich wytworów.

Autor ten proponuje również dwa podziały poziomów aspiracji.

- Pierwszy - ze względu na okres realizacji:

Poziom aspiracji aktualistyczny, przez który rozumie zamierzenia lub pragnienia, dotyczące wykonania w bliskiej przyszłości określonych czynności, których realizacja dokonuje się w ciągu stosunkowo krótkiego czasu,

Poziom aspiracji perspektywistyczny, który tworzą zamierzenia lub pragnienia dotyczące określonej formy działania, których wykonanie rozciąga się na dłuższy czas.²⁵

- Drugi - ze względu na zakres - w węższym i szerszym znaczeniu:

W węższym znaczeniu, odpowiadającym sposobowi rozumienia tego terminu przyjmowanemu w badaniach eksperymentalnych, „poziom aspiracji” określa on jako „zwerbalizowane zamierzenia, dotyczące poziomu wykonania zadania o określonym, zawartym w nim stopniu trudności. Zadanie to jest wykonane

²³ A. Janowski, *Aspiracje młodzieży szkół średnich*, Warszawa 1977, s. 12.

²⁴ A. Janowski, *tamże*, s. 13.

²⁵ Z. Skorny, *Aspiracje młodzieży oraz kierujące nimi prawidłowości* Wrocław 1980, s.11.

w bliskiej przyszłości, zaś wybór go przyjmuje formę wyboru wielostopniowego. Jest to poziom aspiracji działaniowy, aktualistyczny połączony z wyborem wielostopniowym, dokonanym w odniesieniu do obiektywnie istniejącej skali trudności.”²⁶

„W szerszym znaczeniu o poziomie aspiracji możemy mówić w tych wszystkich sytuacjach, w których dany osobnik dokonuje wyboru zadania o określonym stopniu trudności, zarówno w odniesieniu do pewnych zamierzeń (działaniowy poziom aspiracji), jak i też pragnień (życzeniowy poziom aspiracji), dotyczący bliższych lub dalszych celów działania, wyboru wielostopniowego i alternatywnego.”²⁷

W poczynaniach badawczych najbardziej przydatna jest definicja J. Kozieleckiego, z którą „poziom aspiracji jest wyróżnioną wartością na skali osiągnięć, wartością, która daje człowiekowi satysfakcję”.²⁸

Również autorzy z zagranicy zajmowali się aspiracjami, w różny sposób definiowali pojęcia aspiracji i poziomu aspiracji.

H. Hackenhausen twierdzi, że poziom aspiracji to „wysokość celu przy wykonywaniu określonego zadania”²⁹.

E. R. Hilgard uważał, że poziom aspiracji- to „cel, który jednostka stawia przed sobą jako coś, co spodziewa się osiągnąć lub stara się osiągnąć. Osiągnięcie tego celu uważa ona za sukces, niepowodzenie za porażkę”.³⁰

Według H. B. Englisch i A. C. Englisch poziom aspiracji rozumiany jest „jako wzorzec (standard), za którego pomocą dana osoba ocenia własne wykonanie

²⁶ J. Kupczyk, *Uwarunkowania aspiracji życiowych młodzieży w starszym wieku szkolnym*. UAM Poznań 1978, s.21.

²⁷ J. Kupczyk, *tamże*, s.21-22

²⁸ J. Kozielecki, *Koncepcje psychologiczne człowieka*. Warszawa 1976, PIW, s. 232.

²⁹ H. Heckenhausen, *Leistungsmotivation Handbuchder Psychologie t.II* Göttingen 1965 s.648

³⁰ E. R. Hilgard, *Wprowadzenie do psychologii*. Warszawa 1967, s.986

jako sukces lub niepowodzenie, służące do oceny tego, co oczekuje ona od siebie”.³¹

Jeżeli chodzi o poziom aspiracji, to jest on bardzo podobnie definiowany zarówno w pracach psychologicznych, pedagogicznych, jak i socjologicznych. Obok odniesień do hierarchii wartości o charakterze socjologicznym – pojawiają się rozważania o wartościach i aspiracjach o charakterze kulturowym.

Podsumowując termin „pojęcie aspiracji”, stwierdzić należy, iż w ogólnym określeniu rozumiany jest on jako rezultat działań przewidywany przez określoną osobę wykonującą zadanie lub realizującą jakiś cel oraz jako dążenie do osiągnięcia określonych celów, ich realizacji i spełnienie oczekiwań.

Poziom aspiracji to wysokość celu przy wykonywaniu określonego zadania oraz wzorzec, za pomocą którego dana osoba ocenia własne dokonanie jako sukces lub niepowodzenie, służący do tego, czego oczekuje ona od siebie.

2. Rodzaje i dziedziny aspiracji

Zdaję sobie sprawę, że dokonanie typologii aspiracji jest bardzo trudne i praktycznie niemożliwe, gdyż jest tak wiele dziedzin, w których pojawiają się aspiracje, różna jest ich treść i stopień ważności (często subiektywny). Istnieją jednak obszary, w których aspiracje odgrywają istotne role, a szczególnie, jeżeli chodzi o losy młodzieży kształcącej się na poziomie szkoły ponadgimnazjalnej, która może ukierunkować dalsze losy młodego człowieka w aspekcie kierunku dalszego kształcenia się, przyszłej pracy zawodowej czy życia rodzinnego.

³¹ H. B. Englisch, H. C Englisch., *A comprehensivedictionary fo psychoanalytical terms.*
New York 1958 s. 53

W literaturze naukowej wyróżnia się różne rodzaje aspiracji. „Kryteriami podziału jest ich poziom, stosunek do posiadanych możliwości, związek z działaniem, czas potrzebny do zrealizowania, ruchliwość, związek ze świadomością, związek z potrzebami, przedmiot oraz treść.

Poniższa tabelka obrazuje nam wyróżnione rodzaje aspiracji:³²

Tabela nr 1- rodzaje aspiracji

Kryterium podziału	Rodzaje aspiracji
poziom aspiracji	wysokie – przeciętne – niskie
relacja do możliwości	zawyżone – adekwatne – zaniżone
związek z działaniem	działaniowe – życzeniowe
okres realizacji	aktualistyczne – perspektywistyczne
ruchliwość	duża ruchliwość – mała ruchliwość
związek ze świadomością	uświadomione – latentne
przedmiot	ukierunkowane na stan – ukierunkowane na przedmiot
treść	ludyczne – edukacyjne – zawodowe – społeczne – kierownicze i inne

W swojej pracy chciałbym skupić się na aspiracjach, których głównym kryterium podziału jest treść i poziom. Podejmę się opisanie niektórych, moim zdaniem, najistotniejszych, obszarów aspiracji, których wpływ ma największe znaczenie dla kształtowania się dalszej drogi życiowej młodego człowieka.

³² Z. Skorny, *Aspiracje młodzieży oraz kierujące nimi prawidłowości* Wrocław 1980, s.23,24

2.1. Aspiracje dotyczące nauki szkolnej

„Współczesne społeczeństwa zdają sobie sprawę z tego, że jedną z podstawowych szans przetrwania i rozwoju jest edukacja”.³³ Powszechnie dostępna edukacja na różnych poziomach kształcenia wywołuje znaczny wzrost aspiracji do kształcenia się na poziomie szkoły średniej i wyższej. Cechy i wartości, jakimi kieruje się prawie każdy człowiek- to w dzisiejszych czasach głównie mądrość, wiedza, inteligencja. Aby nabyć owe wartości, należy mieć w pierwszej kolejności odpowiednio wysokie aspiracje dotyczące nauki szkolnej.

Znawcy przedmiotu określają te aspiracje różnym mianem, np. aspiracje oświatowe, edukacyjne, szkolne. Czy rzeczywiście wszystkie te nazwy znaczą to samo?

Jak podaje S. Kowalski, aspiracje dotyczące nauki szkolnej (szkolne)- to „chęć osiągnięcia wyobrazonego sobie dalekosiężnego sukcesu szkolnego jako ocenianego w danej kulturze lub subkulturze życiowo ważnego celu”.³⁴ Są to aspiracje dotyczące wyników uczenia się.

Inny rodzaj aspiracji, określanych mianem aspiracji dotyczących nauki szkolnej, są aspiracje edukacyjne – dotyczące przyszłej nauki. Aspiracje te odnoszą się do poziomu wykształcenia, który dana osoba zamierza lub pragnie osiągnąć

³³ E. Faule., *Uczyć się, aby być*. Warszawa 1975 s.12

³⁴ S. Kowalski., *Procesy niwelacyjne aspiracji szkolnych jako wskaźnik postępu demokracji*. „Studia psychologiczne” t. XX, Wrocław 1970, s.355

w przyszłości - przyjmują najczęściej formę ukończenia danego typu szkoły, zdobycia określonego wykształcenia, uzyskania stopnia naukowego.

W szkole ponadgimnazjalnej zaczynają się w sposób widoczny różnicować zainteresowania przedmiotowe: humanistyczne, przyrodnicze, nauki ścisłe itp. U wielu uczniów zarysowują się zainteresowania różnymi dziedzinami życia, które są, a w zasadzie być powinny, objęte programem nauczania szkolnego. Są to zamiłowania techniczne - jak mechanika, informatyka; artystyczne – plastyka, muzyka; humanistyczne – historia, geografia, języki; sportowe i inne. Wraz z różnicowaniem tych zainteresowań zaczynają kształtować się ściśle sprecyzowane aspiracje edukacyjne. Młodzi ludzie określają wówczas kierunek dalszego kształcenia się, np. policealne szkoły techniczne czy plastyczne, studia techniczne, humanistyczne, muzyczne itp.

Mówiąc o aspiracjach szkolnych, mamy na myśli aspiracje dotyczące wyników kształcenia, które poniekąd warunkują aspiracje edukacyjne – dotyczące dalszego kształcenia. Uczniowie słabsi mają inne aspiracje edukacyjne, a uczniowie dobrzy i bardzo dobrzy inne – wyższe, jednak kierunek tych aspiracji bez względu na ich poziom może być jednakowy zarówno dla uczniów słabszych, jak i tych bardzo dobrych, np. dla uczniów zasadniczej szkoły zawodowej – *kierunek aspiracji* - technikum uzupełniające o kierunku technik informatyk, a dla uczniów liceum profilowanego – *kierunek aspiracji* - studia wyższe o kierunku informatyka.

Aspiracje edukacyjne rozumiane są również jako określone właściwości psychiczne wyrażające się w dążeniach do osiągnięcia określonego stopnia wykształcenia i określonych kwalifikacji zawodowych powstające na bazie osiągniętych sukcesów i zainteresowań.

Przyjmuje się, że poziom aspiracji edukacyjnych uczniów szkół ponadgimnazjalnych jest to stan zamierzeń i oczekiwań, co do wyboru określonego poziomu wykształcenia, a co za tym idzie - określonego zawodu, wpływający z zainteresowań oraz osiągniętych sukcesów w procesie edukacyjnym.

Mówiąc o aspiracjach edukacyjnych, nie sposób pominąć zadań, jakie stoją przed dzisiejszą, nowoczesną szkołą, w tym również szkołą ponadgimnazjalną.

Obecna szkoła ma umożliwić poznawanie i rozumienia świata oraz jego kultury, ujawnianie zainteresowań i uzdolnień, rozumienie siebie i innych, poszukiwanie duchowych wartości życia oraz kształtowanie własnego systemu wartości, przygotowanie odpowiedzialnego współtworzenia świata, samoidentyfikację narodową i kulturową, kształtowanie postaw patriotycznych, zdobycie wykształcenia. Szkoła ma zapewnić opiekę, poszanowanie praw ucznia oraz warunki prawidłowego rozwoju psychofizycznego, w związku z czym ma wspierać rozwój osobowości, aktywność poznawczą i twórczą, rozwój wrażliwości, samowychowanie, samokształcenie oraz prospołeczne działania ucznia.³⁵

Zakłada się, że „poziom aspiracji edukacyjnych i oświatowych uczniów szkół ponadgimnazjalnych jest tym wyższy, im częściej szkoła: stwarza warunki do rozwoju zainteresowań; wspomaga indywidualny rozwój uczniów przez styl pracy nauczyciela; umożliwia osiąganie sukcesów w procesie edukacyjnym; wypełnia swoje cele i zadania dydaktyczno-wychowawcze; tworzy tożsamość edukacyjną; posiada dobrą organizację procesu dydaktyczno - wychowawczego; prowadzi zróżnicowane działania z zakresu poradnictwa zawodowego.”³⁶

Podsumowując dział z zakresu aspiracji dotyczących nauki szkolnej, należy stwierdzić, że aspiracje te, jeżeli tylko wybraliśmy odpowiedni i zgodny z zainteresowaniami kierunek kształcenia, szkoła prezentuje odpowiedni poziom nauczania, a wybrane kierunki i formy kształcenia pozwalają na kontynuację nauki czy podjęcie pracy i ewentualne doksztalcenie się, to możemy wówczas mówić o wysokich aspiracjach dotyczących nauki szkolnej, które to aspiracje mogą być zaspokojone. Jeżeli warunki te nie są spełnione, wówczas najczęściej mówimy o przeciętnych względnie niskich aspiracjach dotyczących nauki szkolnej.

³⁵ K. Duraj - Nowakowska., *Integrowanie edukacji wczesnoszkolnej: modernizacja teorii i praktyki*, „Impuls”, Kraków 1998; s.116

³⁶ B. Sak., E. Irańska., *Poziom aspiracji edukacyjno - zawodowych uczniów średnich szkół niepublicznych*. Uniwersytet Szczeciński – Instytut Pedagogiki 2002, s.6

2.2. Aspiracje kulturalne

Aspiracje kulturalne rozumiane są jako aspiracje dotyczące biernego lub czynnego udziału w czasie wolnym w określonych formach działalności kulturalnej.³⁷ Aspiracje te często są omawiane razem z aspiracjami rekreacyjnymi, towarzyskimi.

Jeżeli chodzi o aspiracje kulturalne, to związane są one z korzystaniem z ogólnie dostępnych dóbr kultury – kina, teatry, filharmonie, opery itp. Nie sposób pominąć różnego rodzaju imprez sportowych czy towarzyskich – rozgrywki sportowe, bale, bankiety, imprezy charytatywne. W tych przypadkach możemy mówić o aspiracjach rekreacyjnych czy towarzyskich.

Przyjmuje się, że poziom aspiracji kulturalnych uzależnia się głównie od środowiska, z którego wywodzi się lub w którym przebywa dana osoba. Nie bez znaczenia jest jej status materialny czy społeczny. Istotne znaczenie ma również miejsce zamieszkania (miasto, wieś).

W Polsce socjalistycznej dążono do powszechnego udostępnienia dóbr kultury. W gminnych ośrodkach kultury organizowano występy znanych aktorów, zespołów. Teraz środowisko wiejskie ogranicza swe aspiracje kulturalne głównie do aspiracji rekreacyjnych – imprezy sportowe, festyny. Można się również spotkać z aspiracjami towarzyskim – spotkania w kołach gospodyń wiejskich, hodowców gołębi, drobnego inwentarza itp.

Nieco inaczej wyglądają aspiracje kulturalne w miastach, szczególnie

³⁷ Z. Skorny, *Aspiracje młodzieży oraz kierujące nimi prawidłowości*, Wrocław 1980, s.37

w dużych, gdzie jest powszechny dostęp do ogólnie rozumianych dóbr kultury – muzea, teatry, kina, filharmonie, opery itp. Uczestnictwo w tego rodzaju formach spędzania wolnego czasu w mieście zależy, jak już wspominałem, od wielu czynników: pochodzenie społeczne, środowisko, w którym się przebywa, status społeczny, materialny, zamiłowanie. Również w miastach korzysta się z szeroko rozumianej rekreacji czy spotkań towarzyskich. Wysokie aspiracje w tym przypadku polegają na uczestniczeniu w różnych imprezach sportowych i są związane z rangą tych imprez – wysokie aspiracje – wysoka ranga imprez np. mistrzostwa Polski, Europy, międzynarodowe targi..., itp. Aspiracje kulturalne rozumieć należy również jako chęć udziału w różnego rodzaju koncertach, zarówno muzyki poważnej, jak i tzw. młodzieżowej: rockowej, muzyki pop, punk, itp., to również udział w imprezach muzyczno-towarzyskich – dyskoteki, rockoteki, dansingi itp.

Z moich obserwacji wynika, że zauważalny jest pewien spadek aspiracji kulturalnych, również i w miastach. Wiąże się to, niestety, z coraz większym brakiem wolnego czasu. Dokonał się swoisty podział na udział w kulturze: na kulturę przeznaczoną dla „starych” i dla młodzieży. Koncerty muzyki młodzieżowej oraz imprezy towarzysko – muzyczne zarezerwowane są głównie dla tych drugich, natomiast pozostałe imprezy są udziałem głównie ludzi starszych.

2.3. Aspiracje społeczne

„Mianem aspiracji społecznych określamy dążenia lub pragnienia dotyczące udziału w działalności wymagającej nawiązywania kontaktów interpersonalnych. Do aspiracji społecznych można zaliczyć aspiracje towarzyskie, aspiracje kierownicze, aspiracje prestiżu społecznego, aspiracje prospołeczne”.³⁸

³⁸ Z. Skorny, *Aspiracje młodzieży oraz kierujące nimi prawidłowości*. Wrocław 1980, s.39

Mówiąc o aspiracjach towarzyskich, mamy na myśli nawiązywanie kontaktów z określonymi osobami lub grupami społecznymi. Myślę, że można stwierdzić, iż wysokie aspiracje towarzyskie mają osoby pragnące nawiązać kontakt z określonymi osobami o wysokiej pozycji społecznej, wysokim statusie materialnym, z osobami ogólnie znanymi i szanowanymi, należącymi do określonych partii, organizacji czy związków.

Z aspiracjami towarzyskimi ściśle związane są aspiracje dotyczące prestiżu społecznego. Przejawiają się one w chęci uzyskania akceptacji środowiska, w którym się przebywa, w chęci zdobycia poszanowania, zrozumienia, uznania, akceptacji w środowisku a nawet posłuszeństwa. Prestiż ten można osiągnąć na różnych płaszczyznach: zawodowej, towarzyskiej, partyjnej itd. Wiele zależy od postawy, aktywności, ale również od koneksji i układów. Osoby posiadające duże aspiracje dotyczące prestiżu często piastują stanowiska kierownicze, są ogólnie znane i szanowane (nie zawsze). Poziom aspiracji dotyczących prestiżu zależy w dużej mierze od ambicji zawodowych, partyjnych. Osoby mające wysokie ambicje mają również duże aspiracje dotyczące tej sfery aspiracji społecznych.

Innym rodzajem aspiracji zaliczanym do aspiracji społecznych są aspiracje kierownicze. Przejawiają je również osoby mające wysokie ambicje głównie zawodowe. Chęć zostania dyrektorem w przedsiębiorstwie, kapitanem drużyny sportowej czy przewodniczącym partii politycznej - to tylko niektóre z przykładów aspiracji kierowniczych.

Według Z. Skornego, „aspiracje kierownicze- to pragnienie lub zamierzenie pełnienia funkcji kierowniczych oraz zajmowania wysokiej pozycji w hierarchii władzy”.³⁹

Ich poziom w dużej mierze zależy od wykształcenia, pochodzenia społecznego, własnych ambicji i planów, również od charakteru i rodzaju pracy. Często aspiracje te rodzą się dopiero po przepracowaniu jakiegoś okresu czasu,

³⁸ Z. Skorny, *tamże*, s.39

jednak dużo częściej występują u dzieci i młodzieży w wczesnym wieku szkolnym. Podobnie jak aspiracje zawodowe zależą one od wysokich aspiracji edukacyjnych. Uczeń, który uzyskuje bardzo dobre osiągnięcia w szkole, już wtedy ma aspiracje, aby w przyszłości piastować kierownicze stanowisko.

Ostatnim rodzajem aspiracji zaliczanym do aspiracji społecznych są aspiracje prospołeczne. Ponownie pozwolę sobie zacytować Zbigniewa Skornego, który twierdzi, że aspiracje prospołeczne „przyjmują formę pragnień lub dążeń do działania na rzecz obiektów znajdujących się poza „ja” oraz realizacji związanych z nimi zadań pozasobistych. Funkcje tę spełniają aspiracje wymagające nawiązania kontaktów interpersonalnych, dotyczące form aktywności przynoszących korzyści określonym osobom lub grupom społecznym.”⁴⁰

Ogólnie o aspiracjach społecznych można powiedzieć, że podobnie jak inne, wyżej wspomniane aspiracje mogą i często występują razem z innymi aspiracjami.

B. Gołębiowski ujmuje aspiracje społeczne razem z aspiracjami kulturalnymi, nazywając je aspiracjami społeczno – kulturalnymi, czyli dotyczącymi podstawowych wartości społecznych oraz wartości szeroko pojętej kultury. Przez wartości społeczne rozumie autor „wartości związane z pozycją i funkcjonowaniem jednostki w szerszych grupach i zbiorowiskach społecznych, a więc z jej rolami społecznymi, więzami społecznymi i pozycją w układzie stosunków społecznych. Wartościami kultury natomiast nazwiemy wartości związane bardziej z życiem indywidualno - osobowym jednostki, z jej obcowaniem z różnymi wytworami kultury.”⁴¹

Według mnie, aspiracje społeczne można rozpatrywać również razem z aspiracjami dotyczącymi nauki szkolnej czy pracy zawodowej. Według tak pojmowanych aspiracji bierzemy pod uwagę uwarunkowania społeczne – związane z pochodzeniem społecznym, terenem zamieszkania, towarzystwem, w którym się przebywa, które to uwarunkowania są podstawą do wyboru kierunku kształcenia

⁴⁰ Z. Skorny, *tamże*, s.35

⁴¹ B. Gołębiowski, *Dynamika aspiracji*. – Warszawa 1977, s. 86-87

czy wyboru zawodu.

Z badań przeprowadzonych między innymi przez T. Lewowickiego, A. Janowskiego czy autorkę książki „Młodzi w nowym świecie”- Hannę Świda-Zięba, należy wnioskować, że z rodzin o pochodzeniu społecznym inteligenckim wywodzi się większość młodzieży kształcącej się w szkołach średnich i podejmujących dalszą edukację na studiach wyższych, piastującej później kierownicze stanowiska w różnych zakładach pracy.

2.4. Aspiracje zawodowe

W XXI wieku aspiracje zawodowe często łączą się z aspiracjami dotyczącymi samokształcenia i kształcenia ustawicznego. W dzisiejszych czasach wybór zawodu nie określa zawodowej drogi życiowej.

„Współczesny pracownik skazany jest na tzw. kształcenie ustawiczne, związane z postępem technicznym czy przekwalifikowaniem się i zmianą zawodu. Z tym rozdziałem aspiracji spotykamy się w formie zamierzeń lub pragnień odnoszących się do uzupełnienia luk w posiadanej wiedzy, opanowania określonych umiejętności, uzyskania dodatkowych kwalifikacji. (...) Aspiracje takie można również określić mianem aspiracji uzyskania sukcesu w działaniu lub aspiracji efektywnego działania.”⁴²

Rozwój aspiracji zawodowych rozpoczyna się już u dzieci w starszym wieku szkolnym, a czasami jeszcze wcześniej. Aspiracje te, rodzące się u młodych ludzi, odnoszą się do zdobycia przez nich określonego zawodu albo wykonywania określonych czynności zawodowych. Dzieci, określając swe aspiracje zawodowe,

⁴² Z. Skorny, *Aspiracje młodzieży oraz kierujące nimi prawidłowości*. Wrocław 1980, s.36

często używają stwierdzeń: „chciałbym zostać strażakiem, zamierzam być lekarzem, nauczycielem itp”. Aspiracje zawodowe rozumiane przez dzieci i młodzież mogą również dotyczyć wykonywanych funkcji zawodowych związanych z zajmowanymi stanowiskami, np.: „chciałbym być dyrektorem, zostanę kierownikiem, robotnikiem itp”.

Aspiracje zawodowe mogą również dotyczyć uzyskania sukcesu w działaniu, czyli skutecznej działalności zawodowej. Często spotykamy się ze stwierdzeniami: „chciałbym zostać światowej sławy informatykiem, zostanę bardzo dobrym nauczycielem, wyśmienitym lekarzem, mistrzem świata w skoku w dal itp.” Ten rodzaj aspiracji może wynikać z bardzo dobrych osiągnięć szkolnych czy pozaszkolnych (sport, muzyka, plastyka itp.)

Dzisiejsze aspiracje zawodowe dzieci i młodzieży zdecydowanie różnią się od aspiracji ich rówieśników sprzed kilkunastu czy kilkudziesięciu lat. Szczególnie, jeżeli chodzi o rodzaje zawodów, które wybiera dzisiejsza młodzież. Postęp naukowo - techniczny spowodował, i przez cały czas powoduje, powstawanie nowych zawodów, a co za tym idzie - nowych aspiracji zawodowych. Aspiracje te często ulegają zmianom i przeobrażeniom.

Młodzieniec rozpoczyna naukę zawodu, mając aspiracje zawodowe, aby w przyszłości zostać informatykiem, jednak bardzo duży postęp w tej dziedzinie zmusza go do określenia specjalizacji co do aspiracji zawodowych, np. grafik komputerowy, programista komputerowy itp. Tak dzieje się w wielu dziedzinach nauki i gospodarki. Często wcześniej wybrana droga zawodowa może ulegać zmianom i przeobrażeniom kilka, a nawet kilkanaście razy w życiu. Również aspiracje zawodowe ulegają wówczas zmianom – mówimy wówczas o dużej ruchliwości aspiracji zawodowych.

Bardzo trudno mówić o aspiracjach zawodowych, nie ujmując w nich aspiracji dotyczących nauki. Moim zdaniem, o aspiracjach zawodowych nie powinno się mówić w oderwaniu od aspiracji związanych z szeroko pojętą edukacją.

Jak wspominałem w poprzednim rozdziale, człowiek jest dzisiaj skazany na tzw. kształcenie ustawiczne. Mamy wówczas do czynienia z aspiracjami

samokształceniowymi. Często wiążą się one z uzupełnianiem luk w posiadanej wiedzy, uzyskaniem dodatkowych kwalifikacji zawodowych czy opanowaniem określonych umiejętności zawodowych.

Aspiracje dotyczące samokształcenia nie zawsze wynikają z niepowodzeń w pracy, jednak często są koniecznością w celu utrzymania się na danym stanowisku czy w zawodzie.

2.5. Aspiracje moralne związane z wartościami czy normami etycznymi

O aspiracjach moralnych nie sposób mówić, pomijając wartości, jakimi kieruje się dzisiejsza młodzież. Wartości te są podstawą i źródłem odpowiednich aspiracji moralnych. Mówiąc o aspiracjach moralnych, nie wolno zapomnieć o normach etycznych przyjętych w danym środowisku, społeczności, państwie czy kulturze.

Normy te mogą być przyjęte przez daną społeczność lokalną, np. na Śląsku przyjmuje się jako aspiracje moralne np. chęć niesienia pomocy innym ludziom będącym w potrzebie, których spotkała jakaś tragedia. Szczególnie w zawodzie górnika aspiracje te są bardzo wysokie. Zostały one przeniesione na grunt lokalnego społeczeństwa jako pewna norma postępowania.

Rozpatrując aspiracje moralne, należy wziąć pod uwagę wszystkie wspomniane rodzaje aspiracji.

Na przykładzie aspiracji dotyczących nauki szkolnej aspiracje moralne mogą być rozumiane przez postępowanie np. w różnego rodzaju formach sprawdzających nabyte wiadomości i umiejętności. Prawidłowa postawa polegająca na pisaniu tylko

wiadomości, które przyswoił uczeń czy słuchacz w trakcie procesu nauczania, niekorzystanie z niedozwolonych pomocy podczas egzaminu - to nic innego jak wysokie aspiracje moralne dotyczące nauki szkolnej.

Podczas pracy zawodowej aspiracje moralne przejawiają się w rzetelnym i sumiennym wykonywaniu powierzonych obowiązków zawodowych, zgodnie z etyką zawodową obowiązującą w danym zawodzie. Niedopuszczalny jest brak odpowiednio wysokich aspiracji moralnych szczególnie w takich zawodach jak: lekarz, prawnik, nauczyciel. Również w aspiracjach społecznych ważną rolę odgrywają aspiracje moralne. Mając wysokie aspiracje dotyczące prestiżu społecznego czy aspiracje kierownicze, istotne jest, w jaki sposób osiągnięto sukces, tzn. ów prestiż czy stanowisko. Rodzi się zatem pytanie - czy zawsze postępowano zgodnie z zasadami etycznymi, czy wystąpiły odpowiednio wysokie aspiracje moralne w dążeniu do określonego celu?

Życzyłbym sobie, żeby każdy człowiek miał określone ogólnie przyjęte pozytywne aspiracje moralne czy etyczne i jestem przekonany, że w większości przypadkach tak jest, niestety, nie zawsze postępuje się zgodnie z nimi i nie zawsze są one odpowiednio ukierunkowane i dostatecznie wysokie.

2.6. Aspiracje rodzinne i osobiste

Każdy człowiek ma pewne aspiracje rodzinne czy osobiste, aspiracje te pozwalają na zaspakajanie podstawowych jego potrzeb, przynoszą określone zyski i korzyści.

Również i na te aspiracje składają się aspiracje o różnym charakterze. Zaliczyć tu możemy aspiracje dotyczące stanu posiadania, zwane również

„aspiracjami majątkowymi”, np. „...mam aspiracje wybudować piękny dom i kupić dobry samochód”, „aspiracje rekreacyjne” – „...chciałbym uprawiać sporty ekstremalne, narciarstwo, wyjeżdżać na ciekawe wycieczki krajowe i zagraniczne, gdzie mógłbym uprawiać wspinaczki wysokogórskie”.

Także aspiracje dotyczące nauki szkolnej i pracy zawodowej możemy zaliczyć do aspiracji osobistych, np. „...po ukończeniu studiów na wydziale filologii polskiej pragnę podjąć pracę jako pracownik naukowo-dydaktyczny w Uniwersytecie Śląskim”.

Jeżeli chodzi o aspiracje rodzinne, to aspiracje te wiążą się głównie z chęcią założenia rodziny. Nie u wszystkich jednak te aspiracje występują, szczególnie w dzisiejszych czasach, gdy spotykamy coraz więcej osób żyjących samotnie. Nie oznacza to jednak, że u osób samotnych nie występują aspiracje rodzinne, jednak nie zawsze i nie wszyscy potrafią je zrealizować. Są jednak osoby, które wybierają samotne życie, poświęcając życie rodzinne dla kariery zawodowej – tzw. „single”. W tym wypadku aspiracje dotyczące nauki szkolnej, a co za tym idzie, aspiracje zawodowe wypierają i zastępują aspiracje rodzinne. Nic nie stoi na przeszkodzie, aby mieć zarówno wysokie aspiracje edukacyjne, zawodowe jak i rodzinne, mogą być nawet zaspakajane w tym samym czasie (rzadziej), jednak zazwyczaj realizowane są jedno po drugim: najpierw szkoła, później praca (podjęcie pracy), a następnie rodzina.

Przez aspiracje rodzinne i osobiste rozumiemy również aspiracje dotyczące sposobu ułożenia sobie życia osobistego bądź rodzinnego. W ramach aspiracji dotyczących życia rodzinnego możemy wyodrębnić aspiracje dotyczące standardu i sposobu życia, miejsca zamieszkania, miłości, małżeństwa, aspiracje dotyczące sposobów spędzania wolnego czasu, uczestnictwa w kulturze.⁴³

O aspiracjach osobistych możemy również mówić, mając na myśli aspiracje związane z prywatnymi zainteresowaniami – zamiłowania, hobby. Inny rodzaj aspiracji osobistych to tzw. aspiracje utajone, które są tylko i wyłącznie znane danej

⁴³ A. Janowski, *Aspiracje młodzieży szkół średnich*. Warszawa 1977, s. 61

osobie, są to aspiracje skryte, z którymi nie chce dzielić się z innymi – są one osobistą tajemnicą (trudne do zbadania).

2.7. Aspiracje materialne

Mówi się, że żyjemy w czasach, w których aspiracje materialne są najsilniejsze, często wypierają, zastępują lub są dużo silniejsze od innych, wydawałoby się, ważniejszych aspiracji. Mam tu na myśli głównie aspiracje społeczne, aspiracje zawodowe, aspiracje moralne związane z wartościami czy normami etycznymi oraz aspiracje rodzinne i osobiste.

Czy rzeczywiście aspiracje materialne są najsilniejsze? Mam cichą nadzieję, że nie, że w naszym społeczeństwie, a szczególnie u młodych ludzi nie zanikły takie wartości jak: miłość, szacunek, wyrozumiałość, wartości moralne. Nie mam zamiaru negować wysokich aspiracji materialnych. Jestem przekonany, że dobrze jest mieć wysokie aspiracje dotyczące stanu posiadania (zaliczane również do aspiracji osobistych). Prawie każdy dąży do poprawy swoich warunków materialnych, a co za tym idzie- warunków bytowych, chce żyć na odpowiednio wysokim poziomie materialnym i korzystać z często drogich i niedostępnych dla przeciętnego Polaka luksusów.

U wielu ludzi wysokie aspiracje materialne zaliczyć można do grupy aspiracji zawyżonych, biorąc pod uwagę jako kryterium podziału relacje do możliwości, oraz do aspiracji perspektywicznych – kryterium podziału – okres realizacji. Często jednak wysokie aspiracje materialne pozostają w sferze marzeń i pragnień.

Bywa jednak, że stanowią bodziec i są motorem napędowym do wzmożonej nauki, pracy. Często wysokie aspiracje edukacyjne czy zawodowe warunkują i zapewniają wysokie aspiracje materialne. O aspiracjach materialnych możemy

mówić w kontekście aspiracji zawodowych, a nawet w kontekście aspiracji edukacyjnych. Wiadomym jest, że zawody lekarza, prawnika, zawody, w których zajmowane są kierownicze stanowiska, wymagają wysokich aspiracji edukacyjnych, które rodzą wysokie aspiracje zawodowe, co w przyszłości może wiązać się z wysokimi zarobkami. Młodzi ludzie, kierowani często aspiracjami rodzinnymi (kontynuacja rodzinnych tradycji zawodowych, a przede wszystkim standard życia w rodzinie, posiadany majątek), decydują się na wybór szkoły i zawodu. Mówi się wówczas, że mają wysokie aspiracje materialne wynikające z odpowiedniego standardu życia.

Aspiracje materialne u uczniów szkół ponadgimnazjalnych możemy zaliczyć do aspiracji osobistych, życzeniowych i perspektywicznych, często są zawyżone, szczególnie u osób pochodzących z rodzin zamożnych (są wyjątki). Młodzi ludzie z rodzin średniozamożnych czy z ubogich prezentują aspiracje adekwatne lub zaniżone, zdając sobie sprawę, że trudno będzie im osiągnąć odpowiedni status materialny.

3. Wpływ różnych czynników na kształtowanie się aspiracji - uwarunkowania społeczne

Już z wcześniej dokonanego podziału można wnioskować, że różne czynniki kształtują różnego rodzaju aspiracje. Różnie też wpływają na ich poziom. Znajomość tych uwarunkowań nie jest bez znaczenia dla teorii i praktyki życia społecznego.

W tej części pracy chciałbym przedstawić najważniejsze determinanty aspiracji oraz niektóre prawidłowości w procesie kształtowania się aspiracji wśród młodych ludzi.

3.1. Wpływ rodziny na aspiracje młodzieży

Rodzina jest jednym z najważniejszych czynników kształtujących osobowość dziecka, a co za tym idzie, i jego aspiracje. Od niej w dużym stopniu zależy, jaki będzie człowiek, do czego będzie dążył, społecznienie, kształtowanie światopoglądu i postawy dziecka. Rodzice pierwsi zauważają zdolności i zainteresowania swoich dzieci. To oni decydują o tym, w jaki sposób dziecko może je rozwijać i doskonalić. Podejmują też decyzje o tym, aby kilkuletnie dziecko zapisać do szkoły muzycznej, na naukę języków obcych czy inne kółka zainteresowań. Taki wybór dokonany początkowo przez rodziców może warunkować dalsze, późniejsze już samodzielne wybory młodych. Nie zawsze jednak rodzice potrafią i mogą sprostać takim wyzwaniom.

Jak mówi Maria Ziemska w publikacji „Rodzina a osobowość”, to właśnie rodzina jest kolebką osobowości każdego człowieka, to rodzina kształtuje wszelkie aspiracje młodego człowieka.

Szczególnie ważne i interesujące wydaje się podjęcie tego zagadnienia w odniesieniu do ludzi młodych, wchodzących w dorosłe życie, stojących u progu pierwszych poważnych i wiążących decyzji, takich jak wybór szkoły czy zawodu. Decyzje te są jednymi z najważniejszych decyzji podejmowanych w życiu. Od trafności oceny swoich możliwości, dopasowania ich do swoich zdolności oraz zainteresowań zależy dalszy rozwój człowieka. Decyzja ta ma więc ogromną wagę dla jednostki, ale również dla społeczeństwa, w którym przyjdzie jej funkcjonować. Młodzi ludzie tworzą bowiem nowe pokolenie, od którego zależy przyszłość.

Powszechnie uważa się, że społeczne i psychologiczne funkcjonowanie

jednostek to wpływ doświadczeń rodzinnych. To, jak się w późniejszym życiu zachowuje, jak myśli, jakimi wartościami się kieruje, a także, jakie wyznaje poglądy, to wielokrotnie skutek naszego pochodzenia i wychowania. Rodzina funkcjonująca prawidłowo zapewnia dziecku poczucie bezpieczeństwa, jest źródłem miłości i akceptacji. Rodzice, kierując rozwojem dziecka, stymulują jego rozwój i pomagają w rozwoju aspiracji odpowiednich do zdolności i zainteresowań. Tak oczywiście dzieje się w większości rodzin, jednak dla niektórych młodych ludzi rodzina to przykład patologii i dewiacji, który, niestety, również wpływa na rozwój młodego człowieka, który również kształtuje aspiracje edukacyjne, zawodowe, życiowe. W tych przypadkach aspiracje dotyczące ww. dziedzin są zazwyczaj zaniżone, może się jednak zdarzyć, że dzieci, działając na zasadzie kontrastu, stawiają sobie ambitne cele i wysokie aspiracje, które z różnym skutkiem realizują.

We współczesnych warunkach społeczno-ekonomicznych rodzina podlega daleko idącym przekształceniom. Zmieniają się jej podstawy ekonomiczne i społeczne, struktura wewnętrzna i funkcje, zmienia się treść życia rodzinnego. Na podstawie moich doświadczeń i przeanalizowanej literatury mogę stwierdzić, że współczesna rodzina nie spełnia należycie funkcji wychowawczej, opiekuńczej i relaksacyjnej. Można zauważyć wzrastające trudności wychowawcze, nerwowość, chuligaństwo, przestępczość nieletnich. W rodzinie tkwi źródło różnorodnych zaburzeń w rozwoju moralno-społecznym dziecka, zachwianiu równowagi emocjonalnej. Rodzice, dążąc do kariery zawodowej, często zapominają o swoich dzieciach. Nie dostrzegają problemów, jakie mają ich dzieci w trudnym dla siebie okresie życia.

Pomimo pewnego kryzysu rodziny ma ona podstawowe znaczenie dla kształtowania się aspiracji, szczególnie dla dziecka w wieku przedszkolnym, wczesnoszkolnym i szkolnym. Z czasem wpływ ten nieco słabnie, jednak jeżeli w rodzinie panują dobre relacje i silne więzi, to nadal jego znaczenie odgrywa bardzo wielką rolę w kształtowaniu się aspiracji.

Wpływ rodziny przejawia się w różnych sferach. Mówimy wówczas o wieloczynnikowym oddziaływaniu rodziny.

Po pierwsze, bardzo istotny jest status społeczny rodziców, ich stan posiadania, zajmowane stanowiska w pracy zawodowej, w społeczeństwie. Nie bez znaczenia jest wykształcenie rodziców, osiągnięte dochody, rodzaj i wielkość mieszkania, marka posiadanego samochodu, styl życia. Wszystko to stanowi pewien układ odniesienia dla młodego człowieka. Kategorie te przekazuje się niemal z pokolenia na pokolenie, ukazując miejsce startu młodego człowieka w dorosłe życie. Wskazane czynniki oddziałują w sposób nieświadomy, jednak bardzo oczywisty na kształtowanie się aspiracji.

„Być może, że standard wyposażenia domu rodzinnego wyznacza poziom startu aspiracji, a obycie i posługiwanie się różnymi przedmiotami daje liczne korzyści instrumentalne, które mogą przydać się młodemu człowiekowi przy realizacji własnych aspiracji.”⁴⁴

Rodzina jako pierwsza formułuje pewne normy postępowania i hierarchie wartości. Bardzo istotne jest wykształcenie rodziców. W swej pracy chciałbym, między innymi, odpowiedzieć na pytanie, w jakim stopniu wykształcenie rodziców wpływa na aspiracje ich dzieci i na ich wybory życiowe, czy to prawda, iż dzieci aspirują do poziomu wykształcenia co najmniej równego bądź wyższego niż swoi rodzice. Czy to prawda, że dzieci zazwyczaj wybierają zawód wykonywany przez rodziców?

Na podstawie przeanalizowanej literatury i własnych doświadczeń - nauczyciela i wychowawcy mogę jednoznacznie stwierdzić, że młodzież z rodzin, w których rodzice mają wyższe wykształcenie, również aspiruje do kształcenia się na poziomie wyższej uczelni, a młodzież z rodzin o pochodzeniu robotniczym czy rzemieślniczym poprzestaje na kształceniu na poziomie szkoły zawodowej czy średniej. Zaobserwowałem jednak, że coraz więcej młodych ludzi bez względu na poziom wykształcenia swoich rodziców podejmuje mimo wszystko naukę na wyższych uczelniach.

Po drugie, większość rodziców w sposób świadomy oddziałuje na swoje dzieci,

⁴⁴ A. Janowski, *Aspiracje młodzieży szkół średnich*. Warszawa 1977, s. 192.

czyni to poprzez swe opinie, poglądy, postępowanie, przekonania. Nie zawsze jest to jednak działanie świadome, nie zawsze mamy do czynienia z działaniem bezpośrednim, intencjonalnym. Młody człowiek mimowolnie naśladuje postępowanie rodziców, starając się przenieść pewne wzory, metody postępowania, styl życia na swój grunt.

Kolejny, trzeci rodzaj oddziaływania rodziny (rodziców), polega na chęci wzbudzenia w młodym człowieku pożądanых przez rodziców aspiracji. Naciski rodziny mogą przybrać formę oddziaływania o charakterze perswazyjnym lub manipulowania środkami, które mogą być bez znaczenia dla praktycznej realizacji aspiracji. Rodzice często pragną, aby dzieci kontynuowały rodzinne tradycje zawodowe, starają się rozbudzić w nich zainteresowania w danym kierunku, a co za tym idzie, aspiracje zawodowe. Bardzo często zdarza się, że dzieci lekarzy, prawników, nauczycieli „zostają w zawodzie” i kontynuują rodzinne tradycje. Niestety, czasem nieumiejętne rozbudzanie aspiracji u dziecka prowadzi do zupełnie niepożądanych przez rodziców efektów. Dzieci nie mają zamiaru kontynuować tradycji rodzinnych i wybierają zupełnie inny kierunek. Takich przykładów jest zdecydowanie mniej, szczególnie we wspomnianych przeze mnie zawodach.

Czwarty czynnik oddziaływania rodziny to celowe działania rodziców polegające na dokonywaniu przez rodziców swego rodzaju projekcji własnych aspiracji, które, niestety, nigdy nie zostały przez nich spełnione. Rodzice podejmują w ten sposób próbę realizacji własnych aspiracji poprzez dzieci, starając się rozbudzić w nich własne niespełnione aspiracje.

Rodzina może wpływać na kształtowanie się u młodego człowieka aspiracji w sposób negatywny lub pozytywny. Spotykamy rodziny będące wzorem do naśladowania, młodzi ludzie często utożsamiają się ze swymi rodzicami. Ma to bardzo wielki wpływ na kształtowanie się aspiracji rodzinnych i osobistych. Spotykamy się wówczas ze stwierdzeniami: „Chciałbym, żeby moja przyszła rodzina była podobna do obecnej, będę podobnie jak moi rodzice przyjaźnić się z moimi dziećmi (...). Chciałbym przenieść na grunt mojej rodziny wartości moralne

i etyczne moich rodziców (...). Będę często wyjeżdżał z dziećmi na wakacje, będę starał się, aby niczego im nie brakowało, a jednocześnie będę wymagający i sprawiedliwy”.⁴⁵

Zupełnie inne aspiracje rodzinne i osobiste będą rodziły się u młodego człowieka pochodzącego z rodziny patologicznej, rozbitej, z rodziny, w której dochodzi do częstych kłótni, konfliktów. „Nie chciałbym wzorować mojej przyszłej rodziny na mojej obecnej, ponieważ uważam, że życie w rodzinie, gdzie każdy liczy tylko na siebie nie jest zbyt przyjemne”.⁴⁶ To i podobnej treści stwierdzenia spotykamy w książce „Młodzież o sobie i swej przyszłości” autorstwa Z. Lubowicz i G. Pańtak.

Współczesny socjolog amerykański Talcott Parsons podkreśla rolę rodziny jako grupy, w której dokonuje się społeczne dziedziczenie bądź przekazywanie istniejących wartości społecznych i miejsca w społeczeństwie, systemie kultury i systemie klasowym. Rodzina została zatem scharakteryzowana jako główne miejsce, w którym uspołecznia się nowo przychodzący na świat człowiek, przy czym krewni pełnią strategiczne role czynników uspołecznienia.

Podsumowując wpływ rodziny na kształtowanie aspiracji młodego człowieka, należy jednoznacznie stwierdzić, że aspiracje mogą być rozpatrywane jako efekt oddziaływań zewnętrznych bądź też jako wynik procesów dokonujących się w psychice jednostki. Rodzina poprzez kształtowanie osobowości i systemu wartości dziecka w znacznym stopniu decyduje o jego dążeniach życiowych, preferowanych wzorach sukcesu życiowego. Ważną rolę w kształtowaniu szans zdobycia wiedzy i odpowiedniego przebiegu nauki szkolnej dzieci odgrywają aspiracje edukacyjne, podobnie kształtują się aspiracje zawodowe, osobiste, rodzinne, społeczne, kulturalne.

⁴⁵ Z. Lubowicz, G. Pańtak, *Młodzież o sobie i swojej przyszłości*. Warszawa 1988, s.129.

⁴⁶ Z. Lubowicz, G. Pańtak, *tamże*, s.133.

3.2. Wpływ środków masowego przekazu na kształtowanie się aspiracji

Powszechny dostęp do wszelkiego rodzaju środków masowego przekazu spowodował, że nie sposób pominąć tego istotnego czynnika wpływającego na kształtowanie się aspiracji młodego człowieka. Jego wpływ nie jest bez znaczenia, często przewyższa oddziaływanie rodziny czy szkoły, traktowany jest na równi z oddziaływaniem środowiska.

Najbardziej dostępnym mass medium, z którego korzystają dzieci i młodzież, jest oczywiście telewizja, choć w dzisiejszych czasach coraz większego znaczenia zaczyna nabierać Internet. O ile możemy mówić o powszechnym dostępie do telewizji, o tyle dostęp do Internetu jest jeszcze nieco ograniczony. Jednak jego wpływ, zarówno pozytywny, jak i negatywny, na młodych ludzi zaczyna nabierać coraz większego znaczenia.

Jak więc środki masowego przekazu wpływają na kształtowanie się aspiracji oraz jakie aspiracje i w jakim stopniu są przez nie kształtowane? Media wręcz bombardują odbiorców informacjami. Coraz trudniej jest dokonać selekcji, odróżnić to, co ważne i wartościowe, od tego, co jest nieistotne i wywiera negatywny wpływ na odbiorcę.

Być może największy wpływ na kształtowanie się aspiracji u młodych ludzi ma wszechobecna reklama. To dzięki niej młody człowiek dowiaduje się, czego potrzebuje oraz jak wygląda idealny świat, co dobre, co złe, jak należy się ubrać, co kupić i kim zostać. To nie najbliżsi, ale sztuczny papierowy czy cyfrowy świat pokazuje, jak mamy żyć i co jest najważniejsze, on też kształtuje aspiracje.

„Głównym bohaterem reklam jest tak zwany człowiek nowoczesny. Człowiek wykształcony, dążący do luksusu, zadbany, dobrze wyglądający, szanujący tradycje, rodzinę. Ponadto „reklamowy człowiek” nowoczesny to znający swoją wartość globtroter o wysokiej potrzebie osiągnięcia. Czyż nie są to te cechy, które każdy z nas chciałby posiadać? Bohater reklamy nie może być „bezpłciowym monstrem”, dlatego w reklamach widzimy modelowy wizerunek kobiety, mężczyzny, dziadka, dziecka czy rodziny. Te modelowe wizerunki bohaterów buduje się, opierając się na powszechnie występujących stereotypach. W ten sposób wykreowana postać jest łatwo i szybko identyfikowana przez publiczność. Posługiwanie się stereotypem w reklamie nie tylko zwiększa sprzedaż reklamowanego produktu. Stereotyp wykorzystany w reklamie w ten sposób zostanie wzmocniony i utrwalony w świadomości odbiorców, że oglądający utożsamiają się z nim, niejednokrotnie stanowi on wzór do naśladowania i powoduje kształtowanie się różnego rodzaju aspiracji.

Tradycyjny podział ról społecznych na „typowo kobiece” i „typowo męskie” to jeden z elementów współczesnych reklam. Jak pisze B. Czerska, w świecie reklamy kobieta ma wiele twarzy. Raz widzimy ją jako seksowną uwodzicielkę o długich włosach i nogach, dużych oczach, zmysłowych ustach, zębach w kolorze kości słoniowej, delikatnej skórze, kształtnych biodrach i pięknym biuście.”⁴⁷

Taki wygląd kobiety może rodzić odpowiednie aspiracje osobiste – chęć bycia piękną, zgrabną, dobrze ubraną, uczesaną itp.

W reklamach ukazywani są ludzie sukcesu, biznesmeni, to z kolei kształtuje aspiracje zawodowe. Tam również często widzimy prawie idylliczne rodziny, co rozbudza aspiracje rodzinne. Wielu z młodych ludzi zdaje sobie sprawę, że aspiracje te to aspiracje zawyżone, często nierealne, pozostające w sferze marzeń lub, w najlepszym przypadku, aspiracje perspektywistyczne.

⁴⁷ B. Pawlica, E. Widawska, *Wpływ reklamy na kształtowanie stereotypów społecznych*
w: *Edukacja i Dialog* nr 4, 2001.r s.127

Coraz więcej wzorców, oprócz reklam, przyjmuje młodzież z programów telewizyjnych i filmów – szczególnie zachodnich, ukazujących życie w komfortowych warunkach, w luksusie. Te wzorce również, podobnie jak reklamy telewizyjne, kształtują aspiracje życiowe, kulturalne, zawodowe, rodzinne itp. Filmy i programy rozbudzają, szczególnie u młodych ludzi, aspiracje towarzyskie i kierownicze. Młodzież czuje potrzebę przynależności czy kierowania jakąś grupą społeczną, często grupą subkulturową.

Jeżeli chodzi o środki masowego przekazu w formie pisanej, to aspiracje młodych ludzi kształtują w tym przypadku głównie pisma specjalnie dla nich kierowane np. „BRAVO”, „DZIEWCZYNA” itp., pisma dotyczące mody mogą kształtować aspiracje dziewcząt w tym kierunku, zaś pisma dotyczące motoryzacji, sportu mogą rodzić i kształtować aspiracje związane z posiadaniem „dobrego” samochodu czy posiadaniem pięknej, sportowej sylwetki.

Kolej wreszcie na Internet – środek masowego przekazu dostępny głównie młodzieży. Mówi się, że Internet jest wszechnicą wiedzy na wszystkie tematy i tak właśnie należy oceniać kształtowanie aspiracji. Prawie wszystkie aspiracje mogą się rodzić i być rozwijane poprzez korzystanie z zasobów Internetu, może za wyjątkiem aspiracji rodzinnych, o których pisałem wcześniej. Wartości przekazywane przez Internet nie zawsze kształtują tzw. pozytywne aspiracje. Z Internetu płynie wiele informacji i sztuką jest „wyłować” te pozytywne, pozwalające na kształtowanie wysokich aspiracji zawodowych, społecznych, edukacyjnych.

3.3. Wpływ środowiska rówieśniczego na aspiracje uczniów szkół ponadgimnazjalnych

Wpływ środowiska został już przeze mnie częściowo opisany przy omawianiu wpływu rodziny na kształtowanie się aspiracji. Mowa tam była głównie o środowisku rodzinnym. Obecnie chciałbym się skupić na szeroko rozumianym środowisku rówieśniczym z pominięciem środowiska rodzinnego i szkolnego.

Jak wiadomo, w okresie nauki w szkole ponadgimnazjalnej wpływ rodziny nieco słabnie, a większego znaczenia zaczyna nabierać rola środowiska rówieśniczego. Młodzież często przynależy do różnych organizacji młodzieżowych, grup subkulturowych czy grup nieformalnych.

„Grupa wytwarza własne normy i zasady postępowania, jej członkowie przejawiają różne aspiracje, uzyskują określone wyniki działania, osiągają w nim rezultaty lepsze lub gorsze niż dany osobnik, co wpływa na kształtowanie się poziomu aspiracji”.⁴⁸

Grupa może również wpłynąć na zmianę rodzaju aspiracji. Zdarza się, że wyniesione z domu aspiracje moralne zostają przez grupę, która negatywnie wpływa na młodego człowieka, bezpowrotnie utracone i zastąpione np. aspiracjami materialnymi, kierowniczymi. Może być również odwrotnie- niektóre grupy mogą wpływać pozytywnie na swych członków.

W Polsce działa stowarzyszenie o nazwie „BARKA”, które niesie pomoc młodym ludziom uzależnionym od alkoholu. Pomaga im zmienić sposób patrzenia na świat. Ludzie o bardzo niskich aspiracjach stają się ludźmi o wysokich aspiracjach społecznych i moralnych, angażują się w pomoc innym i czynią

⁴⁸ Z. Skorny, *Aspiracje młodzieży oraz kierujące nimi prawidłowości*. Wrocław 1980, s.87.

to bezinteresownie.

Jak widać na podanych przykładach, wpływ środowiska rówieśniczego może przyjąć różne oblicze. Może zdecydowanie zmieniać rodzaje aspiracji, może wzmacniać lub osłabiać aspiracje, którymi kierują się młodzi ludzie. Normy postępowania w danej grupie rówieśniczej często zostają aprobowane przez jednostkę i stają się regulatorem jej postępowania, kształtują aspiracje, wzmacniają je lub osłabiają, mówimy wówczas o wpływie grupy rówieśniczej na jednostkę.

Zdarza się również, że to jednostka wpływa na kształtowanie się aspiracji wśród członków grupy. Dzieje się tak głównie w grupach rówieśniczych o charakterze edukacyjnym, np. bardzo dobry uczeń w klasie o wysokich aspiracjach dotyczących nauki szkolnej „stawia wysoko poprzeczkę” i może nie cała klasa, ale jej część, próbuje mu dorównać. Uczniowie przejawiają wówczas równie wysokie, jeśli nie wyższe, aspiracje tego samego rodzaju. Podobnie dzieje się wśród sportowców – sportowiec osiągający dobre i bardzo dobre wyniki może pozytywnie i mobilizująco działać na całą drużynę czy reprezentację. Często członkowie tej grupy pobudzeni do wzmożonej pracy i treningu osiągają równie wysokie wyniki, jak jej lider, często również przewyższają swojego lidera. Środowisko rówieśnicze to jednak przede wszystkim środowisko szkolne, gdyż przeciętny młody człowiek prawie połowę aktywnie spędzonego czasu przebywa w szkole, z rówieśnikami. Jednak ten wątek chciałbym rozwinąć w kolejnym punkcie.

3.4. Wpływ szkoły (uczniów, nauczycieli, wychowawców) na kształtowanie się aspiracji wśród uczniów

Ważne znaczenie w procesie kształtowania się aspiracji odgrywa zespół czynników środowiskowych i pedagogicznych związanych z atmosferą

wychowawczą w szkole, typem szkoły, tradycjami szkolnymi, poziomem pracy dydaktyczno - wychowawczej. Równie ważne dla młodego człowieka jest, z jakim środowiskiem szkolnym – środowiskiem rówieśniczym kontaktuje się przez okres, który spędza w szkole. Na pojęcie „środowisko szkolne” składają się następujące czynniki: z jakich środowisk pochodzą uczniowie, jakie wykształcenie mają ich rodzice, jakie mają zainteresowania, czy szkoła jest szkołą wiejską, miejską lub wielkomiejską, do jakich grup, kółek zainteresowań uczęszczają koledzy z klasy czy szkoły, czy dana klasa stanowi zgrany kolektyw, jakie są stosunki pomiędzy rówieśnikami, czy dochodzi między nimi do częstych konfliktów. Bardzo ważne jest, jaki szkoła prezentuje poziom nauczania, czy nauczyciele są wzorem do naśladowania i pełnią role autorytetów, czy są sprawiedliwi, czy pomiędzy nauczycielami, a uczniami nie dochodzi do konfliktów. Wszystkie wymienione elementy składające się na szeroko rozumiane środowisko szkolne mogą kształtować różnego rodzaju aspiracje, mogą określać ich poziom, ruchliwość, relacje do możliwości.

Szkoła rozwija i kształtuje wiele aspiracji, jednak największy wpływ ma na kształtowanie się aspiracji dotyczących nauki szkolnej, aspiracji zawodowych również kulturalnych, społecznych a nawet moralnych, związanych z wartościami czy normami etycznymi. Środowisko szkolne odgrywa ważną rolę w kierowaniu losami młodzieży. Rozbudza i kształtuje zainteresowania, rozwija postawy społeczne, wprowadza do aktywnego życia zawodowego, rodzinnego, społecznego.

Jeżeli chodzi o wpływ nauczycieli na młodych ludzi, to z doświadczenia mogę stwierdzić, że nie wszyscy pedagodzy w zadowalającym stopniu korzystają z wiedzy psychologicznej, socjologicznej i pedagogicznej. Zdarza się, że praca nauczycieli – wychowawców wykazuje pewne braki i nie gwarantuje właściwego poznania i rozumienia ucznia. Niektórzy nauczyciele nie potrafią trafnie odczytać aspiracji swych uczniów, nie potrafią wzmacniać aspiracji pozytywnych i osłabiać negatywnych. Często nie umieją odróżnić jednych od drugich, mając zupełnie inny pogląd na świat, nie potrafią prawidłowo pokierować młodym człowiekiem, aby ustrzec go przed podjęciem niewłaściwej decyzji życiowej.

Mówi się, że szkoła nie wpływa już w tak istotny sposób na kształtowanie się aspiracji wśród swych uczniów i wychowanków. Myślę, że najwyższy czas połączyć siły, skoordynować działania, zarówno szkoły (nauczycieli, wychowawców), rodziny, środków masowego przekazu, pokazać młodzieży kierunki rozwoju gospodarczego regionu, kraju. Nauczyciele swą postawą i działaniami powinni dawać przykład i kształtować prawidłowe aspiracje moralne, kulturalne, społeczne.

Jako nauczyciel przedmiotów zawodowych i zajęć praktycznych mam wyjątkową możliwość obserwowania i jednocześnie uczestniczenia w kształtowaniu się różnego rodzaju aspiracji u moich uczniów. Poprzez stałe budowanie własnego autorytetu, tworzenie więzi opartej na szacunku, zaufaniu i zdolności do kompromisu, nierobienie raniących uwag i komentarzy staram się zbliżyć do swoich uczniów, zrozumieć ich system wartości, odczytać, jakie są ich aspiracje.

Zauważam ogromną potrzebę wspierania i kierowania kształtowaniem się aspiracji, szczególnie edukacyjnych, zawodowych, ale również aspiracji kulturalnych, społecznych, moralnych związanych z wartościami czy normami etycznymi. Jednocześnie widzę pewne niebezpieczeństwo w nadmiernym wywieraniu nacisku na kształtowanie owych aspiracji. Rolę nauczyciela widziałbym jako rolę „kontrolera” czuwającego nad prawidłowym rozwojem aspiracji, od czasu do czasu wzmacniającego aspiracje pozytywne, a osłabiającego negatywne. Wszystko to, co chcę osiągnąć, robię z rozwagą i w taki sposób, aby rozwój moich wychowanków następował w sposób harmonijny i zgodny z naturą, dając im poczucie samowystarczalności aspiracji, kierując się określonymi pozytywnymi wartościami i normami etycznymi.

Każdy człowiek ma w życiu jakieś cele, dążenia i plany, które chciałby w przyszłości osiągnąć lub zrealizować. Dla młodych ludzi są one czymś szczególnym, w dużej mierze bowiem wyznaczają całą drogę życia. Wszystkie - zarówno te mniej, jak i bardziej sprecyzowane - wymagają dużego nakładu pracy a niekiedy także wielu poszukiwań, wyborów czy wreszcie szczęścia.

O marzeniach, zamierzeniach i planach mówić możemy już odnośnie małych dzieci, ale poważniej krystalizują się one w przypadku uczniów

kończących gimnazjum czy szkołę średnią. Zwłaszcza uczniowie trzecich klas gimnazjalnych stoją wobec dylematu wyboru właściwej dla siebie szkoły ponadgimnazjalnej, bo ten wybór 15 -16 latka może w sposób zasadniczy zaważyć na jego całym późniejszym, nie tylko zawodowym, życiu. Podejmowanie poważnych życiowych decyzji dla bardzo młodego człowieka nie jest sprawą łatwą. Różnorodność zainteresowań, życie bieżącą chwilą nie sprzyja trafnym wyborom. Uczniowie pozostawieni sami sobie nie byłiby w stanie prawidłowo sprecyzować i ocenić swoje własne aspiracje zawodowe i życiowe i co najważniejsze - umieścić je w realnej rzeczywistości. Na szczęście uczniowie mają na swojej drodze licznych sojuszników. W pierwszym rzędzie są nimi rodzice, później nauczyciele, wychowawcy, pedagodzy szkolni, psychologowie i inni. To dzięki nim uczniowie ostatnich klas szkół gimnazjalnych zaczynają podchodzić do swojej przyszłości coraz poważniej i rozważniej. Jeżeli młodzi ludzie mają poważne problemy związane z wyborem zawodu, wyborem wartości, którymi powinni się kierować, celów i dążeń, wtedy z pomocą (wspólnie z rodziną) powinna przyjść szkoła. Nauczyciele poszczególnych przedmiotów rozwijają i kształtują różnorodne zainteresowania i zamiłowania dzieci. Szczególną rolę do spełnienia mają jednak wychowawcy klas. W ramach godzin do dyspozycji wychowawcy prowadzą zajęcia z preorientacji zawodowej. Od właściwego przeprowadzenia takich lekcji, od zgromadzenia i zaprezentowania różnorodnych ofert i możliwości szkół średnich zależeć mogą mądre i trafne wybory uczniów. Młodzież, która ma największe trudności z wyborem odpowiedniej dla siebie szkoły średniej lub boryka się z zaburzeniami systemu wartości, zbacza z wcześniej wybranej przez siebie drogi życiowej, może skorzystać z pomocy pedagoga szkolnego, który ułatwi jej ocenić własne możliwości, pomoże rozpoznać predyspozycje i wskaże preferencje w określonej dziedzinie. Istnieje też możliwość skorzystania z pomocy specjalistów w Poradni Psychologiczno - Pedagogicznej.

ROZDZIAŁ II

Pojęcie wartości, rodzaje wartości oraz wpływ wartości na kształtowanie się aspiracji

Konstruując plan pracy na temat: „Aspiracje życiowe i zawodowe uczniów szkół ponadgimnazjalnych na przykładzie powiatu wodzisławskiego”, zastanawiałem się, czy umieścić w nim rozdział dotyczący wartości. Doszedłem do wniosku, że nie da się mówić o aspiracjach, nie znając pojęcia „wartość”, nie wiedząc, jakie są rodzaje, systemy i hierarchie wartości, nie wiedząc wreszcie, jakie są wartości dzisiejszej młodzieży i w jaki sposób wpływają na kształtowanie się różnego rodzaju postaw i aspiracji.

1. Pojęcie „wartość” dawniej i dziś

Samo pojęcie „wartość” rozumiane jako „podstawowa kategoria aksjologii, oznacza wszystko to, co cenne i godne pożądania, co stanowi cel dążeń ludzkich. Wartość oznacza stosunek człowieka do danego przedmiotu, działania, postępowania. O wartościach możemy mówić tylko i wyłącznie, mając na uwadze jednostkę ludzką, która utrzymuje dystans psychiczny wobec potrzeb i pragnień,

rozwija się, kierując sensem swojego istnienia.”⁴⁹

Jak wskazuje powyższa definicja, każda osoba, każdy człowiek jest odpowiedzialny za swoje życie. Optymalną sytuacją jest taka, w której dana jednostka tak ukierunkuje swoje dążenia, starania i postępowanie, aby osiągnąć jak najwyższą jakość swojego istnienia. Ocena tej jakości należy zarówno do danej jednostki (osoby) - wówczas jest to ocena subiektywna, jak i ocena obiektywna - należąca do otoczenia. Najważniejsze w tym jest to, aby wypadkowa tych dwóch ocen była jak najwyższa. Mówimy wówczas, że dana osoba kierowała się wartościami powszechnie uznanymi za pozytywne, uniwersalne, prospołeczne, a jednocześnie pozwalającymi na zaspokojenie potrzeb własnych – rodzinnych, materialnych, przyjemnościowych, kulturalnych, edukacyjnych itp.

Pojęcie „wartość” znane jest ludzkości od zarania dziejów. Pierwsze wartości, które rozwijały się wśród ludów pierwotnych, dotyczyły głównie wolności, samostanowienia o sobie, zapewniały poczucie przynależności do grupy społecznej. Rodziły się wartości dotyczące różnego rodzaju twórczości, np. wartości estetyczne, związane z wykonywanymi zajęciami; wartości związane z postępowaniem i przynależnością do grupy społecznej – współodpowiedzialności, solidarności, miłości. Z biegiem czasu powstawały różnego rodzaju kodeksy postępowania, które jasno określały wartości etyczne, moralne obowiązujące w danym społeczeństwie. Wartości uznawane przed kilkuset, kilkudziesięciu, a nawet kilkunastu laty były niczym dekalog, powszechnie uznawane, rzadko zdarzało się, aby społeczności nie kierowały się nimi, nie respektowały przyjętych wartości. Oczywiście bywało, że jednostki czy nawet grupy osób postępowały wbrew przyjętym wartościom, w większości przypadków osoby takie nie były akceptowane przez ogół społeczności.

Współczesna cywilizacja skażona jest kryzysem dotyczącym wszystkich niemal dziedzin życia, w tym również wszelkich wartości przez wieki pielęgnowanych i rozwijanych. Dzięki uniwersalnemu wymiarowi wartości mają

⁴⁹ *Encyklopedia popularna PWN*, Warszawa 1982, s.838.

ogromny udział w ewolucji społeczeństw. Jaka więc jest rola wartości w dzisiejszym świecie, jakie są wartości dzisiejszej młodzieży, czym kierują się młodzi ludzie w swych działaniach, postępowaniu, dokonywaniu wyborów? Jaka jest hierarchia wartości uznawanych przez uczniów szkół ponadgimnazjalnych? Na te pytania chciałbym odpowiedzieć w kolejnych punktach.

2. Rodzaje, hierarchie i systemy wartości

Wartości można podzielić na wiele grup. Mogą one dotyczyć wielu dziedzin, zarówno życia zawodowego, jaki i osobistego, życia w środowisku rówieśniczym, rodzinnym, w szkole w pracy, w grupach formalnych i nieformalnych.

„Poznanie hierarchii wartości współczesnej młodzieży przez pedagogów, psychologów, politologów, socjologów, ekonomistów i specjalistów zajmujących się sprawami młodzieży ma wielorakie znaczenie. Umożliwia przede wszystkim lepszą orientację w stanie świadomości młodzieży. Pozwala zatem lepiej zrozumieć cele i dążenia dziewcząt i chłopców. Ułatwia analizę potrzeb życiowych młodych, a także analizę postaw życiowych nastolatków. W wymiarze stricte pedagogicznym wiedza o wartościach odczuwanych i uznawanych przez młodzież jest niezbędnym, podstawowym składnikiem racjonalnego planowania pracy wychowawczej, oceny jej przebiegu, bilansowania efektów. Służy także przewidywaniu dalszych dążeń i zachowań młodego pokolenia, co ma niebagatelne znaczenie dla prognozowania rozwoju społecznego”.⁵⁰

⁵⁰ M. J. Szymański - „Wartości młodzieży, jej nauczycieli i rodziców” w: *Edukacja – Studia, Badania, Innowacje*, nr 1/2000, s.45.

W swojej pracy (badaniach) podzieliłem wartości na następujące rodzaje:

- miłość,
- radość,
- przyjaźń,
- upór w dążeniu do celu,
- zasady moralne,
- chęć pomagania innym,
- zdrowie,
- wrażliwość na krzywdę ludzką.

Wymienione przeze mnie rodzaje wartości można pogrupować. Niektóre z nich należałoby zaliczyć do wartości rodzinnych, społecznych, związanych z pracą zawodową, kulturalnych, inne do obywatelskich, edukacyjnych czy przyjemnościowych. Wynika stąd, że wartości, podobnie jak aspiracje, są podobnie ukierunkowane, z tą jednak różnicą, że to wartości kształtują powstawanie aspiracji, a nie odwrotnie.

Jedną z najistotniejszych wartości preferowanych i wyznawanych przez dzisiejszą młodzież jest wolność. Mimo iż jest to wartość odwieczna, to właśnie człowiek mający kilkanaście lat w sposób najbardziej widoczny okazuje, że wartość ta jest dla niego jedną z najważniejszych. Ten młodzieńczy bunt, z którym spotykają się wszyscy nauczyciele i rodzice nastolatków, to nic innego jak odzwierciedlenie kształcących się w młodym człowieku różnych rodzajów wolności: wolność kapryśna, wolność odrzucania i protestu.

Jeżeli chodzi o hierarchie wartości, to na podstawie przeanalizowanej literatury mogę stwierdzić (badania różnych autorów w połowie lat 90-tych), że na pierwszym miejscu u wszystkich stawiane jest wykształcenie (około 90%). Myślę, że jest to widoczne również w liczbach osób podnoszących swoje kwalifikacje czy liczbach powstających placówek oświatowych. Kolejne miejsce zajmują: ciekawa i dobrze płatna praca oraz szczęście rodzinne (po około 50%). Takie wartości jak: miłość, szczęście osobiste, dobrobyt, chęć niesienia pomocy, wiara, życie z zasadami należy ocenić jako niskie (do 12%). W swej pracy

chciałbym również poddać ocenie, jakimi wartościami kieruje się młodzież z mojego regionu zamieszkania, jaka jest hierarchia prezentowanych przez nią wartości.

3. Poszukiwanie i tworzenie wartości przez przedstawicieli młodego pokolenia

Cele i dążenia życiowe młodych ludzi są realnym przejawem systemu wartości, motywują aktywność życiową, mobilizują do wytężonej aktywności w sytuacjach trudnych, w warunkach stresu. Posiadanie celu życiowego może stać się motywem działania jednostki, może wyzwalać jej dodatkową energię, inicjatywę w likwidowaniu przeszkód, utrudniających jego realizację.

Młodzi ludzie żyjący w XXI wieku ciągle poszukują uniwersalnych wartości. Opierają się głównie na wartościach rodzinnych, jednak z chwilą dorastania i osiągnięcia pełnoletności rodzą się w nich wartości związane z wolnością, chęcią samostanowienia o swoich losach, górę biorą wartości uznawane w grupach, z którymi się utożsamiają. Na początku są to grupy rówieśnicze - nieformalne, później grupy te zaczynają nabierać kształtu sformalizowanego – klasa, szkoła, organizacja społeczna, młodzieżowa, zespół sportowy, muzyczny itp.

Aby móc kierować się pozytywnymi wartościami prezentowanymi przez daną grupę, młody człowiek powinien skorelować swoje działania z interesem grupy, ponosić odpowiedzialność za rozliczne zadania realizowane w grupie, określać odpowiedzialność w stosunku do zakresu uprawnień, uwzględnić motywacje poszczególnych ludzi.⁵¹

⁵¹ Z. Łomny, *W intencji przetrwania i rozwoju*. Warszawa 1988, s.64-65.

„Pożądany wizerunek ucznia nowoczesnej szkoły, w tym szkoły ponadgimnazjalnej, to uczeń realizujący się przez wykorzystywanie posiadanych zdolności przy jednoczesnym dostrzeganiu problemów innych, podejmowaniu prób ich rozwiązywania, tolerancji wobec inności i gotowości do niesienia pomocy. Pluralizm i różnorodność, postmodernizm obecny we wszystkich sferach ludzkiej działalności wspomagany procesami globalizacji wymusza szacunek wobec wszelkiej odmienności, przy jednoczesnym zachowaniu własnych praw i przywilejów.”⁵²

Realizacja powyższych zadań rozwija w młodzieży wartości związane z solidarnością, akceptacją innych ludzi, ich przekonań, odpowiedzialnością, twórczym zachowaniem się, unikaniem hierarchicznego wartościowania funkcji.

Wartości prezentowane przez grupę nie zawsze są pozytywne. Wiele grup, zarówno formalnych, jak i nieformalnych, kieruje się wartościami niezgodnymi z zasadami moralnymi, źle pojmuje wartość zwaną „wolnością”, nie zna pojęć: sprawiedliwość, odpowiedzialność, współodpowiedzialność. Niektóre wartości, jak radość, miłość, solidarność rozumiane są często jako wartości uznawane tylko w wąskim kręgu znajomych, przyjaciół (sekty, grupy wyznaniowe, subkulturowe itp.). Naśmiewanie się z cudzego nieszczęścia, krzywdy, kalectwa rozumiane jest jako fałszywie rozumiana radość, samouwielbienie, tolerowanie tylko najbliższych ludzi, rozumiane jest jako miłość.

Młodzież często sama poszukuje wartości i często błądzi w tych poszukiwaniach. Wartości, które kształtują się w młodych ludziach, nie zawsze są pozytywne. Dlatego istotna jest pewna, czasem większa, czasem mniejsza, stymulacja w tych poszukiwaniach. Może ona być dokonywana przez rodzinę, nauczycieli i wychowawców w szkole, osoby posiadające odpowiednia autorytet. Są jednak osoby, które nie potrzebują owej stymulacji. Prawidłowo określone wartości we wczesnym wieku dziecięcym, pielęgnowane i wzmacniane w późniejszych latach nie wymagają udziału osób trzecich. Młody chłopak czy dziewczyna doskonale wiedzą, które wartości są, zarówno dla nich, jaki i dla

⁵² Byra St., *Koncepcja ucznia współczesnej szkoły*. / Edukacja i dialog nr 3 (156) / 2001 s.4.

otaczających ich ludzi, pozytywne, a które negatywne. Czasem wystarczy tylko utrzymanie ich w przekonaniu, że dobrze postępują, że wartości, którymi się kierują, są trafne, słusznie dobrane i należy je pielęgnować i wzmacniać.

Mówiąc o kształtowaniu się wartości, nie sposób pominąć istotnej roli rodziny. Do podstawowych dziedzin planowego oddziaływania rodziny, a co za tym idzie, do kształtowania się różnego rodzaju wartości, zaliczyć należy:

- troskę o prawidłowy rozwój fizyczny dziecka, jego sprawność i zdrowie,
- troskę o rozwój intelektualny (umysłowy),
- zaspokajanie potrzeb emocjonalnych (uczuciowych) dziecka, przy równoczesnym wzbogacaniu jego życia uczuciowego, rozwijaniu w nim dyspozycji pozytywnych i przełamywaniu dyspozycji negatywnych (egocentryzm, skłonności egoistyczne, brak wyobraźni i wrażliwości na potrzeby czy krzywdy innych),
- wdrażanie w kulturę własnego społeczeństwa, grupy społecznej, z którą jest się najściślej związanym, w kulturę ogólnoludzką, rozbudzanie zainteresowań i potrzeb kulturalnych,
- wpajanie społecznie akceptowanych zasad i norm moralnych (stanowią one trzon moralnej postawy jednostki),
- uspołecznianie dziecka poprzez kształtowanie postawy otwartej na problemy otaczającego świata, ścierające się tendencje, odwieczną walkę dobra ze złem, dążenia do postępu i sprawiedliwości społecznej, autentycznej równości i wolności ludzi, walkę z zacofaniem i obskurantyzmem,
- przygotowanie go do samodzielnego życia,
- uczenie organizowania własnego życia zgodnie z potrzebami i warunkami, jakie stwarza rzeczywistość społeczna,
- uodparnianie na napotykanie trudności i niepowodzenia, hartowanie charakteru i silnej woli,
- rozbudzanie u dziecka poczucia godności osobistej oraz poczucia godności narodowej, tak ważnej i cennej zawsze, a szczególnie teraz, gdy rozszerza się sfera kontaktów z innymi krajami,

- rozwijanie dyspozycji do doskonalenia siebie, niepopelniania tych samych błędów,
- kształtowanie ambicji i aspiracji na poziomie własnych potencjalnych możliwości, często niedocenianych i nie wykorzystywanych, bez równoczesnego popadania w kompleksy lub - co jest jeszcze gorsze - samouwielbienie, zarozumiałość, tzw. bufonadę, lekceważenie czy wywyższanie się ponad innych ludzi,
- uczenie umiaru i skromności, która jeżeli nie jest fałszywa i pozorna, stanowi autentyczny wyznacznik wartości, określa to, co się nazywa dużym formatem człowieka,
- uczenie tolerancji dla wszelkiej odmienności poglądów (pod warunkiem, że nie są one szkodliwe czy groźne społecznie), cech indywidualnych, zainteresowań i dążeń,
- rozwijanie uczuć patriotycznych, szacunku dla tradycji narodowych, ich wkładu w kulturę ogólnoludzką, postawy gotowości do walki o bezpieczeństwo, dobre imię i pozycję w świecie własnego narodu, państwa.

Tak przedstawione zadania rodziny na pewno ukształtują prawidłowy system wartości u młodego człowieka. Zdaję sobie jednak sprawę, że nie wszystkie rodziny funkcjonują według ww. wzorca (wyidealizowany). Coraz więcej mamy rodzin patologicznych czy rodzin (domów rodzinnych) spełniających rolę noclegowni dla młodych ludzi.

Pomimo kryzysu związanego z poszukiwaniem wszelkich pozytywnych wartości młodzież przełomu wieków XX i XXI często potrafi znaleźć wartości właściwe. Wielkim autorytetem w ich poszukiwaniu był Ojciec Święty Jan Paweł II. Zawsze starał się mieć bliski kontakt z młodzieżą i kierować ją ku wartościom moralnym, w poszanowaniu dla drugiego człowieka, rodziny, w poszanowaniu do pracy, miłości. Twierdził on, że:

„Najwłaściwszym miejscem tworzenia wartości jest rodzina. Wszystkie inne instytucje wychowawcze, takie jak szkoła czy Kościół, winny nieść pomoc w tym zakresie. Wychowawcza troska o człowieka, to przede wszystkim troska

o uformowanie jego sumienia, o to, by poznał prawdę i dobro oraz by je pokochał. Człowiek z uformowanym sumieniem będzie umiał oprzeć się złym skłonnościom, pozostając sobą, nie popadając w niewolę. Człowiek jest prawdziwie wolny o tyle, o ile postępuje zgodnie z poznana prawdą”.⁵³

W miarę wzrostu i rozwoju dzieci wychowanie przechodzi w samowychowanie. Również w odniesieniu do wartości należy dążyć do tego, by odpowiedzialność za ich kształtowanie przyjmował sam wychowanek. Z takim przesłaniem zwracał się Ojciec Święty do młodzieży na Jasnej Górze, rozważając słowa Apelu Jasnogórskiego: „Czuwam, to znaczy, że staram się być człowiekiem sumienia. Że tego sumienia nie zagłuszam, nie zniekształcam. Nazywam po imieniu dobro i zło, a nie zamazuję. Wypracowuję w sobie dobro, a zło staram się poprawiać, przezwyciężając je w sobie(...)”.⁵⁴

3.1. Czynniki warunkujące kształtowanie wartości u młodych ludzi

W poprzednich podrozdziałach wspomniałem, że zarówno szkoła, jak i rodzina kształtują różnego rodzaju wartości. Szkoła jest miejscem, przestrzenią, w której zachodzą relacje między nauczycielami i uczniami, ale także miejscem spotkań i oddziaływań nauczycieli i rodziców. Od tego, czy na płaszczyźnie nauczyciele - rodzice występuje zbieżność celów wychowania, zależy, jakie będą jego efekty, jakie wartości będą kształtowały aspiracje młodych ludzi. Cele domu i szkoły mogą być zbieżne wtedy,

⁵³ K. Wojtyła, *Osoba i czyn*, Kraków 1969, s. 160.

⁵⁴ Jan Paweł II, Rozważanie podczas Apelu Jasnogórskiego, Jasna Góra, 18 czerwca 1983, w: *Stworzeni do miłości. Jana Pawła II rozmowy z młodymi*, Łomianki 1991, s. 63.

kiedy istnieje dobra współpraca między szkołą i rodziną oraz okazywanie wzajemnego szacunku domu i szkoły do siebie. Szkoła jest miejscem, w którym podejmowany jest trud wychowania – wpojenia pewnych wartości, w którym obecny jest trud wzrastania nie tylko uczniów, lecz także rodziców i nauczycieli. Zarówno rodzice, jak i nauczyciele winni wiedzieć, iż wychowanie nie jest sprawą prywatną. Wychowanie dziecka ma wymiar społeczny, gdyż człowiek jest zawsze dla drugiego człowieka, dla innych, oczywiście nie zatracając siebie.

Niestety, wartości przekazywane młodym ludziom przez szkołę, a wartości przekazywane przez rodzinę często są różne. Do czynników utrudniających współdziałanie szkoły i rodziny możemy zaliczyć:

- opinie przekazywane w środkach masowego przekazu podważające niejednokrotnie autorytet nauczycieli i przedstawiające szkołę w złym świetle,
- brak przekonania rodziców, że wszystko, co jest robione w szkole, jest czynione dla dobra ich dzieci,
- brak czasu rodziców na wizytę w szkole, niedostateczne zainteresowanie niektórych rodziców swoim dzieckiem lub wyrażanie przez nich opinii, że wszystko wiedzą najlepiej,
- negatywne nastawienie rodziców do szkoły spowodowane własnymi niedobrymi wspomnieniami z czasów szkolnych,
- brak umiejętności wielu nauczycieli do prowadzenia dialogu z rodzicami,
- przerzucanie odpowiedzialności za wychowanie dziecka na szkołę i szkoły na rodzinę.

Szkoła i rodzina nigdy nie będą jednocześnie kształtowały tych samych wartości, wzorców do naśladowania przez dzieci i uczniów, jeżeli nie zaistnieje dobrze pojęta współpraca szkoły z rodziną, placówkami wychowania pozaszkolnego, Kościołem, policją, radami osiedli czy gmin, jeżeli nie będą odbudowane demokratyczne struktury w funkcjonowaniu samej szkoły i wreszcie, gdy zabraknie autentycznego zainteresowania samych nauczycieli.

Wiemy już, że warunek prawidłowej współpracy rodziny i szkoły jest bardzo istotny, jednak rozwój wartości wśród młodych ludzi mogą warunkować również inne czynniki, jak na przykład prawidłowy rozwój zawodowy.

Jest to proces przemian ilościowych (poziom wiedzy) i przede wszystkim jakościowych (zmiany postaw, wybór wartości) człowieka, warunkujących jego udział w pracy zawodowej.

„Można stwierdzić, że skoro rozwój zawodowy dotyczy człowieka, to:

- wiąże się z rozwojem jego wartości, świadomości,
- wyraża się nie tylko w zachowaniach, ale i w postępowaniach człowieka,
- rozwija jego aspiracje zawodowe,
- powstaje w wyniku interakcji na siebie przedmiotów środowiska pracy i człowieka zaangażowanego w tym środowisku,
- zaangażowanie wyraża się rodzajami i stopniem aktywności zawodowej (naśladownictwa, kierowania, samodzielności i twórczości).

Ujawnia się to wszystko w procesach przemian psychiki człowieka.”⁵⁵

Innym czynnikiem warunkującym rozwój wartości u młodego człowieka jest jego pozycja i aktywność w grupie społecznej, bez względu na charakter tej grupy – formalny czy nieformalny. Grupa społeczna w szerokim tego słowa znaczeniu może poprzez dojrzałość postawę społeczną i emocjonalną swoją i swych członków warunkować rozwój wartości związanych z radzeniem sobie w otoczeniu społecznym (kontaktowość społeczna), rozwijać samodzielność, systematyczność, zdyscyplinowanie, wytrwałość, poczucie obowiązku, zdolność podporządkowania się innemu, pracę na rzecz grupy rówieśniczej, a także radzenie sobie z czynnościami higienicznymi – porządkowymi (grupa przedszkolna).

Wymienione przeze mnie czynniki, warunkujące kształtowanie wartości u młodych ludzi, takie jak: rodzina i szkoła oraz wzajemne relacje pomiędzy nimi, prawidłowy rozwój zawodowy – podejście do zawodu, obowiązków zawodowych czy w końcu grupa społeczna i relacje w niej panujące, to najważniejsze z licznych

⁵⁵ W. Furmanek, *Z teorii edukacji zawodowej*. Rzeszów 1998, s. 187.

czynników szczegółowo nieopisanych przeze mnie takich jak:

- rodzina i udane życie rodzinne – warunkują kształtowanie się takich wartości jak: miłość, zrozumienie, tolerancja itp.
- własne pasje i hobby o raz pasje rodziców, rodzeństwa - warunkują kształtowanie się takich wartości jak: cierpliwość, zamiłowanie do sztuki, piękna itp.
- wiedza, wykształcenie rodziców, rodzeństwa - warunkują kształtowanie się takich wartości jak: sumienność, wytrwałość, chęć zdobycia wiedzy, ciekawość świata, pracowitość, obowiązkowość itp.
- realizacja norm etycznych uznanych w społeczeństwie – warunkują kształtowanie się takich wartości jak: współczucie, sprawiedliwość, poczucie własnej godności itp.
- zaangażowanie w działalność społeczną, postawa i działalność życiowa wzbudzająca szacunek i powszechne uznanie - warunkują kształtowanie się takich wartości jak: sprawiedliwość, miłość, zrozumienie, zaradność, chęć niesienia pomocy itp.

3.2. Wpływ wartości na postawy wśród młodzieży

Aktywne uczestnictwo w życiu społecznym, a nie jedynie przystosowanie do istniejących warunków staje się zasadniczym wymogiem współczesności. Przemiany cywilizacyjne, społeczno-kulturowe, a także ustrojowe kształtują nowy model życia. Zmienia się struktura wartości w życiu społecznym i indywidualnym, a w konsekwencji następuje modyfikacja planowanych i realizowanych celów oraz sposobów działania. Najnowsze badania potwierdzają, że edukacja stopniowo zmierza w kierunku kształcenia dla wiedzy, działania i umiejętności. Coraz częściej do głosu dochodzi tendencja do poszukiwania sensu i wartości własnego życia, a praktycznego znaczenia nabierają takie pojęcia jak: tolerancja, otwartość, podatność na współpracę z innymi.

Wszystkie opisane przeze mnie wartości mają bardzo istotny wpływ na postawy wśród młodzieży uczącej się w szkołach ponadgimnazjalnych.

Jeżeli chodzi o wartości związane z udanym życiem rodzinnym, to postawy, jakie ta wartość kształtuje, związane są z poszanowaniem rodziców, odpowiednim do nich stosunkiem polegającym na szacunku, posłuszeństwie (nie mylić z uległością) i jednocześnie partnerskich stosunkach.

Kolejne wartości związane są z interesującą i satysfakcjonującą pracą zawodową. Postawy młodych ludzi kształtowane przez te wartości polegają na poszanowaniu pracy jako wartości samej w sobie, sumienności i rzetelności w pracy. Uczą prawidłowej współpracy w grupie, jak i realizowania zadań samodzielnie. Wartości te kształtują odpowiednie postawy zarówno na stanowiskach kierowniczych, jak i na stanowiskach robotniczych – uczą szacunku dla podwładnych i dla pracodawcy.

W niektórych zawodach, jakie preferują uczniowie, takich jak lekarz, pielęgniarka, weterynarz czy ratownik medyczny, przy wyborze, których znaczenie miały takie wartości jak: powołanie i poświęcenie, rozwijają się postawy związane z sumiennością, współczuciem, odwagą, zaangażowaniem. Ważny dla młodzieży

jest prestiż i autorytet, jaki wyznacza wykonywane zajęcie szczególnie w takich zawodach jak: prawnik, sędzia, policjant, nauczyciel, pilot, psycholog. Tutaj również postawy młodych ludzi skłaniają się ku sumiennej i wytrwałej pracy, nauce, poszanowaniu norm etycznych, moralnych.

3.3. Wpływ wartości na kształtowanie się różnego rodzaju aspiracji

Cele i dążenia życiowe, a co za tym idzie, również i aspiracje młodych ludzi są realnym przejawem systemu wartości, motywują aktywność życiową, mobilizują do wyteżonej aktywności w sytuacjach trudnych, w warunkach stresu, zachęcają do aktywnego działania w różnych obszarach życia codziennego (szkoła, praca, dom, rodzina, rówieśnicy...). Posiadanie wysokich aspiracji, wykształconych przez odpowiedni system wartości, może stać się motywem działania jednostki, może wyzwalać w niej dodatkową energię, inicjatywę w likwidowaniu przeszkód, utrudniających ich realizację.

Jest rzeczą normalną i oczywistą, że wartości kształtują aspiracje. Należy zatem zadać sobie pytanie: jakie wartości kształtują aspiracje? Czy aspiracje wykształcone na podstawie wartości są dostatecznie trwałe, wysokie czy niskie, adekwatne do możliwości, o dużej czy małej ruchliwości, jakie aspiracje ze względu na treść (edukacyjne, zawodowe, społeczne, kierownicze, kulturalne i inne) kształcą się w młodych ludziach na podstawie wyznawanego przez nich systemu wartości?

Wartości powszechnie uznawane za najistotniejsze jak: miłość, sprawiedliwość, tolerancja - rodzą zazwyczaj wysokie aspiracje rodzinne; odwaga, wolność posiadanie własnych poglądów – rodzą aspiracje zawodowe, społeczne,

zaś zrozumienie, współczucie, tolerancja, chęć niesienia pomocy – aspiracje prospołeczne. Poziom aspiracji w tych przypadkach zależy od poziomu wartości, np. uznając współczucie jako wartość, którą się kieruje, można zawsze współczuć w mniejszym lub większym stopniu. U ludzi o wysokim współczuciu aspiracje zawodowe ukierunkowane są ku zawodom niosącym pomoc: pielęgniarz, lekarz, pracownik ośrodka pomocy społecznej, ratownik medyczny. Wartość ta rodzi również aspiracje prospołeczne – ludzie cechujący się wysokim poziomem współczucia podejmują się zadań związanych z wolontariatem – pomoc w hospicjach, szpitalach, domach opieki, często kwestują na rzecz potrzebujących. Podobnie jest z wpływem innych wartości na różne aspiracje.

Wpływ wartości na aspiracje jest bardzo ważny, gdyż to właśnie wartości w znacznym stopniu kształtują aspiracje. Mówi się, że aspiracje kształtuje rodzina, szkoła, środowisko rówieśnicze..., to wszystko prawda, jednak bardzo ważne są wartości uznawane w tych środowiskach.

ROZDZIAŁ III

Historyczne i gospodarcze położenie powiatu wodzisławskiego

Aby dokładnie zrozumieć aspiracje dzisiejszej młodzieży mieszkającej i uczącej się w miejscowościach mieszczących się w granicach powiatu wodzisławskiego, należy poznać jej korzenie – skąd pochodzi, czy podłoże historyczne ma dla nich jakieś znaczenie, czy ich aspiracje osadzone są w realiach historycznych związanych z miastem, regionem, ze Śląskiem.

Istotne jest również podłoże gospodarcze powiatu wodzisławskiego. Aby odpowiedzieć na pytanie, czy może ono kształtować aspiracje edukacyjne, zawodowe, kulturalne, osobiste, rodzinne i inne, należy poznać obecną sytuację gospodarczą regionu, perspektywy i plany rozwoju.

1. Zarys dziejów Ziemi Wodzisławskiej

Ziemia Wodzisławska, rozumiana w dzisiejszym znaczeniu jako powiat wodzisławski, sięga swoim rodowodem odległych czasów średniowiecza. Pierwsza wzmianka o istnieniu Księstwa Wodzisławskiego pochodzi z końca XV w. (Ducatus Loslensis), ale z całą pewnością do odłączenia z Księstwa Raciborskiego odrębnego Księstwa Wodzisławskiego doszło za życia księżnej z rodu Piastów, Konstancji, która, jak podają źródła, zmarła w Wodzisławiu w 1351 roku. Miasto Wodzisław, liczące sobie wówczas już ponad 100 lat, stało się lokalnym ośrodkiem sprawowania władzy.

Na zrębach prawdopodobnie dawnego Księstwa Wodzisławskiego utworzone zostało na początku XVI w. Mniejsze Wolne Państwo Stanowe Wodzisław z centrum w Wodzisławiu, w którym swoją rezydencję posiadali właściciele tego państewka. W połowie XVIII w. pojawiła się na mapach Śląska jednostka administracyjna zwana Kreis Loslau, związana była ona z przeprowadzoną przez Prusaków reorganizacją dawnej prowincji austriackiej, a nie powstaniem odrębnego powiatu wodzisławskiego, tym bardziej, że pokrywała się ona w zasadzie z granicami państwa stanowego. Termin ten można tłumaczyć jako okręg lub obwód Wodzisław, który w tym samym czasie należał do powiatu ziemskiego Pszczyna, a następnie powiatu pszczyńskiego, zaś od 1818 r. do powiatu rybnickiego. Jej granice wytyczył niejako wyłoniony w 1954 r. z części południowej powiatu rybnickiego powiat wodzisławski z siedzibą Powiatowej Rady Narodowej w Wodzisławiu Śląskim. Obszar dzisiejszego powiatu wodzisławskiego pokrywa się w znacznym stopniu z obszarem wcześniej istniejącego powiatu, który utworzony został w 1954 roku i działał, aż do czasu reformy „gierkowskiej” z 1975 roku. W skład tego dawnego powiatu, działającego w ramach ówczesnego województwa stalinogrodzkiego, wchodziło Jastrzębie wraz z sąsiednimi gminami,

a brakowało Rydułtów położonych w powiecie rybnickim. I tak dochodzimy do czasów nam współczesnych, kiedy to w wyniku reformy administracyjnej kraju na mapę Polski powrócił od 1 stycznia 1999 roku powiat wodzisławski, a samo miasto Wodzisław Śląski (stolica powiatu) w 2007 roku obchodzi 750- lecie swego istnienia.

2. Gospodarczy rys powiatu wodzisławskiego

Powiat wodzisławski położony jest na terenie Rybnickiego Okręgu Węglowego. Okręg ten natomiast znajduje się na Płaskowyżu Rybnickim, w południowej części województwa śląskiego, w dorzeczu Odry. Ze względu na stopień przekształcenia środowiska jest traktowany jako odrębna jednostka geograficzna. Pod względem geologicznym ROW położony jest w Górnos Śląskim Zagłębiu Węglowym, obejmującym cały Górnośląski Okręg Przemysłowy oraz Rybnicki Okręg Węglowy. ROW graniczy z Czechami od południa i z aglomeracją katowicką

od północy Powiat wodzisławski jest jednym z pięciu powiatów leżących na jego terenie (rybnicki, jastrzębski, żorski, raciborski i wodzisławski)

Obecnie powiat wodzisławski składa się z dziewięciu miejscowości (miast i gmin) W jego skład wchodzi miasta: Wodzisław Śl., Pszów, Rydułtowy, Radlin oraz gminy Marklowice, Gorzyce, Mszana, Lubomia i Godów. Zamieszkuje go około 155 tysięcy ludzi, z czego ponad 100 tysięcy mieszka w granicach czterech miast. Poniższa tabela dokładnie przedstawia nam jak wyglądają szczegółowe dane dotyczące powiatu i poszczególnych gmin jeżeli chodzi o liczbę ludności i powierzchnie.

Tabela nr 2 – powiat wodzisławski (dane)

Powiat Wodzisławski		
Powiat ziemski	Ludność	Powierzchnia
Miasta - gminy	155 170	286,76 km²
Wodzisław Śl.	49 427	49,51 km ²
Pszów	14 025	20,44 km ²
Radlin	17 657	12,52 km ²
Rydułtowy	21 940	14,95 km ²
Godów	12 471	38,05 km ²
Gorzyce	19 540	64,59 km ²
Lubomia	8 018	41,78 km ²
Marklowice	5 119	13,69 km ²
Mszana	6 973	31,23 km ²

źródło: <http://www.rownet.pl/portal/region.php?temat=statystyki>

Stolicą powiatu, gdzie mieści się Starostwo Powiatowe i wszystkie powiatowe urzędy, jest Wodzisław Śl.

W wyniku przemian społeczno-gospodarczych, zapoczątkowanych w 1989 roku, powiat wodzisławski przechodził i nadal przechodzi wyraźne przeobrażenia. Dotykają one przede wszystkim gospodarki.

Zamknięto jedną z czterech kopalń („1 Maja” w Wodzisławiu Śl.), a dwie: „Anna” w Pszowie i „Rydułtowy” w Rydułtowach połączono ze sobą; we wszystkich doszło do redukcji zatrudnienia. Na terenie powiatu wodzisławskiego funkcjonuje również kopalnia „Marcel” w Radlinie. Podkreślić należy, że przemysł węglowy w powiecie wodzisławskim przeszedł proces restrukturyzacji. Kopalnie prowadzą działalność w sposób nowoczesny, wykazując należytą dbałość o ochronę środowiska. Dotyczy to zarówno rekultywacji zwałowisk, jak i ochrony wód powierzchniowych.

Duże znaczenie mają w ostatnich latach kwestie związane z rekultywacją zwałowisk pogórnich. Wykorzystując nowatorskie rozwiązania w zakresie rekultywacji, istnieje szansa, by hałdy, stanowiące nieodłączny element krajobrazu

wielu śląskich miast, wykorzystać jako miejsca przeznaczone dla rozwoju rekreacji i czynnego wypoczynku.

Z drugiej strony nastąpił dynamiczny rozwój sektora małych i średnich przedsiębiorstw. W 2004 roku na obszarze powiatu wodzisławskiego działało ponad 9.400 prywatnych przedsiębiorstw, w tym ok. 8.000 indywidualnych działalności gospodarczych. Na terenie powiatu wodzisławskiego aktywnie działają organizacje otoczenia biznesu.

Wymienić tu można Cech Rzemieślników i Innych Przedsiębiorców - największą organizację zrzeszającą przedsiębiorców, Forum Firm Miasta Radlin oraz Izbę Gospodarczą w Wodzisławiu Śląskim.

Na obszarze powiatu wodzisławskiego znajduje się szereg atrakcyjnych terenów inwestycyjnych, między innymi pokopalniane tereny w dzielnicy Wodzisławia – Wilchwy, gdzie znajduje się i ciągle rozwija (przystosowuje nowe budynki pokopalniane) filia Wyższej Szkoły Humanistyczno – Ekonomicznej z Łodzi (około 2,5 tys. słuchaczy w systemie dziennym i zaocznym).

Na szczeblu Powiatu opracowano odpowiednie dokumenty o charakterze strategicznym kierunkujące rozwój powiatu w określonych dziedzinach. Spośród najważniejszych wymienić należy:

- Strategię rozwoju powiatu wodzisławskiego na lata 2001-2015,
- Plan rozwoju lokalnego na lata 2005-2013,
- Wieloletni program inwestycyjny na lata 2005 – 2007,
- Program „Polityka oświatowa samorządu terytorialnego na lata 2004-2008”,
- Plan Poprawy Jakości Powietrza,
- Powiatowy program ochrony środowiska,
- Powiatowy plan gospodarki odpadami,
- Powiatowy program na rzecz osób niepełnosprawnych na lata 2004-2008,
- Powiatowy program pomocy społecznej na lata 2004-2008,
- Powiatowy program przeciwdziałania bezrobociu i aktywizacji lokalnego rynku pracy.

W gminach realizowane są poszczególne gminne strategie oraz plany rozwoju lokalnego.

Z powyższych informacji wynika, że obszar powiatu wodzisławskiego daje pewne możliwości młodym ludziom pragnącym podejmować działalność gospodarczą. Niestety górnictwo, które jeszcze przed kilkoma laty było podstawową gałęzią przemysłu, dając zatrudnienie młodym ludziom, utraciło swą dominującą rolę na rzecz małych i średnich przedsiębiorstw. Nie należy jednak zapominać, że przemysł węglowy jest i najprawdopodobniej jeszcze długo będzie „największym przedsiębiorcą”, zatrudniającym najwięcej pracowników na terenie Rybnickiego Okręgu Węglowego (powiaty: rybnicki, wodzisławski, jastrzębski).

ROZDZIAŁ IV

Ogólna sytuacja na rynku edukacji i pracy w powiecie wodzisławskim

Aby móc mówić o aspiracjach zawodowych i życiowych młodych ludzi – uczniów szkół ponadgimnazjalnych powiatu wodzisławskiego, konieczne jest poznanie sytuacji na rynku edukacji i pracy w powiecie wodzisławskim. W tym rozdziale chciałbym przedstawić jak wygląda szkolnictwo na terenie przeprowadzonych przeze mnie badań oraz czy i w jakich gałęziach przemysłu, handlu i usług uczniowie szkół ponadgimnazjalnych mogą w przyszłości znaleźć zatrudnienie.

1. Sytuacja na rynku edukacji w powiecie wodzisławskim

Na terenie powiatu wodzisławskiego działa ogółem 11 powiatowych placówek kształcących młodzież na różnym szczeblu (pomijając szkoły podstawowe i gimnazja – organy prowadzące – miasta Wodzisław Śl., Radlin, Rydułtowy, Pszów i gminy mieszczące się na terenie powiatu). Dziesięć placówek kształci na poziomie ponadgimnazjalnym - młodzieżowym, w tym jedna szkoła kształci tylko na poziomie szkoły zawodowej uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim.

W sumie w szkołach tych zatrudnionych jest około 900 nauczycieli, a naukę

pobiera około 6,5 tysięcy uczniów, z czego w ponadgimnazjalnych szkołach dla młodzieży (dzienny system nauczania) naukę pobiera około 4,5 tysiąca uczniów. Wszystkie szkoły są nowoczesnie wyposażone i zarządzane, każda posiada dostęp do Internetu oraz co najmniej dwie pracownie komputerowe. Nabór do szkół prowadzony jest w oparciu o badania rynku pracy – w porozumieniu z Powiatowym Urzędem Pracy, Cechem Rzemiosł Różnych w Wodzisławiu Śl. Wszystkie działania związane z kierunkami kształcenia prowadzone są również w porozumieniu z wydziałami oświaty z sąsiednich powiatów. Nie można jednak stwierdzić, że na kierunki, w których uczniowie nie znajdują zatrudnienia zarówno w powiecie wodzisławskim, jak i w powiatach ościennych (raciborskim, jastrzębskim i rybnickim) nie prowadzi się naboru. W dobie dość dużego bezrobocia trudno o zatrudnienie wszystkich absolwentów szkół ponadgimnazjalnych. Sytuacja taka stanowi problem nie tylko w powiecie wodzisławski. Stworzono jednak wiele możliwości, aby absolwenci młodzieżowych szkół ponadgimnazjalnych mieli możliwość przekwalifikowania się (publiczne i niepubliczne szkoły ponadgimnazjalnej dla dorosłych, studia, kursy itp.).

Aby dokładnie zapoznać absolwentów gimnazjów z ofertą edukacyjną szkół ponadgimnazjalnych w powiecie, Wydział Oświaty i Kultury Wodzisławskiego Starostwa Powiatowego każdego roku przygotowuje około 2000 informatorów naborowych do szkół ponadgimnazjalnych na dany rok szkolny. Informatory te zostają przekazane do wydziałów oświaty we wszystkich gminach regionu oraz przekazywane szkołom powiatowym. Informacje w nich zamieszczone pozwolą absolwentom gimnazjów wybrać najwłaściwszą drogę edukacyjną na poziomie szkoły ponadgimnazjalnej i policealnej.

Każdy absolwent gimnazjum otrzymał nieodpłatnie egzemplarz informatora. Dodatkowo, z zachowaniem oryginalnej formy graficznej można taki informator ściągnąć na swój komputer ze strony Wydziału Oświaty i Kultury Starostwa Powiatowego w Wodzisławiu Śl.

Oprócz obszernej oferty edukacyjnej szkół w informatorze znajdziemy skierowaną do uczniów przedmowę władz powiatu i ogólne zasady rekrutacji

uczniów i słuchaczy do publicznych gimnazjów, szkół ponadgimnazjalnych, szkół dla dorosłych wszystkich typów oraz szkół policealnych i pomaturalnych.

Nad prawidłowym przebiegiem procesu kształcenia czuwa wysoko wykwalifikowana kadra pedagogiczna składająca się z około 900 nauczycieli, z których około 15% to nauczyciele dyplomowani, najwięcej około 60% jest nauczycieli mianowanych, a około 25% kontraktowych i stażystów. (stopnie awansu zawodowego ulegają ciągłej zmianie). Tych ostatnich w działaniach edukacyjnych i wychowawczych wspierają doradcy metodyczni z Powiatowego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli.

Niestety, wśród absolwentów szkół powiatowych, mimo prawidłowego prowadzenia naboru, jest wysoki procent absolwentów, którzy nie znajdują zatrudnienia. Gro z nich podejmuje naukę w szkołach dla dorosłych (technika zaoczne, wieczorowe, eksternistyczne, policealne studium zawodowe) czy w szkołach wyższych. W Wodzisławiu Śl. swoje filie mają: Wyższa Szkoła Humanistyczno – Ekonomiczna z Łodzi, Akademia Górniczo – Hutnicza z Krakowa, Kolegium Nauczycielskie (Informatyczne) - Notus oraz Nauczycielskie Kolegium Języków Obcych - Notus. Kolegia te współpracują z Uniwersytetem Opolskim.

W powiatach ościennych również działa wiele filii różnych szkół wyższych (Uniwersytet Śląski, Politechnika Śląska, Wyższa Szkoła Pedagogiczna z Częstochowy, Akademia Ekonomiczna z Katowic) Młodzież z powiatu wodzisławskiego ma więc możliwości i perspektywy dalszej nauki.

Po kilku latach przerwy, przed trzema laty Zasadnicza Szkoła Zawodowa w Wodzisławiu Śl. zaczęła kształcić uczniów w czteroletnim technikum dla młodzieży o kierunku technik górnik (dwie klasy). Na uwagę zasługuje fakt, że wszyscy absolwenci tego technikum znajdują zatrudnienie w kopalniach kompanii węglowej. Stanie się tak na mocy porozumienia starosty powiatowego, dyrektora szkoły, prezesa kompanii i uczniów (reprezentowanych przez rodziców). Podpisane zostały stosowne umowy dające młodym ludziom gwarancje pracy w kopalniach. Należy również odnotować, że z przyczyn związanych z redukcjami

etatów (coraz mniej uczniów w szkołach ponadgimnazjalnych) z żadnej ze szkół powiatowych nie został zwolniony ani jeden nauczyciel.

1.1 Rodzaje szkół i kierunki kształcenia

Powiat wodzisławski jest otwarty na wszelkiego typu działalność edukacyjną, mającą na celu kształcenie zawodowe młodych ludzi. Bez znaczenia jest, czy są to szkoły publiczne czy niepubliczne. Na terenie powiatu działa 6 niepublicznych ośrodków kształcenia (szkoły policealne):

- Zespół Szkół Stowarzyszenia Rodzin Katolickich w Wodzisławiu Śl.,
- Zespół Niepublicznych Szkół Policealnych – Notus w Wodzisławiu Śl.,
- Szkoły Policealne TEB Edukacja w Wodzisławiu Śl.,
- Zespół Szkół w Gogołowej,
- Szkoła Niepubliczna w Radlinie,
- Jednoroczna Policealna Szkoła Edukacji Innowacyjnej w Wodzisławiu Śl.

Działalność edukacyjną w powiecie prowadzi również 11 publicznych szkół ponadgimnazjalnych, w których znajdują się szkoły różnego typu:

1. Zespół Szkół im. 14 Pułku Powstańców Śl. w Wodzisławiu Śl.:

- I Liceum Ogólnokształcące,
- I Liceum Profilowane;

2. Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Wodzisławiu Śl.:

- II Liceum Ogólnokształcące,
- Liceum Uzupełniające (dla młodzieży);

3. Zespół Szkół Ekonomicznych im. O. Langego w Wodzisławiu Śl.:

- II Liceum Profilowane,
- Technikum nr 2;

- Zasadnicza Szkoła Zawodowa nr 1 :
- Technikum Uzupełniające (dla młodzieży),
- Szkoła Policealna nr 1;

4. Zespół Szkół Technicznych w Wodzisławiu Śl.:

- Technikum nr 3 ,
- II Liceum Profilowane,
- III Liceum Ogólnokształcące,
- Zasadnicza Szkoła Zawodowa nr 2,
- Technikum Uzupełniające nr 2 dla Dorosłych,
- Szkoła Policealna nr 2;

5. Zespół Szkół Zawodowych w Wodzisławiu Śl.:

- Technikum nr 1,
- Zasadnicza Szkoła Zawodowa nr 3;

6. Powiatowe Centrum Kształcenia Ustawicznego w Wodzisławiu Śl.:

- Zasadnicza Szkoła Zawodowa dla Dorosłych,
- Technikum Uzupełniające nr 1 dla Dorosłych,
- Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych,
- Uzupełniające Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych,
- Szkoła Policealna dla Dorosłych;

7. Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1 w Rydułtowach:

- Liceum Ogólnokształcące,
- I Liceum Profilowane;

8. Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 2 w Rydułtowach:

- II Liceum Profilowane,
- Technikum,
- Zasadnicza Szkoła Zawodowa,
- Szkoła Policealna;

9. Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Radlinie:

- Liceum Ogólnokształcące,
- Liceum Profilowane,
- Szkoła Policealna;

10. Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Pszowie:

- Liceum Profilowane,
- Technikum,
- Zasadnicza Szkoła Zawodowa,
- Technikum Uzupełniające (dla młodzieży);

11. Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy w Wodzisławiu Śl.:

- Szkoła Podstawowa Specjalna,
- Gimnazjum Specjalne,
- Zasadnicza Szkoła Zawodowa Specjalna,
- Szkoła Przysposabiająca do Pracy.

Dziesięć z tych szkół kształci na poziomie szkoły ponadgimnazjalnej - młodzieżowej, jedynie Powiatowe Centrum Kształcenia Ustawicznego kształci tylko dorosłych i tylko w systemie zaocznym, wieczorowym i eksternistycznym.

W celu dokładniejszego poznania edukacji w moim regionie zamieszkania istotne jest poznanie krótkiej historii szkolnictwa średniego (licea i technika) i zawodowego w szkołach ponadpodstawowych (obecnie ponadgimnazjalnych) na przestrzeni kilkudziesięciu lat. Ważne jest również poznanie przeobrażeń, jakim ulegały szkoły oraz przedstawienie obecnych kierunków kształcenia.

Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1 w Rydułtowach rozpoczął swą działalność edukacyjną w 1937 roku jako Szkoła Podstawowa. Po wojnie, w 1948 roku „podstawówka” została przekształcona w Liceum Ogólnokształcące. Młodzież tej szkoły bierze udział w wielu kołach zainteresowań. Prężnie działa Klub Europejski oraz Samorząd Szkolny. Samorząd uczniowski to długoletnia tradycja naszej szkoły i wiele inicjatyw (gazetki, wystrój szkoły, organizowanie dyskotek, koncertów, konkursów, quizów, wieczorków poetyckich). Kierunki i specjalności, w których kształci się młodzież w tej szkole przedstawiają się następująco:

Liceum Ogólnokształcące;

Liceum Profilowane:

- profil socjalny,
- profil elektroniczny,
- ekonomiczno - administracyjny.

Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 2 w Rydułtowach powstał w 1945 roku jako szkoła górnicza – Szkoła Doksztalająca Zawodowa Przemysłu Węglowego w Rydułtowach. Przez długie lata kształciła uczniów w zawodach górniczych, później przekształciła się w szkołę wielozawodową. Obecnie kształci w następujących specjalnościach:

Liceum Profilowane:

- profil ekonomiczno-administracyjny,
- profil usługowo – gospodarczy,
- zarządzania informacją;

Technikum:

- technik żywienia i gospodarstwa domowego,
- technik handlowiec;

Zasadnicza Szkoła Zawodowa:

- cukiernik,
- kucharz,
- piekarz,
- sprzedawca.

Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Pszowie powstał w roku 1963 jako Przyzakładowa Szkoła Górnicza Kopalni Węgla Kamiennego „Anna” w Pszowie. Przechodziła wielokrotne przekształcenia i przemianowania. Obecnie edukuje młodzież

w szkołach:

Liceum Profilowane:

- profil zarządzanie informacją,
- profil socjalny,
- profil kreowanie ubiorów;

Technikum:

- technik mechanik;

Zasadnicza Szkoła Zawodowa:

- mechanik pojazdów samochodowych,
- blacharz,
- fryzjer,
- klasy wielozawodowe.

Kolejną szkołą powiatową jest Zespół Szkół Technicznych w Wodzisławiu Śl. Najpierw powołano w 1961 r. 31 Szkolny Ochotniczy Hufiec Pracy. W tym też roku otwarto dwa pierwsze oddziały Zasadniczej Szkoły Budowlanej w Wodzisławiu Śl.

W roku 1964 wybudowany został budynek szkolny przy ulicy Wojska Polskiego, który stwarzał dogodne warunki do kontynuowania procesu dydaktyczno - wychowawczego, a szybko następujący rozwój Rybnickiego Okręgu Węglowego przyczynił się do otwarcia przedsiębiorstwa budowlanego w Żorach oraz OHP i Filii Zespołu Szkół Budowlanych - Wodzisław w Jastrzębiu Zdroju. Do 1968 roku szkoła w Wodzisławiu Śl. kształciła tylko członków OHP. Dynamiczny rozwój szkoły i znaczny wzrost liczby uczniów spowodował podjęcie decyzji o budowie nowego obiektu szkolnego przy ulicy Pszowskiej, budynek oddano do użytku w roku 1974. Obecnie szkoła ta jest jedną z najlepszych szkół technicznych w województwie.

Kształci uczniów w następujących kierunkach ponadgimnazjalnych:

Liceum Ogólnokształcące;

Liceum Profilowane:

- profil socjalny,

- profil elektroniczny;

Technikum:

- technik drogownictwa,
- technik budownictwa,
- technik elektronik,
- technik informatyk;

Zasadnicza Szkoła Zawodowa:

- monter instalacji i urządzeń sanitarnych,
- malarz tapeciarski,
- mechanik pojazdów samochodowych,
- stolarz,
- murarz .

Zespół Szkół Zawodowych nr 1 w Wodzisławiu Śl. - to szkoła, która powstała po wydzieleniu się w 2002 roku z Powiatowego Centrum Kształcenia Ustawicznego i Doradztwa Metodycznego w Wodzisławiu Śl. Mieści się w tym samym budynku, co Powiatowe Centrum Kształcenia Ustawicznego. Placówka ta ma swoje korzenie od powstałej w 1955 roku Zasadniczej Szkoły Górniczej przy Kopalni Węgla Kamiennego „1 Maja” w Wodzisławiu Śl.

W 1972 r. do użytku został oddany budynek dydaktyczny przy ulicy Gałczyńskiego wraz z salą gimnastyczną i warsztatami szkolnymi. W roku szkolnym 1974/75 zostały utworzone pierwsze oddziały Technikum Górniczego dla młodzieży i dla pracujących, a następnie Zespół Szkół Zawodowych Ministerstwa Górnictwa i Energetyki. Koniec lat siedemdziesiątych i początki lat osiemdziesiątych to burzliwy rozwój szkoły, którego ukoronowaniem było oddanie do użytku 4 XII 1984 r. Szkolnych Wyróbisk Ćwiczebnych (sztolnia) – największy obiekt tego typu w Polsce. Około 10 lat później początki restrukturyzacji górnictwa, pozbywanie się przez resort i kopalnie uciążliwego balastu szkół górniczych zapoczątkowały restrukturyzację szkoły. Obecnie ZSZ kształci uczniów szkół ponadgimnazjalnych w takich kierunkach jak:

Technikum:

- technik mechanik,
- technik mechatronik,
- technik górnictwa podziemnego (uczniowie po skończeniu tego kierunku mają zagwarantowaną - na podstawie umowy – pracę w kopalniach Kompanii Węglowej),
- technik elektryk,
- technik ochrony środowiska;

Zasadnicza Szkoła Zawodowa:

- operator obrabiarek skrawających,
- mechanik automatyki przemysłowej i urządzeń precyzyjnych.

Kolejną szkołą, o której chcę napisać, jest Zespół Szkół Ekonomicznych im. Oskara Langego w Wodzisławiu Śl. Szkoła powstała ponad trzydzieści pięć lat temu. Była to placówka zatrudniająca 12 nauczycieli. Obecnie rozwinęła się i zatrudnia około 100 nauczycieli, posiada również bazę dydaktyczną odpowiadającą proponowanym kierunkom kształcenia oraz zaplecze gastronomiczno - handlowe, w którym uczniowie odbywają praktyki zawodowe. Powstające w 1967 r. Liceum Ekonomiczne kształciło jedynie w kierunku: ekonomika i organizacja przedsiębiorstw. W latach 1973-2002 (po przekształceniu w Zespół Szkół) rozbudowywano sukcesywnie nowe kierunki kształcenia: Liceum Ekonomiczne - ekonomika i organizacja przedsiębiorstw, finanse i rachunkowość oraz bankowość, Liceum Techniczne - profil ekonomiczno-administracyjny oraz profil usługowo-gospodarczy, Liceum Handlowe - technik handlowiec, Liceum Zawodowe – sprzedawca, Technikum Hotelarskie - technik hotelarstwa, Technikum Gastronomiczne - technik żywienia i gospodarstwa domowego, Zasadnicza Szkoła Zawodowa - sprzedawca oraz kucharz. Obecnie szkoła kształci w kierunkach:

Liceum Profilowane:

- profil ekonomiczno-administracyjny,

- profil usługowo-gospodarczy;

Technikum:

- technik żywienia i gospodarstwa domowego,
- technik ekonomista,
- technik hotelarz,
- technik handlowiec,
- kelner;

Zasadnicza Szkoła Zawodowa:

- sprzedawca,
- kucharz małej gastronomii;

Technikum Uzupełniające na podbudowie Zasadniczej Szkoły Zawodowej:

- technik handlowiec,
- technik żywienia i gospodarstwa domowego.

Zespół Szkół im. 14 Pułku Powstańców Śl. w Wodzisławiu Śl. to szkoła, która powstała w po zbudowanej w 1932 6-klasowej szkole powszechnej oraz najpierw dwuklasowej, a później jednoklasowej szkole dla mniejszości niemieckiej. Począwszy od 1948 r., kiedy była jedyną szkołą średnią na Ziemi Wodzisławskiej, przez 50 lat swego istnienia ulegała ciągłym zmianom i przeobrażeniom. Obecnie jako placówka oświatowo- wychowawcza posiada nowoczesne, bogato wyposażone pracownie, kształci młodzież na różnych kierunkach:

Liceum Ogólnokształcące:

- poszerzony język angielski,
- dwa języki obce;

Liceum Ekonomiczne;

Liceum Profilowane:

- profil ekonomiczno-administracyjny,
- profil usługowo-gospodarczy.

Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Wodzisławiu Śl. jest szkołą powstałą

na bazie Szkoły Podstawowej nr 7 w Wodzisławiu Śl. Szkoła funkcjonuje od 1990 roku, do końca roku szkolnego 2000/2001 razem ze Szkołą Podstawową nr 7 tworzyła Zespół Szkół Ogólnokształcących nr 3. Pod obecną nazwą działa od 2002 roku. Kształci młodzież w następujących kierunkach:

Liceum Ogólnokształcące:

- poszerzony język angielski,
- dwa języki obce .

Jedną ze starszych szkół działających w powiecie wodzisławskim, a kształcąca również na poziomie szkoły ponadgimnazjalnej – młodzieżowej jest Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Radlinie. Budynek szkolny przy ulicy Orkana 23 funkcje edukacyjne zaczął pełnić w 1950 roku. Przeszło 40 lat w obiekcie miała swoją siedzibę Zasadnicza Szkoła Górnicza przy KWK „Marcel”. W latach 90-tych w wyniku zmian w sytuacji gospodarczej nastąpiło przekształcenie placówki w Liceum Zawodowe, później w Zespół Szkół Zawodowych a od 01.09.2002 roku funkcjonuje Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych. Obecnie szkoła kształci w następujących kierunkach:

Technikum:

- technik mechanik,
- technik elektryk;

Zasadnicza Szkoła Zawodowa:

- sprzedawca,
- kucharz małej gastronomii,
- cukiernik,
- piekarz,
- mechanik maszyn i urządzeń;

Liceum Profilowane:

- profil elektroniczny.

Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy w Wodzisławiu Śl. jest to szkoła o dość krótkiej historii. W maju 2002 roku podczas uroczystości z okazji

XX-lecia istnienia tej placówki nadano jej imię doktora medycyny Alojzego Pawelca. Decyzją całej społeczności Specjalnego Ośrodka Szkolno - Wychowawczego patronem ośrodka została osoba niezwykle zasłużona dla miasta Wodzisławia Śląskiego. Oprócz klas szkoły podstawowej – specjalnej i gimnazjum – specjalnego w placówce działa również szkoła zawodowa. Istnieje ona dopiero od trzech lat, a kształci w następujących kierunkach:

- piekarz,
- cukiernik,
- kucharz małej gastronomii,
- stolarz,
- ogrodnik,
- mechanik - monter maszyn i urządzeń.

1.2 Nabór do szkół w roku szkolnym 2006/2007

Nabór do szkół ponadgimnazjalnych jest jednym z ważnych aspektów, którego nie sposób pominąć. Jest on ściśle związany z aspiracjami edukacyjnymi, a co za tym idzie, i zawodowymi. Aspiracje dotyczące nauki szkolnej nie zawsze mogą być realizowane przez młodych ludzi, gdyż nabór na określone kierunki kształcenia, które uzyskały aprobatę władz oświatowych i mogą być prowadzone na terenie powiatu wodzisławskiego zawęża możliwości kształcenia w innych kierunkach. Sytuacja materialna rodziców uczniów, pragnących kształcić swoje dzieci na innych kierunkach, których nie otwarto na terenie powiatu, często nie pozwala na wysłanie dzieci do innych miast.

W bieżącym roku o miejsca w klasach pierwszych młodzieżowych szkół ponadgimnazjalnych powiatu wodzisławskiego ubiegało się 1593 uczniów. Czekало

na nich 2245 miejsc zarówno w szkołach średnich, jak i zawodowych oraz 48 miejsc w szkole zawodowej specjalnej. Jakże to były kierunki kształcenia i jakie szkoły otwierały te klasy, przedstawiają poniższe tabele:

Tabela nr 3- nabór ZSP W-aw Śl.

Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Wodzisławiu Śl.				
Nazwa szkoły	Zawód/profil	Długość cyklu kształcenia	Planowana liczba oddziałów	Ilość miejsc w oddziałach planowanych
II Liceum Ogólnokształcące im. ks .prof. Józefa Tischnera	matem./informat	3	1	224
	j.pol./j.ang./j.franc.		1	
	j.pol./hist./j.ang.		1	
	matem./fiz./j.ang.		1	
	biol./chem./fiz.		1	
	biol./geogr./j.ang./j.nie		1	
	j.pol./j.ang./j.wł.		1	
Liceum Uzupełniające		2	1	32

źródło: www.wodzislaw.upow.gov.pl/www/pliki_tekstowe/dokumenty/w_kultury_oswiaty/informator2006.pdf

Tabela nr 4 – nabór ZSE W-aw Śl.

Zespół Szkół Ekonomicznych im. O. Langego w Wodzisławiu Śl.				
Nazwa szkoły	Zawód/profil	Długość cyklu kształcenia	Planowana liczba oddziałów	Ilość miejsc w oddziałach planowanych
II Liceum Profilowane	usługowo- gospodarczy	3	1	32
Technikum nr 2	technik hotelarstwa	4	1	32
	technik handlowiec	4	1	32

	technik ekonomista – sp. przedsiębiorczość	4	1	32
	technik ekonomista- sp. finanse	4	2	64
	kelner	4	1	32
	technik informatyk	4	1	32
Zasadnicza Szkoła Zawodowa nr 1	sprzedawca	2	1	32
	kucharz małej gastronomii	2	1	32
Technikum	technik handlowiec i gospodarstwa	3	1	32
	technik żywienia	3	1	32
Szkoła Policealna	technik informatyk	2	1	32
	technik obsługi turystycznej	2	1	32

źródło: www.wodzislaw.upow.gov.pl/www/pliki_tekstowe/dokumenty/w_kultury_oswiaty/informator2006.pdf

Tabela nr 5 – nabór ZSZ W-aw Śl.

Zespół Szkół Zawodowych w Wodzisławiu Śl.				
Nazwa szkoły	Zawód/profil	Długość cyklu kształceni a	Planowana liczba oddziałów	Ilość miejsc w oddziałach planowanych
Technikum nr 1	technik mechatronik	4	1	32
	technik górnictwa podziemnego	4	2	64

	technik elektryk (spec. eksploatacja maszyn i urządzeń elektr. górnictwa podziemnego)	4	1	32
--	--	---	---	----

źródło: www.wodzislaw.upow.gov.pl/www/pliki_tekstowe/dokumenty/w_kultury_oswiaty/informator2006.pdf

Tabela nr 6- nabór ZST W-aw Śl.

Zespół Szkół Technicznych w Wodzisławiu Śl.				
Nazwa szkoły	Zawód/profil	Długość cyklu kształcenia	Planowana liczba oddziałów	Ilość miejsc w oddziałach planowanych
Technikum nr 3	technik elektronik	4	1	32
	technik informatyk	4	2	64
	technik budownictwa	4	1	32
	technik drogownictwa	4	1	32
III Liceum Profilowane	socjalny	3	2	64
III Liceum Ogólnokształcące	klasa sportowa	3	1	32
Zasadnicza Szkoła Zawodowa nr 2	mechanik poj. samochodowych	3	1	32
	stolarz	3	0,5	16
	murarz	3	0,5	16
	malarz-tapeciarz	2	0,5	16
	monter instalacji i urządzeń sanitarnych	3	0,5	16

Technikum	technik technologii	3	1	32
Uzupełniające nr 2 dla Dorosłych	technik budownictwa	3	1	32
	technik mechanik	3	1	32
Szkola Policealna	technik architektury krajobrazu	2	1	32
	asystent osoby niepełnosprawnej	2	1	32
	opiekun w domu pomocy społecznej	2	1	32

źródło: www.wodzislaw.upow.gov.pl/www/pliki_tekstowe/dokumenty/w_kultury_oswiaty/informator2006.pdf

Tabela nr 7 – nabór ZSP nr 1 Rydułtowy

Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1 w Rydułtowach				
Nazwa szkoły	Zawód/profil	Długość cyklu kształcenia	Planowana liczba oddziałów	Ilość miejsc w oddziałach planowanych
Liceum Ogólnokształcące	matem./fiz./inform.	3	1	160
	matem./geogr./inform.		1	
	biol./chem./fiz.		1	
	j.pol./biol./j.obce		1	
	j.pol./hist./j.obce		1	
I Liceum Profilowane	ekonomiczno- administracyjny	3	1	32

źródło: www.wodzislaw.upow.gov.pl/www/pliki_tekstowe/dokumenty/w_kultury_oswiaty/informator2006.pdf

Tabela nr 8 – nabór ZSP nr 2 Rydułtowy

Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 2 w Rydułtowach				
Nazwa szkoły	Zawód/profil	Długość cyklu kształcenia	Planowana liczba oddziałów	Ilość miejsc w oddziałach planowanych
II Liceum Profilowane	ekonomiczno- administracyjny	3	0,5	16
	usługowo -gospodarczy	3	0,5	16
	zarządzanie informacją	3	1	32
Technikum	technik handlowiec	4	1	32
	technik żywienia i gospodarstwa domowego	4	1	32
Zasadnicza Szkoła Zawodowa	sprzedawca	2	1	32
	kucharz małej gastronomii	2	1	32
	rzeźnik - wędliniarz	3	0,5	16
Szkoła Policealna	technik organizacji usług gastron.	2	1	32
	technik usług kosmetycznych	2	1	32

źródło: www.wodzislaw.upow.gov.pl/www/pliki_tekstowe/dokumenty/w_kultury_oswiaty/informator2006.pdf

Tabela nr 9 – nabór ZSP Radlin

Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Radlinie im. Sejmu Śląskiego				
Nazwa szkoły	Zawód/profil	Długość cyklu kształcenia	Planowana liczba oddziałów	Ilość miejsc w oddziałach planowanych
Liceum Ogólnokształcące	hist./geogr. oddział integracyjny	3	1	25
Liceum Profilowane	zarządzanie informacją	3	1	32
	usługowo-gospodarczy	3	0,5	16
Technikum	Technik ekonomista specjalność: bankowość	4	1	32
Zasadnicza Szkoła Zawodowa	Sprzedawca	2	0,5	16
	Mechanik- Monter Masz. i Urzadz. (Sp.: maszyny i urządzenia przemysłowe)	3	0,5	16
Szkoła Policealna	Technik informatyk	2	1	34
	Technik administracji	2	1	34

źródło: www.wodzislaw.upow.gov.pl/www/pliki_tekstowe/dokumenty/w_kultury_oswiaty/informator2006.pdf

Tabela nr 10 – nabór ZSP Pszów

Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Pszowie				
Nazwa szkoły	Zawód/profil	Długość cyklu kształcenia	Planowana liczba oddziałów	Ilość miejsc w oddziałach planowanych
Liceum Profilowane	kreowanie ubiorów	3	0,5	17
	transport i spedycja	3	0,5	17
	zarządzanie informacją	3	1	34
	socjalny	3	1	34
Technikum	technik mechanik	4	1	34
Zasadnicza Szkoła Zawodowa	wielozawodowa	2 lub 3	1	34
	fryzjer	3	1	34
	blacharz	3	0,5	17
	mechanik pojazdów samochodowych	3	0,5	17
Technikum Uzupełniające	technik usług fryzjerskich	3	0,5	17
	technik mechanik, specjalizacja: obsługa i naprawa pojazdów samochodowych	3	0,5	17

źródło: www.wodzislaw.upow.gov.pl/www/pliki_tekstowe/dokumenty/w_kultury_oswiaty/informator2006.pdf

Tabela nr 11 - nabór SOSW W-aw Śl.

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. dr. med. Alojzego Pawelca w Wodzisławiu Śl.,				
Nazwa szkoły	Zawód/profil	Długość cyklu kształcenia	Planowana liczba oddziałów	Ilość miejsc w oddziałach planowanych
Zasadnicza Szkola Zawodowa Specjalna	cukiernik	3	0,5	8
	piekarz	3	0,5	8
	rzeźnik-wędliniarz	3	0,5	8
	mechanik	3	0,5	8
	kucharz małej	2	0,5	8
	malarz-tapeciarz	2	0,5	8

źródło: www.wodzislaw.upow.gov.pl/www/pliki_tekstowe/dokumenty/w_kultury_oswiaty/informator2006.pdf

Mimo iż w swej pracy skupiłem się tylko na uczniach szkół ponadgimnazjalnych – młodzieżowych, to aby ukazać pełen obraz kierunków kształcenia w powiecie wodzisławskim, przedstawię jeszcze nabór do szkoły kształcącej dorosłych w systemach wieczorowym, zaocznym i eksternistycznym, a jest nią Powiatowe Centrum Kształcenia Ustawicznego w Wodzisławiu Śl.

Tabela nr 12 – nabór PCKU W-aw Śl.

Powiatowe Centrum Kształcenia Ustawicznego				
Nazwa szkoły	Zawód/profil	Długość cyklu kształcenia	Planowana liczba oddziałów	Ilość miejsc w oddziałach planowanych
Zasadnicza Szkoła Zawodowa	sprzedawca	2	1	32

dla Dorosłych	mechanik automatyki przemysłowej i urządzeń precyzyjnych	3	1	32
Technikum Uzupełniające nr 1 dla Dorosłych	technik mechanik <i>(wieczorowe)</i>	3	1	32
	technik mechanik <i>(zaoczne)</i>	3	1	32
	technik handlowiec <i>(wieczorowe)</i>	3	1	32
	technik górnictwa podziemnego <i>(wieczorowe)</i>	3	1	32
Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych	na podbudowie gimnazjum /SP/ <i>(wieczorowe)</i>	3	1	32
	na podbudowie gimnazjum /SP/ <i>(zaoczne)</i>	3	1	32
Uzupełniające Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych	na podbudowie ZSZ	2	1	32
Policealne Studium Zawodowe system wieczorowy	technik mechanik	2	1	32
	technik ochrony środowiska	2	1	32
	technik elektryk <i>(maszyny i urządzenia elektryczne w górnictwie)</i>	2	1	32

	technik ochrony fizycznej osób i mienia	2	1	32
Policealne Studium Zawodowe - system zaoczny	opiekunka środowiskowa	1	1	32
	technik informatyk	2	1	32 32
	technik informatyk (dla absolwentów LP o profilu zarządzanie informacją)	1		
	technik administracji	2	1	32
	technik administracji (dla absolwentów LP o profilu ekonomiczno administracyjnym)	1	1	32
	technik ekonomista (dla absolwentów LP o profilu ekonomiczno administracyjnym)	1	1	32
	technik BHP	1,5	1	32
	technik prac biurowych	2	1	32

źródło: www.wodzislaw.upow.gov.pl/www/pliki_tekstowe/dokumenty/w_kultury_oswiaty/informator2006.pdf

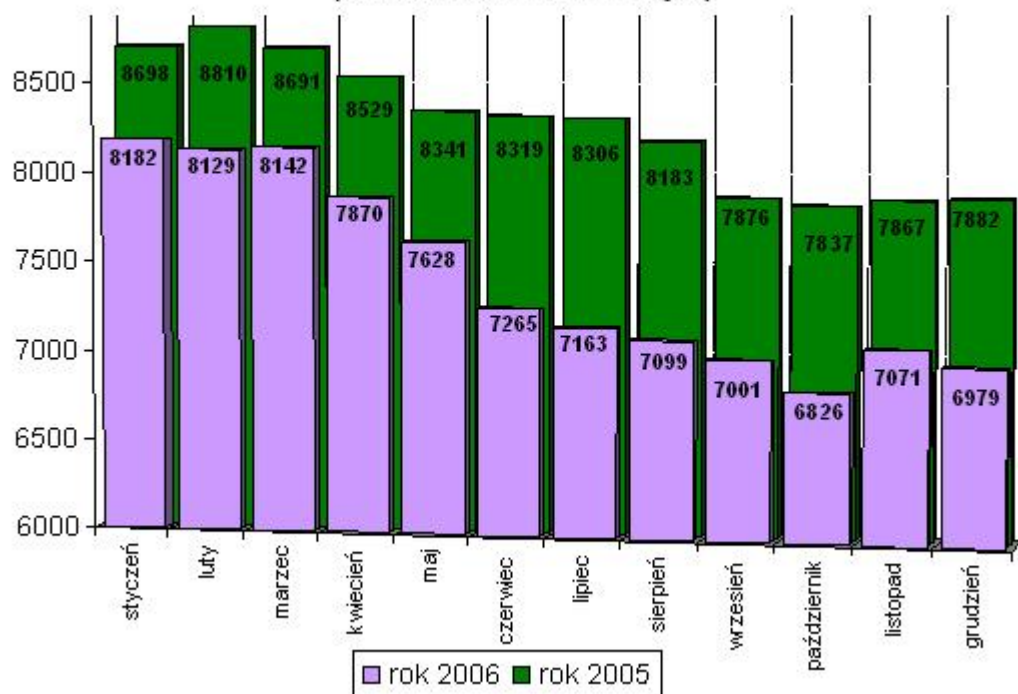
Jak wynika z powyższych tabel, kierunki kształcenia, na które odbywał się nabór w roku szkolnym 2006/2007 były dość urozmaicone, jednak brak niektórych zawodów, np. pielęgniarstwa, kierunki związane z transportem, przemysłem drzewnym, zasadnicze szkoły górnicze i inne, mógł spowodować trudności w realizowaniu aspiracji szkolnych, a co za tym idzie, i aspiracji zawodowych przez niektórych młodych ludzi. Na niektóre kierunki była również ograniczona liczba miejsc – otwierano jedną lub dwie klasy, a chcących podjąć naukę było nawet do czterech razy więcej, np. technik mechatronik, technik górnictwa podziemnego (zawód cieszący się ponownie dużym zainteresowaniem wśród młodzieży – pewność zatrudnienia po ukończeniu szkoły).

2.Sytuacja na rynku pracy powiatu wodzisławskiego

Z relacji naczelnika Powiatowego Urzędu Pracy w Wodzisławiu Śl. wynika, że bezrobocie w powiecie wodzisławskim spada. Powiatowy Urząd Pracy prowadzi comiesięczną statystykę związaną z rejestracją bezrobotnych, prowadzi również analizę prywatnych, małych i średnich przedsiębiorstw działających i rozpoczynających działalność na terenie powiatu wodzisławskiego. Również i tutaj liczba firm rozpoczynających działalność gospodarczą nieznacznie rośnie lub utrzymuje się na stałym poziomie.

Niżej przedstawiony wykres przedstawia porównanie lat 2005 i 2006, biorąc pod uwagę liczbę bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Wodzisławiu Śl.:

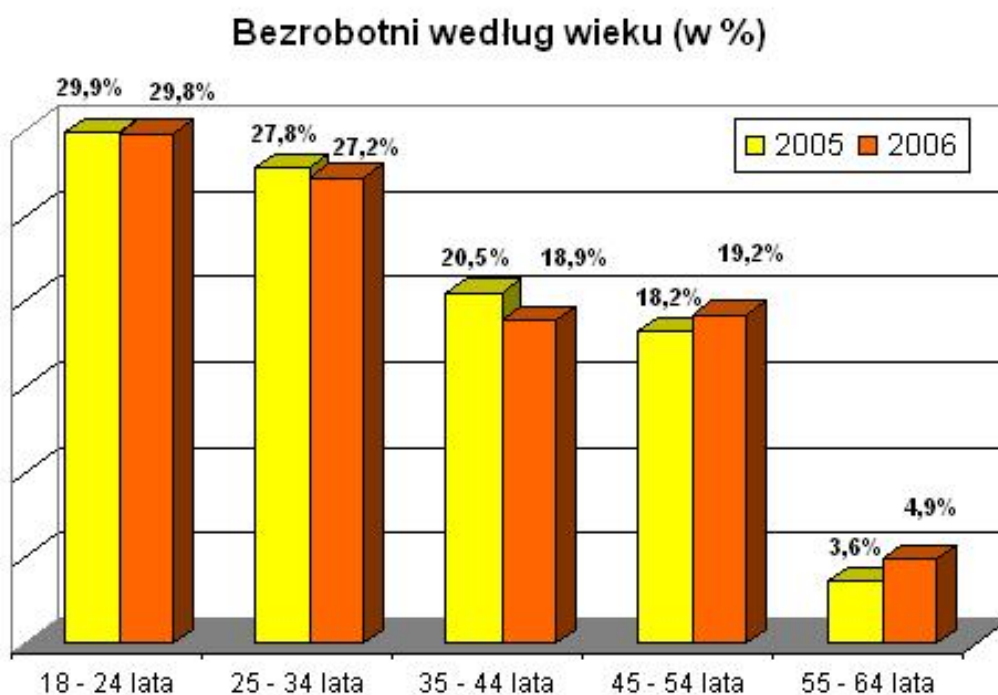
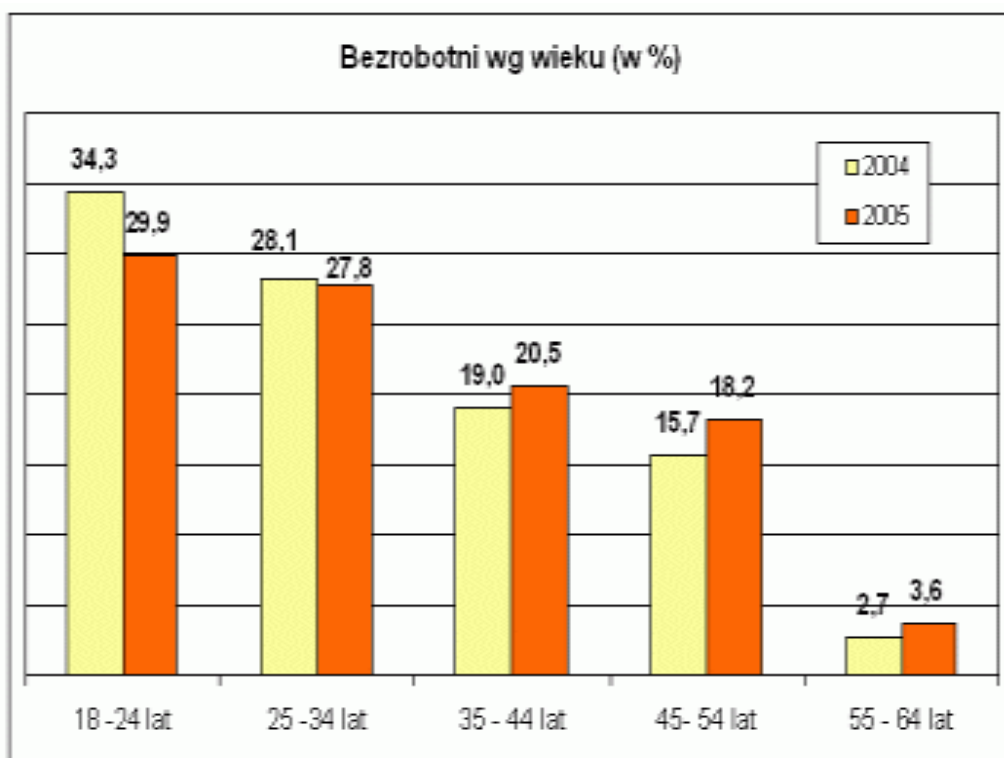
**Liczba bezrobotnych zarejestrowanych w powiecie wodzisławskim
w okresie od stycznia 2005 do grudnia 2006
(stan na koniec miesiąca)**

źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Wodzisławiu Śl.

Jak widać, liczba zarejestrowanych bezrobotnych zdecydowanie spada. Zdaję sobie sprawę, że liczby przedstawione na niżej zamieszczonym wykresie nie są liczbami odzwierciedlającymi całkowite bezrobocie w powiecie wodzisławskim. Nie uwzględniono tutaj bezrobotnych - niepracujących i niezarejestrowanych oraz osób pracujących i niezarejestrowanych – pracujących „na czarno”. Mimo to dane te należy oceniać jako zdecydowany spadek bezrobocia.

Myślę, że na uwagę zasługuje również analiza kolejnych, niżej zamieszczonych wykresów, które przedstawiają porównanie bezrobotnych według wieku porównując lata 2004 i 2005 oraz 2005 i 2006:

źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Wodzisławiu Śl.

Niestety z zamieszczonych wykresów wynika, że największa liczba bezrobotnych jest w przedziale wiekowym od 18 do 34 lat i wynosi około 30%. Mimo tak dużego bezrobocia w powiecie wodzisławskim wśród ludzi młodych nie bez znaczenia pozostaje nieznaczny spadek bezrobocia wśród tej grupy wiekowej, analizując lata 2004 i 2005 i pewne ustabilizowanie w latach 2005 – 2006.

Należy mieć nadzieję, że ta tendencja spadkowa i ewentualnie stabilizacja na określonym poziomie (ok. 29%) utrzyma się również w kolejnych latach lub będzie jeszcze spadać.

Również i tutaj dane te nie przedstawiają młodych ludzi pracujących bez zarejestrowania i coraz większej grupy absolwentów szkół średnich czy zawodowych podejmujących pracę za granicami kraju. To właśnie w roku 2005, z chwilą przystąpienia Polski do Unii Europejskiej coraz więcej młodych osób zaczęło emigrować do krajów Europy Zachodniej w celach zarobkowych.

Z moich obserwacji i wywiadów przeprowadzanych z młodzieżą szkół ponadgimnazjalnych powiatu wodzisławskiego wynika, że liczba młodych ludzi podejmujących pracę na zachodzie i południu Europy rośnie, wielu moich uczniów ma krewnych, znajomych, którzy wyjechali do pracy za granicę, część z nich również deklaruje chęć wyjazdu. Wszystko to może wpływać na obniżenie poziomu bezrobocia w Polsce, w powiecie wodzisławskim również. Życzyłbym sobie, aby obniżenie stopy bezrobocia nie odbywało się poprzez wyjazdy młodych ludzi do pracy za granicę, niestety jak do tej pory bardzo dużo moich absolwentów wyjechało, a część z moich uczniów również deklaruje chęć wyjazdu.

W powiecie wodzisławskim bardzo prężnie działa Powiatowy Urząd Pracy, który umożliwia młodym ludziom udział w rozlicznych szkoleniach, których celem jest radzenie sobie na rynku pracy, aktywne poszukiwanie pracy. Ośrodki oświatowe, w porozumieniu z PUP-em w Wodzisławiu Śl. prowadzą kursy, szkolenia i otwierają kierunki policealnych szkół technicznych, które pozwalają na uzyskanie przez młodych ludzi dodatkowego zawodu i w ostateczności podjęcie pracy. PUP prowadzi również szkolenia pozwalające na otwarcie prywatnej działalności gospodarczej, uczy jak pozyskać środki finansowe na rozpoczęcie

i prowadzenie tej działalności. Mogę z całą odpowiedzialnością stwierdzić, że absolwenci kończący szkoły ponadgimnazjalne, borykający się z trudnościami związanymi z zatrudnieniem nie są pozostawieni bez pomocy.

2.1. Rola przemysłu górniczego oraz perspektywy zatrudnienia w górnictwie w powiecie wodzisławskim i powiatach ościennych

Jak już wspominałem w jednym z poprzednich rozdziałów, na terenie powiatu wodzisławskiego mieszczą się dwie kopalnie węgla kamiennego: KWK Rydułtowy – Anna” w Rydułtowach i w Pszowie oraz KWK „Marcel” w Radlinie. Kopalnie te należą do Górnośląskiej Kompani Węglowej. Generalnie nie ma przyjęć do pracy w tych kopalniach na stanowiska robotnicze, jednak istnieją pewne wyjątki i dotyczą absolwentów szkół górniczych. Uczniowie dwóch klas Technikum Górniczego, mieszczącego się w Zespole Szkół Zawodowych w Wodzisławiu Śl. mają zapewnione zatrudnienie w wybranych kopalniach kompanii węglowej – najprawdopodobniej będą pracować w kopalniach znajdujących się najbliżej ich miejsca zamieszkania – powiat wodzisławski lub rybnicki, na terenie którego mieszczą się kopalnie: „Chwałowice” i „Jankowice” Należy więc przypuszczać, że w roku 2008 (uczniowie ww. klas kończą edukację) w kopalniach tych podejmie pracę około 60 absolwentów wspomnianej szkoły. Czy absolwenci innych szkół, kształcących w zawodach pokrewnych z górnictwem (mechanik, elektryk, ślusarz itp.) mogą liczyć na zatrudnienie w którejś z wymienionych kopalń? Wydaje się to mało prawdopodobne. Szczególnie po tragicznych wypadkach, do jakich dochodzi w kopalniach z powodu braku wykwalifikowanej kadry. Generalnie kopalnie borykają się z brakiem

doświadczonej i wykwalifikowanej kadry, jednak względy ekonomiczne nie pozwalają na przyjęcie nowych pracowników. Jak już wspomniałem, jedynym wyjątkiem są absolwenci szkół górniczych. Podobną politykę zaczynają wprowadzać firmy górnicze (np. Przedsiębiorstwo Budowy Szybów), starając się o kontrakty z uczniami szkół górniczych, jednak kompania węglowa i Jastrzębska Spółka Węglowa są firmami bardziej wiarygodnymi i to właśnie z nimi uczniowie większości klas górniczych z powiatu wodzisławskiego i powiatów ościennych podpisują umowy o zatrudnieniu po ukończeniu szkoły górniczej. „Kompania Węglowa w tym roku po raz pierwszy planuje tak duże przyjęcia nowych pracowników – w sumie ponad 1000 osób. Jeszcze więcej osób zatrudni Jastrzębska Spółka Węglowa – prawie 1,5 tys. Wiąże się to głównie z rotacją pracowników – tyle samo odejdzie w tym roku z kopalń Jastrzębskiej Spółki Węglowej m.in. na emerytury. Najwięcej, bo ok. 1,7 tys. nowych pracowników przyjmie w bieżącym roku, zatrudniający ponad 20 tys. osób, Katowicki Holding Węglowy. Tu też związane jest to głównie z odmładzaniem załogi. Co ważne – górnictwo znów przyciąga młodych, zdolnych ludzi, którzy wiążą z nim swoją przyszłość zawodową.”⁵⁶

Nie będą mieli problemów z zatrudnieniem w kopalniach węglowych absolwenci wyższych uczelni o kierunkach górniczych. Z tego też względu powstały w Wodzisławiu i Jastrzębiu Zdroju filie Akademii Górniczo – Hutniczej z Krakowa, w Rybniku i Jastrzębiu filie Politechniki Śląskiej, również na kierunkach górniczych. Wydaje się więc, że przemysł górniczy na terenie powiatu wodzisławskiego i powiatów ościennych stanowi ponownie perspektywę pewnej i w miarę dobrze płatnej pracy.

⁵⁶ *Znowu zatrudniają* - Dziennik Zachodni , Kalejdoskop Firm - 7 marca 2007 s.6

2.2. Perspektywy pracy w różnego rodzaju przedsiębiorstwach na terenie powiatu wodzisławskiego

Jak już wspominałem, na terenie powiatu wodzisławskiego działa prawie 9,5 tysiąca prywatnych firm z czego 8 tysięcy to firmy jednoosobowe. Biorąc pod uwagę liczbę mieszkańców powiatu, liczba ta nie jest za duża. Najwięcej firm działa w branży usługowej, handlowej, zdecydowanie mniej w branży produkcyjnej.

Zakłady prywatne, działające w branży produkcyjnej, to jednak zakłady zatrudniające większą liczbę pracowników, podobnie zakłady handlowe (niektóre).

Jeżeli chodzi o produkcję, to większość zakładów wytwarza elementy i wyroby dla górnictwa, np. „BAROSZ – GWIMET”, „SEMET”, „BECKER-WARCOP” i inne. Do firm zatrudniających większą ilość ludzi można również zaliczyć firmy spożywcze, odzieżowe i, jak już wspomniałem, firmy handlowe, np. sklepy wielkopowierzchniowe.

Czy w owych prywatnych firmach można uzyskać zatrudnienie? Analizując oferty pracy i rozmawiając z kierownikiem Powiatowego Urzędu Pracy w Wodzisławiu Śl., należy stwierdzić, że firmy te poszukują wykwalifikowanych pracowników (duża emigracja zarobkowa do krajów zachodniej i południowej Europy), jednak niskie zarobki osiągane w tych firmach i często ponadnormatywny czas pracy nie zachęcają młodych ludzi do zatrudniania się w nich.

Mam nadzieję, że praca ta da nam odpowiedź, czy młodzi ludzie z powiatu wodzisławskiego pragną podjąć pracę na terenie powiatu, czy może chcą wyjechać do pracy poza granice powiatu, województwa czy kraju.

2.3. Samozatrudnienie jako perspektywa pracy dla młodych ludzi w powiecie wodzisławskim

Samozatrudnienie, związane z rozpoczęciem własnej działalności gospodarczej, jest alternatywą do zatrudnienia w górnictwie czy w którejś z firm różnych branż mieszczących się na terenie powiatu wodzisławskiego. Czy jednak młodzież powiatu wodzisławskiego nie boi się wyzwania i odpowiedzialności związanej z podjęciem działalności gospodarczej, czy młodzi ludzie mają wystarczająco dużo środków finansowych i odpowiednie zaplecze techniczne niezbędne do rozpoczęcia własnej działalności, czy wreszcie są odpowiednio przygotowani, aby sprostać temu wyzwaniu? Postaram się pokrótce odpowiedzieć na ww. pytania.

Aby pomóc młodym ludziom w uzyskaniu zatrudnienia lub podjęciu własnej działalności gospodarczej, wszystkie szkoły powiatu wodzisławskiego współpracują z Powiatowym Urzędem Pracy. Pracownicy PUP są zapraszani do szkół, biorą udział w pogadankach, przekazują informacje, na jakie zawody jest największe zapotrzebowanie w powiecie i powiatach ościennych (rybnickim, raciborskim, jastrzębskim). Informacje te uzyskiwane są na podstawie ofert pracy z PUP-ów wymienionych powiatów i badań przeprowadzanych przez te instytucje. Powiatowe Urzędy Pracy przeprowadzają również bezpłatne szkolenia dla bezrobotnych – dla młodych ludzi w szczególności, które mają za zadanie pomóc im w podjęciu pracy lub założeniu własnej firmy. Szkolenia te dofinansowane są z funduszy Unii Europejskiej.

Z moich obserwacji i rozmów z młodzieżą wnioskuję, że coraz więcej młodych ludzi widzi swoją pracę zawodową poza granicami kraju,

a po kilkuletniej pracy w którymś z krajów Unii Europejskiej pragnie powrócić do Polski i dopiero wówczas myśli o samozatrudnieniu (założeniu prywatnej firmy, wstąpieniu w spółkę). Dokładnie problem zatrudnienia i podjęcia pracy przez młodych ludzi zostanie przeze mnie omówiony w innym rozdziale tej pracy.

ROZDZIAŁ V

Metodologia badań

1. Cel i problematyka badań.

Celem podjętych przeze mnie badań jest poznanie i przeanalizowanie aspiracji życiowych, zawodowych i oświatowych uczniów szkół ponadgimnazjalnych na przykładzie powiatu wodzisławskiego, w którym to powiecie jestem nauczycielem oraz pełnię funkcje doradcy metodycznego przedmiotów zawodowych. W tym celu do przeprowadzenia badań wybrałem uczniów dziesięć szkół ponadgimnazjalnych uczących się w systemie młodzieżowym.

Za istotę problematyki badań uważam rozwiązanie pewnych zagadnień, w związku z tym potrzebne jest sformułowanie odpowiednich pytań, na które, po przeanalizowaniu odpowiedniej fachowej literatury oraz na podstawie własnych przemyśleń i faktów, a także przeprowadzeniu wywiadów, analizie dokumentów i przeprowadzeniu badań ankietowych oraz ich analizie, będę starał się znaleźć odpowiedzi.

Do pytań tych należą między innymi:

- jakie są aspiracje zawodowe i życiowe badanych uczniów,
- jaką hierarchię wartości preferuje badana młodzież,
- czym kieruje się młodzież, wybierając edukację w szkołach ponadgimnazjalnych,

- jakie elementy środowiska wychowawczego miały największy wpływ na kształtowanie się aspiracji zawodowych i życiowych uczniów;
- jakie cechy powinna posiadać dzisiejsza młodzież i co ceni sobie najbardziej;
- czy uczniowie kończąc naukę w szkole ponadgimnazjalnej mają wyższe aspiracje w zakresie wykształcenia czy pracy zawodowej,
- jaki model rodziny preferuje młodzież szkół ponadgimnazjalnych.

W celu znalezienia odpowiedzi na ww. pytania została sporządzona przez mnie ankieta, która była przeprowadzona wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych na terenie miast i gmin powiatu wodzisławskiego.

2. Metody i techniki stosowane w badaniach.

W przeprowadzonych przeze mnie badaniach zastosowałem następujące metody i techniki:

- ankiety;
- obserwacje;
- badanie dokumentów;
- wywiady.

Badania socjopedagogiczne przeprowadziłem w dziewięciu szkołach ponadgimnazjalnych powiatu wodzisławskiego. Aby dokładniej poznać aspiracje zawodowe i życiowe uczniów w/w szkół, badania przeprowadziłem za pomocą kwestionariusza - ankiety, uprzednio specjalnie w tym celu przeze mnie opracowanej. Ankieta ta składa się z 34 pytań.

Przeprowadzona przeze mnie ankieta zaliczana jest do ankiet środowiskowych, czyli rozprowadzanych przeze mnie w danym środowisku – wśród uczniów

określonych szkół i klas.⁵⁷

W ankiecie tej zastosowałem kilka rodzajów pytań, miały one charakter zamknięty, otwarty i koniunktywny oraz pytania tzw. sprawdzające.

Pytania otwarte zastosowałem w sytuacjach wymagających uzasadnień pytań zamkniętych, pytania koniunktywne zastosowałem w celu poznania hierarchii wartości preferowanych przez respondentów, natomiast pytania sprawdzające zastosowałem w celu sprawdzenia prawdomówności ankietowanych.⁵⁸

Przez badanie dokumentów, ("dokumentem jest każda rzecz mogąca stanowić źródło informacji, na podstawie którego można wydać uzasadnione sądy o przedmiotach, ludziach i procesach"⁵⁹) w tym wypadku należy rozumieć wykorzystanie sprawozdań, opracowań, statystyk i biuletynów, które udostępniły mi pani naczelnik Wydziału Oświaty Starostwa Powiatowego w Wodzisławiu Śl. – mgr Edyta Glenc oraz pani kierownik Powiatowego Urzędu Pracy w Wodzisławiu Śl. – mgr Anna Słowińska - Plewka.

Z tymi paniami przeprowadziłem również obszernie wywiady na tematy związane z:

- planowanymi kierunkami dalszego kształcenia młodzieży w szkołach ponadgimnazjalnych,
- roli szkolnictwa ponadgimnazjalnego w kształtowaniu określonych postaw,
- znaczeniem szkolnictwa ponadgimnazjalnego w walce z bezrobociem – możliwości zatrudnienia,
- analizą kierunków kształcenia pod kątem zapotrzebowania na rynku pracy,
- powstawaniem i likwidacją małych i średnich przedsiębiorstw na terenie powiatu - kierunki działalności gospodarczej - statystyka określająca tendencje, w rozpoczynaniu działalności gospodarczej (spadek lub wzrost otwieranych i zamykanych przedsiębiorstw),
- wiekiem i wykształceniem osób rozpoczynających własną działalność

⁵⁷ J. Sztumski, *Wstęp do metod i technik badań społecznych*. Katowice 1995, s.132

⁵⁸ Notatki własne z wykładów prof. W. Jachera.

⁵⁹ W. Zaczyński, *Praca badawcza nauczyciela*. Warszawa 1968 s. 162.

gospodarczą.

Wywiady przeprowadzałem również z uczniami i nauczycielami, aby uzyskać odpowiedź na pytania związane z przyszłością co do zatrudnienia, założenia rodziny, planami edukacyjnymi itp.

Jeżeli chodzi o obserwacje („...obserwacje — metoda badania naukowego polegająca na planowanym i systematycznym spostrzeganiu faktów”⁶⁰), to stosowana przeze mnie metoda była zarówno kontrolowana (stosowana w oparciu o sprawdzone normy – narzędzia badawcze) jak i niekontrolowana (przeprowadzana swobodnie, bez specjalnie określonych dla tego typu technik i narzędzi badawczych). Obserwacja była również w pewnym stopniu jawna, gdzie badani wiedzieli, że byli przedmiotem obserwacji jak i ukryta (pozwalająca na uchwycenie naturalnych zachowań i stwierdzeń obserwowanych uczniów).⁶¹

Zgromadzone przeze mnie informacje w trakcie spostrzegania i wywiadów pozwoliły mi na snucie pewnych domysłów, które znalazły swoje potwierdzenie w ankiecie i w konstruowaniu hipotez badawczych.

3. Hipotezy badawcze

Z greckiego „hypotesis” znaczy założenie, przypuszczenie. Jest to zdanie o domniemanym stanie rzeczy, co do którego nie mamy pewności, czy jest prawdziwe czy fałszywe. W warunkach badania hipoteza zostaje potwierdzona (zweryfikowana) lub odrzucona (sfalsyfikowana) albo w szczególnych przypadkach zmodyfikowana poprzez dodanie bądź odjęcie jakiegoś elementu. Hipoteza określa zależności między zmiennymi.

⁶⁰ W. Okoń, *Słownik pedagogiczny*. tamże s. 206.

⁶¹ J. Sztumski, *Wstęp do metod i technik badań społecznych*. Katowice 1995, s.114

Konstruując hipotezy badawcze, kierowałem się następującymi zasadami:

- muszą mieć charakter prawidłowości (tj. występować w tych samych, niezmiennych warunkach – zasada „ceteris paribus”, choć oczywiście można ustalić pewne sytuacje, w których nie będą prawidłowe);
- powinny być sprawdzalne empirycznie (tj. zmienne muszą być uchwytnie oraz mierzalne);
- powinny mieć moc wyjaśniającą (tj. winny być pomocne przy wyjaśnianiu obserwowalnych zjawisk);
- powinny być na tyle nowe, by wskazywały na dotąd nieznane aspekty badawcze;
- muszą być jasne pojęciowo tzn. wyrażone w jednoznacznych terminach;
- powinny być na tyle ogólne, by omawiały i obejmowały fakty i zjawiska, jakich dotyczą;
- muszą być wolne od wewnętrznych sprzeczności (nie mogą zawierać zdań sprzecznych).

Hipotezy, które utworzyłem, przedstawiają się następująco:

1. „Uczniowie szkół ponadgimnazjalnych, wybierając zawód, w jakim chcą pracować, w większości kierują się kontynuacją zawodowych tradycji rodzinnych”;
2. „Bardzo wielu uczniów szkół ponadgimnazjalnych (około 25%) pragnie wyjechać i pracować za granicami kraju, z czego najwięcej ma pochodzenie społeczne robotnicze i chłopskie”;
3. „Poziom aspiracji oświatowych i zawodowych uczniów szkół średnich jest zdecydowanie wyższy niż poziom tych aspiracji wśród uczniów zasadniczych szkół zawodowych”;
4. „Ponadgimnazjalna młodzież wiejska rzadziej korzysta z dóbr kultury niż młodzież z miast”;
5. „Młodzież szkół ponadgimnazjalnych uważa, że praca, którą w przyszłości pragnie podjąć, powinna przede wszystkim zapewniać wysokie

zarobki”;

6. Uczniowie zasadniczych szkół zawodowych szybciej osiągną zamierzone cele zawodowe (interesującą pracę, wysokie zarobki, niezależność finansową) niż uczniowie szkół średnich.

4. Organizacja i teren badań

Ponieważ oprócz pracy jako nauczyciel w szkole ponadgimnazjalnej pełnię również funkcję doradcy metodycznego w Powiatowym Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli w Wodzisławiu Śl., zwróciłem się z prośbą do zespołu doradców PODN o pomoc w przeprowadzeniu badań ankietowych. Doradcy metodyczni to doświadczeni nauczyciele, pracujący na co dzień w prawie wszystkich szkołach powiatu wodzisławskiego, w tym w większości szkół ponadgimnazjalnych. Na jednej z porad doradców przedstawiłem skonstruowane przeze mnie narzędzie badań – kwestionariusz ankiety, przekazałem informacje dotyczące techniki przeprowadzenia badań. Nauczyciele - doradcy metodyczni bardzo chętnie pomogli mi w badaniach ankietowych. Spośród przekazanych do badań ankietowych 500 ankiet 466 otrzymałem z powrotem. Po wnikliwej analizie ankiet stwierdziłem, że tylko 403 stanowiły materiał nadający się do badań socjopedagogicznych.

Z relacji nauczycieli przeprowadzających ankietę wynika, iż nie mieli większych trudności z jej przeprowadzeniem, uczniowie zadawali bardzo mało pytań, ankieta była dla nich zrozumiała i nie sprawiała większych kłopotów. Wyjątek stanowią uczniowie szkoły zawodowej - specjalnej. Ich poziom intelektualny i niepoważne podejście do badań sprawiły, że tylko 13 ankiet spośród 57 przekazanych do badań nadawało się do analizy. Podjąłem decyzję, że liczba tych ankiet jest za mała,

aby uczniów z tej szkoły wziąć pod uwagę w opracowaniu analizy badań dotyczących aspiracji życiowych, zawodowych i oświatowych uczniów powiatu wodzisławskiego. W ostatecznej wersji do badań zakwalifikowałem uczniów z dziewięciu, a nie, jak wcześniej planowałem, z dziesięciu szkół ponadgimnazjalnych powiatu wodzisławskiego.

Mając na uwadze teren badań, to ankieta była przeprowadzana wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych na terenie miast: Wodzisław Śląski, Rydułtowy, Pszów, i Radlin. Wszystkie te miejscowości wchodziły w skład powiatu wodzisławskiego, a ich organem prowadzącym jest Starostwo Powiatowe w Wodzisławiu Śl.

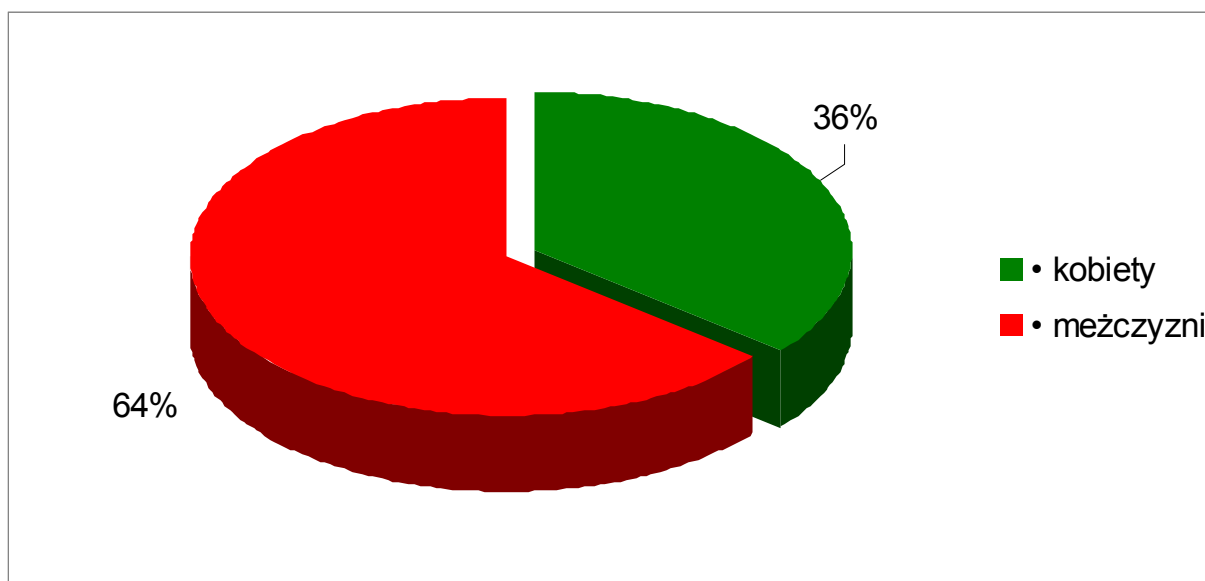
5. Charakterystyka badanych grup uczniów

Jeżeli chodzi o dobór próby, to nie był on przypadkowy. Prosiłem nauczycieli – doradców metodycznych, o wybór klas programowo najwyższych – maturalnych lub, w przypadku szkoły zawodowej, kończących edukację w roku szkolnym 2006/2007. Jestem przekonany, że uczniowie tych klas mają najlepiej sprecyzowane aspiracje zarówno oświatowe – związane z ewentualnymi kierunkami dalszego kształcenia się, jak i zawodowe, życiowe.

Nie bez znaczenia był też dobór szkół (licea, technika, szkoły zawodowe). Starałem się tak dobrać próbę, aby proporcjonalnie odzwierciedlała liczbę uczniów uczących się w danych szkołach ponadgimnazjalnych – średnich (około 70%) i zawodowych (około 30%).

Wykaz szkół i klas, w których przeprowadzone były badania, przedstawia się następująco (tabela nr 13):

		Profilowanego o profilu usługowo-gospodarczym.	
5.	Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1 w Rydułtowach	<ul style="list-style-type: none"> klasa III Liceum Ogólnokształcącego o rozszerzeniu matematyczno – informatycznym, klasa III Liceum Ogólnokształcącego o rozszerzeniu językowym – język angielski i niemiecki. 	21 24
6.	Zespół Szkół Ekonomicznych im. Oskara Langego w Wodzisławiu Śl.	<ul style="list-style-type: none"> dwie klasy IV Technikum Ekonomicznego. 	46
7.	Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 2 w Rydułtowach	<ul style="list-style-type: none"> klasa II Zasadniczej Szkoły Zawodowej o specjalności sprzedawca klasa III Liceum Profilowanego o profilu usługowo – gospodarczym . 	24 21
8.	Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Radlinie	<ul style="list-style-type: none"> klasa III Zasadniczej Szkoły Zawodowej o profilu mechanik maszyn i urządzeń , klasa III Technikum o specjalności technik elektryk. 	24 21

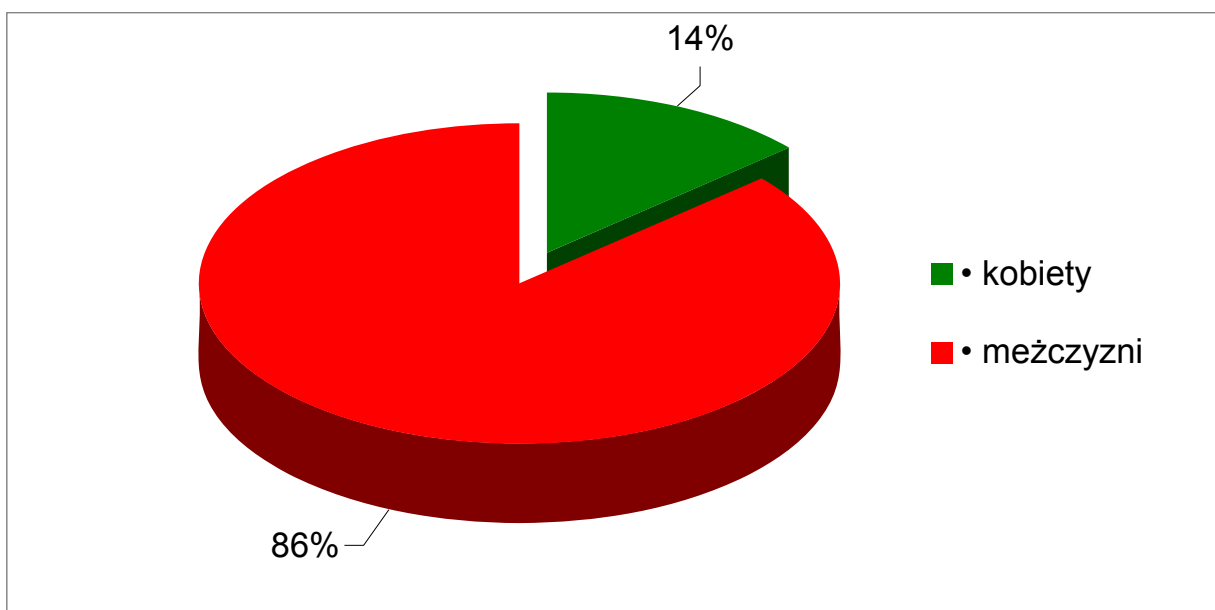
Myślę, że istotne jest również poznanie, ilu uczniów, jakiej płci kształci się w szkołach zawodowych, a ilu w szkołach średnich. Dane te zawarte są w tabeli nr 15 i nr 16 oraz zobrazowane w niżej zamieszczonych wykresach.

Tabela nr 15 - twoja płeć (ZSZ-y)

N=110

Twoja płeć: (szkoły zawodowe)	liczba	%
• kobiety	15	13,6
• mężczyźni	95	86,4
Razem:	110	100,0

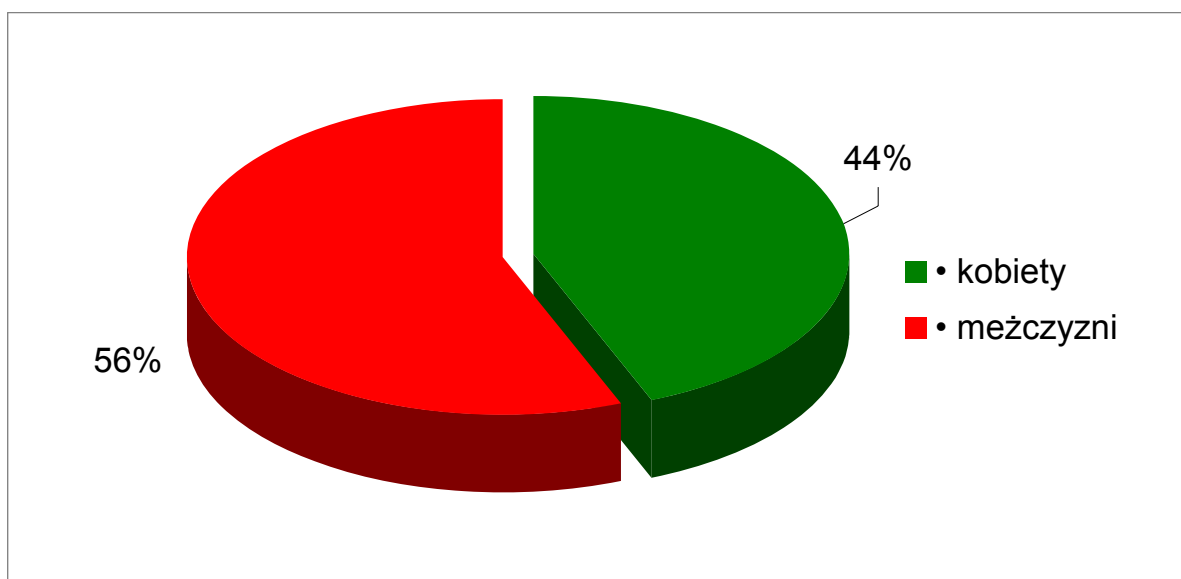
źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Tabela nr 16 - twoja płeć (szk. średnie)

N=293

Twoja płeć: (szkoły średnie)	liczba	%
• kobiety	129	44,0
• mężczyźni	164	56,0
Razem:	293	100,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Jak wynika z wyżej przedstawionych danych, badania przeprowadziłem wśród 144 dziewcząt, z których tylko 15 uczy się w szkołach zawodowych, a aż 129 w szkołach średnich. Tak mała ilość uczennic ze szkół zawodowych podyktowana jest tym, iż na terenie powiatu wodzisławskiego większa ilość dziewcząt uczy się w szkołach średnich, a na szczęblu szkoły zawodowej przeważają zawody typowo męskie jak: mechanik, elektryk, piekarz, ślusarz, stolarz, pracownik budowlany itp.

Zupełnie inaczej wyglądają te dane w szkołach średnich, (129 dziewcząt i 164 chłopców), choć i tutaj widoczna jest przewaga uczniów płci męskiej.

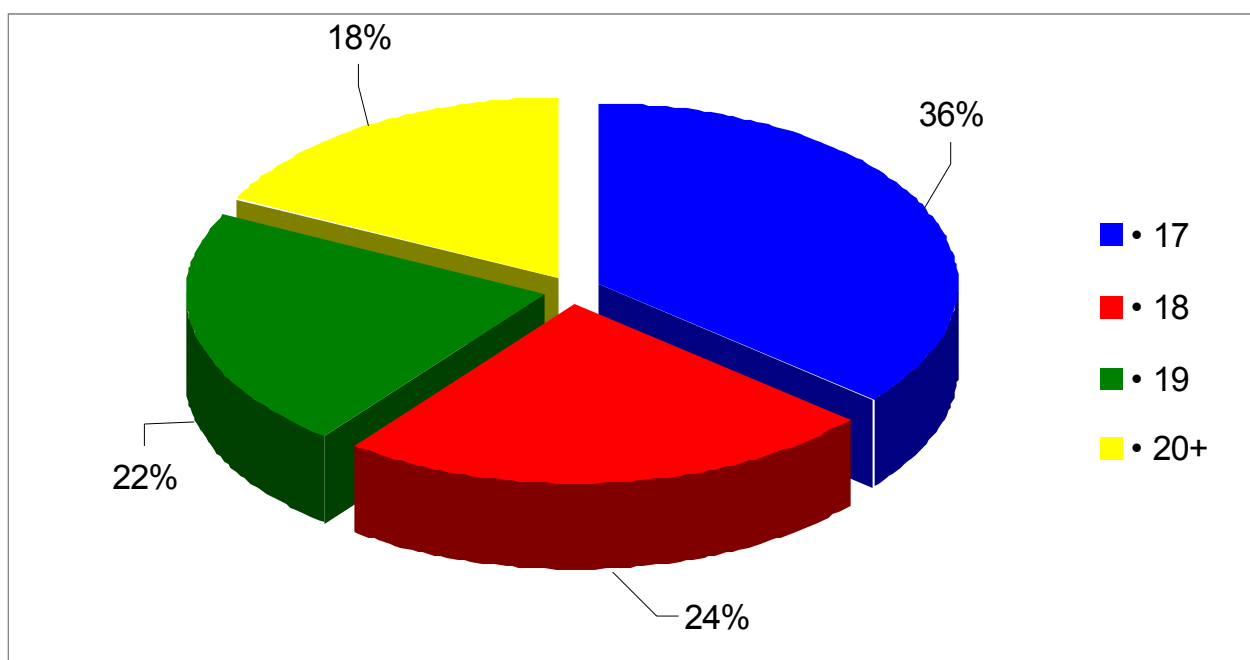
Ogólnie badania przeprowadziłem wśród młodzieży, gdzie zdecydowaną większość stanowią uczniowie - 259 (64%), tylko 144 to uczennice (36%). Podyktowane jest to kierunkami kształcenia w powiecie wodzisławskim. W systemie dziennym – młodzieżowym najwięcej jest kierunków kształcących głównie chłopców. Po, jak się teraz okazało, błędnych założeniach reformy oświaty, w wyniku której doprowadzono do likwidacji wielu szkół zawodowych i techników obecnie nastąpił gwałtowny ich wzrost. Obniżenie poziomu nauczania w szkołach średnich spowodowało, że uczniowie przeciętni, a nawet słabi dostawali się do szkół średnich. Młodzież coraz częściej pragnie podejmować naukę w technikach, gdyż po skończeniu technikum może uzyskać tytuł technika oraz określony zawód. Nieco gorzej jest w szkołach zawodowych, jednak i tutaj widać większe zainteresowanie, o czym świadczy powiększający się nabór do szkół zawodowych.

Bardzo istotne jest również poznanie wieku ankietowanej młodzieży. Młodzi ludzie, osiągnący wiek pełnoletności, powinni mieć już sprecyzowane aspiracje, czy jednak są one bardzo szczegółowe i jednakowo silne w odniesieniu do każdego rodzaju aspiracji? O tym będzie mowa w dalszej części pracy.

W tym miejscu chciałbym przedstawić, w jakim wieku jest ankietowana młodzież. Przedstawia to tabela nr 17 i zamieszczony pod nią wykres:

Tabela nr 17- twój wiek*N=403*

Twój wiek	liczba	%
• 17 lat	146	36,2
• 18 lat	98	24,3
• 19 lat	87	21,6
• 20 lat i więcej	72	17,9
Razem:	403	100,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

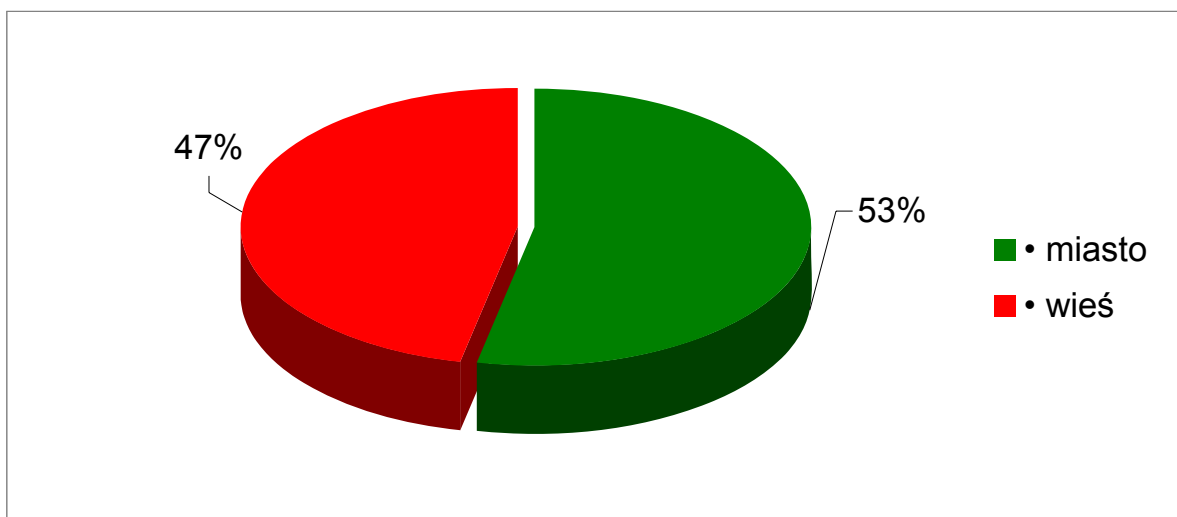
Jak wynika z przedstawionych danych, w wieku ankietowanej młodzieży widoczna jest dość duża rozbieżność (od 17 do 22 lat). Wynika ona z różnego czasu cykli kształcenia – inny dla klas szkoły zawodowej i liceum, inna dla klas technikum. Ogólnie należy stwierdzić, że młodzież w wieku 17 i 18 lat, to młodzież w większości z liceów i szkół zawodowych, a młodzież starsza uczy się w technikach. Różnice wieku wynikają również z tego, iż część uczniów powtarzała klasę – z różnych przyczyn (słabe wyniki w nauce, względy zdrowotne, praca za granicą itp.), jedni czynili to tylko jeden raz inni dwa, trzy a nawet cztery razy (22 lata).

Przeprowadzając charakterystykę badanej grupy uczniów, nie sposób pominąć jej miejsca zamieszkania. W pytaniu dotyczącym tego zagadnienia dałem do wyboru tylko dwie odpowiedzi: *miasto czy wieś*. Analiza tego pytania wygląda następująco:

Tabela nr 18- twoje miejsce zamieszkania*N=403*

Twoje miejsce zamieszkania	liczba	%
• miasto	215	53,3
• wieś	188	46,7
Razem:	403	100,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Jak widać z powyższego opracowania tabelarycznego i graficznego, młodzież ankietowana stanowi w 53% społeczeństwo miejskie, a w 47% społeczeństwo wiejskie. Dzieje się tak, ponieważ obszar powiatu wodzisławskiego nie jest terenem typowo miejskim. Mimo w miarę dużej ilości miast (Wodzisław Śl., Rydułtowy, Pszów i Radlin) duża ilość mieszkańców powiatu mieszka w domach jednorodzinnych na peryferiach lub w wiejskich dzielnicach miast. Wyniki tego badania potwierdzają moje obserwacje oraz wywiady z uczniami i nauczycielami. Również dane zgromadzone w dziennikach lekcyjnych (rubryka „miejsce

zamieszkania: miasto, wieś”) potwierdzają, że mimo, iż uczeń mieszka w granicach terytorialnych miasta, to jako miejsce zamieszkania wpisuje wieś. Najwięcej osób deklarujących zamieszkanie w mieście pochodzi z Wodzisławia Śląskiego. Natomiast osoby mieszkające w Pszowie, Rydułtowach i Radlinie (małe centra, rozległe dzielnice i peryferia) w większości deklarowało zamieszkanie na wsi. Pragnę przypomnieć tutaj, że na terenie powiatu wodzisławskiego mieści się jeszcze pięć gmin typowo wiejskich (Godów, Gorzyce, Lubomia, Markłowice i Mszana), z których pochodzi młodzież ucząca się w szkołach ponadgimnazjalnych powiatu wodzisławskiego. Porównując ilość mieszkańców miast (103 tys – 66,5%) i wsi (52 tys – 33,5%), i kierując się zasadą, że na terenie miast są dzielnice typowo wiejskie, to proporcje mieszkańców do miejsc zamieszkania deklarowanych przez uczniów wyglądają bardzo podobnie. Ogólnie należy stwierdzić, że badana młodzież stanowi społeczeństwo mieszane, mieszkające prawie w połowie w miastach i w połowie na wsi.

Mówiąc o charakterystyce badanej grupy, nasunęła się konieczność poznania statusu społeczno–zawodowego rodziców badanych uczniów, który to status może w dużej mierze wpływać na aspiracje (oświatowe, zawodowe i życiowe) badanych uczniów. Uczyniłem to, poznając wykształcenie rodziców, ich zawody i pochodzenie społeczne uczniów.

Wyniki tych badań uzyskałem zadając respondentom następujące pytania: „Twoje pochodzenie społeczne?”, „W jakich zawodach pracują twoi rodzice?” oraz „Jakie wykształcenie posiadają twoi rodzice?”

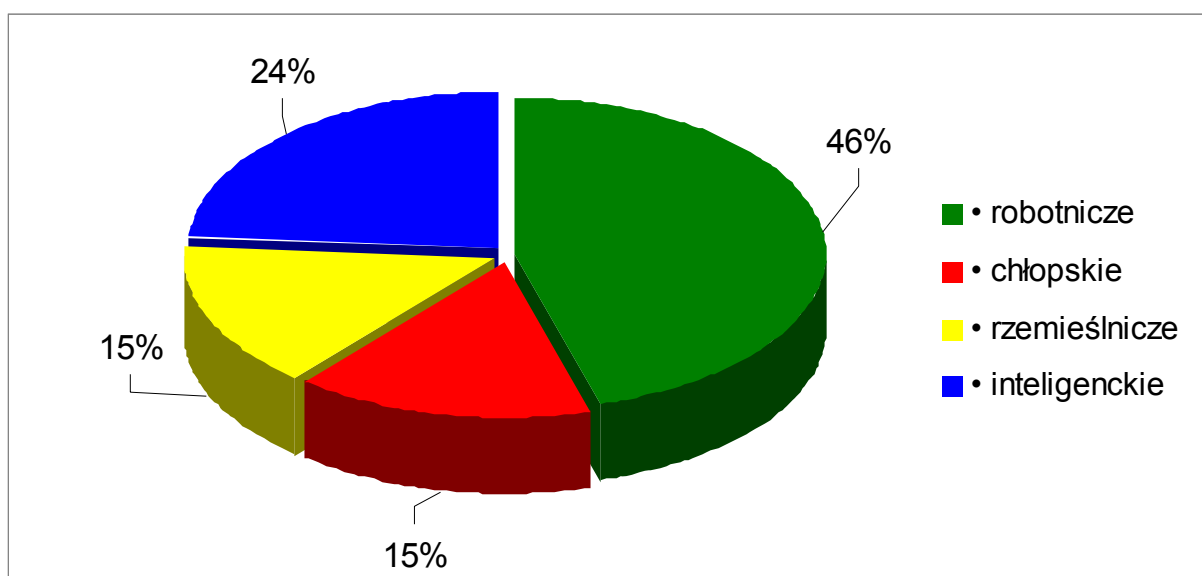
Na początku chciałbym określić pochodzenie społeczne ankietowanych uczniów. Przedstawia to niżej zamieszczona tabela oraz wykres:

Tabela nr 19- twoje pochodzenie społeczne

N=403

Twoje pochodzenie społeczne	liczba	%
• robotnicze	184	45,7
• chłopskie	62	15,4
• rzemieślnicze	61	15,1
• inteligenckie	96	23,8
Razem:	403	100,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Jak wynika z analizy tego pytania, zdecydowana większość z ankietowanej młodzieży ma robotnicze pochodzenie społeczne (184 osoby – 46%). Kolejną liczbę uczniów stanowią młodzi ludzie o pochodzeniu inteligenckim (96 osób – 24%), a następnie uczniowie o pochodzeniu chłopskim (62 osoby – 15%) i rzemieślniczym (61 osób – 15%). Jak wynika z tych danych, należy sądzić, że większość rodziców ankietowanej młodzieży pracuje w zawodach robotniczych w przemyśle wydobywczym w kopalniach mieszczących się na terenie powiatu wodzisławskiego i powiatów ościennych. Myślę, że istotne jest również poznanie, jakie pochodzenie

społeczne mają uczniowie szkół zawodowych oraz uczniowie szkół średnich.

Niżej zamieszczone tabele i wykresy przedstawiają nam jak wygląda porównanie zawartych w nich informacji.

Tabela nr 20 - twoje pochodzenie społeczne (ZSZ-y) $N=110$

Twoje pochodzenie społeczne. (szkoły zawodowe)	liczba	%
• robotnicze	50	45,5
• chłopskie	29	26,4
• rzemieślnicze	23	20,9
• inteligenckie	8	7,3
Razem:	110	100,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

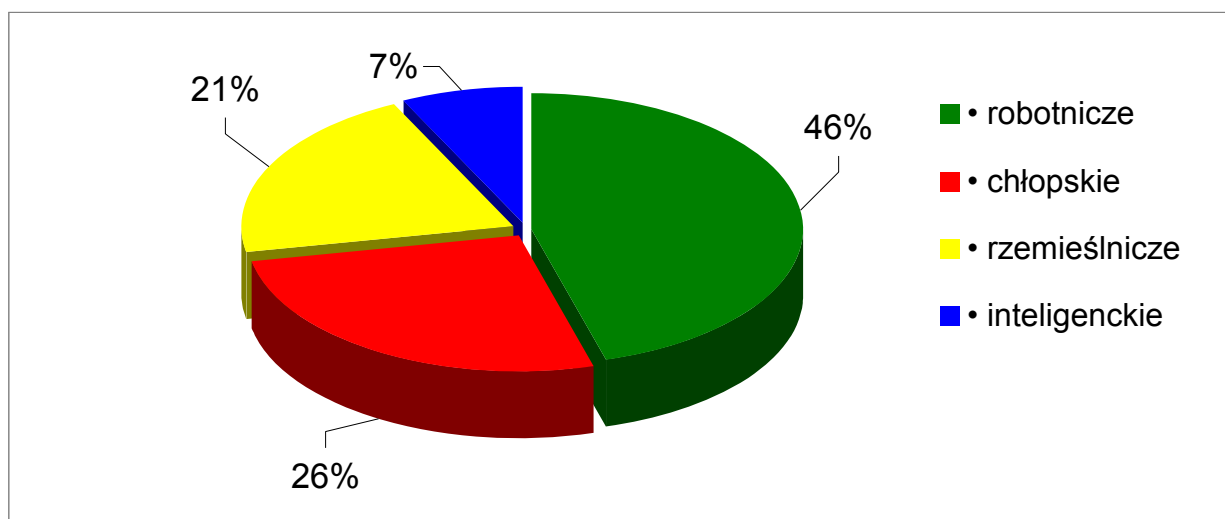
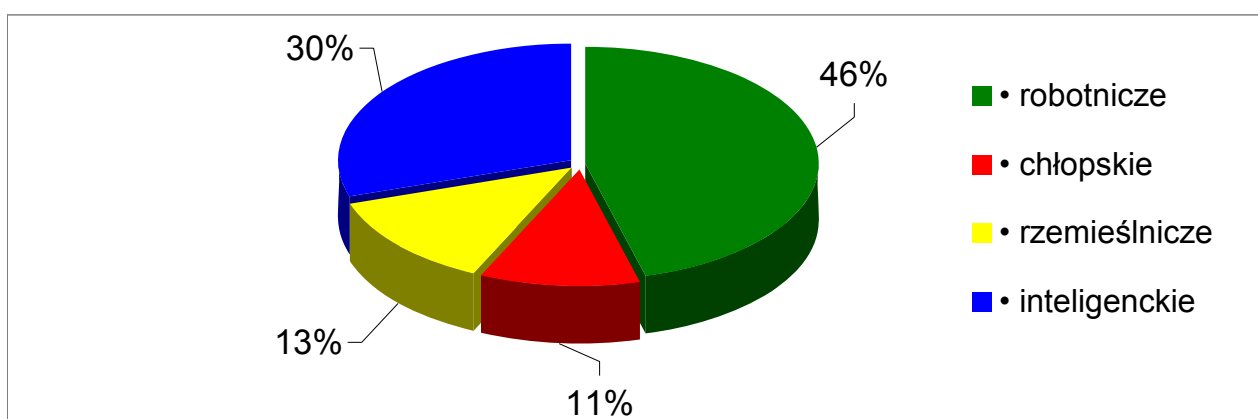

Tabela nr 21 - twoje pochodzenie społeczne (szk. średnie) N=293

Twoje pochodzenie społeczne. (szkoły średnie)	liczba	%
• robotnicze	134	45,7
• chłopskie	33	11,3
• rzemieślnicze	38	13,0
• inteligenckie	88	30,0
Razem:	293	100,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Z danych uzyskanych na podstawie analizy ww. pytania wynika, że uczniowie szkół zawodowych oraz uczniowie szkół średnich w prawie 46% wywodzą się z rodzin o pochodzeniu społecznym robotniczym. Jeżeli chodzi o pochodzenie społeczne inteligenckie, to dane te wyglądają już zupełnie inaczej. Aż 30% uczniów szkół średnich wywodzi się z takich rodzin, gdzie z rodzin o pochodzeniu społecznym inteligenckim pochodzi tylko 7,3% uczniów „zawodówek”. Dużo uczniów zasadniczych szkół zawodowych pochodzi z rodzin o pochodzeniu społecznym rzemieślniczym (20,9%) i chłopskim (26,4%). Analiza ww. tabel i wykresów pozwoliła mi dokładnie określić jak wygląda obraz młodzieży szkół ponadgimnazjalnych na terenie powiatu wodzisławskiego. Trudno te wyniki odnosić do innych terenów, gdyż inaczej będą one wyglądały na terenach wielkomiejskich, inaczej na terenach wiejskich, a jeszcze inaczej tam gdzie mocno rozwija się rzemiosło i handel (przygraniczne tereny zachodniej Polski).

Aby jeszcze dokładniej poznać wykształcenie rodziców respondentów i sprawdzić prawdziwość ankietowanych uczniów, zadałem im tzw. pytanie sprawdzające, pozwalające dokładnie określić wykształcenie rodziców, a co za tym idzie, określające pochodzenie społeczne ankietowanych uczniów. Analizę tego pytania przedstawiają tabele nr 22 i 23 oraz zamieszczone pod nimi wykresy:

Tabela nr 22 - wykształcenie matek*N=403*

Jakie wykształcenie posiada twoja matka?	liczba	%
• niepełne podstawowe	28	6,9
• podstawowe	37	9,2
• zawodowe	128	31,8
• średnie	116	28,8
• wyższe	64	15,9
• brak rodziców	30	7,4
Razem:	403	100,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

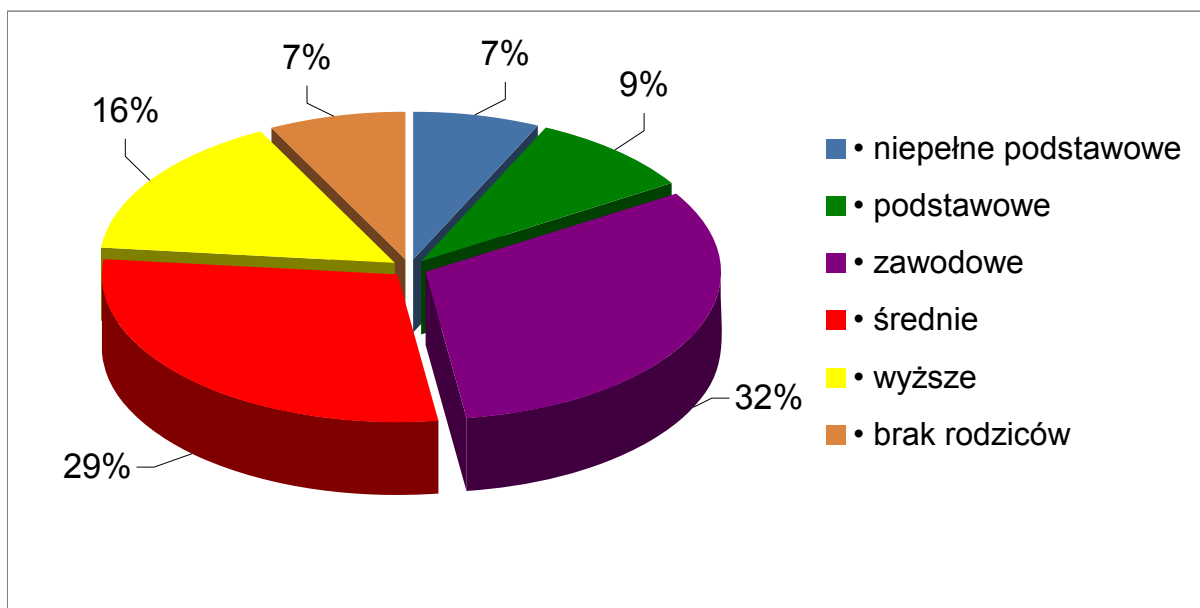
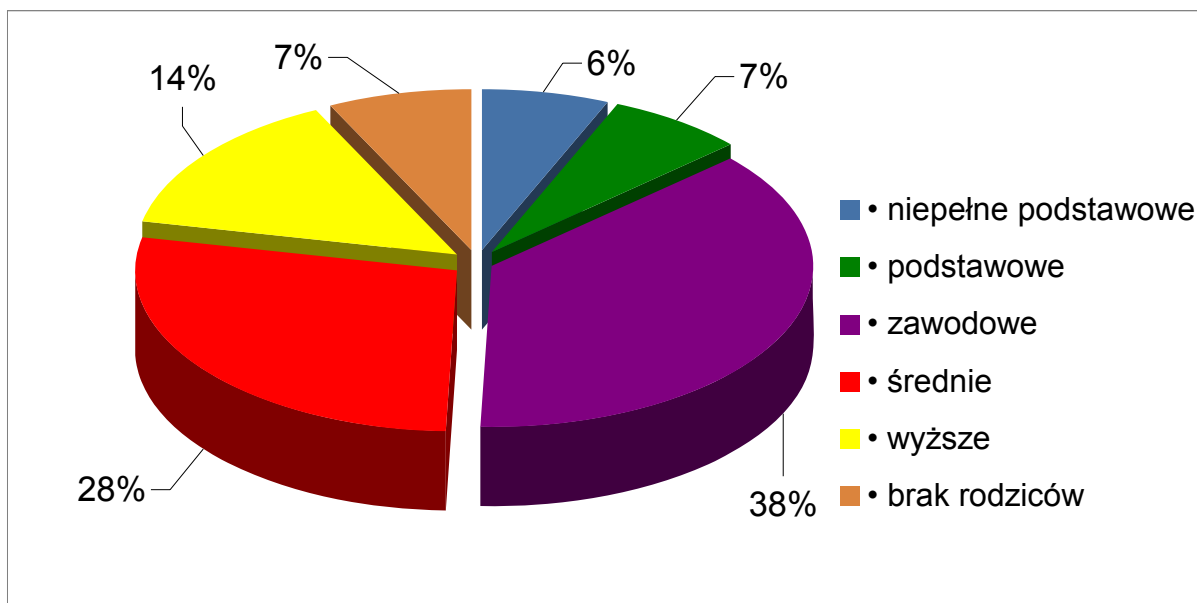

Tabela nr 23 - wykształcenie ojców

N=403

Jakie wykształcenie posiada twój ojciec?	liczba	%
• niepełne podstawowe	26	6,5
• podstawowe	28	6,9
• zawodowe	150	37,2
• średnie	112	27,8
• wyższe	58	14,4
• brak rodziców	29	7,2
Razem:	403	100,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Jak wynika z przedstawionych tabel i wykresów dotyczących wykształcenia rodziców, matki posiadające wykształcenie niepełne podstawowe i podstawowe ma 14% respondentów, porównując to z ilością ojców ankietowanej młodzieży mających podobne wykształcenie, to wyniki te są zbliżone są na poziomie 13%. Jeżeli chodzi o rodziców mających wykształcenie zawodowe, to nieco więcej ojców niż matek ankietowanych uczniów ma wykształcenie zawodowe (38% - ojcowie, 32% - matki). Podobnie wygląda analiza wykształcenia średniego, z niewielką przewagą matek

ankietowanych uczniów (29% - matki, 28% - ojcowie). Bardzo porównywalne są dane dotyczące wykształcenia wyższego rodziców respondentów. Ojców legitymujących się wykształceniem wyższym na 14% respondentów, a matki o takim samym wykształceniu ma 16% uczniów.

Dane, których nie ująłem w tabeli, mówią również, że wśród respondentów są uczniowie pochodzący z rodzin, w których tylko jeden z rodziców ma wykształcenie wyższe (72 uczniów) oraz rodziny, w których oboje rodziców ma wyższe wykształcenie – (25 uczniów). Jak wynika z tych danych, uczniowie podając informację o pochodzeniu społecznym inteligentkim (96 uczniów) nie popełnili znacznego błędu – 97 (72 + 25) uczniów ma co najmniej jednego z rodziców z wyższym wykształceniem (forma sprawdzająca prawdomówność respondentów).

Przeprowadziłem również analizę, ilu uczniów ma nieżyjących rodziców. Również i tutaj liczby te są bardzo zbliżone i przedstawiają się następująco: matki - 7%, ojcowie - 7%

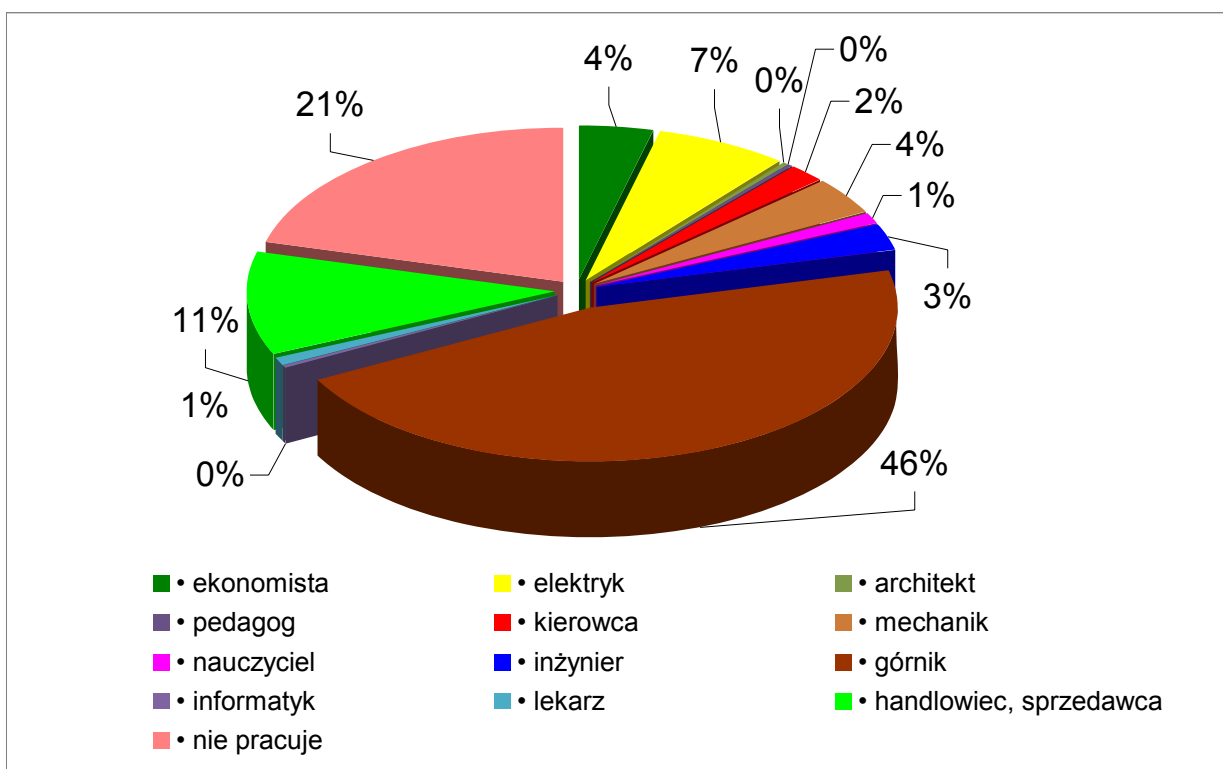
Analizując te dane należy stwierdzić, że rodziców o wykształceniu niepełnym podstawowym, podstawowym, zawodowym i średnim ma około 85% respondentów, a 15 % rodziców ankietowanych uczniów ma rodziców o wykształceniu wyższym.

Aby mieć pełny obraz ankietowanej młodzieży, ważne jest poznanie, gdzie (w jakich zawodach) pracują ich rodzice. W tym celu zadałem respondentom kolejne pytania: „W jakim zawodzie pracuje twój ojciec?” i „W jakim zawodzie pracuje twoja matka?”. Na początku przedstawię analizę dotyczącą pierwszego pytania, najpierw dotyczącą ogółu respondentów, a później w odniesieniu do uczniów klas zasadniczych szkół zawodowych, a następnie szkół średnich.

Tabela nr 24 - zawód ojca*N=403*

W jakim zawodzie pracuje twój ojciec?	liczba	%
• ekonomista	16	4,0
• elektryk	28	6,9
• architekt	1	0,2
• pedagog	1	0,2
• kierowca	8	2,0
• mechanik	15	3,7
• nauczyciel	5	1,2
• inżynier	11	2,7
• górnik	186	46,2
• informatyk	1	0,2
• lekarz	3	0,7
• handlowiec, sprzedawca	44	10,9
• nie pracuje	84	20,8
Razem:	403	100,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Jak widać z zamieszczonej tabeli i wykresu, najwięcej z ankietowanych uczniów ma ojców pracujących w górnictwie (46,2%). Jest to typowe dla tego regionu. Typowe jest również to, że wśród rodziców respondentów jest znaczna liczba ojców niepracujących. Nie jest to jednak głównie związane z bezrobociem. W regionie Rybnickiego Okręgu Węglowego jest wiele rodzin mających ojców we wczesnym wieku emerytalnym (górnicy odchodzący na emeryturę po przepracowaniu 25 lat lub na urlop przedemerytalny – socjalny – nawet po przepracowaniu 20 lat). Z moich obserwacji nauczyciela – wychowawcy wynika, że około 80% z tej liczby to właśnie emeryci, a 20% mogą stanowić bezrobotni. Dane te są jednak szacunkowe, oparte tylko na moich obserwacjach, analizie dokumentów (niektóre dzienniki szkolne) i wywiadach z uczniami.

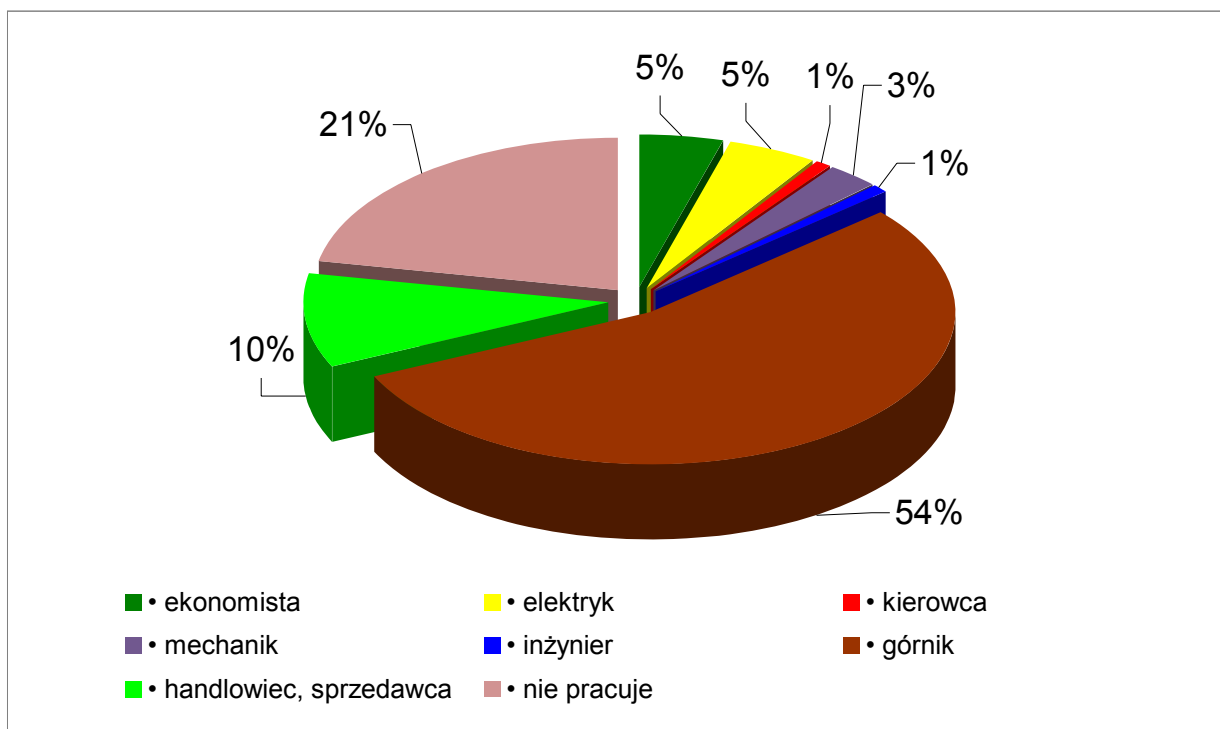
Do zawodów, o których należy jeszcze wspomnieć, zaliczamy zawody handlowca, sprzedawcy (10,9%), elektryka (6,9%), ekonomisty (4%) i mechanika (3,7%)

Zdaję sobie sprawę, że nieco inaczej będą wyglądały zawody ojców ankietowanej młodzieży ze szkół zawodowych, a inaczej ze szkół średnich. Przedstawiają to tabele nr 25 i 26 oraz zamieszczone pod nimi wykresy:

Tabela nr 25 - zawód ojca (ZSZ-y) $N=110$

W jakim zawodzie pracuje twój ojciec? (szkoły zawodowe)	liczba	%
• ekonomista	5	4,5
• elektryk	5	4,5
• kierowca	1	0,9
• mechanik	3	2,7
• inżynier	1	0,9
• górnik	60	54,5
• handlowiec, sprzedawca	11	10,0
• nie pracuje	24	21,8
Razem:	110	100,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Na podstawie tabeli i wykresów dotyczących zawodów ojców uczniów uczących się w szkołach zawodowych mogę stwierdzić, że większość z zawodów wykonywanych przez ojców respondentów to zawody typowo robotnicze.

Tylko zawody ekonomisty i inżyniera (nazwa wskazana przez respondentów) zaliczyć możemy do zawodów, w których rodzice najprawdopodobniej posiadają wyższe wykształcenie (w sumie 5,4%). Być może również w zawodzie handlowca, sprzedawcy któryś z rodziców może posiadać wykształcenie wyższe. Dane te potwierdzają informacje dotyczące pochodzenia społecznego respondentów (8 uczniów ze szkół zawodowych - 7,3%, stwierdziło, że ma pochodzenie społeczne inteligenckie).

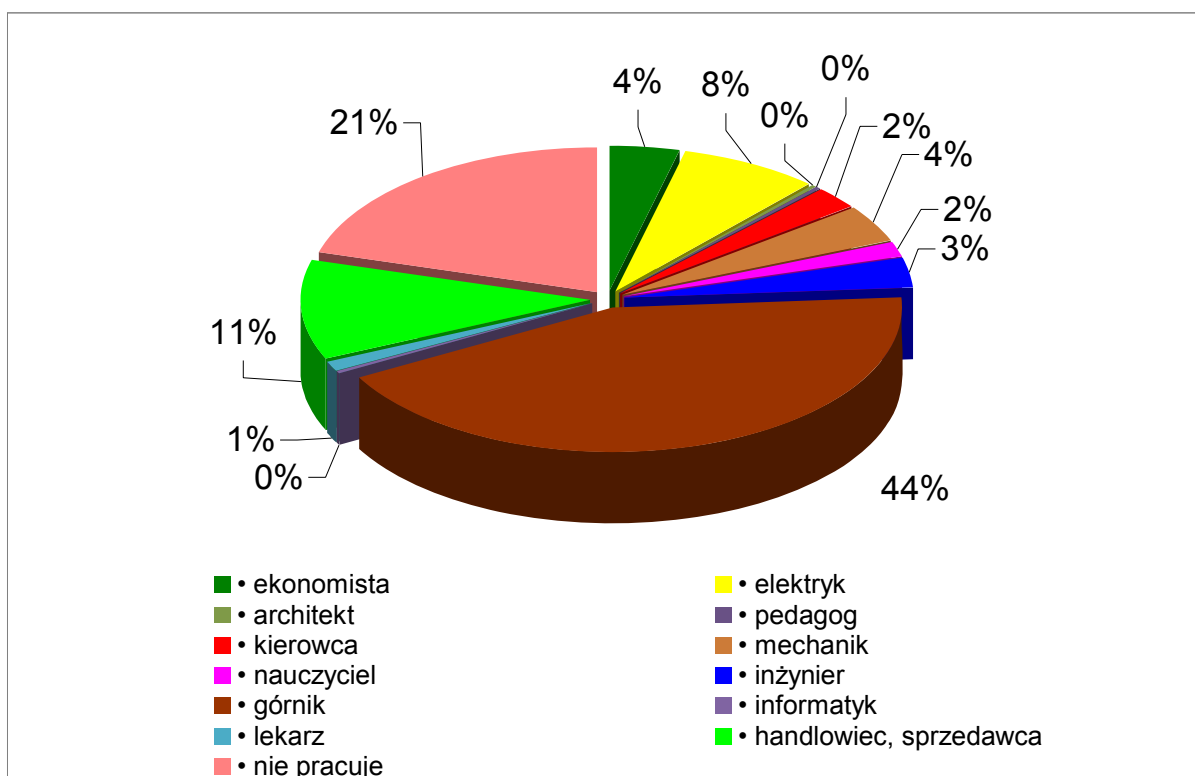
Kolejna analiza dotyczy zawodów wykonywanych przez ojców uczniów szkół średnich.

Tabela nr 26 – zawód ojca (szk. średnie)

N=293

W jakim zawodzie pracuje twój ojciec? (szkoły średnie)	liczba	%
• ekonomista	11	3,8
• elektryk	23	7,8
• architekt	1	0,3
• pedagog	1	0,3
• kierowca	7	2,4
• mechanik	12	4,1
• nauczyciel	5	1,7
• inżynier	10	3,4
• górnik	126	43,0
• informatyk	1	0,3
• lekarz	3	1,0
• handlowiec, sprzedawca	33	11,3
• nie pracuje	60	20,5
Razem:	293	100,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Jeżeli chodzi o zawody ojców uczniów ze szkół średnich, to widoczna jest większa liczba zawodów, gdzie wymagane jest wyższe wykształcenie (inżynier, lekarz, adwokat, ekonomista, architekt, pedagog, nauczyciel, informatyk).

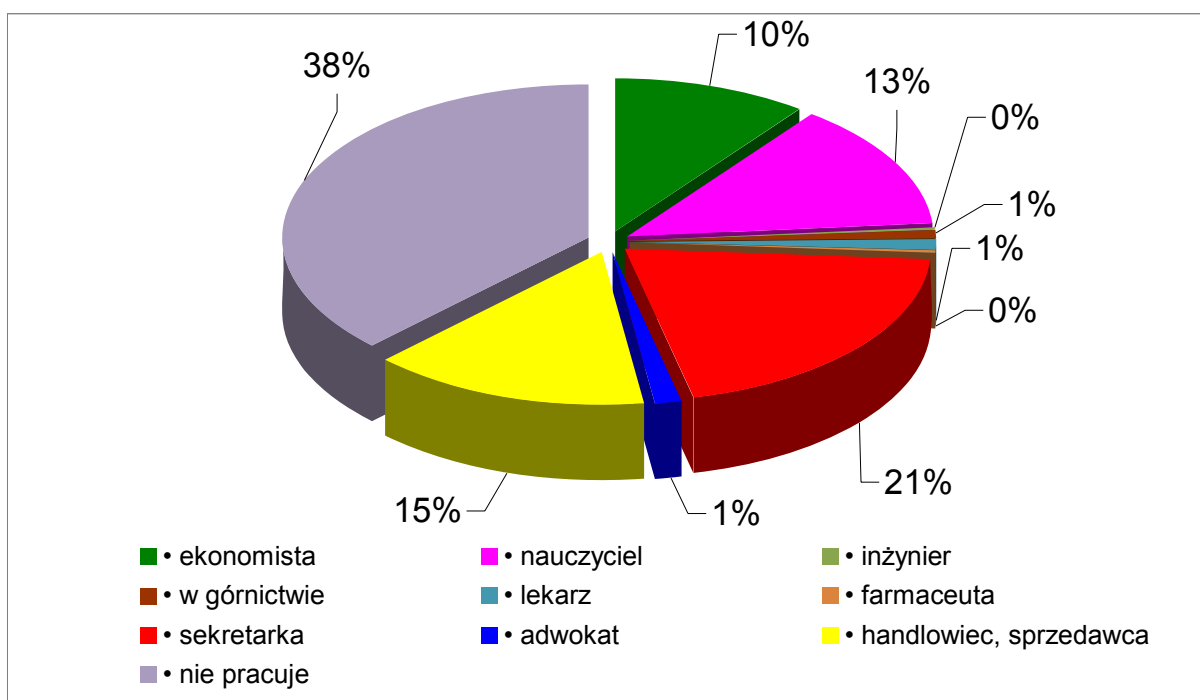
Dokonując porównania zawodów ojców respondentów uczących się w szkołach zawodowych i średnich, należy stwierdzić, że uczniowie szkół średnich mają ojców bardziej wykształconych i można wnioskować, że aspiracje zawodowe uczniów szkół średnich będą wyższe (wpływ rodziny, kultywowanie tradycji rodzinnych) niż uczniów szkół zawodowych.

Czy podobnie będzie z zawodami matek ankietowanych uczniów, jak oddziałuje wykształcenie matek ankietowanej młodzieży na jej aspiracje? Odpowiedź na to pytanie da nam analiza zawodów wykonywanych przez matki ankietowanych uczniów:

Tabela nr 27- zawód matki $N=403$

W jakim zawodzie pracuje twoja matka?	liczba	%
• ekonomista	41	10,2
• nauczyciel	54	13,4
• inżynier	1	0,2
• w górnictwie	4	1,0
• lekarz	4	1,0
• farmaceuta	1	0,2
• sekretarka	82	20,3
• adwokat	6	1,5
• handlowiec, sprzedawca	59	14,6
• nie pracuje	151	37,5
Razem:	403	100,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Analizując zawody, w jakich pracują matki ankietowanej młodzieży, to na pierwszy plan rzuca się liczba matek niepracujących (151 – 37,5%). Tutaj nie można

mówić o wcześniejszej emeryturze. Matki niejednokrotnie celowo podjęły decyzje o niepodejmowaniu pracy. Z moich obserwacji wynika, że w wielu śląskich rodzinach nadal popularny jest następujący model śląskiej rodziny: „pracujący ojciec – najlepiej w górnictwie i niepracująca zawodowo, a wychowująca dzieci matka”. Model taki obowiązuje głównie w rodzinach wielodzietnych.

Zawody, w których pracuje najwięcej matek respondentów, to: sekretarka (82 – 20,3%), handlowiec, sprzedawca (59 – 14,6%), nauczyciel (54 – 13,3%), ekonomista (41 – 10,2%).

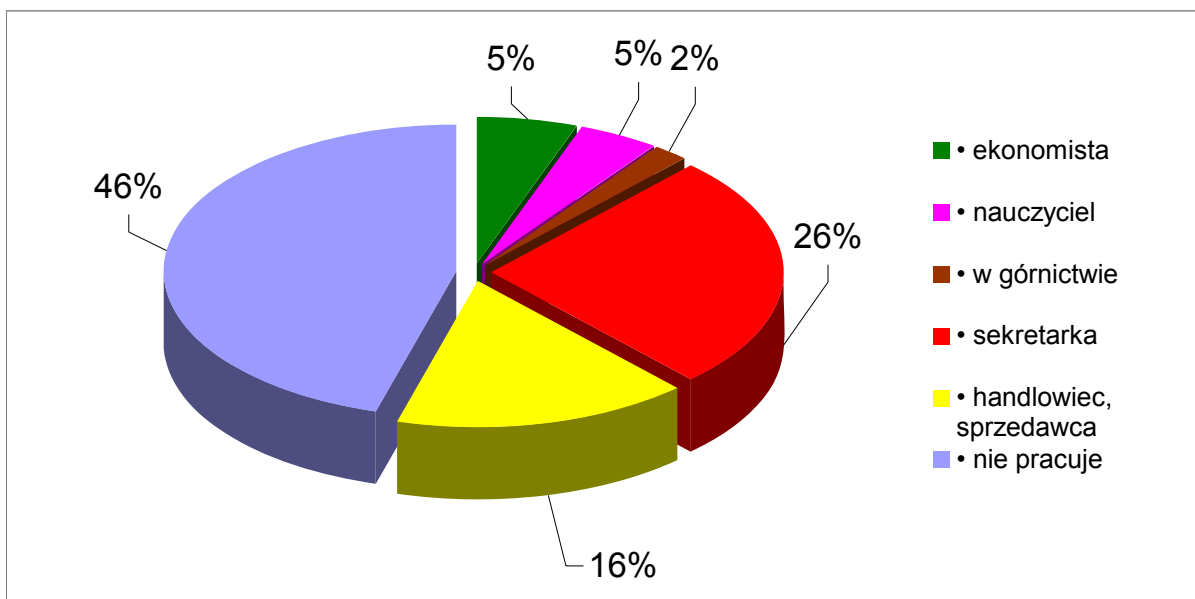
Czy liczby te są zbliżone, jeżeli chodzi o matki uczniów szkół zawodowych i średnich? Na początku przeanalizuję, w jakich zawodach pracują matki uczniów ze szkół zawodowych:

Tabela nr 28 - zawód matki (ZSZ-y)

N=110

W jakim zawodzie pracuje twoja matka? (szkoły zawodowe)	liczba	%
• ekonomista	6	5,5
• nauczyciel	5	4,5
• w górnictwie	2	1,8
• sekretarka	29	26,4
• handlowiec, sprzedawca	18	16,4
• nie pracuje	50	45,5
Razem:	110	100,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Również i tutaj liczba matek niepracujących jest znaczna i niestety jest większa niż w przypadku wszystkich matek (45,5%). Zawody, które występują w największej liczbie, to: sekretarka (29 – 26,4%), handlowiec, sprzedawca (18 – 16,4%) oraz ekonomista (6 – 5,5%) i nauczyciel (5 – 4,5%).

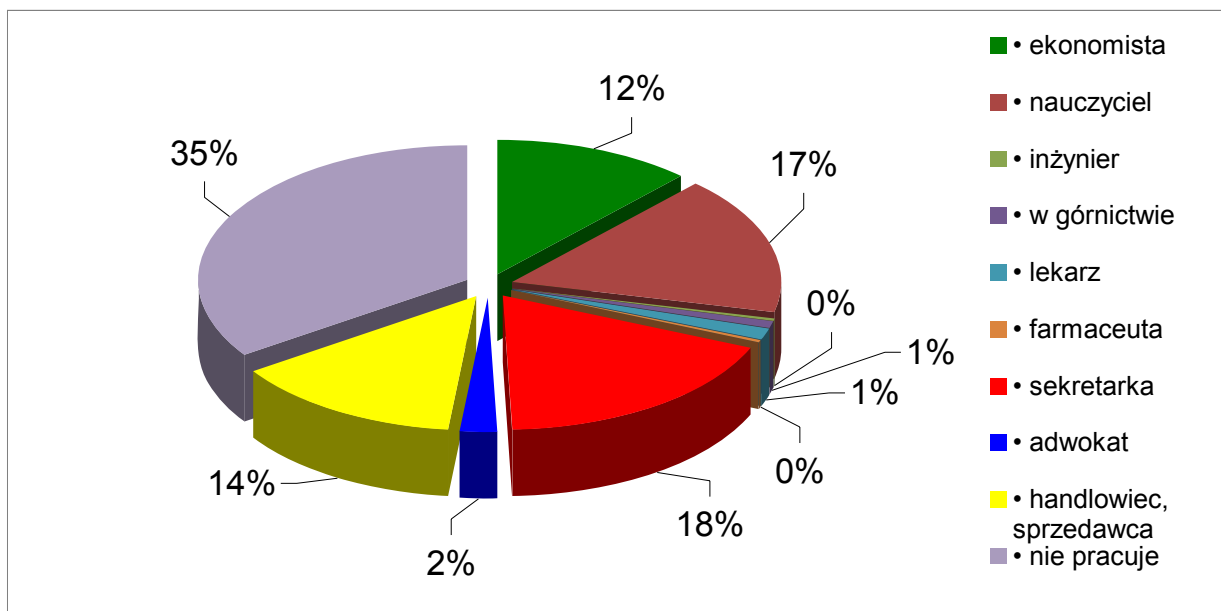
Tabela nr 29 i wykres pod nią zamieszczony przedstawia, jak wygląda kwestia zawodów matek respondentów ze szkół średnich.

Tabela nr 29 - zawód matki (szk. średnie)

N=293

W jakim zawodzie pracuje twoja matka? (szkoły średnie)	liczba	%
• ekonomista	35	11,9
• nauczyciel	49	16,7
• inżynier	1	0,3
• w górnictwie	2	0,7
• lekarz	4	1,4
• farmaceuta	1	0,3
• sekretarka	53	18,1
• adwokat	6	2,0
• handlowiec, sprzedawca	41	14,0
• nie pracuje	101	34,5
Razem:	293	100,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Analizując zawody, w jakich pracują matki uczniów, to podobnie jak w przypadku ojców, matki uczniów ze szkół zawodowych pracują głównie w zawodach typowo robotniczych (20 % matek uczniów ze szkół zawodowych

i 15% matek uczniów ze szkół średnich). Na uwagę zasługuje fakt, że aż 46% matek uczniów uczących się w szkołach zawodowych nie pracuje, a matek niepracujących wśród uczniów ze szkół średnich jest tylko 26%. Potwierdza to moje obserwacje dotyczące modelu górniczej rodziny (niepracująca zawodowo matka i ojciec górnik).

W sumie należy zwrócić uwagę, że żaden z rodziców nie pracuje w rolnictwie, chociaż ponad 15% respondentów deklaruje, że ma pochodzenie społeczne chłopskie. Wyjaśnieniem tego mogą być wyniki moich obserwacji i wywiadów z uczniami. Uczniowie mieszkający na wsi mają rodziców posiadających pole rolne, jednak ich ojcowie tylko dorywczo pracują na roli, ich głównym zajęciem jest najczęściej praca w kopalni. Należy przypuszczać, że matki uczniów o pochodzeniu społecznym chłopskim, które nie pracują zawodowo, zajmują się domem oraz pracują w polu. Nie uprawiają jednak dużych arealów ziemi, pozwalających na utrzymywanie się z rolnictwa.

Podsumowując temat charakterystyki badanych grup uczniów, stwierdzam, że spośród 403 uczniów 144 to uczennice, 259 to uczniowie płci męskiej. 110 osób uczy się w szkołach zawodowych, a 293 w szkołach średnich (technika, licea ogólnokształcące i profilowane). W szkołach zawodowych naukę pobiera tylko 15 dziewcząt i aż 95 chłopców, a w szkołach średnich 129 dziewcząt i 164 chłopców. Wynika stąd, że dziewczęta wybierają głównie szkoły średnie, gdzie mogą kształcić się w zbliżonych zawodach jak w szkole zawodowej np. technik handlowiec (szkoła średnia) – sprzedawca (szkoła zawodowa).

Jeżeli chodzi o miejsce zamieszkania, to respondenci zamieszkują w ponad 53% (215 uczniów) miasta i w prawie 46% (188 uczniów) wsie powiatu wodzisławskiego.

Pochodzenie społeczne ankietowanej młodzieży jest bardzo zróżnicowane i przedstawia się następująco: robotnicze – prawie 46% (184 uczniów), chłopskie ponad 15% (62 uczniów), rzemieślnicze 15% (61 uczniów), a pochodzenie społeczne inteligenckie ma 24% uczniów (96). Najwięcej uczniów o pochodzeniu społecznym inteligenckim jest w szkołach średnich - 88 uczniów (30%), a w szkołach zawodowych jest tylko 18 uczniów (7,3%). Potwierdzeniem tych wyników jest analiza odpowiedzi na pytania: „W jakich zawodach pracują twoi rodzice?” i „Jakie wykształcenie

posiadają twoi rodzice?”.

Rodzice uczniów ze szkół zawodowych pracują w ponad 90 procentach w zawodach robotniczych i rzemieślniczych. Należy zwrócić również uwagę, że rodzice uczniów szkół średnich pracują w wielu zawodach, w których wymagane jest wyższe wykształcenie, co może w dużej mierze wpływać na aspiracje oświatowe i zawodowe ich dzieci.

ROZDZIAŁ VI

Aspiracje życiowe i zawodowe uczniów szkół ponadgimnazjalnych powiatu wodzisławskiego na podstawie badań własnych

Na podstawie informacji zawartych w ankiecie przeprowadzonej wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych powiatu wodzisławskiego chciałbym w niniejszym rozdziale skoncentrować uwagę na następujących zagadnieniach:

- aspiracje młodzieży co do wykształcenia (oświatowe),
- aspiracje młodzieży co do pracy zawodowej (zawodowe),
- aspiracje młodzieży co do planowanego życia w rodzinie i społeczeństwie (życiowe),
- wartości moralne preferowane przez ankietowaną młodzież,
- wzory do naśladowania.

Pytania, które zostały zawarte w ankiecie, dotyczyły kilku wybranych przeze mnie spraw, na które chciałbym znaleźć odpowiedź, a na podstawie moich obserwacji i wcześniejszych rozmów, było wiadomo, iż są zwykle obiektem aspiracji młodzieży.

Za wartości preferowane przez respondentów uważam przede wszystkim to, co jednostka uważa za właściwe oraz godne naśladowania i do czego dąży. Uznane wartości będą w znacznej mierze określały to, pod jakim kątem widzenia podmiot (respondent) postrzegać będzie różne przedmioty.

1. Aspiracje oświatowe

Przez aspiracje oświatowe rozumiem dążenie do zdobywania wiedzy i odpowiednich kwalifikacji, co jest związane z dalszym kształceniem się, np. ukończeniem odpowiednich kursów, szkół, studiów itp.

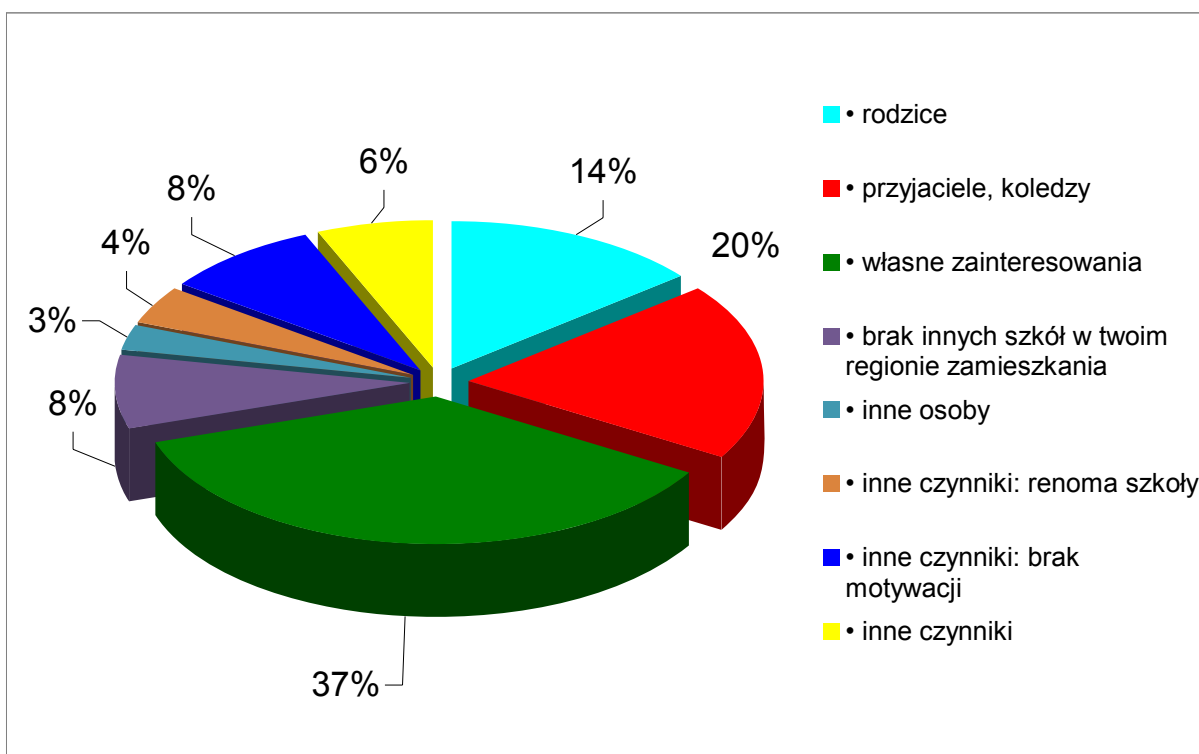
Chcąc znaleźć odpowiedzi na pytania związane z podnoszeniem kwalifikacji, kształceniem się, proponuję analizę tego tematu zacząć od pytania: „Kto lub co miało największy wpływ na wybór szkoły, do której uczęszczasz?” Respondenci mieli wybrać po jednej odpowiedzi spośród podanych w ankiecie, mogli również wpisać niewymienioną odpowiedź, którą sami sformułowali (inne osoby, czynniki).

Tabela nr 30 - wpływ na wybór szkoły

N=403

Kto lub, co miało największy wpływ na wybór szkoły, do której uczęszczasz?	liczba	%
• rodzice	57	14,1
• przyjaciele, koledzy	79	19,6
• własne zainteresowania	146	36,2
• brak innych szkół w twoim regionie zamieszkania	33	8,2
• inne osoby	11	2,7
• inne czynniki: renoma szkoły	17	4,2
• inne czynniki: brak motywacji	34	8,4
• inne czynniki	26	6,5
Razem:	403	100,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Jak widać z przedstawionej analizy odpowiedzi na ww. pytanie, największy wpływ na wybór szkoły, w której aktualnie uczą się respondenci, miały własne zainteresowanie (37%). Należy wnioskować, że w momencie podejmowania decyzji o wyborze szkoły ponadgimnazjalnej wymieniony procent uczniów miał już dość jasno sprecyzowane aspiracje związane z wyborem kierunku kształcenia. Aż 20% uczniów poszło do szkoły ponadgimnazjalnej za namową kolegów, a 14% za namową rodziców. U tej części uczniów aspiracje co do kierunku kształcenia nie były jeszcze jasno określone.

Interesowało mnie jeszcze, czym kierowali się obecni uczniowie szkół zawodowych, a czym obecni uczniowie szkół średnich, podejmując decyzje o kierunku kształcenia, jaki procent uczniów tych szkół miał sprecyzowane aspiracje związane z kierunkiem kształcenia. Na początku przedstawię analizę ww. pytania zadanego uczniom szkół zawodowych, a następnie uczniom szkół średnich.

Tabela nr 31 - wpływ na wybór szkoły (ZSZ-y)

N=110

Kto lub, co miało największy wpływ na wybór szkoły, do której uczęszczasz? (szkoły zawodowe)	liczba	%
• rodzice	11	10,0
• przyjaciele, koledzy	14	12,7
• własne zainteresowania	18	16,4
• brak innych szkół w twoim regionie zamieszkania	8	7,3
• inne osoby	4	3,6
• inne czynniki: brak motywacji	34	30,9
• inne czynniki	21	19,1
Razem:	110	100,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

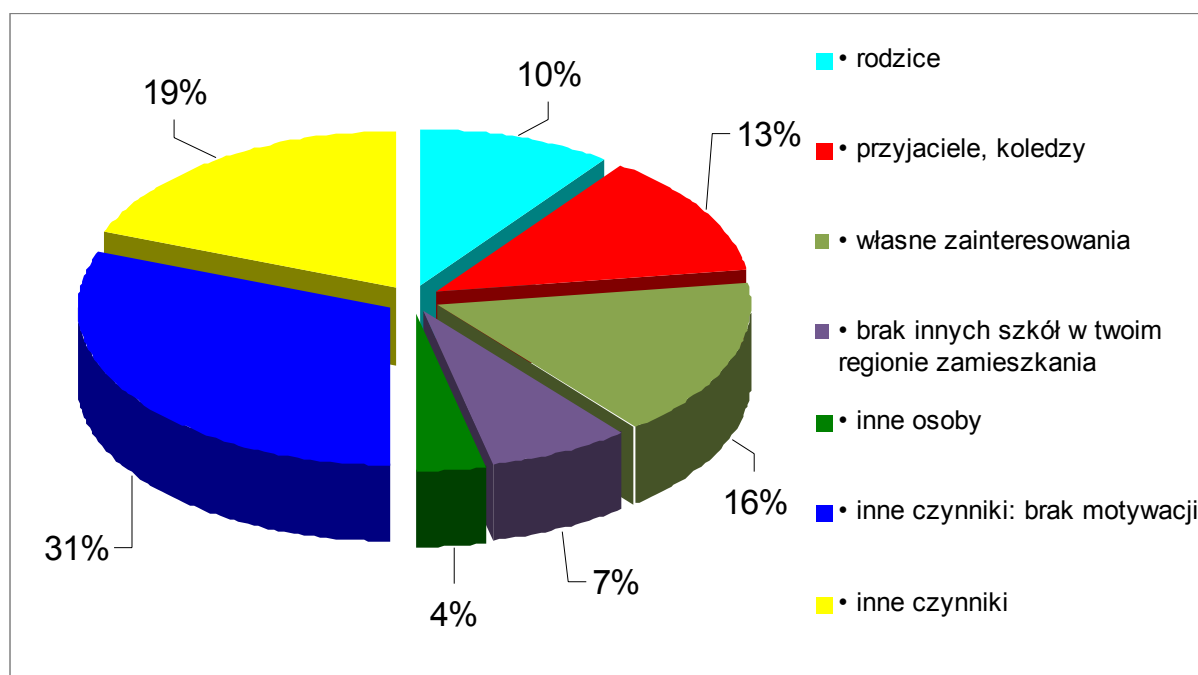
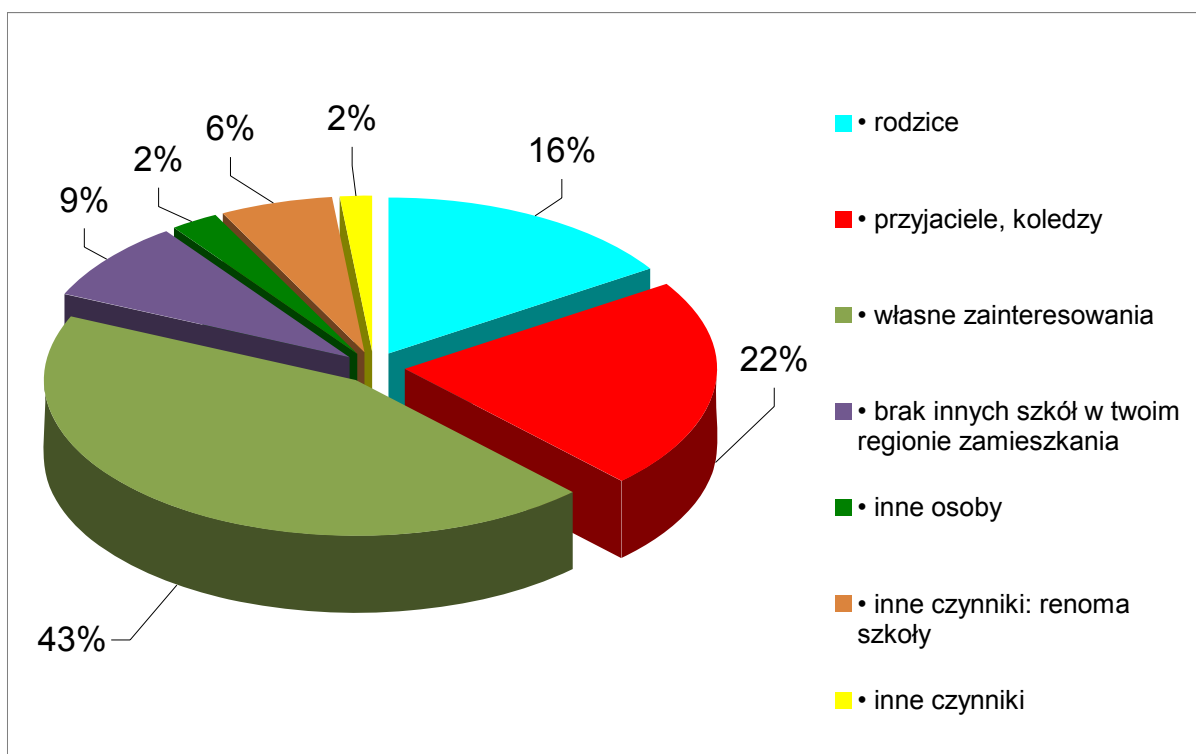

Tabela nr 32 - wpływ na wybór szkoły (szk. średnie)

N=293

Kto lub co miało największy wpływ na wybór szkoły, do której uczęszczasz? (szkoły średnie)	liczba	%
• rodzice	46	15,7
• przyjaciele, koledzy	65	22,2
• własne zainteresowania	128	43,7
• brak innych szkół w twoim regionie zamieszkania	25	8,5
• inne osoby	7	2,4
• inne czynniki: renoma szkoły	17	5,8
• inne czynniki	5	1,7
Razem:	293	100

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Jak wynika z przedstawionych tabeli i wykresów, uczniowie szkół średnich mają bardziej sprecyzowane aspiracje dotyczące kierunków kształcenia się.

Na pytanie: „Kto lub co miało największy wpływ na kierunki dalszego kształcenia?” aż 43% uczniów szkół średnich odpowiedziało: „własne zainteresowania”. W ten sam sposób odpowiedziało tylko 16% uczniów szkół zawodowych. Uczniowie szkół średnich w punkcie *inne czynniki* wpisali, że kierowali się również renomą szkoły (6%), co również świadczy o sprecyzowanych i bardziej dojrzałych aspiracjach oświatowych występujących u tych młodych ludzi już po ukończeniu gimnazjum. Zupełnie inaczej myśleli uczniowie szkół zawodowych, w tym samym punkcie – *inne czynniki*, wpisali: „brak motywacji” (31%), co utwierdziło mnie w przekonaniu, że uczniowie szkół zawodowych mieli mało sprecyzowane i nieco niższe aspiracje na początku edukacji w szkole ponadgimnazjalnej.

Czy rzeczywiście uczniowie szkół średnich mają wyższe aspiracje oświatowe związane z wyborem szkoły i kierunku kształcenia? Być może podczas trzy -, czteroletniego etapu kształcenia aspiracje te uległy przeobrażeniom, może uczniowie szkół zawodowych zdali sobie sprawę z tego, że po skończeniu szkoły trudno będzie im uzyskać pracę i pragną dalej się kształcić.

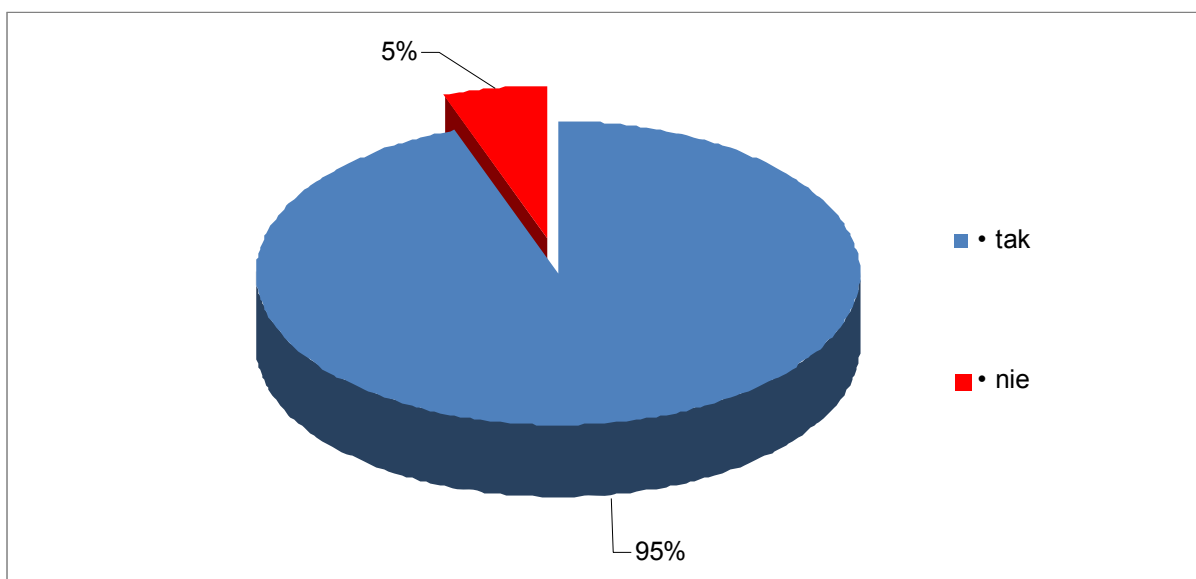
Myślę, że na to pytanie powinna nam dać odpowiedź analiza pytania: „Czy w przyszłości chciałbyś podnosić swoje kwalifikacje?”

Tabela nr 33 - chęć podnoszenia kwalifikacji

N=403

Czy w przyszłości chciałbyś podnosić swoje kwalifikacje?	liczba	%
• tak	381	94,5
• nie	22	5,5
Razem:	403	100,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Jak widać z wyżej przedstawionej tabeli i wykresu, aż 95% uczniów szkół ponadgimnazjalnych pragnie po ukończeniu szkoły ponadgimnazjalnej doskonalić się i podnosić swoje kwalifikacje.

Czy zarówno uczniowie szkół zawodowych, jak i uczniowie szkół średnich mają równie wysokie aspiracje oświatowe, związane z dalszym kształceniem się? Myślę, że na to pytanie uzyskamy odpowiedź po analizie poniższych tabel i wykresów.

Tabela nr 34 - chęć podnoszenia kwalifikacji (ZSZ-y) $N=110$

Czy w przyszłości chciałbyś podnosić swoje kwalifikacje? (szkoły zawodowe)	liczba	%
• tak	106	96,4
• nie	4	3,6
Razem:	110	100,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

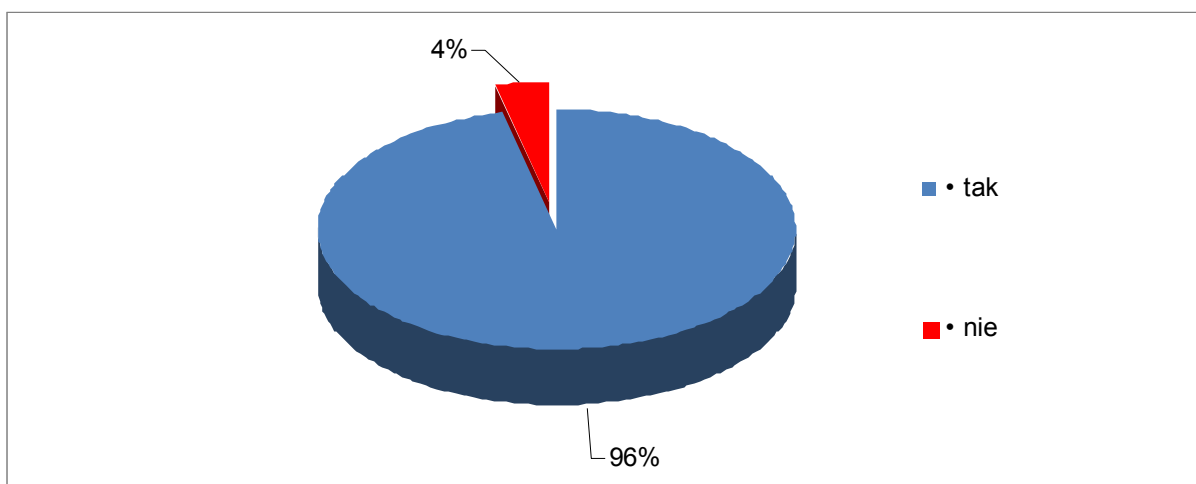
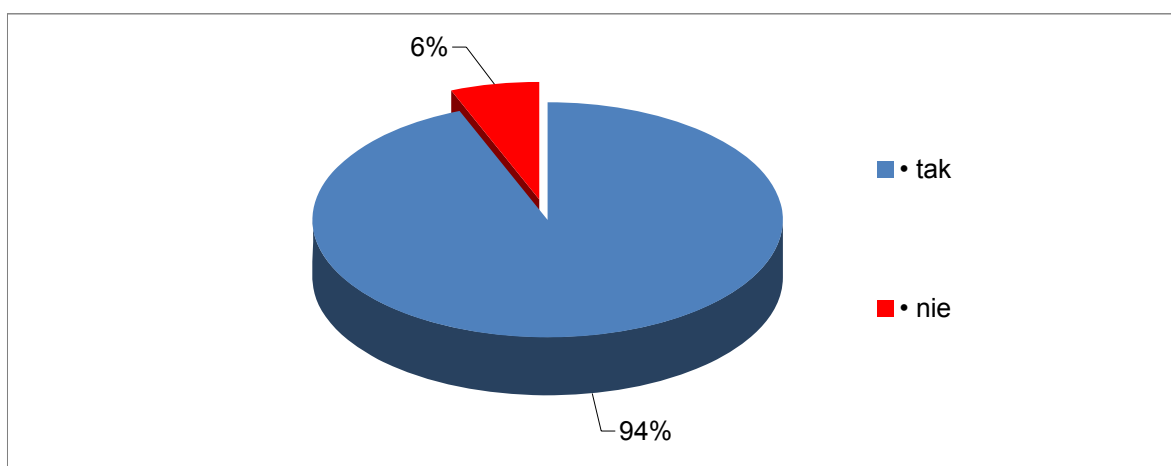

Tabela nr 35- chęć podnoszenia kwalifikacji (szk. średnie) N=293

Czy w przyszłości chciałbyś podnosić swoje kwalifikacje? (szkoły średnie)	liczba	%
• tak	275	93,9
• nie	18	6,1
Razem:	293	100,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Jak widać z zamieszczonych tabeli i wykresów, zarówno uczniowie szkół średnich, jak i uczniowie szkół zawodowych mają równie wysokie aspiracje oświatowe (szkoły zawodowe – 96%, szkoły średnie – 94%) i nie pragną zakończyć

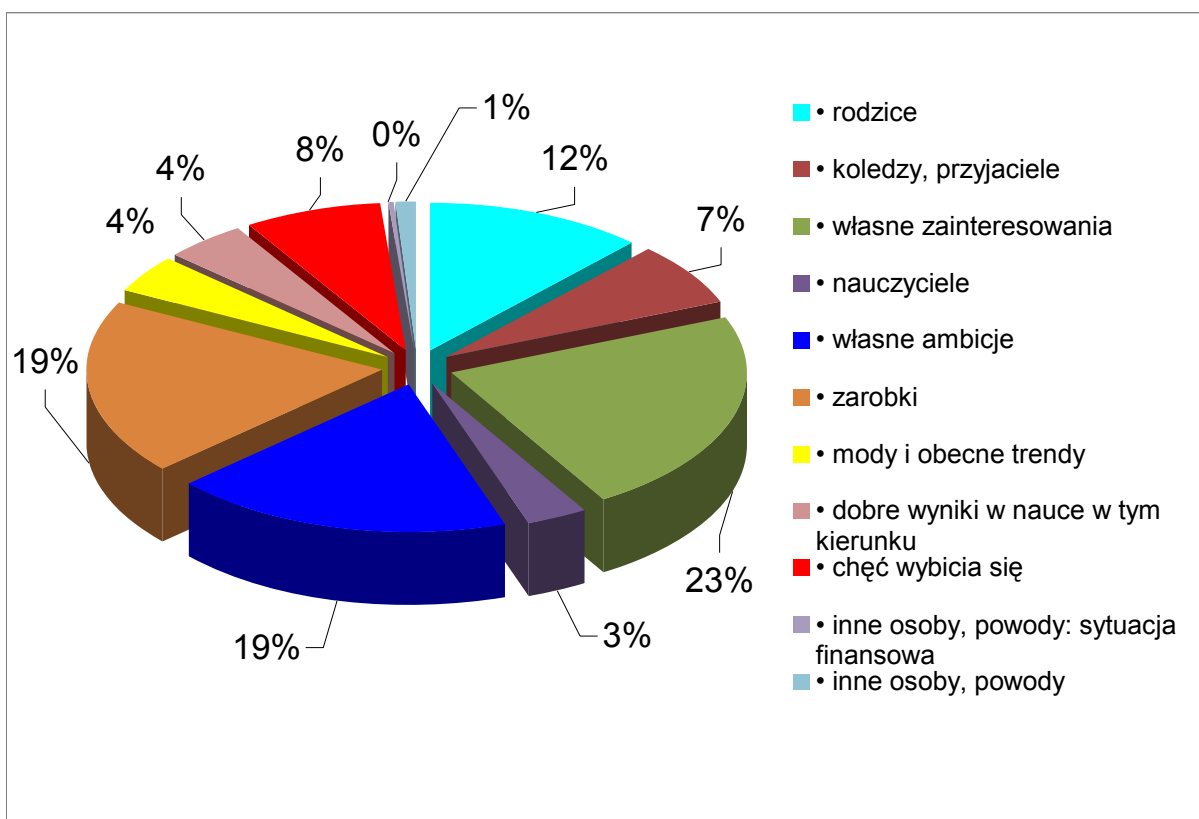
swojej edukacji na obecnej szkole. Być może część tych decyzji jest związana z rzeczywistą chęcią podniesienia swoich kwalifikacji, jednak należy przypuszczać, że część ankietowanych uczniów podejmuje decyzje o dalszym kształceniu z powodu braku pracy w zawodzie, w którym niebawem uzyska zawodowe kwalifikacje.

Skoro uczniowie ci mają tak wysokie aspiracje oświatowe, interesujące będzie uzyskanie informacji na pytanie, „Kto lub, co ma obecnie największy wpływ na podjęcie przez ciebie odpowiedniego kierunku dalszego kształcenia?”. W tym punkcie uczniowie mieli wybrać po trzy spośród podanych odpowiedzi.

Tabela nr 36- wpływ na podjęcie decyzji o kier. kształcenia *N=403*

Kto lub, co ma obecnie największy wpływ na podjęcie przez ciebie odpowiedniego kierunku dalszego kształcenia?	liczba	%
• rodzice	146	12,1
• koledzy, przyjaciele	82	6,8
• własne zainteresowania	274	22,7
• nauczyciele	38	3,1
• własne ambicje	226	18,7
• zarobki	230	19,0
• mody i obecne trendy	52	4,3
• dobre wyniki w nauce w tym kierunku	52	4,3
• chęć wybicia się	92	7,6
• inne osoby, powody: sytuacja finansowa	4	0,3
• inne osoby, powody	13	1,1
Razem:	1209 (3x403)	100,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Analizując dane ujęte w tabeli nr 34, które zostały zobrazowane w zamieszczonym pod nią wykresie kołowym, należy sądzić, że największy wpływ na wybór dalszego kierunku kształcenia mają własne zainteresowania – 23%, następnie zarobki i własne ambicje – po 19%. Nie bez znaczenia jest wpływ rodziców – 12%, chęć wybicia się – 8% oraz koledzy i przyjaciele – 7%. Na uwagę zasługują również obecne mody i trendy i dobre wyniki w nauce – po 4% oraz wpływ nauczycieli – 3%.

Myślę, że bardzo ciekawa będzie analiza porównawcza dotycząca tego samego pytania dotycząca mężczyzn i kobiet (chłopców i dziewcząt). Z badań psychologicznych i socjologicznych wiadomo, że inne są powody wyboru dalszego kształcenia się u mężczyzn (kierują się głównie poziomem osiągniętych dochodów), a inne u kobiet (atmosfera w pracy, przyjaźń, mody i trendy).

Czy rzeczywiście przyczyny te są tak zdecydowanie różne?

Myślę, że analiza tego pytania pozwoli również na uzyskanie częściowych odpowiedzi, co do wartości, jakimi kieruje się dzisiejsza młodzież obojga płci.

Tabela nr 37- *wpływ na podjęcie decyzji o kier. kształcenia (kobiety) N=144*

Kto lub, co ma obecnie największy wpływ na podjęcie przez ciebie odpowiedniego kierunku dalszego kształcenia? (kobiety)	liczba	%
• rodzice	58	13,4
• koledzy, przyjaciele	29	6,7
• własne zainteresowania	107	24,8
• nauczyciele	14	3,2
• własne ambicje	82	19,0
• zarobki	56	13,0
• mody i obecne trendy	26	6,0
• dobre wyniki w nauce w tym kierunku	24	5,6
• chęć wybicia się	30	6,9
• inne osoby, powody	6	1,4
Razem:	432 (3x144)	100,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

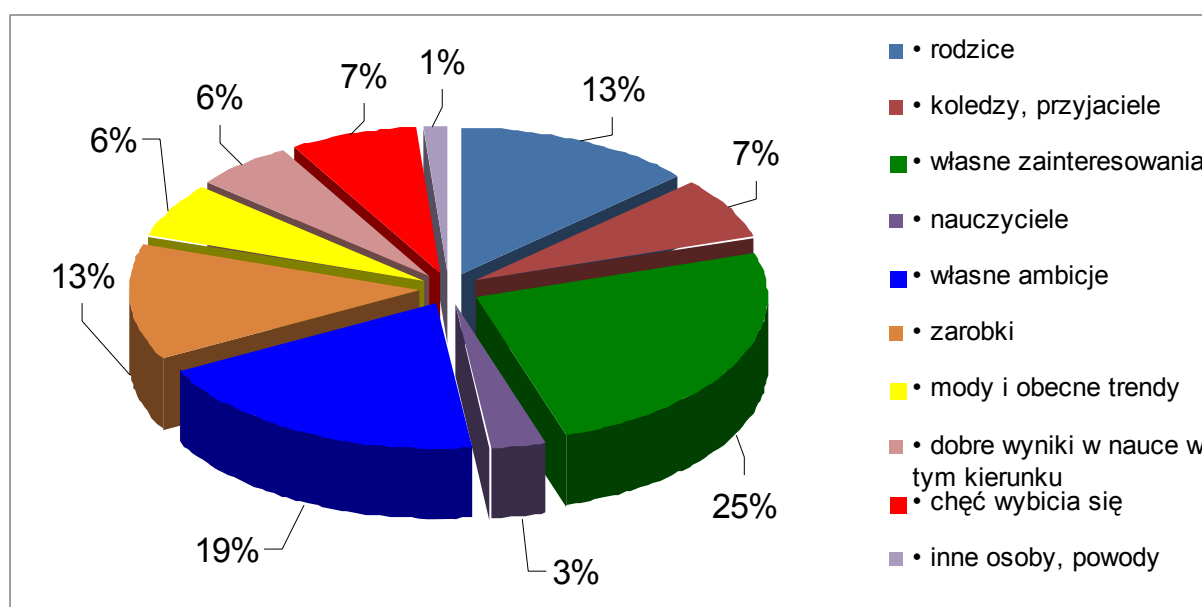
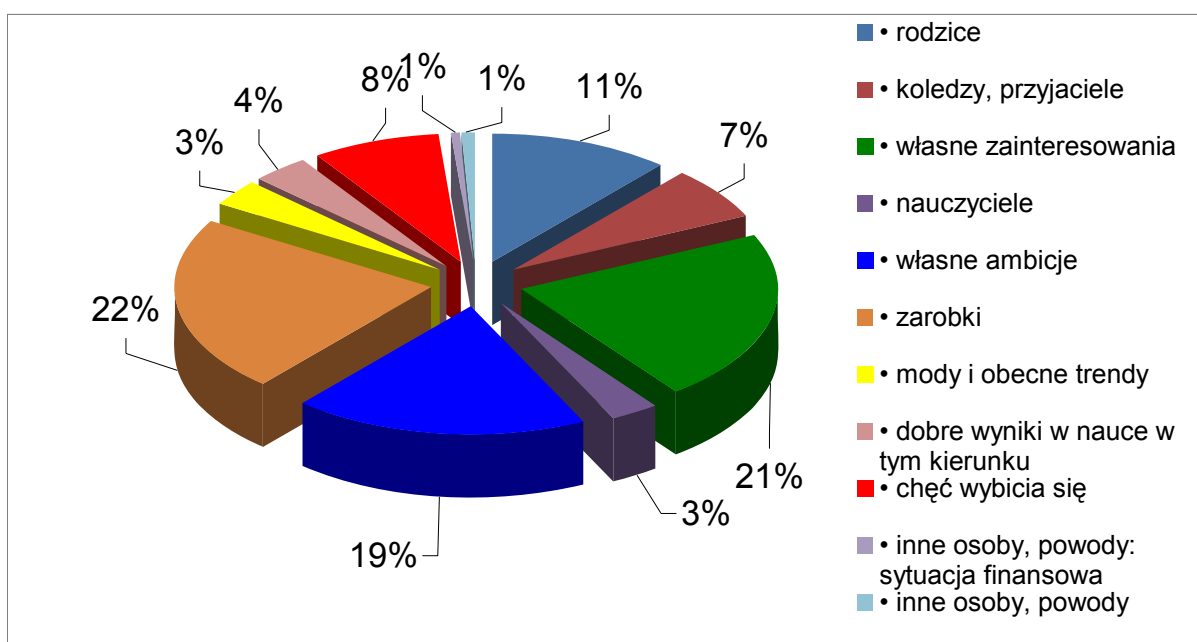

Tabela nr 38 - wpływ na podjęcie decyzji o kier. kształcenia (mężczyźni) N=259

Kto lub co ma obecnie największy wpływ na podjęcie przez ciebie odpowiedniego kierunku dalszego kształcenia? (mężczyźni)	liczba	%
• rodzice	88	11,3
• koledzy, przyjaciele	53	6,8
• własne zainteresowania	167	21,5
• nauczyciele	24	3,1
• własne ambicje	144	18,5
• zarobki	174	22,4
• mody i obecne trendy	26	3,3
• dobre wyniki w nauce w tym kierunku	28	3,6
• chęć wybicia się	62	8,0
• inne osoby, powody: sytuacja finansowa	4	0,5
• inne osoby, powody	7	0,9
Razem:	777 (3x259)	100,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Dokonując porównania dotyczącego odpowiedzi na pytanie: „Kto lub co ma obecnie największy wpływ na podjęcie przez ciebie odpowiedniego kierunku dalszego kształcenia?”, należy zwrócić uwagę na fakt, że aż 22% chłopców uważa zarobki jako jeden z najistotniejszych czynników (dziewczęta – 13%). Dziewczęta kierują się w większym stopniu modami i trendami (6%, przy 3% chłopców) oraz dobrymi wynikami w nauce (6% przy 4% chłopców). Interesujące moim zdaniem są bardzo zbliżone wyniki dotyczące chęci wybicia się. Aż 7% dziewcząt uważa, że jest to istotny czynnik, jeżeli chodzi o wybór dalszego kształcenia się, podobnego zdania jest 8% chłopców. Istotne powody, którymi kierują się respondenci w wyborze dalszego kształcenia, których wyniki są zbliżone i porównywalne między dziewczętami i chłopcami, to własne ambicje (po 19%), koledzy i przyjaciele (po 7%), nauczyciele (po 3%) oraz rodzice (chłopcy - 11%, dziewczęta - 13%). Pewne różnice występują, biorąc pod uwagę wpływ własnych zainteresowań na kierunek dalszego kształcenia się: dziewczęta – 25%, chłopcy – 21%.

Jak wynika z analizy porównawczej dotyczącej tego zagadnienia, moje przypuszczenia, że różne są powody dotyczące podejmowania kierunków dalszego kształcenia wśród dziewcząt i wśród chłopców tylko częściowo potwierdziły się. Liczyłem jednak, że proporcje te będą nieco wyższe, np. jak w przypadku wpływu zarobków (22%- chłopcy i 13%- dziewczęta)

Kolejne pytanie, na które chciałbym uzyskać odpowiedź, to: „Jeżeli chcesz podnosić swoje kwalifikacje, to jaką formę dalszego kształcenia wybierzesz - na jakim etapie kształcenia chcesz zatrzymać swoją edukację?”

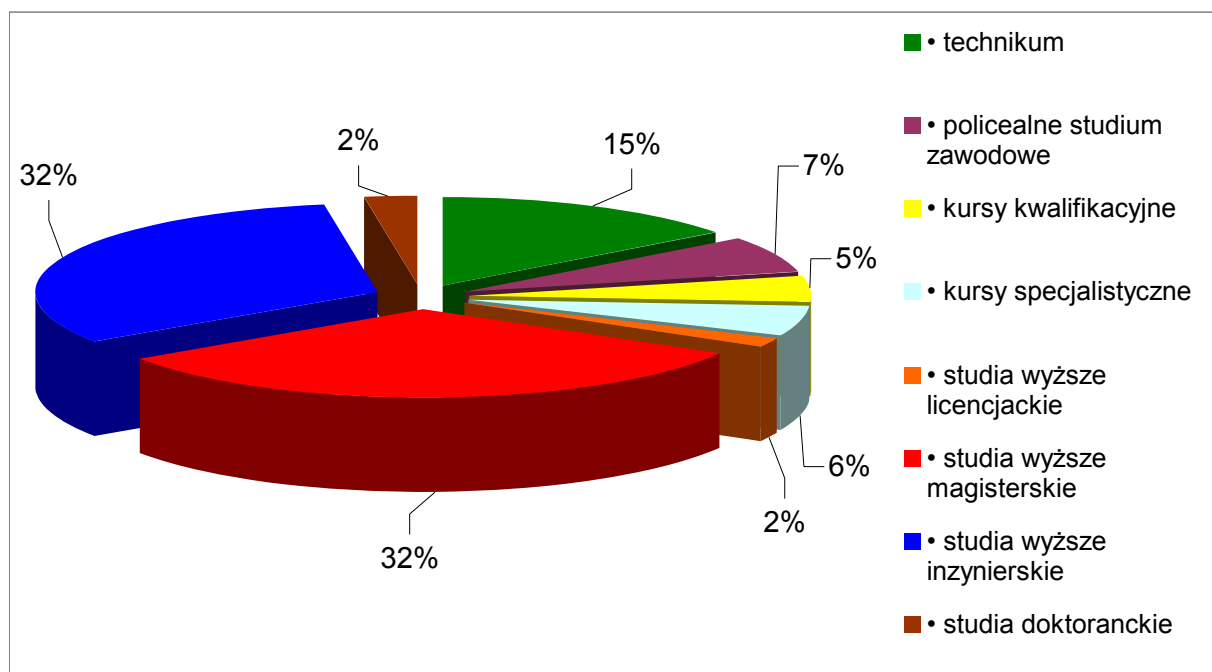
Myślę, że jest to bardzo istotne, jakie formy kształcenia wybiorą respondenci, im wyższy stopień kształcenia, tym wyższe aspiracje oświatowe, które kształtują aspiracje zawodowe i życiowe. Respondenci mieli do wyboru tylko jedną odpowiedź, która określała formę kształcenia, na której chcą zatrzymać swoją edukację zawodową. Przypomnę, że analizie poddałem tylko tych uczniów, którzy zadeklarowali chęć dalszego kształcenia. Liczba ta jest nieco niższa od ogólnej liczby ankietowanych uczniów i wynosi: dla uczniów szkoły zawodowej 106 uczniów, dla uczniów szkół średnich 275 uczniów, co w sumie daje liczbę 381 respondentów.

Tabela nr 39- forma dalszego kształcenia chcesz

N=381

Jeżeli chcesz podnosić swoje kwalifikacje, to jaką formę dalszego kształcenia wybierzesz - na jakim etapie kształcenia chcesz zatrzymać swoją edukację?	liczba	%
• technikum	56	14,7
• policealne studium zawodowe	25	6,6
• kursy kwalifikacyjne	19	5,0
• kursy specjalistyczne	21	5,5
• studia wyższe licencjackie	6	1,6
• studia wyższe magisterskie	123	32,3
• studia wyższe inżynierskie	122	32,0
• studia doktoranckie	9	2,4
Razem:	381	100,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Jak widać z zamieszczonej powyżej tabeli i wykresu, najwięcej uczniów

pragnie uzyskać wykształcenie wyższe magisterskie i inżynierskie: po 32% - 245 uczniów, tylko 6 uczniów (2,4%) chce zakończyć swoją edukację na studiach licencjackich, a 15% uczniów wybrało technikum, 11% kursy specjalistyczne i kwalifikacyjne, chęć kształcenia w policealnym studium zawodowym wybrało 7% uczniów. Na uwagę zasługuje fakt, że aż 68% uczniów pragnie skończyć wyższe studia, z czego 2,4% - 9 uczniów, pragnie ukończyć studia doktoranckie. Świadczy to o wysokim poziomie aspiracji edukacyjnych, które jak już wspomniałem, w dużej mierze kształtują aspiracje zawodowe i życiowe.

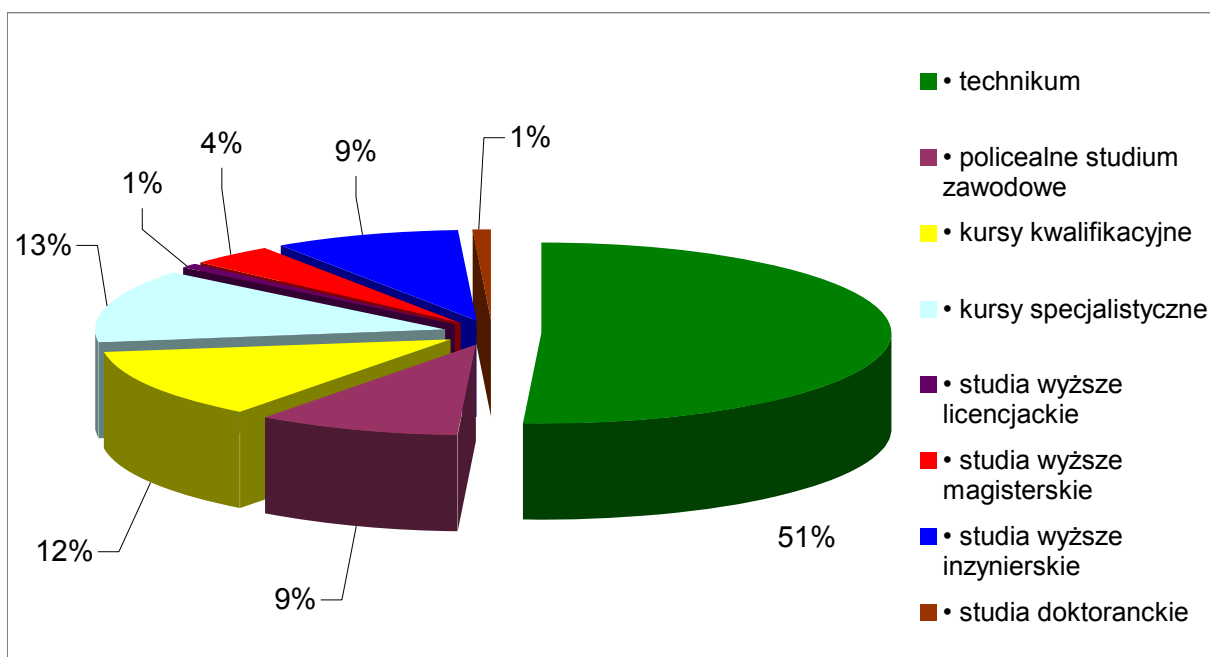
Myślę, że istotne jest poznanie, jakie formy dalszego kształcenia pragną podjąć uczniowie szkół zawodowych, a jakie uczniowie szkół średnich. Na początek ukażę jak na to zagadnienie zapatrują się respondenci z „zawodówek”.

Tabela nr 40 - forma dalszego kształcenia (ZSZ-y)

N=106

Jeżeli chcesz podnosić swoje kwalifikacje, to jaką formę dalszego kształcenia wybierzesz - na jakim etapie kształcenia chcesz zatrzymać swoją edukację? (szkoły zawodowe)	liczba	%
• technikum	54	50,9
• policealne studium zawodowe	10	9,4
• kursy kwalifikacyjne	13	12,3
• kursy specjalistyczne	14	13,2
• studia wyższe licencjackie	1	0,9
• studia wyższe magisterskie	4	3,8
• studia wyższe inżynierskie	9	8,5
• studia doktoranckie	1	0,9
Razem:	106	100,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

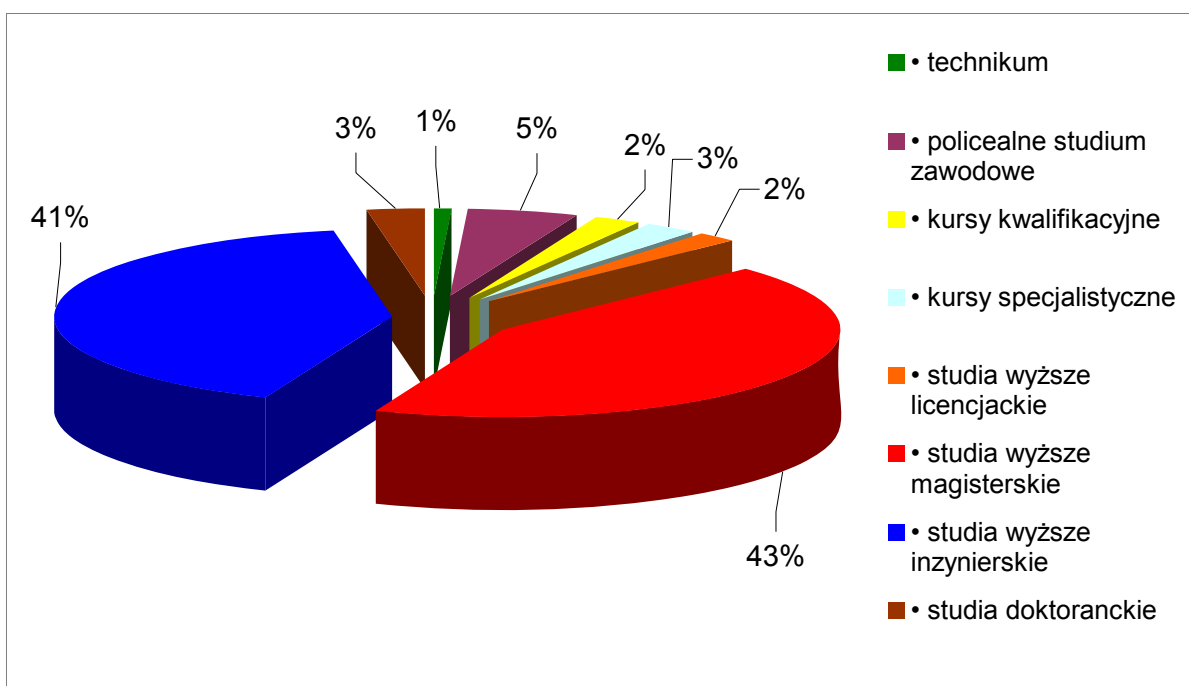
Po wnikliwej analizie odpowiedzi umieszczonych w tabelach i wykresach oraz analizie ankiet, stwierdzam, że uczniowie szkół zawodowych pragną w większości zakończyć swoją edukację na technikum – 51%, tylko 13% pragnie kontynuować naukę na wyższych uczelniach. Najwięcej, bo aż 9% chce ukończyć studia inżynierskie, pozostali licencjackie - 1% i magisterskie – 4%. Tylko 1 uczeń chce zakończyć swoją edukację, uzyskując tytuł doktora. Aż 25% uczniów „zawodówek” chce podnosić swoje kwalifikacje na kursach specjalistycznych i kwalifikacyjnych.

Poniższa analiza tabelaryczna i graficzna ukaże nam jak na to zagadnienie zapatrują się uczniowie szkół średnich.

Tabela nr 41 - forma dalszego kształcenia (szk. średnie) N=275

Jeżeli chcesz podnosić swoje kwalifikacje, to jaką formę dalszego kształcenia wybierzesz - na jakim etapie kształcenia chcesz zatrzymać swoją edukację? (szkoły średnie)	liczba	%
• technikum	2	0,7
• policealne studium zawodowe	15	5,5
• kursy kwalifikacyjne	6	2,2
• kursy specjalistyczne	7	2,5
• studia wyższe licencjackie	5	1,8
• studia wyższe magisterskie	119	43,3
• studia wyższe inżynierskie	113	41,1
• studia doktoranckie	8	2,9
Razem:	275	100,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Jeżeli chodzi o uczniów szkół średnich powiatu wodzisławskiego, należy stwierdzić, że aż 89% pragnie uzyskać wykształcenie wyższe: 2% chce zakończyć swoją edukację kończąc studia licencjackie, 41% chce uzyskać tytuł inżyniera, a 43% chce ukończyć studia magisterskie. Ośmiu uczniów (2%) pragnie zakończyć swoją edukację, uzyskując tytuł doktora. Tylko 5,5% uczniów szkół średnich jako koniec swojej drogi edukacyjnej wybrało policealne studium zawodowe, a 5% uczniów pragnie dokończyć się na kursach specjalistycznych i kwalifikacyjnych. Tylko dwóch uczniów (1%) chce uzyskać tytuł technika, kształcąc się w technikach (uczniowie liceum).

Analizując odpowiedzi na pytanie: „Jeżeli chcesz podnosić swoje kwalifikacje, to jaką formę dalszego kształcenia wybierzesz - na jakim etapie kształcenia chcesz zatrzymać swoją edukację?” należy stwierdzić, że poziom aspiracji uczniów szkół średnich jest zdecydowanie wyższy od poziomu aspiracji uczniów szkół zawodowych. Aż 89% uczniów techników i liceów pragnie uzyskać wykształcenie wyższe, a wykształcenie na tym samym poziomie pragnie zdobyć tylko 15% uczniów zasadniczych szkół zawodowych. Jak wynika z definicji dotyczącej aspiracji, to aspiracje dotyczące nauki są nieco wyższe u uczniów szkół zawodowych – aż 96% uczniów tych szkół pragnie dalej podnosić kwalifikacje, a wśród uczniów szkół średnich jest ich o 2% mniej. Zupełnie inaczej jest, jeżeli chodzi o poziom aspiracji – wyższy u uczniów szkół średnich. Ważne jest również, że wśród uczniów szkół zawodowych przeszło 70% z nich pragnie uzyskać wykształcenie, co najmniej średnie.

Na podstawie moich obserwacji i rozmów z młodzieżą mogę stwierdzić, że zdecydowana większość uczniów z zasadniczych szkół zawodowych zdaje sobie sprawę, że trudno będzie im o zatrudnienie i odpowiednio wysokie zarobki po ukończeniu szkoły zawodowej. Decydują się kontynuować naukę w szkołach średnich, a czasem podejmują naukę na wyższej uczelni. Szczególnie uczniowie starsi, którzy na początku rozpoczęli naukę w szkole średniej, przerwali ją z różnych przyczyn, a następnie podjęli edukację w szkole zawodowej i kontynuowali ją później w technikum lub liceum oraz na studiach wyższych.

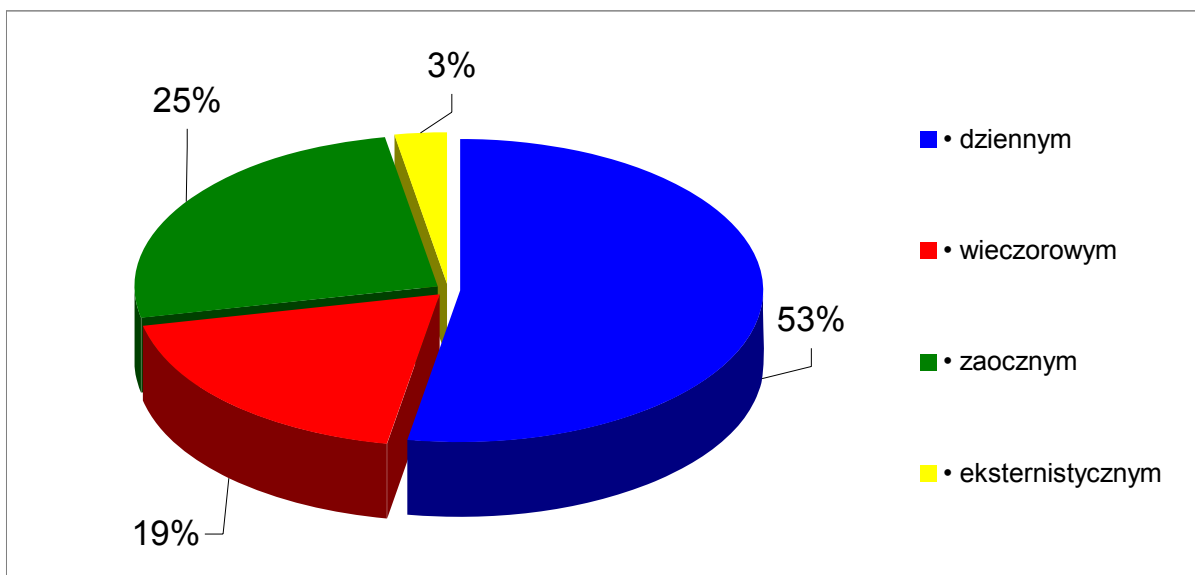
Obserwując jednak braki wykwalifikowanych fachowców, obecny trend do podnoszenia kwalifikacji przez uczniów „zawodówek” może zostać nieco ograniczony (emigracja młodych ludzi do krajów Europy Zachodniej w celach zarobkowych), ale to już temat do dalszych badań nad aspiracjami szkolnymi i zawodowymi za kilka czy kilkanaście lat.

Zdaje sobie sprawę, że część z młodych ludzi pragnie podjąć pracę zaraz po skończeniu szkoły ponadgimnazjalnej, a część z nich, z różnych względów (reklamacja od wojska, renta rodzinna, pobieranie alimentów przez rodzica, „przedłużenie młodości”...), pragnie jak najdłużej uczyć się w szkole dziennej. Aby dowiedzieć się, jak uczniowie szkół ponadgimnazjalnych traktują to zagadnienie, zadałem im następujące pytanie: „W jakim systemie nauczania chciałbyś podnosić swoje kwalifikacje?” Analizę odpowiedzi respondentów przedstawia zamieszczona poniżej tabela i wykres:

Tabela nr 42 - system dalszego nauczania*N=381*

W jakim systemie nauczania chciałbyś podnosić swoje kwalifikacje?	liczba	%
• dziennym	201	52,8
• wieczorowym	72	18,9
• zaocznym	97	25,4
• eksternistycznym	11	2,9
Razem:	381	100,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Jak widać, prawie połowa ankietowanych uczniów pragnie kontynuować naukę w systemie dziennym (53%), 25% chce uczyć się w systemie zaocznym, 19% w systemie wieczorowym, a tylko 3% w systemie eksternistycznym.

Myślę, że istotne jest poznanie, jak wygląda ta statystyka w odniesieniu dla uczniów szkół zawodowych i średnich.

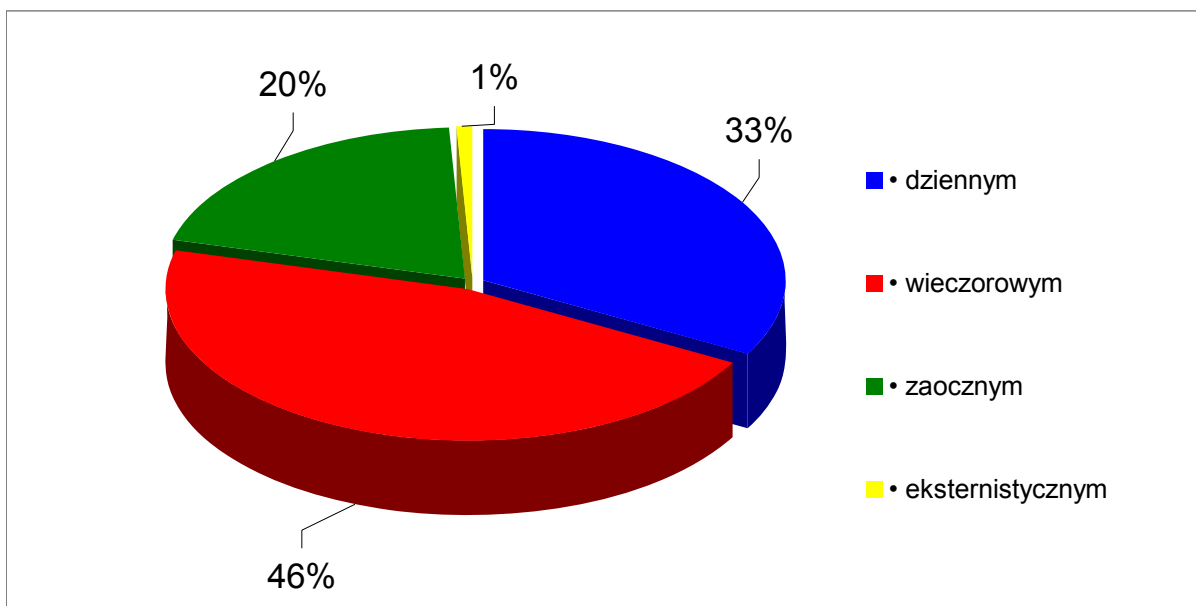
Na początku przedstawię analizę (tabela i wykres) tego pytania dla uczniów szkół zawodowych:

Tabela nr 43 - system dalszego nauczania (ZSZ-y)

N=106

W jakim systemie nauczania chciałbyś podnosić swoje kwalifikacje? (szkoły zawodowe)	liczba	%
• dziennym	35	33,0
• wieczorowym	49	46,2
• zaocznym	21	19,8
• eksternistycznym	1	0,9
Razem:	106	100,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

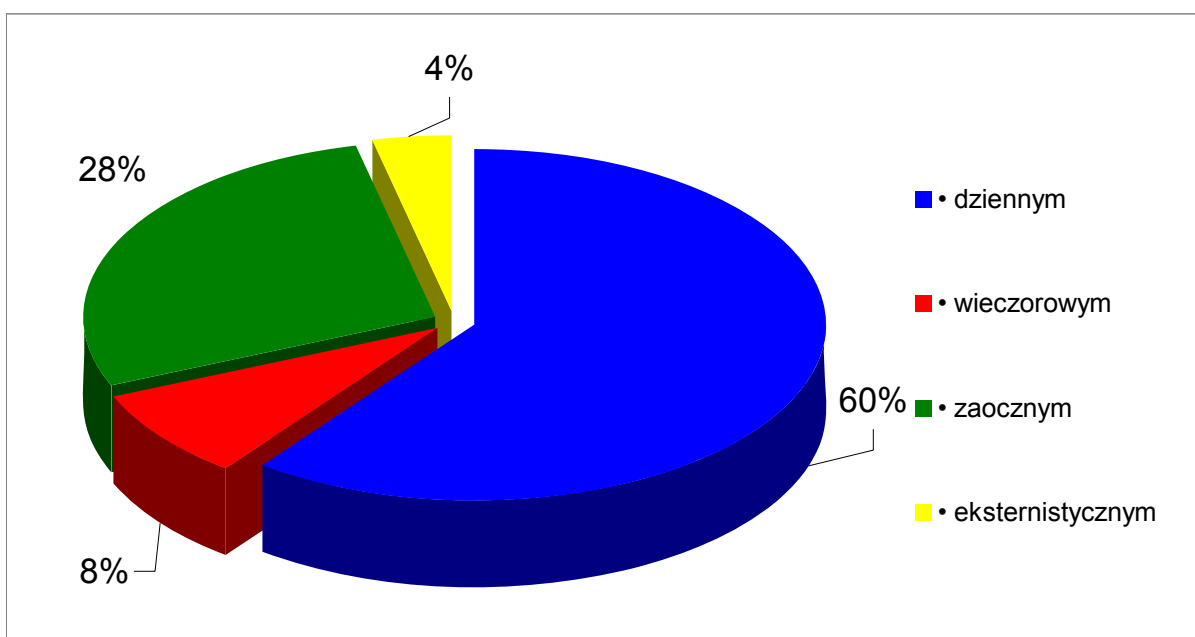
Jak widać z tabeli nr 41 oraz zamieszczonego pod nią wykresu, uczniowie szkół zawodowych pragną w większości kształcić się w systemie wieczorowym – 46% i zaocznym – 20%. Tylko 33% uczniów chce „przedłużyć sobie młodość”, nie podejmować pracy zawodowej w okresie edukacji i kształcić się w systemie dziennym. Ponieważ aż 46% uczniów „zawodówek” chce kształcić się w systemie wieczorowym i 20% w systemie zaocznym, należy przypuszczać, że chcą oni zaraz po ukończeniu szkoły ponadgimnazjalnej podjąć pracę zawodową. Wnioskuje więc, że uczniowie ci mają bardziej sprecyzowane i konkretne aspiracje zawodowe.

Teraz przeanalizuję odpowiedzi na to samo pytanie w stosunku dla uczniów szkół średnich:

Tabela nr 44 - system dalszego nauczania (szk. średni) $N=275$

W jakim systemie nauczania chciałbyś podnosić swoje kwalifikacje? (szkoły średnie)	liczba	%
• dziennym	166	60,4
• wieczorowym	23	8,4
• zaocznym	76	27,6
• eksternistycznym	10	3,6
Razem:	275	100,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

W odniesieniu do uczniów szkół średnich aż 60 % (166 uczniów) pragnie kontynuować naukę w systemie dziennym, a tylko 40% w systemie pozwalającym na podjęcie pracy zawodowej i jednocześnie kształcenie się: system zaoczny - 28%, system wieczorowy – 8%, system eksternistyczny – 4% uczniów.

Porównując systemy nauczania, w których uczniowie poszczególnych typów szkół pragną podnosić swoje kwalifikacje, należy stwierdzić, że uczniowie szkół zawodowych w 77% pragną jednocześnie pracować zawodowo i kształcić się

w systemach zaocznym, wieczorowym i eksternistycznym. Nieco inaczej wygląda ta statystyka w odniesieniu do uczniów szkół średnich, z których w ww. systemach chce podnosić swoje kwalifikacje tylko 40% uczniów.

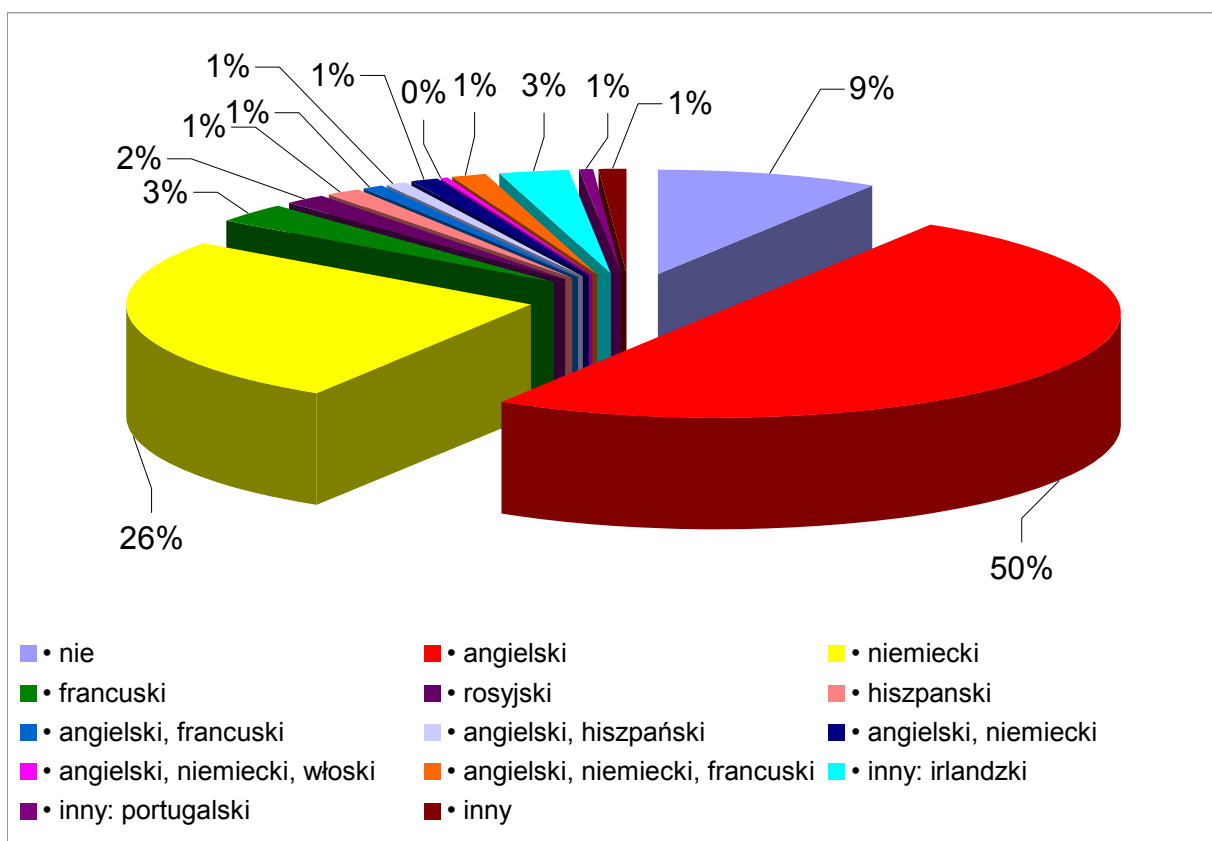
Mówiąc o aspiracjach oświatowych, nie sposób pominąć zagadnienia związanego z posługiwaniem się językiem obcym. Aby móc przeanalizować to zagadnienie, zadałem respondentom następujące pytanie: „Czy podnosząc swoje kwalifikacje, chciałbyś opanować biegle język (języki) obcy (obce)?” Suma ujęta w rubryce: „Razem” jest większa od liczby uczniów biorących udział w badaniach, gdyż niektórzy respondenci deklarowali, że chcą opanować dwa lub trzy języki obce. 43 ankietowanych uczniów nie wyraziło chęci opanowania języka obcego, co stanowi 10,7 % respondentów. Wynika stąd, że prawie 90% ankietowanych uczniów pragnie biegle władać co najmniej jednym językiem obcym.

Poniższa tabela i wykres kołowy przedstawiają odpowiedzi respondentów na ww. pytanie.

Tabela nr 45 - chęć opanowania języka obcego*N=403*

Czy podnosząc swoje kwalifikacje, chciałbyś opanować biegle język (języki) obcy (obce)?	liczba	%
• nie	36	8,9
• angielski	201	49,9
• niemiecki	105	26,1
• francuski	13	3,2
• rosyjski	7	1,7
• hiszpański	5	1,2
• angielski, francuski	4	1,0
• angielski, hiszpański	3	0,7
• angielski, niemiecki	4	1,1
• angielski, niemiecki, włoski	2	0,5
• angielski, niemiecki, francuski	5	1,2
• inny: irlandzki	11	2,7
• inny: portugalski	3	0,7
• inny	4	1,0
Razem:	403	100,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

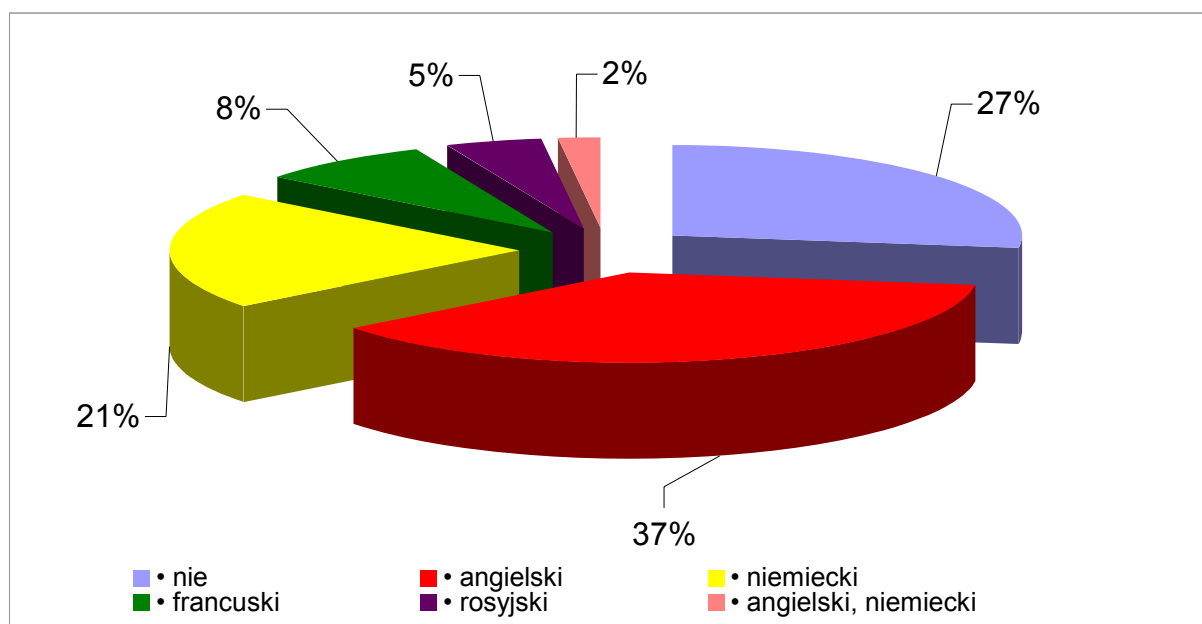

Na podstawie powyższej tabeli, wykresu i analizy ankiet wynika, że 91,1% ankietowanych uczniów chce opanować co najmniej jeden język obcy. Najwięcej osób chce mówić i pisać w języku angielskim – aż 49,9 %, również wielu uczniów chce płynnie posługiwać się językiem niemieckim – 26,1%, na uwagę zasługuje jeszcze język francuski, który chce opanować 3,2% respondentów i, jak napisali respondenci, język irlandzki – 2,7 % ankietowanych uczniów. Myślę, że znalezienie się języka irlandzkiego na tej liście związane jest z emigracją zarobkową do tego kraju i chęcią wyjazdu przez ankietowanych uczniów po ukończeniu szkoły. Językiem tym chce władać 52,6 % ankietowanych uczniów. Warte uwagi jest również, że 4,5% ankietowanych uczniów pragnie biegle mówić i pisać dwóch co najmniej dwóch językach obcych. Myślę, że podobnie jak w przypadku poprzednich pytań, istotne będzie dokonanie porównania - jak na to samo pytanie odpowiadali uczniowie zasadniczych szkół zawodowych i uczniowie szkół średnich. Tabela nr 44 i zamieszczony pod nią wykres kołowy określają liczbę uczniów szkół zawodowych wyrażających chęć mówienia i pisanie, w co najmniej jednym lub więcej językach obcych.

Tabela nr 46- *chęć opanowania języka obcego (ZSZ-y) N=110*

Czy podnosząc swoje kwalifikacje, chciałbyś opanować biegle język (języki) obcy (obce)? (szkoły zawodowe)	liczba	%
• nie	30	27,3
• angielski	41	37,3
• niemiecki	23	20,9
• francuski	9	8,2
• rosyjski	5	4,5
• angielski, niemiecki	2	1,8
Razem:	110	100,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Analizując ankiety i zamieszczone powyżej tabelę i wykres, mogę stwierdzić, że aż 27,3% uczniów nie chce opanować języka obcego, a 37,3% uczniów szkół zawodowych chce opanować biegle język angielski, 20,9% język niemiecki, 8,2% język francuski, a tylko 4,5% język rosyjski. Tylko 1,8% uczniów chce opanować biegle dwa języki (angielski i niemiecki). Uczniowie szkół zawodowych skupili się

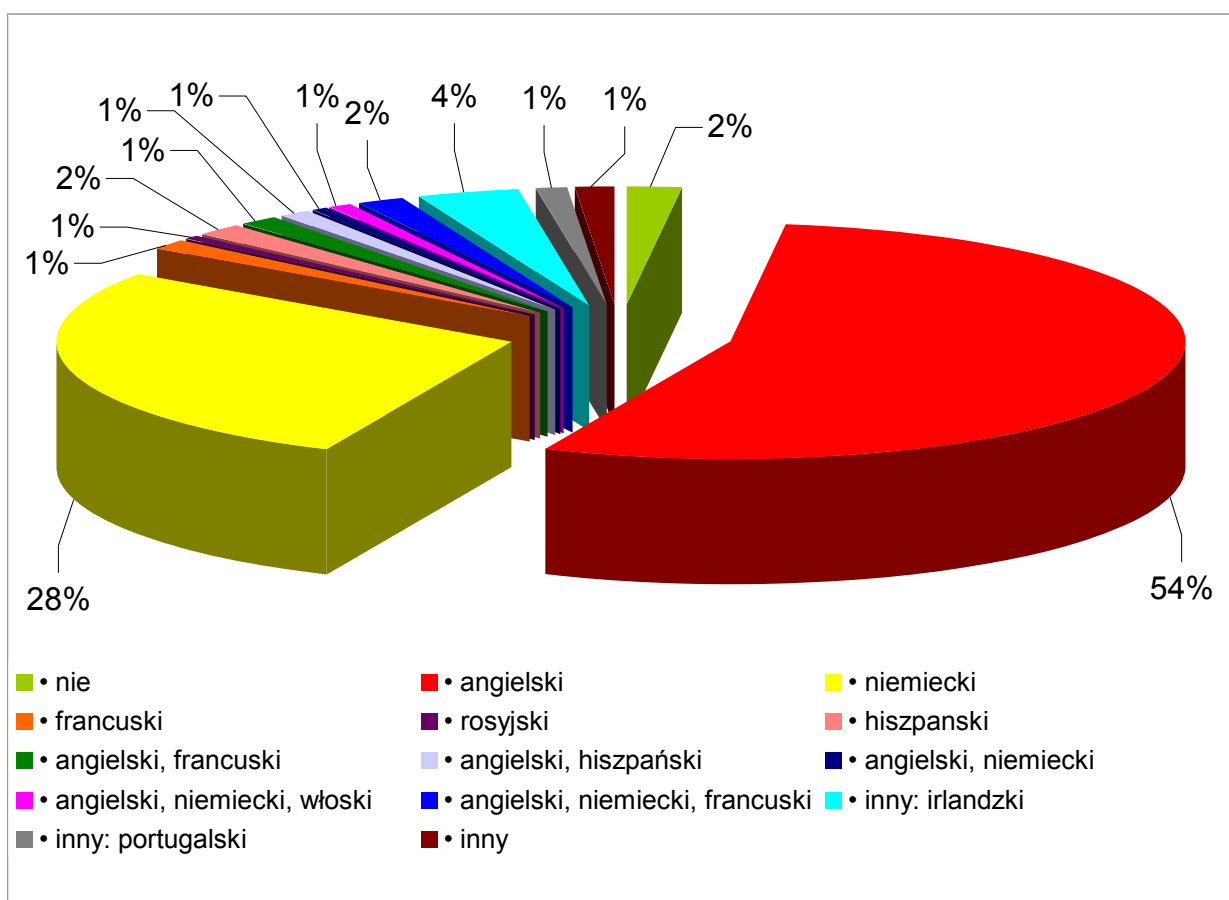
głównie na tych czterech językach. Ogółem języki obce chce opanować 72,7% uczniów szkół zawodowych. Owe 37,3% uczniów nie chcących mówić i pisać w obcym języku, to najprawdopodobniej uczniowie, którzy zaraz po ukończeniu szkoły pragną podjąć pracę w naszym kraju i nie zamierzają wyjechać do pracy za granicę.

Teraz przedstawię opracowanie tabelaryczne i graficzne dotyczące tego zagadnienia w odniesieniu do uczniów szkół średnich.

Tabela nr 47- chęć opanowania języka obcego (szk. średnie) N=293

Czy podnosząc swoje kwalifikacje, chciałbyś opanować biegle język (języki) obcy (obce)? (szkoły średnie)	liczba	%
• nie	6	2,0
• angielski	160	54,6
• niemiecki	82	28,0
• francuski	4	1,4
• rosyjski	2	0,7
• hiszpański	5	1,7
• angielski, francuski	4	1,4
• angielski, hiszpański	3	1,0
• angielski, niemiecki	2	0,7
• angielski, niemiecki, włoski	2	0,7
• angielski, niemiecki, francuski	5	1,7
• inny: irlandzki	11	3,8
• inny: portugalski	3	1,0
• inny	4	1,4
Razem:	293	100,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Po wnikliwej analizie ankiet i odpowiedzi respondentów na to pytanie, mogę stwierdzić, że jeżeli chodzi o uczniów szkół średnich, to chęć opanowanie języka obcego wyraziło 98% uczniów. Jak widać z przedstawionego zestawienia tabelarycznego i graficznego, również i uczniowie szkół średnich pragną w większości opanować biegle język angielski – 58,4 % (54,6 % angielski + 3,8 % irlandzki). Podobnie jak w przypadku uczniów szkół zawodowych na kolejnym miejscu jest język niemiecki – 28%, hiszpański – 1,7%, francuski – 1,4 % i rosyjski – 0,7 %. Uczniów szkół średnich deklarujących chęć opanowania co najmniej dwóch języków obcych jest 5,5%.

Porównując chęć opanowania języka obcego przez uczniów szkół zawodowych i szkół średnich, to prawie 98 % uczniów szkół średnich chce mówić i pisać w języku obcym, a chęć taką wyraziło 72,7 % uczniów szkół zawodowych. Myślę, że mimo wszystko bardzo duży procent uczniów chce mówić i pisać w języku obcym. Świadczy to również o wysokich aspiracjach oświatowych. Mam nadzieję, że ta chęć władania

językiem obcym nie jest podyktowana tylko pragnieniem wyjechania do pracy za granice naszego kraju. Bardzo istotne jest również to, że są uczniowie zarówno szkół średnich, jak i zawodowych pragnący władać co najmniej dwoma językami obcymi.

2. Aspiracje zawodowe

Jak już wspomniałem w jednym z poprzednich rozdziałów, młody człowiek, który rozpoczyna naukę w szkole ponadgimnazjalnej, ma najczęściej określone i sprecyzowane aspiracje zawodowe. Wie doskonale, w jakim zawodzie będzie chciał pracować. Czy rzeczywiście będzie pracował w wymarzonym zawodzie, to już zupełnie inna sprawa. Nasycenie rynku pracownikami o określonej profesji, postęp naukowo – techniczny, powstające nowe zawody i specjalizacje, to tylko niektóre z powodów, które powodują, że młodzi ludzie nie podejmują pracy w wymarzonym czy wyuczonym zawodzie. Często wcześniej wybrana droga zawodowa może ulegać zmianom i przeobrażeniom kilka, a nawet kilkanaście razy w życiu. Również aspiracje zawodowe ulegają wówczas zmianom (duża ruchliwość aspiracji zawodowych).

W tym podrozdziale chciałbym zwrócić uwagę na zagadnienia związane z podjęciem pracy zawodowej, z możliwością realizacji zamierzeń zawodowych w przyszłości. Istotne będzie również poznanie oczekiwań młodych ludzi, związanych z pracą zawodową, czym powinna się charakteryzować, co jest w niej najważniejsze, najbardziej istotne z różnych punktów widzenia. Jakie są oczekiwania chłopców, a jakie dziewcząt, jakie uczniów szkół średnich, a jakie uczniów szkół zawodowych.

Chciałbym również dowiedzieć się, czy uczniowie szkół ponadgimnazjalnych, a z powiatu wodzisławskiego w szczególności, pragną kontynuować zawodowe tradycje rodzinne, czy chcą wyjechać do pracy za granicę, z jakich rodzin są uczniowie, którzy pragną wyjechać za granicę w poszukiwaniu pracy i czym się kierują

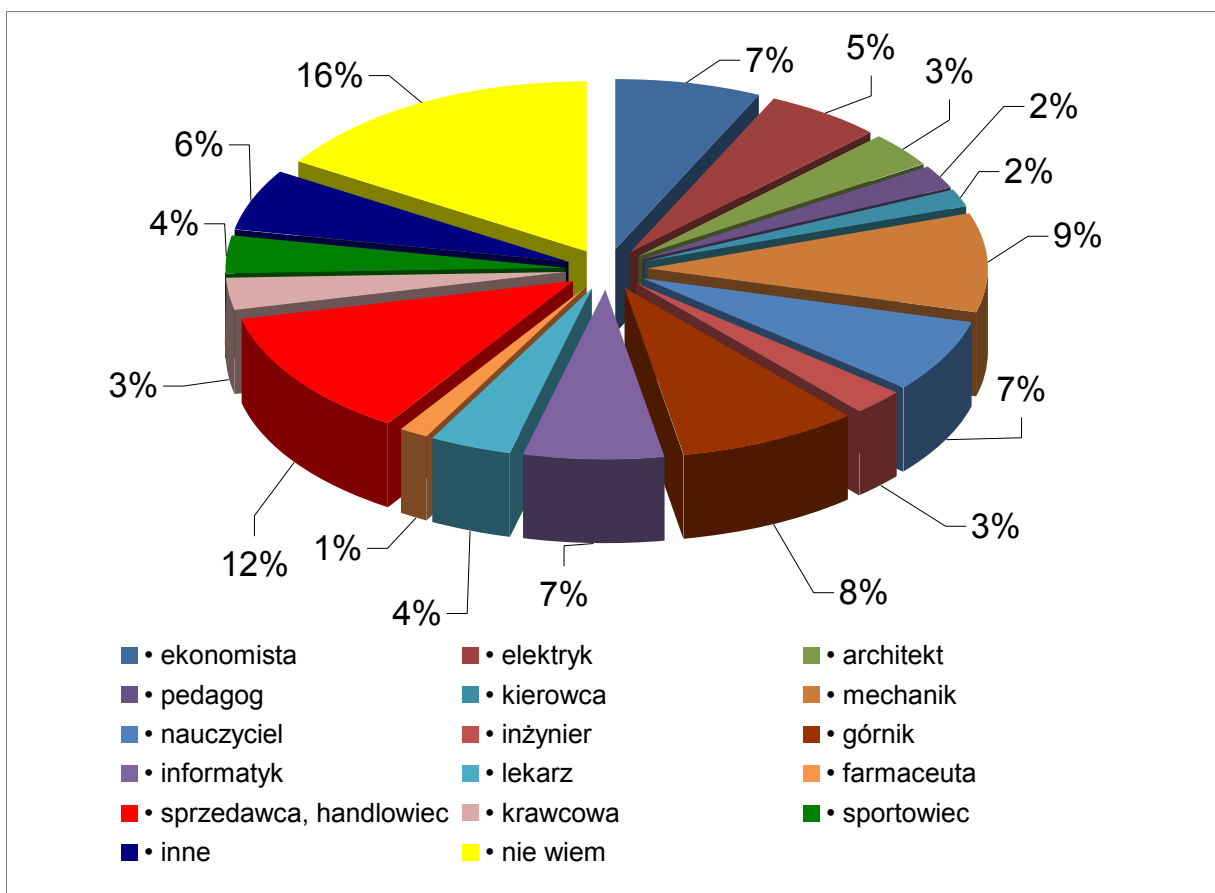
podejmując takie decyzje.

Na początku zadałem respondentom pytanie: kim chciałbyś być w przyszłości, czyli „Do jakiego zawodu nadajesz się najbardziej?”. Poznanie pragnień młodych ludzi co do zawodu, w którym chcieliby pracować jest istotne przy rozpatrywaniu zagadnienia aspiracji zawodowych uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Analizę tego pytania przedstawię najpierw w formie tabeli, a później zobrazuję wykresem kołowym.

Tabela nr 48 – zawód, w którym chciałbyś pracować $N=403$

Do jakiego zawodu nadajesz się najbardziej?	liczba	%
• ekonomista	28	6,9
• elektryk	22	5,5
• architekt	14	3,5
• pedagog	9	2,2
• kierowca	7	1,7
• mechanik	38	9,4
• nauczyciel	27	6,7
• inżynier	11	2,7
• górnik	34	8,4
• informatyk	27	6,7
• lekarz	16	4,0
• farmaceuta	6	1,5
• sprzedawca, handlowiec	49	12,2
• krawcowa	12	3,0
• sportowiec	15	3,7
• inne	23	5,7
• nie wiem	65	16,1
Razem:	403	100,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

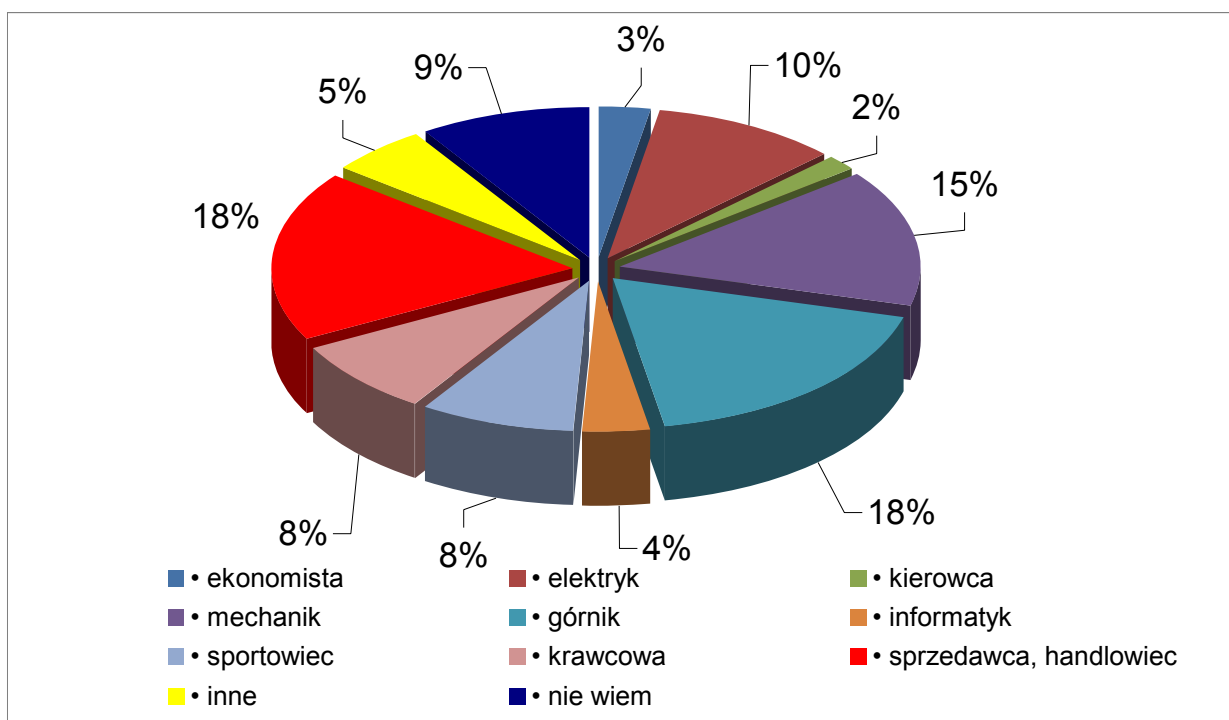
Jak widać z powyższej tabeli i wykresu, 16% ankietowanych uczniów nie ma sprecyzowanych planów co do zawodu, w jakim chcieliby pracować. Zawody, w jakich młodzi ludzie pragną podjąć pracę, to: sprzedawca, handlowiec (12%), ekonomista (9%), górnik (10%), mechanik (8%), pedagog i nauczyciel (8%), lekarz (5%), elektryk (7%) oraz inne w mniejszej ilości. W sumie zawodów, które wymienili respondenci, jest bardzo wiele, niektóre wymienione są pojedynczo lub respondenci niepoważnie podeszli do tego pytania, stąd duża liczba odpowiedzi w kategorii „inne” (6%).

Myślę, że istotne będzie poznanie, w jakich zawodach pragną pracować uczniowie szkół zawodowych i średnich. W tym celu ponownie dokonałem odpowiedniego podziału. Na początku przedstawię analizę tego pytania dokonaną przeze mnie wśród uczniów szkół zawodowych (tabela i wykres):

Tabela nr 49 - zawód, w którym chciałbyś pracować (ZSZ-y) N=110

Do jakiego zawodu nadajesz się najbardziej? (szkoły zawodowe)	liczba	%
• ekonomista	3	2,7
• elektryk	11	10,0
• kierowca	2	1,8
• mechanik	16	14,5
• górnik	20	18,2
• informatyk	4	3,6
• sportowiec	9	8,2
• krawcowa	9	8,2
• sprzedawca, handlowiec	20	18,2
• inne	6	5,5
• nie wiem	10	9,1
Razem:	110	100,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

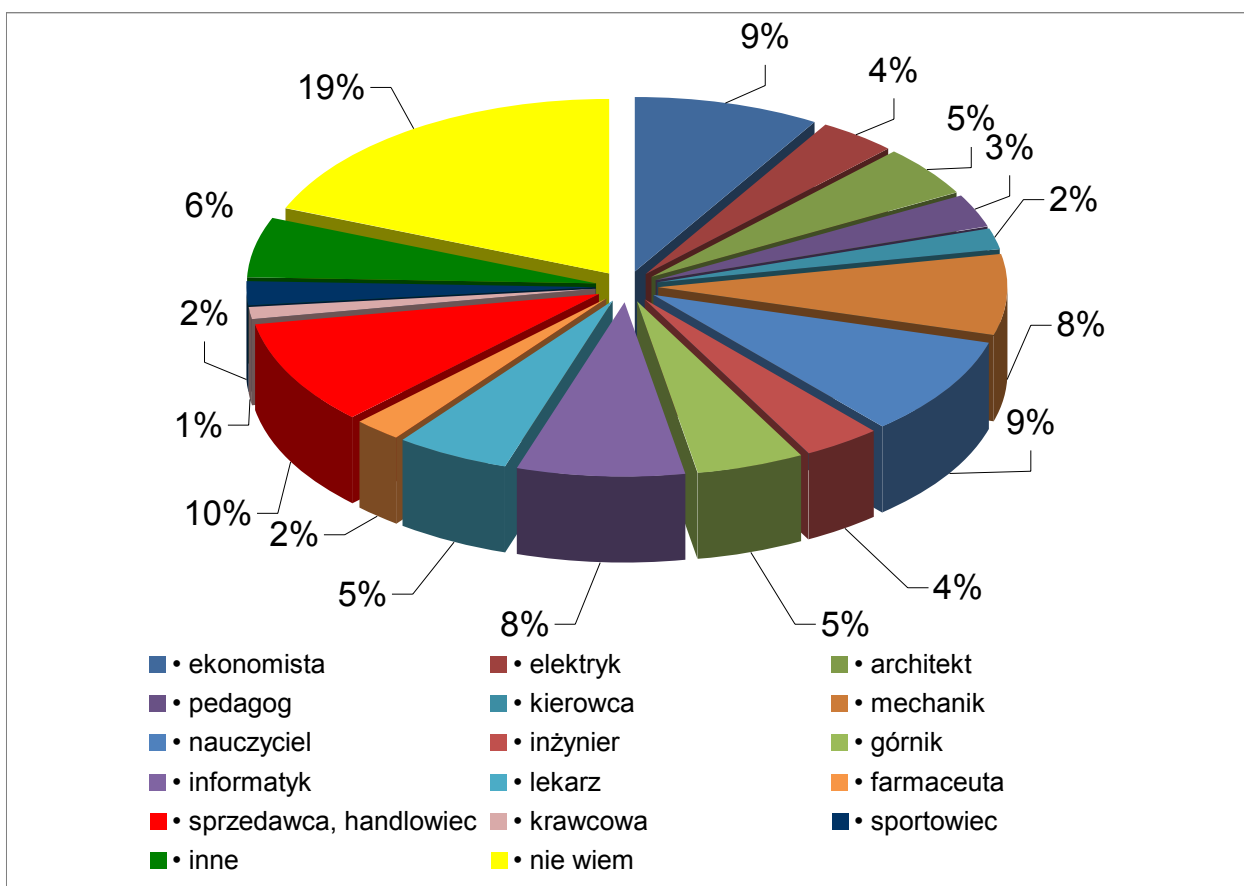
Jak widać z zamieszczonego wykresu i tabeli, liczba zawodów, w których pragną pracować uczniowie ponadgimnazjalnych szkół zawodowych, jest nieco mniejsza od ogólnej liczby zawodów ujętych w badaniach. Aż 18% uczniów pragnie pracować w zawodzie górnika, tyle samo pragnie zająć się handlem, a 15% chce podjąć prace jako mechanik. Na uwagę zasługują jeszcze zawody elektryka (10%), krawcowej (8%) i sportowca (8%). Niezdecydowanych, co do swej przyszłości zawodowej jest tylko 9%. Co potwierdza moje przypuszczenia, z których wynika, że młodzi ludzie z „zawodówek” mają bardziej sprecyzowane i dokładne aspiracje zawodowe – wiedzą kim chcą zostać w niedalekiej przyszłości.

Aby obraz zawodów, do jakich, według siebie, nadaje się ankietowana młodzież, był pełny, przedstawię teraz, jak na ww. pytanie odpowiadali uczniowie szkół średnich:

Tabela nr 50 - zawód, w którym chciałbyś pracować (szk. średnie) N=293

Do jakiego zawodu nadajesz się najbardziej? (szkoły średnie)	liczba	%
• ekonomista	25	8,5
• elektryk	11	3,8
• architekt	14	4,8
• pedagog	9	3,1
• kierowca	5	1,7
• mechanik	22	7,5
• nauczyciel	27	9,2
• inżynier	11	3,8
• górnik	14	4,8
• informatyk	23	7,8
• lekarz	16	5,5
• farmaceuta	6	2,0
• sprzedawca, handlowiec	29	9,9
• krawcowa	3	1,0
• sportowiec	6	2,0
• inne	17	5,8
• nie wiem	55	18,8
Razem:	293	100,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Wśród uczniów szkół średnich nie ma zawodu, w których chciałoby pracować ponad 10% uczniów, chyba żeby zsumować wyniki dotyczące zawodu nauczyciela i pedagoga (9% + 3%). Zawodami, w których pragnie pracować najwięcej uczniów, są: sprzedawca, handlowiec – 10%, ekonomista – 9%, informatyk – 8%, mechanik – 8%, lekarz – 5%, górnik – 5%, architekt – 5% i inne. Na uwagę zasługuje mała liczba zawodów robotniczych i rzemieślniczych (kierowca, mechanik, elektryk, górnik, krawcowa, sprzedawca) - około 30%. Należy sądzić, że aspiracje zawodowe uczniów szkół średnich są wyższe od aspiracji zawodowych uczniów szkół zawodowych, gdzie liczba zawodów robotniczych i rzemieślniczych wynosi około 70%.

Analizując zawody, w których pragną pracować uczniowie szkół zawodowych i uczniowie szkół średnich, należy zwrócić uwagę na niższą liczbę uczniów niezdecydowanych w szkołach zawodowych, którzy na pytanie: „Do jakiego zawodu nadajesz się najbardziej?” odpowiedzieli: „nie wiem” – 9% przy 19% uczniów szkół średnich. Wynika z tego, że uczniowie szkół zawodowych mają bardziej sprecyzowane i konkretne aspiracje zawodowe.

Kolejnym tematem, który chciałbym poruszyć, jest możliwość realizacji owych aspiracji zawodowych. Z wywiadów przeprowadzanych z uczniami szkół ponadgimnazjalnych wynika, że duża liczba uczniów szkół zawodowych i średnich pomimo określonych i sprecyzowanych zawodów, w których chciałaby pracować, zdaje sobie sprawę, że nie podejmie pracy w tych wymarzonych i wybranych przez siebie zawodach. Uczniowie szkół ponadgimnazjalnych zdają sobie sprawę, że na rynku pracy panuje duża konkurencja, brakuje miejsc pracy i trudno będzie im o zatrudnienie zgodne z kierunkiem kształcenia i predyspozycjami do zawodu.

Wiemy już, w jakich zawodach chcieliby pracować uczniowie szkół ponadgimnazjalnych powiatu wodzisławskiego, teraz, na zasadzie porównania chciałbym przedstawić jak uczniowie ci widzą możliwość realizacji swoich pragnień i dążeń zawodowych.

Czy są pesymistami, czy też optymistami w tym zakresie. W tym celu zadałem respondentom następujące pytanie: „W jakim zawodzie najprawdopodobniej będziesz pracował?”.

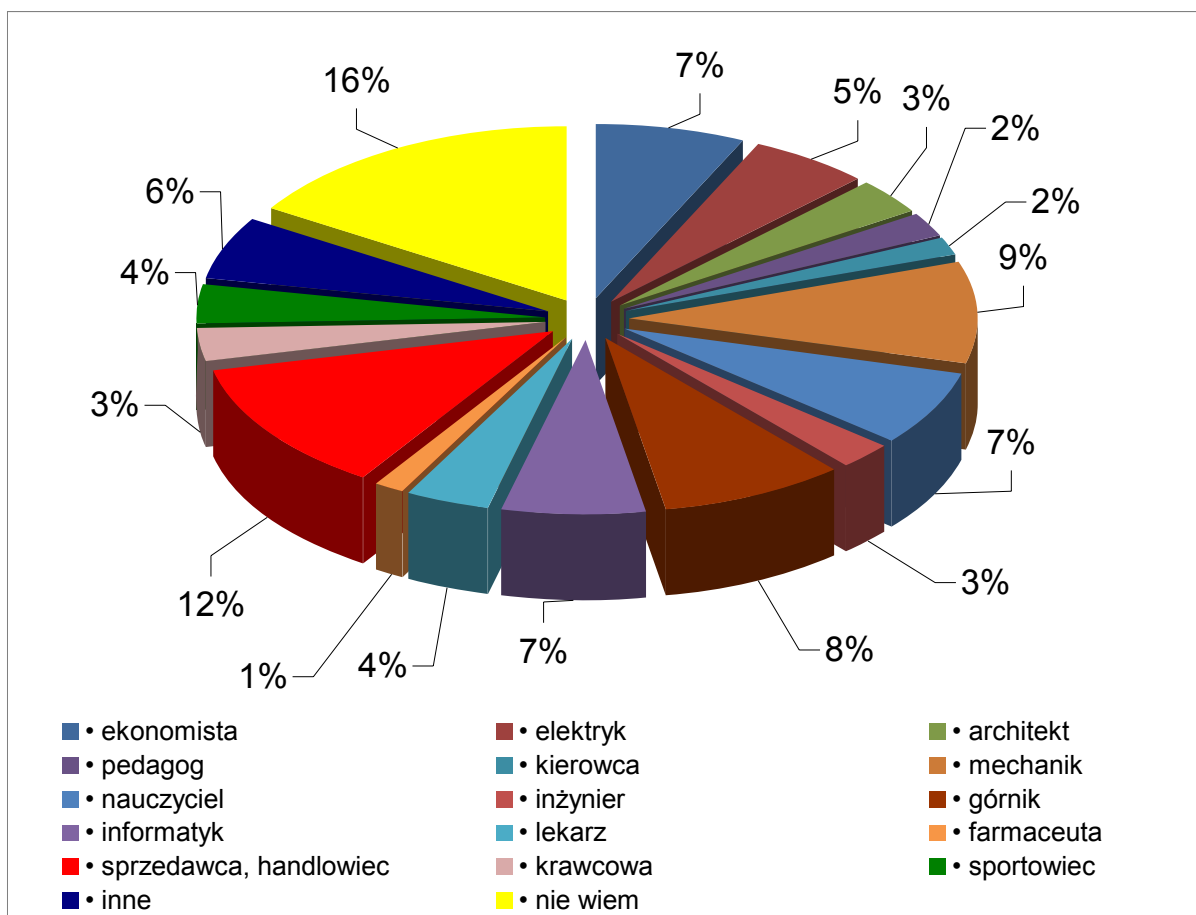
Analizę tego pytania przedstawię, podobnie jak analizy innych pytań, w formie tabeli i wykresu, z tą różnicą, że w tabeli w kolorze czerwonym naniosłem wyniki odpowiedzi na pytanie: „Do jakiego zawodu nadajesz się najbardziej?”. Działanie to ma na celu ukazanie, w jakim stopniu i w jakich zawodach uczniowie są zdania, że będą pracować w zawodzie, do którego najbardziej się nadają (realizacja aspiracji zawodowych).

Podobnie jak w przypadku poprzedniego zagadnienia, dokonam analizy tabel i wykresów dotyczących ww. pytania ogólnie, wśród wszystkich respondentów, a następnie wśród uczniów szkół zawodowych i średnich oraz porównam dane z tabel nr 48, 49, 50 z danymi dotyczącymi tabel 51, 52 i 53.

Tabela nr 51 - zawód, w którym najprawdopodobniej będziesz pracował $N=403$

W jakim zawodzie najprawdopodobniej będziesz pracował?	W jakim zawodzie...	Do jakiego zawodu.. (z tab. 48)	W jakim zawodzie...	Do jakiego zawodu.. (z tab. 48)
		liczba		%
• ekonomista	20	28	5,0	6,9
• elektryk	15	22	3,7	5,5
• architekt	12	14	3,0	3,5
• pedagog	4	9	1,0	2,2
• kierowca	7	7	1,7	1,7
• mechanik	25	38	6,2	9,4
• nauczyciel	20	27	5,0	6,7
• inżynier	10	11	2,5	2,7
• górnik	31	34	7,7	8,6
• informatyk	21	27	5,2	6,7
• lekarz	13	16	3,2	4,0
• farmaceuta	5	6	1,2	1,5
• sprzedawca, handlowiec	41	49	10,2	12,2
• krawcowa	11	12	3,0	3
• sportowiec	12	15	2,9	3,7
• inne	15	23	3,7	5,7
• nie wiem	112	65	27,8	16,1
• spawacz	9	-	2,2	-
• operator wózka widłowego	7	-	1,7	-
• pracownik budowlany	6	-	1,5	-
• stolarz	7	-	1,7	-
Razem:	403	403	100,0	100,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

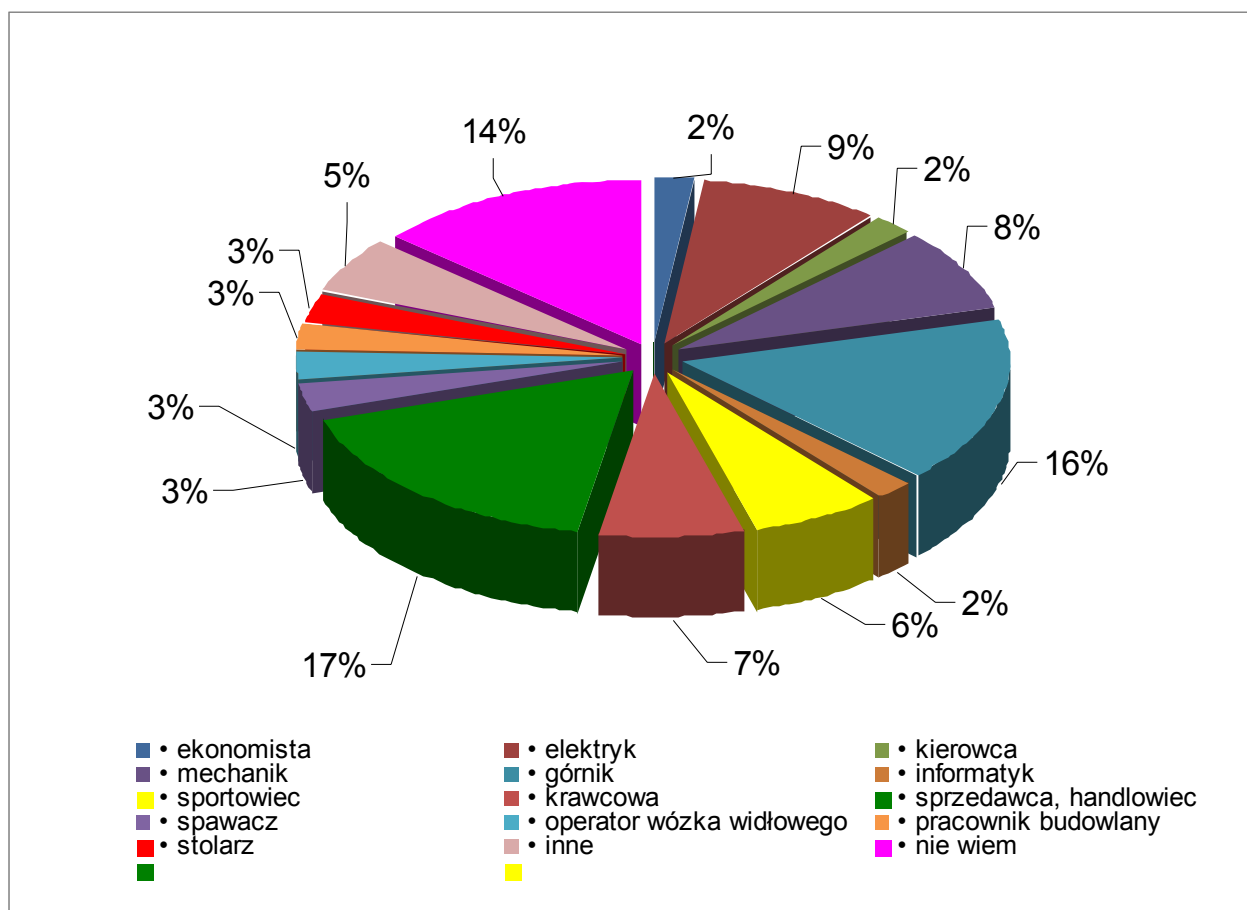
Jak widać z zamieszczonego powyżej wykresu i tabeli, należy zauważyć, że w prawie wszystkich zawodach uczniowie nie są w stu procentach przekonani, że podejmą pracę w wybranych zawodach. Jedynie zawód kierowcy jest zawodem, w którym wszyscy ankietowani uczniowie są zdania, że będą pracować w tym zawodzie. Należy zwrócić uwagę, że doszły cztery dodatkowe zawody, tj. spawacz, operator wózka widłowego, pracownik budowlany i stolarz. W sumie około 7% ankietowanych uczniów jest zdania, że najprawdopodobniej będzie pracować w tych zawodach. Zwiększyła się również liczba uczniów niezdecydowanych, niepotrafiących określić, w jakim zawodzie będą pracować. Niewielki procent stanowią również zawody nieuwjęte w tabeli i wykresie (pojedyncze przypadki), które zostały ujęte przeze mnie w rubryce „inne”.

Teraz chciałbym pokazać, jak wygląda analiza tego problemu, biorąc pod uwagę uczniów szkół zawodowych i uczniów szkół średnich.

Tabela nr 52- zawód, w którym najprawdopodobniej będziesz pracował (ZSZ-y)

W jakim zawodzie najprawdopodobniej będziesz pracował? (szkoły zawodowe)	W jakim zawodzie...	Do jakiego zawodu.. (z tab. 49)	W jakim zawodzie...	Do jakiego zawodu.. (z tab. 49)
	liczba		%	
• ekonomista	2	3	1,8	2,7
• elektryk	10	11	9,1	10,0
• kierowca	2	2	1,8	1,8
• mechanik	14	16	12,7	14,5
• górnik	18	20	16,4	18,2
• informatyk	2	4	1,8	3,6
• sportowiec	7	9	7,3	8,2
• krawcowa	8	9	8,2	8,2
• sprzedawca, handlowiec	19	20	17,2	18,2
• inne	6	6	5,5	5,5
• nie wiem	10	10	9,1	9,1
• spawacz	3	-	2,7	-
• operator wózka widłowego	3	-	2,7	-
• pracownik budowlany	3	-	2,7	-
• stolarz	3	-	2,7	-
Razem:	110	110	100,0	100,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Podobnie jak przy analizowaniu ogólnych danych dotyczących pytania: „W jakim zawodzie najprawdopodobniej będziesz pracował?” oraz porównania odpowiedzi na to pytanie z odpowiedziami na pytanie: „Do jakiego zawodu nadajesz się najbardziej?” stwierdzam, że tylko zawód kierowcy jest zawodem, w którym zainteresowani respondenci określili, że ich oczekiwania co do zatrudnienia na tym stanowisku zostaną zaspokojone. Na uwagę zasługuje fakt, że liczba osób niezdecydowanych nie zmieniła się. Wynika stąd, że aż 75% uczniów szkół zawodowych jest zdania, iż podejmie pracę w zawodach, do których najlepiej się nadaje. Myślę, że trafnym będzie stwierdzenie, że uczniowie ponadgimnazjalnych szkół zawodowych młodzieżowych w zdecydowanej większości są zdania, że ich aspiracje zawodowe zostaną zaspokojone i w przyszłości podejmą pracę w wybranym przez siebie zawodzie.

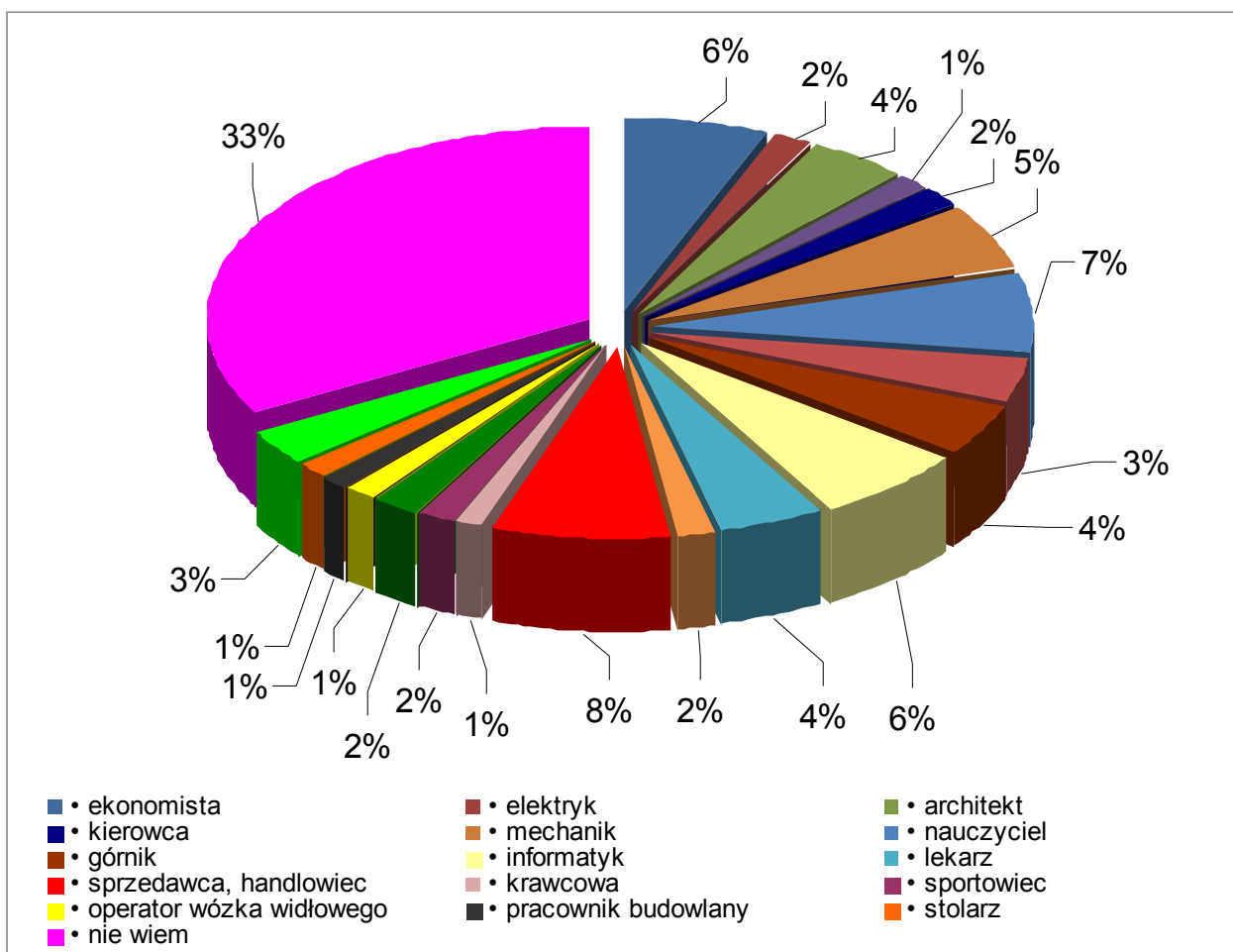
Czy podobne są oczekiwania co do zatrudnienia zgodnego z predyspozycjami wśród uczniów szkół średnich? Na to pytanie powinna dać nam odpowiedź analiza

tabeli nr 53 i zamieszczonego pod nią wykresu:

Tabela nr 53 - zawód, w którym najprawdopodobniej będziesz pracował (szk. średnie)

W jakim zawodzie najprawdopodobniej będziesz pracował? (szkoły średnie)	W jakim zawodzie...	Do jakiego zawodu... (z tab. 50)	W jakim zawodzie..	Do jakiego zawodu... (z tab. 50)
	liczba		%	
• ekonomista	18	25	6,1	8,5
• elektryk	5	11	1,7	3,8
• architekt	12	14	4,1	4,8
• pedagog	4	9	1,4	3,1
• kierowca	5	5	1,7	1,7
• mechanik	16	22	5,5	7,5
• nauczyciel	20	27	6,8	9,2
• inżynier	10	11	3,4	3,8
• górnik	13	14	4,4	4,8
• informatyk	19	23	6,5	7,8
• lekarz	13	16	4,4	5,5
• farmaceuta	5	6	1,7	2,0
• sprzedawca, handlowiec	22	29	7,5	9,9
• krawcowa	3	3	1,0	1,0
• sportowiec	5	6	2,0	2,0
• inne	9	17	3,1	5,8
• nie wiem	97	55	33,1	18,8
• spawacz	6	-	2,0	-
• operator wózka widłowego	4	-	1,4	-
• pracownik budowlany	3	-	1,0	-
• stolarz	4	-	1,4	-
Razem:	293	293	100,0	100,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Analizując powyższe dane zawarte w tabeli i wykresie, doszedłem do wniosku, że uczniowie ponadgimnazjalnych, młodzieżowych szkół średnich są bardziej niepewni co do zawodu, w którym będą pracować. W prawie wszystkich zawodach (oprócz kierowcy) liczba odpowiedzi na pytanie: „W jakim zawodzie najprawdopodobniej będziesz pracował?” jest mniejsza od liczby odpowiedzi na pytanie: „Do jakiego zawodu nadajesz się najbardziej?” (w odniesieniu do tych samych zawodów). Są to jednak zdecydowanie większe liczby procentowe odnośnie tych samych zawodów, wskazanych przez uczniów szkół zawodowych. Wynika stąd, że uczniowie szkół średnich w większym stopniu nie są pewni, czy będą pracować w zawodach, do których najlepiej się nadają. Podobnie wybrali oni dodatkowe zawody (spawacz, stolarz, operator wózków widłowych i pracownik budowlany – 5,8%), zwiększyła się zdecydowanie liczba uczniów niepewnych co do zawodu, w jakim najprawdopodobniej będą pracować, którzy na w/w. pytanie odpowiedzieli: „nie wiem” (o14,3%).. W sumie liczba procentowa uczniów szkół średnich, którzy

stwierdzili, że będą pracować w wybranych i ulubionych przez siebie zawodach, wynosi około 61%. Wynika stąd, że liczba niepewnych swego zatrudnienia uczniów szkół średnich znacznie się zwiększyła w porównaniu z liczbą uczniów szkół zawodowych (przyp. była stała – bez zmian). Należy zatem stwierdzić, że uczniowie szkół zawodowych mają bardziej ustabilizowane aspiracje zawodowe związane z wyborem zawodu, które ich zdaniem są bardziej realne - możliwe do zrealizowania.

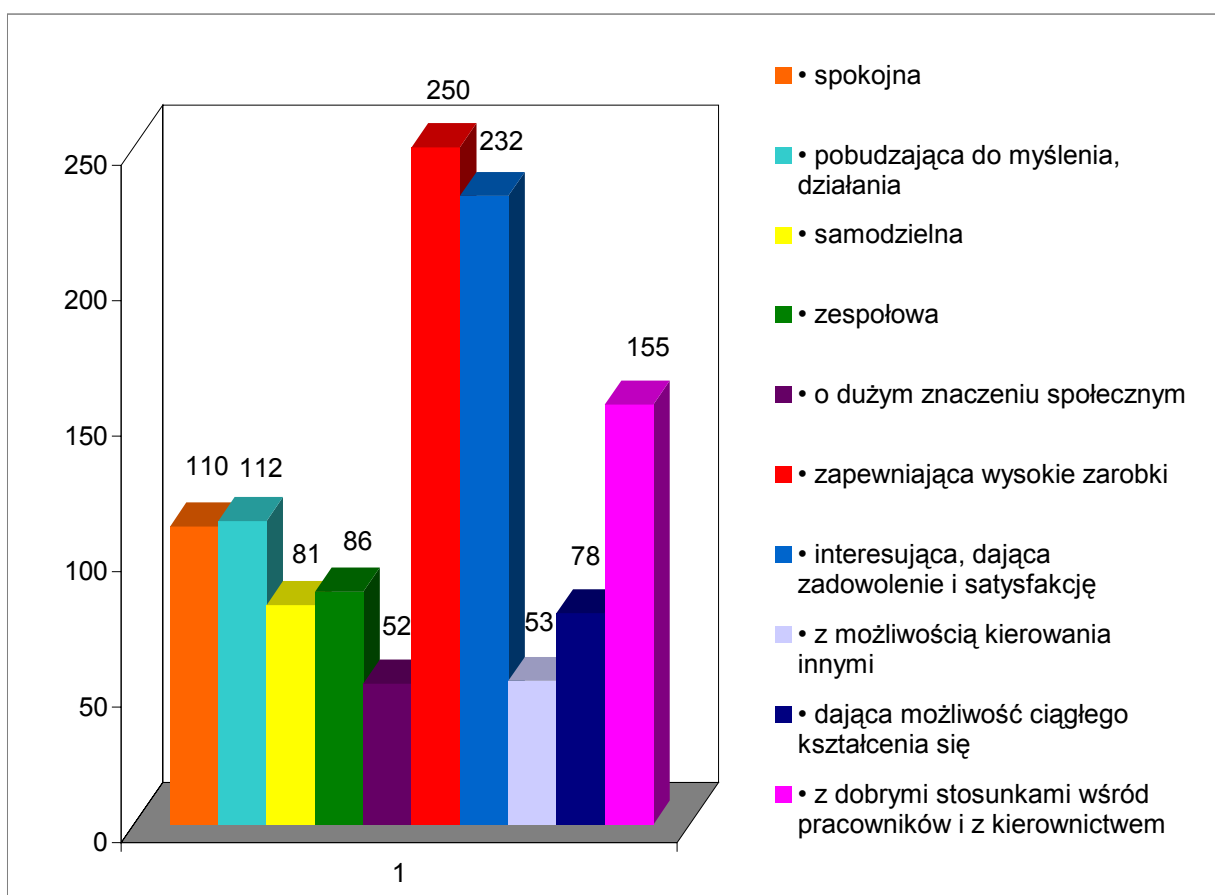
Wiemy już, w jakich zawodach pragną pracować młodzi ludzie szkół ponadgimnazjalnych. Aby jeszcze dokładniej poznać ich aspiracje zawodowe, zadałem respondentom następujące pytanie: „Czym powinna cechować się podjęta przez Ciebie praca?” Mieli oni do wyboru dziesięć odpowiedzi, z których należało zakreślić tylko trzy. Podobnie jak w poprzednich pytaniach wyniki przedstawiłem tabelarycznie i zobrazowałem tym razem wykresem słupkowym, w którym wyniki przedstawiłem liczbowo (ze względu na to, że uczniowie mieli do wyboru trzy odpowiedzi).

Tabela nr 54 - cechy podjętej pracy

N=403

Czym powinna cechować się podjęta przez ciebie praca?	liczba	%
• spokojna	110	27,3
• pobudzająca do myślenia, działania	112	27,8
• samodzielna	81	20,1
• zespołowa	86	21,3
• o dużym znaczeniu społecznym	52	12,9
• zapewniająca wysokie zarobki	250	62,0
• interesująca, dająca zadowolenie i satysfakcję	232	57,6
• z możliwością kierowania innymi	53	13,2
• dająca możliwość ciągłego kształcenia się	78	19,4
• z dobrymi stosunkami wśród pracowników i z kierownictwem	155	38,5
Razem:	1209 (3x403)	300,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

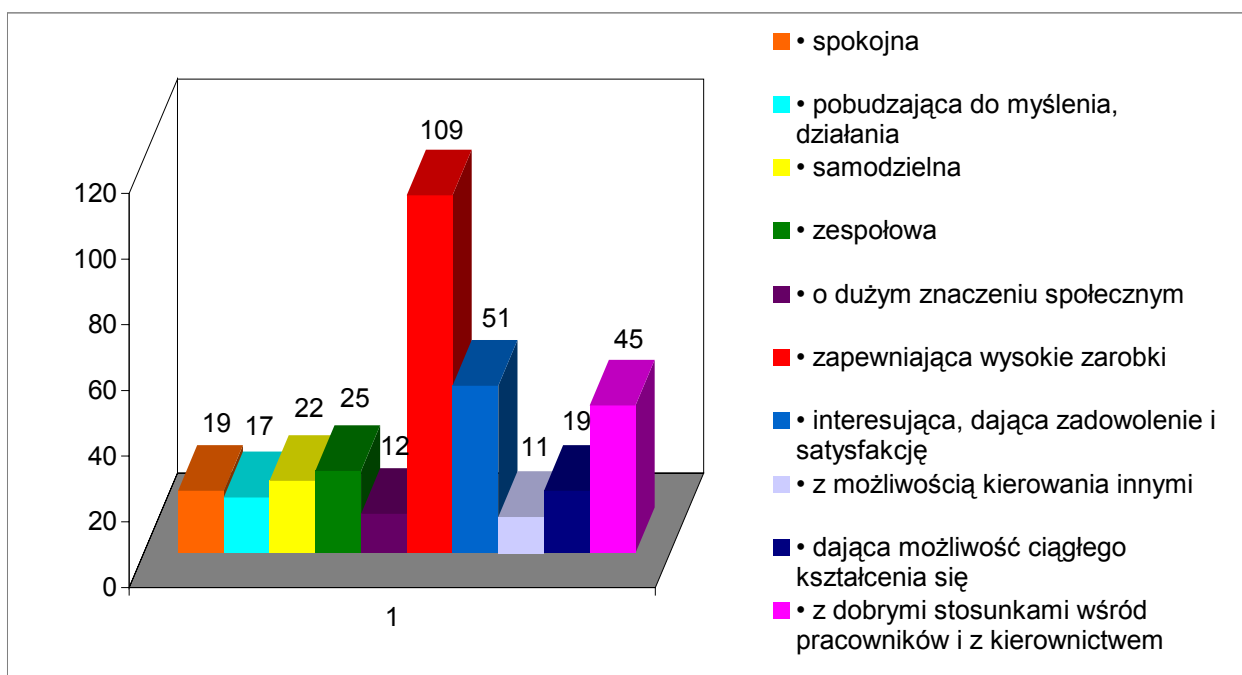
Analizując dane zawarte w wyżej zamieszczonej tabeli, należy stwierdzić, że młodzież szkół ponadgimnazjalnych wymaga od swej przyszłej pracy, aby przede wszystkim zapewniała wysokie zarobki (250 uczniów - 62%) oraz żeby była interesująca i dawała zadowolenie i satysfakcję (232 uczniów - 57,6%), duża liczba uczniów życzyłaby sobie również, aby ich praca zapewniała dobre stosunki wśród pracowników i z kierownictwem (155 uczniów - 38,5%). Na uwagę zasługuje fakt, że tylko 112 uczniów - 27,8% uważa, że przyszła praca powinna pobudzać do myślenia oraz 110 uczniów - 27,3%, że powinna być spokojna. 86 uczniów - 21,3% jest zdania, iż ich praca ma być zespołowa, a 81 - 20,1% - samodzielna. Tylko 78 respondentów - 19,4% chce, aby ich przyszła praca dawała możliwości ciągłego kształcenia się. Tyle samo ankietowanych uczniów jest zdania, że ich praca ma być o dużym znaczeniu społecznym i z możliwością kierowania innymi.

Myślę, że ciekawe będzie, czego oczekują od przyszłej pracy zawodowej uczniowie szkół zawodowych i uczniowie szkół średnich. Dane te ujęte są w tabelach nr 53 i 54 oraz w wykresach zamieszczonych pod nimi:

Tabela nr 55- cechy podjętej pracy (ZSZ-y)*N=110*

Czym powinna cechować się podjęta przez Ciebie praca? (szkoły zawodowe)	liczba	%
• spokojna	19	17,3
• pobudzająca do myślenia, działania	17	15,5
• samodzielna	22	20,0
• zespołowa	25	22,7
• o dużym znaczeniu społecznym	12	10,9
• zapewniająca wysokie zarobki	109	99,1
• interesująca, dająca zadowolenie i satysfakcję	51	46,3
• z możliwością kierowania innymi	11	10,0
• dająca możliwość ciągłego kształcenia się	19	17,3
• z dobrymi stosunkami wśród pracowników i z kierownictwem	45	40,9
Razem:	330 (3x110)	100,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Z powyższej tabeli i wykresu wynika, że uczniowie szkół zawodowych oczekują od swej przyszłej pracy, aby przede wszystkim zapewniała wysokie zarobki – 99,1%. Na uwagę zasługują również takie cechy pracy zawodowej, jak:

- interesująca i dająca zadowolenie i satysfakcję – 46,3%;
- z dobrymi stosunkami wśród pracowników i z kierownictwem – 40,1%;
- zespołowa – 22,7%;
- samodzielna – 19,1%;
- dająca możliwości ciągłego kształcenia się i spokojna – po 17,3%;
- dająca zadowolenie i satysfakcję – 15,5%;
- o dużym znaczeniu społecznym – 10,9%;
- z możliwością kierowania innymi – 10%.

Na podstawie powyższych informacji mogę stwierdzić, że uczniowie szkół zawodowych oczekują od swej przyszłej pracy zawodowej, aby przede wszystkim: zapewniała wysokie zarobki, była interesująca i dająca zadowolenie i satysfakcję oraz aby panowały w niej dobre stosunki wśród pracowników i z kierownictwem.

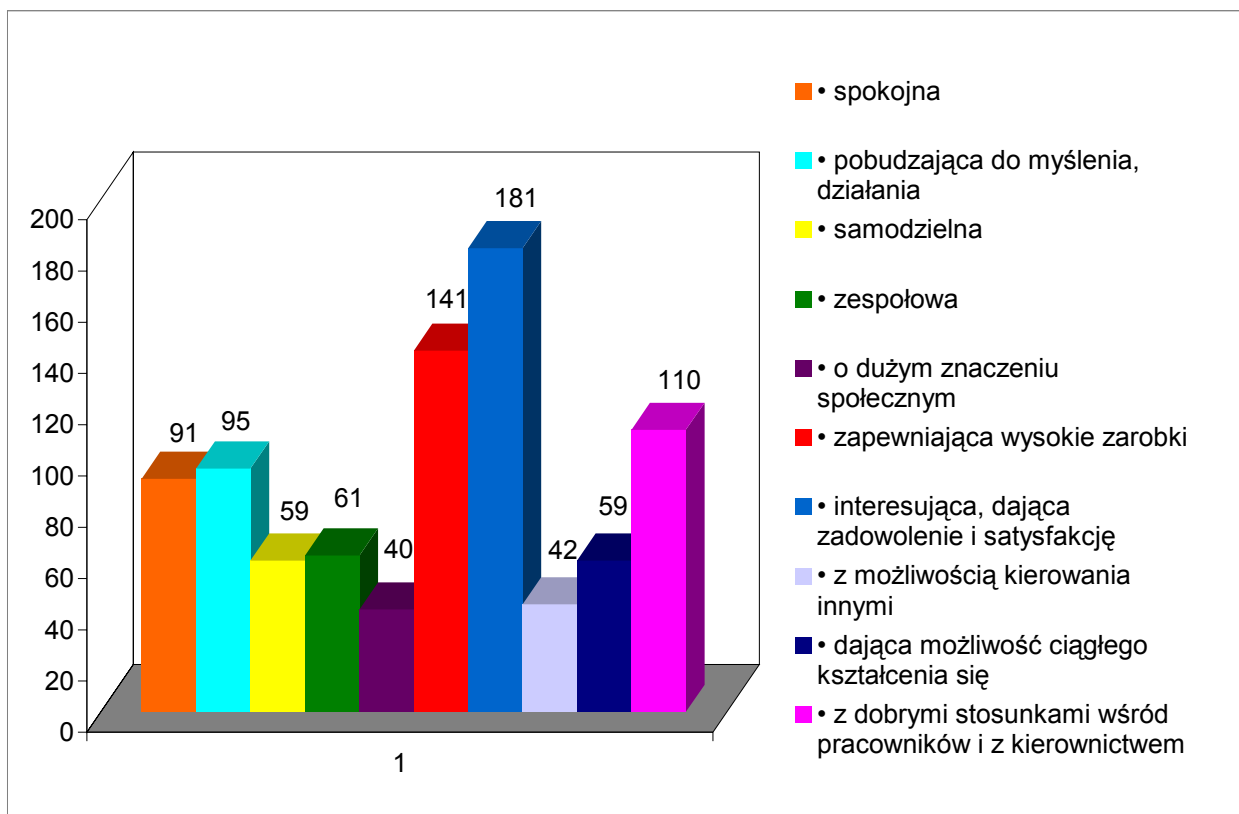
Z zaciekawieniem prześledzę teraz, jakie są oczekiwania uczniów szkół średnich co do cech, jakie powinna posiadać ich przyszła praca zawodowa:

Tabela nr 56 - cechy podjętej pracy (szk. średnie)

N=293

Czym powinna cechować się podjęta przez Ciebie praca? (szkoły średnie)	liczba	%
• spokojna	91	31,1
• pobudzająca do myślenia, działania	95	32,4
• samodzielna	59	20,1
• zespołowa	61	20,8
• o dużym znaczeniu społecznym	40	13,7
• zapewniająca wysokie zarobki	141	48,2
• interesująca, dająca zadowolenie i satysfakcję	181	61,8
• z możliwością kierowania innymi	42	14,3
• dająca możliwość ciągłego kształcenia się	59	20,1
• z dobrymi stosunkami wśród pracowników i z kierownictwem	110	37,5
Razem:	879 (3x293)	300,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Jeżeli chodzi o uczniów szkół średnich, to owszem, zarobki są dla nich bardzo ważne (48,1%), ale najbardziej oczekują, aby ich przyszła praca zawodowa była interesująca, dająca zadowolenie i satysfakcję (61,8%). Wysoko cenią sobie również dobre stosunki wśród pracowników i z kierownictwem (37,5%) oraz aby ich praca była spokojna (31,1%) i pobudzająca do myślenia (32,4%). Bardzo porównywalne są wyniki dotyczące pracy zespołowej (20,8%) i samodzielnej (20,1%). Mniej istotne jest, żeby praca dawała możliwość kierowania innymi (14,3%) i miała duże znaczenia społeczne (13,7%).

Dokonując analizy porównawczej pomiędzy oczekiwaniami uczniów szkół zawodowych i uczniów szkół średnich, należy stwierdzić, że uczniowie szkół zawodowych prawie w 100% oczekują, żeby praca zapewniała im wysoki zarobki, a tylko 48,1% uczniów szkół średnich uważa zarobki za najistotniejsze.

Uczniowie szkół średnich najbardziej oczekują od pracy zawodowej, żeby była interesująca i dająca zadowolenie i satysfakcję (prawie 62%). Cecha ta jest równie istotna dla uczniów szkół zawodowych (na drugim miejscu), jednak liczba uczniów jest tutaj zdecydowanie niższa (46,3%). Cechami, których oczekuje od pracy najmniej uczniów, są: aby praca była o dużym znaczeniu społecznym (szkoła zawodowa – 10,9%,

szkoła średnia –13,7%) oraz, żeby dawała możliwości kierowania innymi (szkoła zawodowa – 10%, szkoła średnia –14,3%).

Śląsk jest regionem, gdzie kultywowanie tradycji rodzinnych było bardzo popularne, szczególnie w zawodach związanych z górnictwem. Również w takich zawodach, jak: lekarz, prawnik, nauczyciel czy w zawodach rzemieślniczych zauważane było kontynuowanie tradycji rodzinnych. Czy teraz na początku XXI wieku uczniowie gmin powiatu wodzisławskiego pragną kontynuować i kultywować tradycje rodzinne? Na to pytanie powinna nam odpowiedzieć analiza pytania zadanego ankietowanym uczniom: „Czy chciałbyś kontynuować zawodowe tradycje rodzinne?”

Tabela nr 57 - chęć kontynuowania rodzinnych tradycji zawodowych $N=403$

Czy chciałbyś kontynuować zawodowe tradycje rodzinne?	liczba	%
• nie	226	56,1
• ekonomista	19	4,7
• elektryk	14	3,5
• architekt	3	0,7
• pedagog	14	3,5
• kierowca	12	3
• mechanik	13	3,2
• nauczyciel	16	4
• handlowiec	20	5
• inżynier	11	2,7
• górnik	17	4,2
• informatyk	14	3,5
• lekarz	15	3,7
• farmaceuta	9	2,2
Razem:	403	100

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

i zawodowych oraz uczennice i uczniowie płci męskiej.

Na początku dokonam porównania tego zagadnienia, jeżeli chodzi o typ szkoły, przedstawiając tabele i wykresy szkół zawodowych i średnich:

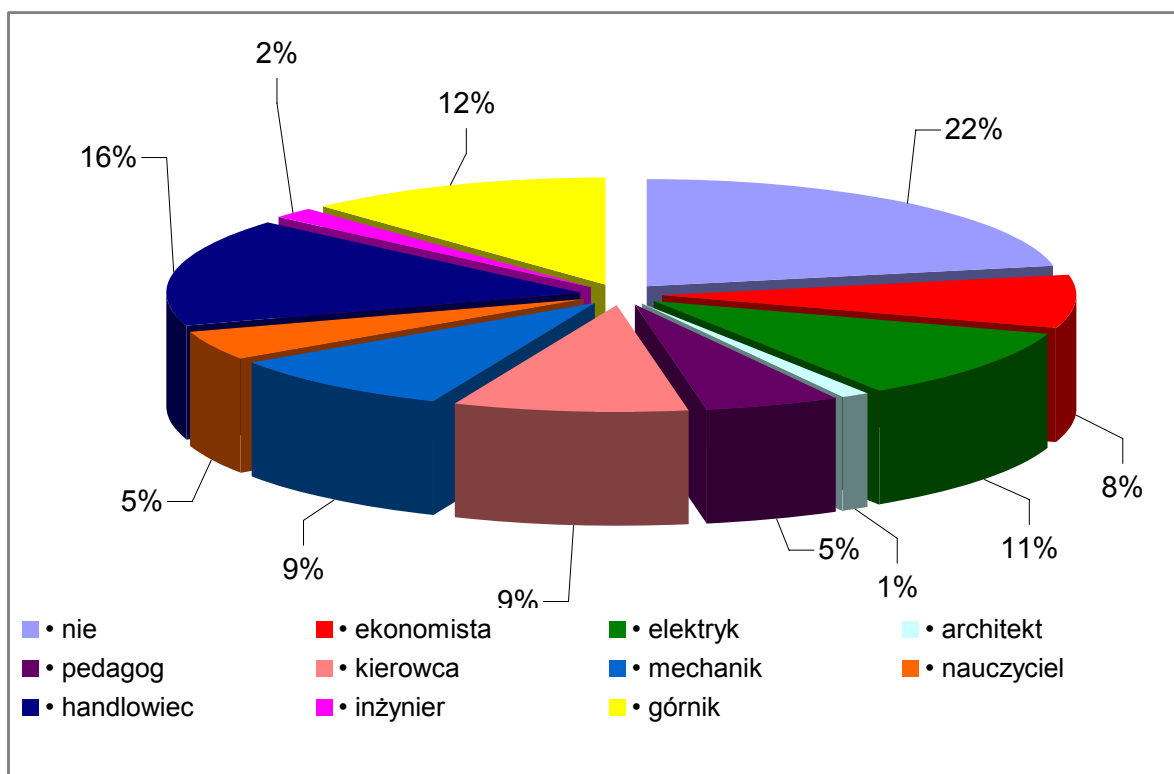
Tabela nr 58- chęć kontynuowanie rodzinnych tradycji

zawodowych (ZSZ-y)

N=110

Czy chciałbyś kontynuować zawodowe tradycje rodzinne? (szkoły zawodowe)	liczba	%
• nie	24	21,8
• ekonomista	9	8,2
• elektryk	12	10,9
• architekt	1	0,9
• pedagog	6	5,5
• kierowca	10	9,1
• mechanik	10	9,1
• nauczyciel	5	4,5
• handlowiec	18	6,4
• inżynier	2	1,8
• górnik	13	11,8
Razem:	110	100,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Jak widać z wyżej zamieszczonej tabeli i wykresu, tylko 21,8% uczniów szkół zawodowych nie chce kontynuować zawodowych tradycji rodzinnych. Zawodem, który najbardziej odzwierciedla kontynuowanie rodzinnych tradycji, jest jednak zawód górnika (11,8%). Podobne wyniki osiągnęły zawody kierowcy (9,1%), mechanika (9,1%) i elektryka (10,9%). Na uwagę zasługują zawody nauczyciela i pedagoga. Z doświadczenia wiem, że zawody te często są kontynuowane z pokolenia na pokolenie, jednak liczba 10% (4,5% + 5,5%) i to wśród uczniów szkół zawodowych, jest liczbą bardzo wysoką. Ciekawe jest również, że zawody nauczyciela i pedagoga nie były wymienione przez uczniów szkół zawodowych w pytaniach: „Do jakiego zawodu nadajesz się najbardziej?” i „W jakim zawodzie najprawdopodobniej będziesz pracował?”, a znalazły się w pytaniu dotyczącym kontynuowania tradycji zawodowych. Wyniki pozostałych z wymienionych zawodów oscylują w okolicach od 5% do 6%. Wyjątek stanowi zawód architekta – 0,9% i inżyniera – 1,8% (nazwa zawodu wskazana przez respondentów).

Teraz przedstawię analizę tego zagadnienia, jeżeli chodzi o uczniów szkół średnich.

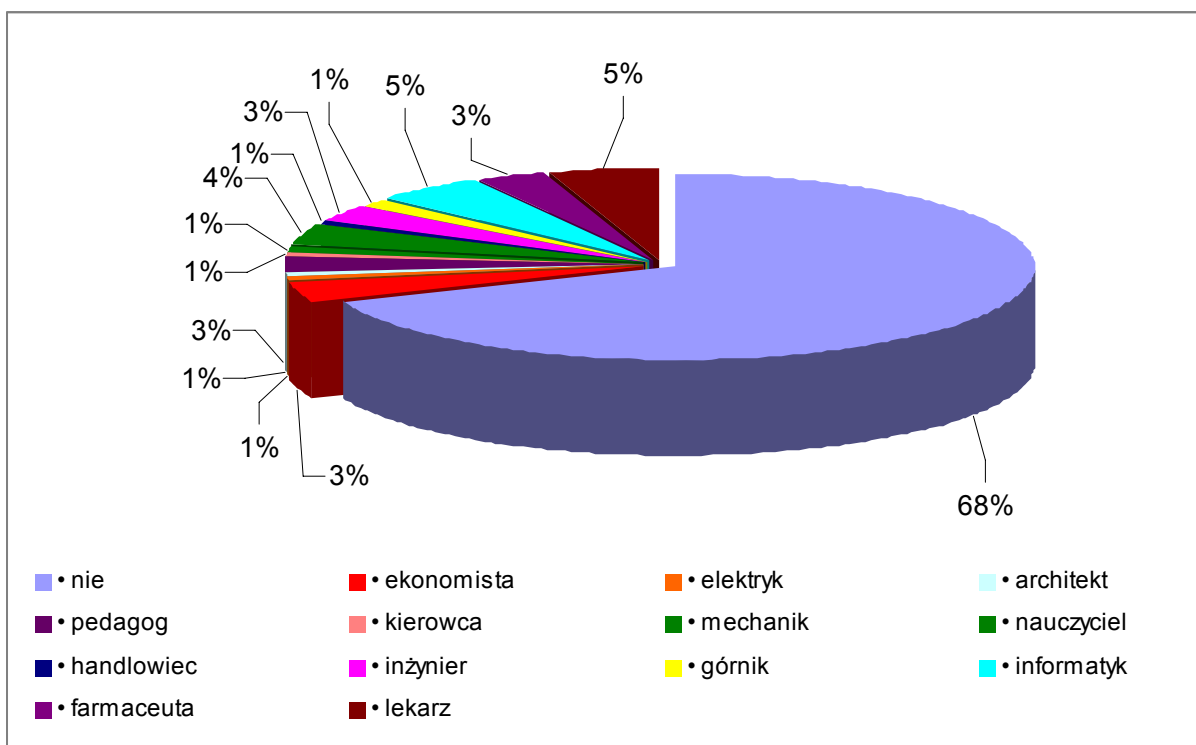
Tabela nr 59- chęć kontynuowania rodzinnych tradycji

zawodowych (szk. średnie)

N=293

Czy chciałbyś kontynuować zawodowe tradycje rodzinne? (szkoły średnie)	liczba	%
• nie	202	68,9
• ekonomista	10	3,4
• elektryk	2	0,7
• architekt	2	0,7
• pedagog	8	2,7
• kierowca	2	0,7
• mechanik	3	1,0
• nauczyciel	11	3,8
• handlowiec	2	0,7
• inżynier	9	3,1
• górnik	4	1,4
• informatyk	14	4,8
• farmaceuta	9	3,1
• lekarz	15	5,1
Razem:	293	100,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Uczniowie szkół średnich w zdecydowanej większości nie chcą kontynuować rodzinnych tradycji zawodowych - 68,9%. Do zawodów, w których najliczniej uczniowie tego typu szkół pragną kontynuować rodzinne tradycje zawodowe, zaliczyć należy: inżyniera (7,5%), handlowca (6,7%) lekarza (5,1%), informatyka (4,8%), ekonomisty (3,4%) i farmaceuty (3,1%). Pozostałe zawody (górnik, elektryk, architekt, kierowca, mechanik) określają liczby procentowe w granicach od 0,9 do 1,4%. To 1,4%, to niestety, zawód górnika, w którym chęć kontynuowania tradycji zawodowych wyraziła tak mało uczniów szkół średnich. Na pocieszenie mogę dodać, że aż 4,8% uczniów szkół średnich na pytanie, „Do jakiego zawodu nadajesz się najbardziej?”, wymieniło ten właśnie zawód.

W dzisiejszych czasach trudno, bez specjalnych badań socjologicznych, określić, która płeć najchętniej pragnie kontynuować tradycje rodzinne. Z moich obserwacji wynika, że przykładem zawodów, w których dziewczęta pragną bardziej niż chłopcy kontynuować te tradycje, są zawody nauczyciela, lekarza, prawnika, sprzedawcy. Chłopcy pragną kontynuować tradycje rodzinne głównie w zawodach mechanika, górnika i zawodach rzemieślniczych. Czy moje badania potwierdzą zaobserwowane przeze mnie w/w zjawiska? Na to pytanie powinna dać nam odpowiedź analiza

omawianego zagadnienia w stosunku do młodych ludzi obojga płci.

Na początku pokażę, jak na pytanie: „Czy chciałbyś kontynuować zawodowe tradycje rodzinne?” odpowiadały uczennice:

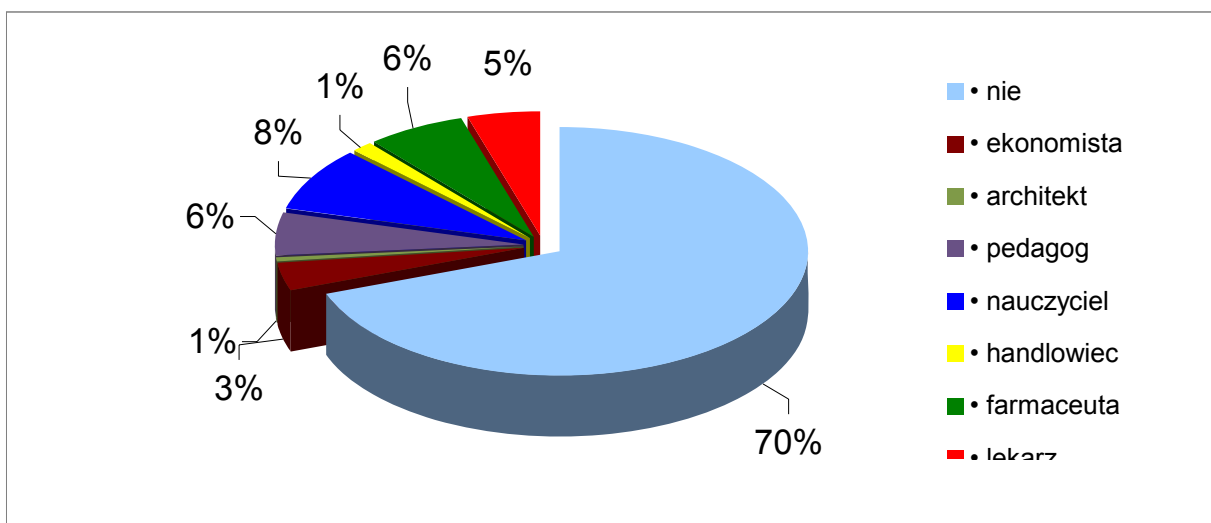
Tabela nr 60 – chęć kontynuowania rodzinnych tradycji

zawodowych (kobiety)

N=144

Czy chciałbyś kontynuować zawodowe tradycje rodzinne? (kobiety)	liczba	%
• nie	100	69,4
• ekonomista	5	3,5
• architekt	1	0,7
• pedagog	8	5,6
• nauczyciel	12	8,3
• handlowiec	2	1,4
• farmaceuta	9	6,3
• lekarz	7	4,9
Razem:	144	100,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Jak widać z zamieszczonej tabeli i wykresu prawie 70% dziewcząt nie chce kontynuować tradycji rodzinnych. Jedynie zawody farmaceuty (6,3%), lekarza (4,9%)

oraz nauczyciela i pedagoga (w sumie 12,9%), ekonomisty (3,5%) i handlowca (1,4%) są zawodami, w których tylko nieliczne dziewczęta chcą kontynuować tradycje rodzinne. Być może tak niski wynik jest podyktowany tym, że dziewczęta rozumiały kontynuację rodzinnych tradycji jako kontynuację zawodu wykonywanego przez matki, a przypomnę, że wśród matek respondentów jest 37,5% niepracujących.

Dokonałam teraz analizy, w jakim stopniu chłopcy pragną kontynuować rodzinne tradycje zawodowe:

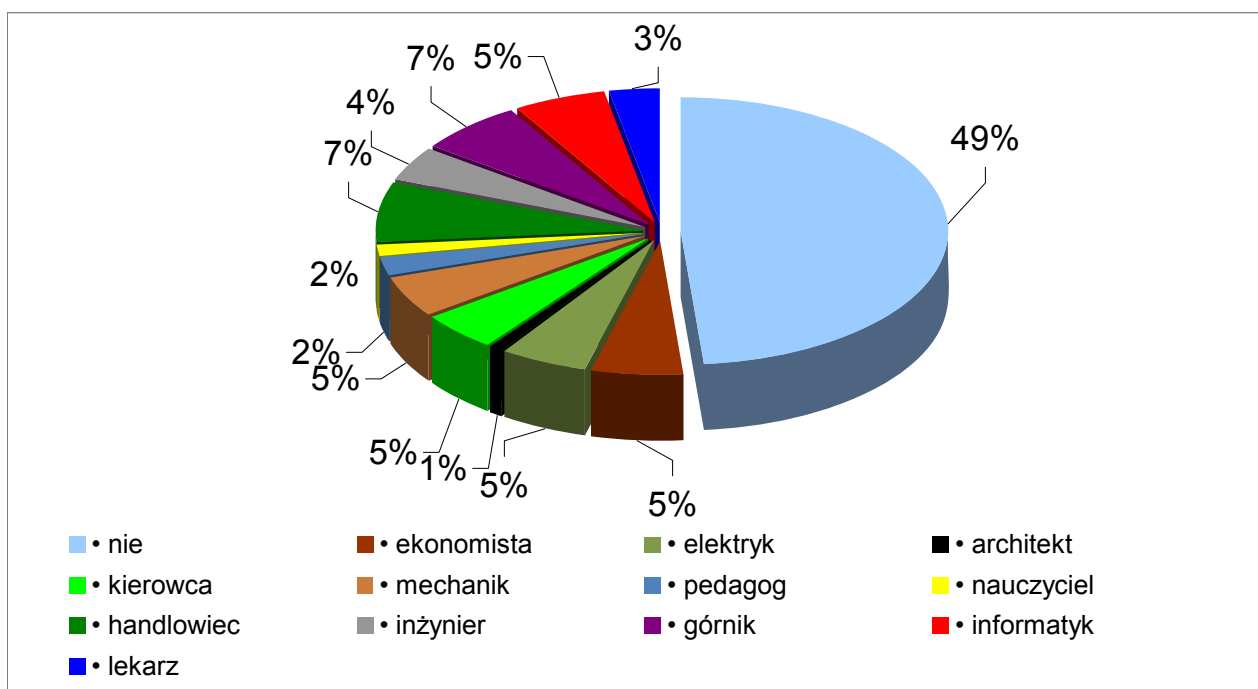
Tabela nr 61 - chęć kontynuowania rodzinnych tradycji

zawodowych (mężczyźni)

N=259

Czy chciałbyś kontynuować zawodowe tradycje rodzinne? (mężczyźni)	liczba	%
• nie	126	48,6
• ekonomista	14	5,4
• elektryk	14	5,4
• architekt	2	0,8
• kierowca	12	4,6
• mechanik	13	5,0
• pedagog	6	2,3
• nauczyciel	4	1,5
• handlowiec	18	6,9
• inżynier	11	4,2
• górnik	17	6,6
• informatyk	14	5,4
• lekarz	8	3,1
Razem:	259	100,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Na podstawie tabeli i wykresu dotyczącego kontynuacji tradycji rodzinnych przez uczniów płci męskiej mogę stwierdzić, że zdecydowanie więcej chłopców niż dziewcząt pragnie kontynuować rodzinne tradycje zawodowe (różnica wynosi 30,5%). Zawody, w których chłopcy pragną kontynuować tradycje rodzinne, są nieco inne niż zawody dziewcząt. Informatyk, elektryk, ekonomista (po 5,4%), inżynier (4,2%) i handlowiec (6,9%), mechanik (5%) oraz kierowca (4,6%) – to zawody, w których największa liczba chłopców pragnie kontynuować zawody wykonywane przez swoich rodziców. Wymienić oczywiście należy zawód górnika, gdzie tylko 6,6% uczniów pragnie, tak jak swoi ojcowie czy dziadkowie, pracować w kopalniach. Do niedawna, w Rybnicki Okręgu Węglowym, gdzie liczba kopalń była o połowę większa, tradycja wykonywania tego zawodu była kultywowana przez pokolenia.

W ostatnich latach, szczególnie z chwilą przystąpienia Polski do Unii Europejskiej, zauważalny jest wzrost emigracji zarobkowej do krajów Europy Zachodniej i Południowej. Kolejne istotne zagadnienie, na które chciałbym zwrócić uwagę, to podejmowanie przez młodych ludzi pracy za granicami naszego kraju. Aby dowiedzieć się, czy ankietowana młodzież ma sprecyzowane zdanie co do wyjazdu za granicę w celach zarobkowych, związanych z pracą zawodową, zadałem respondentom następujące pytanie: „Czy pragniesz podjąć pracę za granicami kraju?” Analizę tego

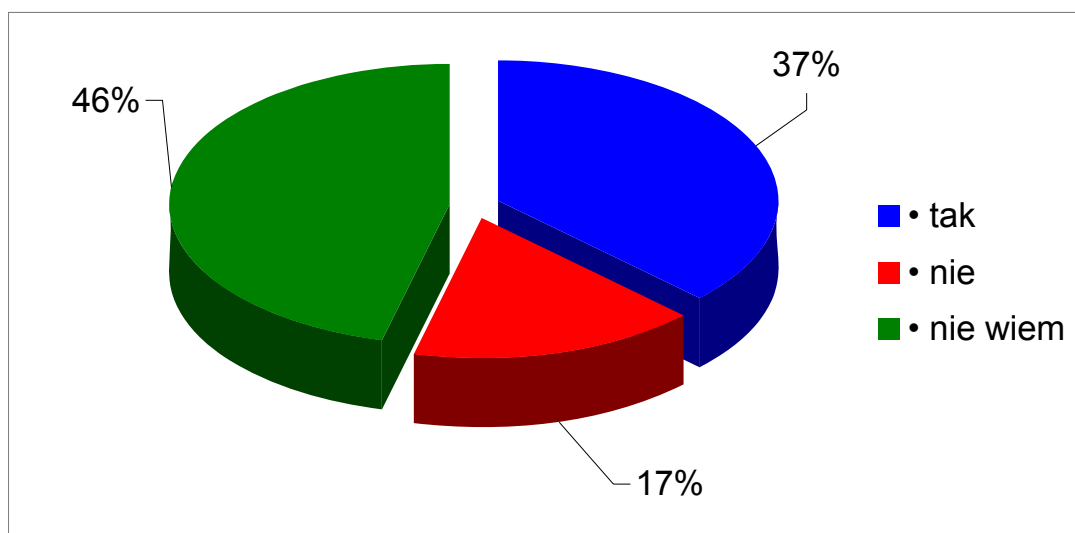
pytania przedstawia tabela nr 60 i zamieszczony pod nią wykres:

Tabela nr 62 – chęć podjęcia pracy za granicą

N=403

Czy pragniesz podjąć pracę za granicami kraju?	liczba	%
• tak	150	37,2
• nie	67	16,6
• nie wiem	186	46,2
Razem:	403	100,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Po analizie danych zamieszczonych w ww. tabeli i zamieszczonego pod nią wykresu należy sadzić, że uczniowie szkół ponadgimnazjalnych powiatu wodzisławskiego w 37% pragną wyjechać za granice w celu poszukiwania pracy, a 46% tych uczniów nie jest pewna swej decyzji co do wyjazdu. Tylko 17% uczniów jest zdecydowanych, że nie wyjedzie i podejmie pracę w kraju.

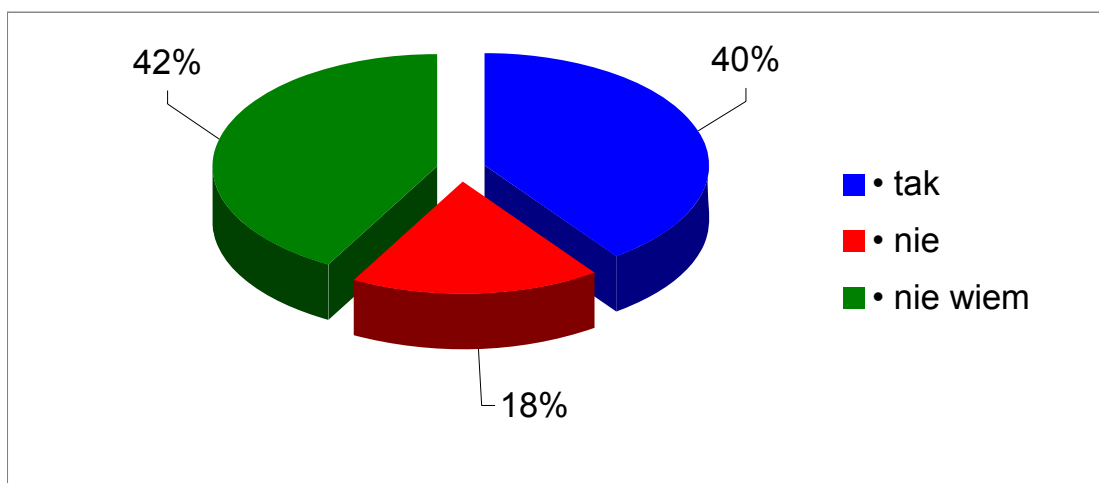
Tak wysokie wyniki dotyczące emigracji zarobkowej wpłynęły, moim zdaniem, na obniżenie wyników związanych z kontynuacją tradycji rodzinnych. Młodzi ludzie widzą dla siebie szansę na uzyskanie pracy, za którą uzyskają na pewno wyższe wynagrodzenie niż w Polsce.

Myślę, że ciekawe będzie poznanie, jak wygląda chęć podjęcia pracy za granicą wśród uczniów szkół zawodowych i średnich. Dane te zostały ujęte w tabelach nr 63 i 64 oraz zobrazowane w zmieszczonych pod nimi wykresach:

Tabela nr 63 - chęć podjęcia pracy za granicą (ZSZ-y) N=110

Czy pragniesz podjąć pracę za granicami kraju? (szkoły zawodowe)	liczba	%
• tak	44	40,0
• nie	20	18,2
• nie wiem	46	41,8
Razem:	110	100,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Jak widać, uczniowie szkół zawodowych w jeszcze większej ilości niż jak wynika z danych ogólnych pragną wyjechać do pracy za granicę - 40%, nieco więcej jest również uczniów deklarujących podjęcie pracy w kraju (o około 1,5%). Niższa jest natomiast liczba uczniów niezdecydowanych (o około 4%).

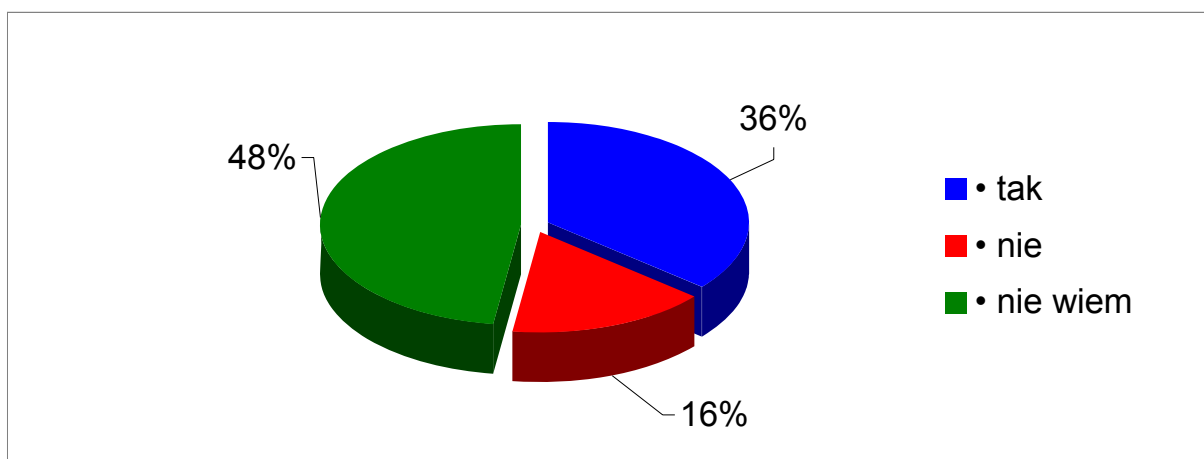
Czy uczniowie szkół średnich chcą wyjechać do pracy w równie wielkiej

liczbie? Na to pytanie uzyskamy odpowiedź, analizując poniższą tabelę i jej opracowanie graficzne:

Tabela nr 64 - chęć podjęcia pracy za granicą (szk. średnie) N=293

Czy pragniesz podjąć pracę za granicami kraju? (szkoły średnie)	liczba	%
• tak	106	36,2
• nie	47	16,0
• nie wiem	140	47,8
Razem:	293	100,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Z przedstawionych tabel i wykresów wynika, że uczniowie szkół zawodowych w 40% byliby zdecydowani wyjechać do pracy za granicę, taką samą decyzję podjęło 36% uczniów liceów i techników. Niezdecydowanych jest 42% uczniów zasadniczych szkół zawodowych, a 48% uczniów szkół średnich. Z pracy za granicą zrezygnowałoby 18% uczniów szkół zawodowych, podobną decyzję podjęłoby 16% uczniów szkół średnich.

Jak wynika z tych danych, uczniowie szkół zawodowych pragną w znacznej liczbie wyjechać do pracy za granicę i jest ich o 4% więcej niż uczniów szkół średnich. Duża jest również liczba uczniów niezdecydowanych. Należy mieć nadzieję, że uczniowie

ci pozostaną jednak w kraju i podejmą pracę w naszej ojczyźnie.

Jestem przekonany, że ciekawe będzie przeanalizowanie, co myślą o podjęciu pracy za granicami naszego kraju uczniowie o pochodzeniu społecznym inteligenckim, robotniczym, chłopskim i rzemieślniczym. Istnieje bowiem obawa, że uczniowie, którzy deklarują najwyższe aspiracje oświatowe i zawodowe (najprawdopodobniej z rodzin o pochodzeniu społecznym inteligenckim) również zamierzają wyjechać do pracy za granicę. Sądzę jednak, że uczniów tych będzie zdecydowanie mniej niż uczniów o pochodzeniu społecznym robotniczym, chłopskim czy rzemieślniczym.

Na początku przedstawię tabelę i wykres dotyczący uczniów o pochodzeniu społecznym inteligenckim:

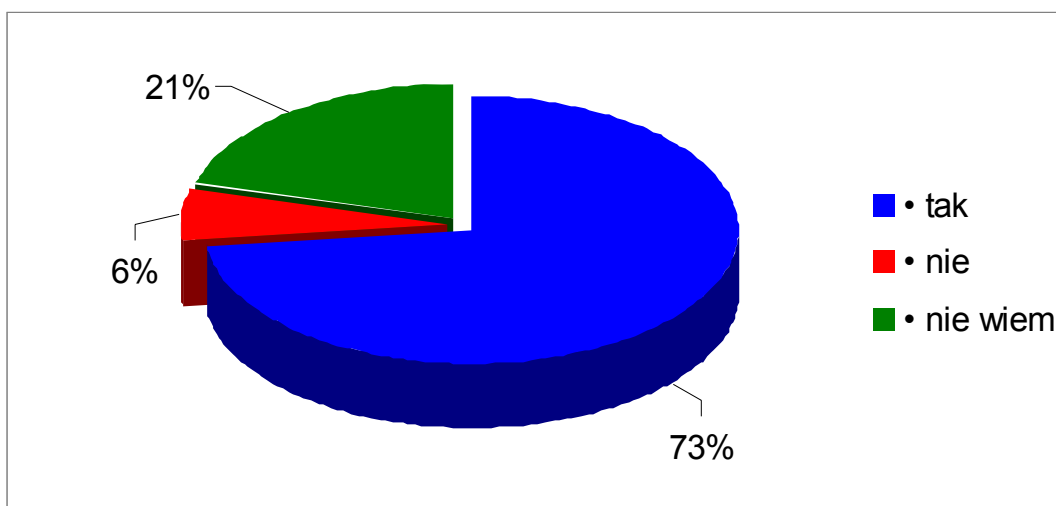
Tabela nr 65- chęć podjęcia pracy za granicą

(poch. społ. inteligenckie)

N=96

Czy pragniesz podjąć pracę za granicami kraju? (pochodzenie społ. inteligenckie)	liczba	%
• tak	70	72,9
• nie	6	6,3
• nie wiem	20	20,8
Razem:	96	100,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

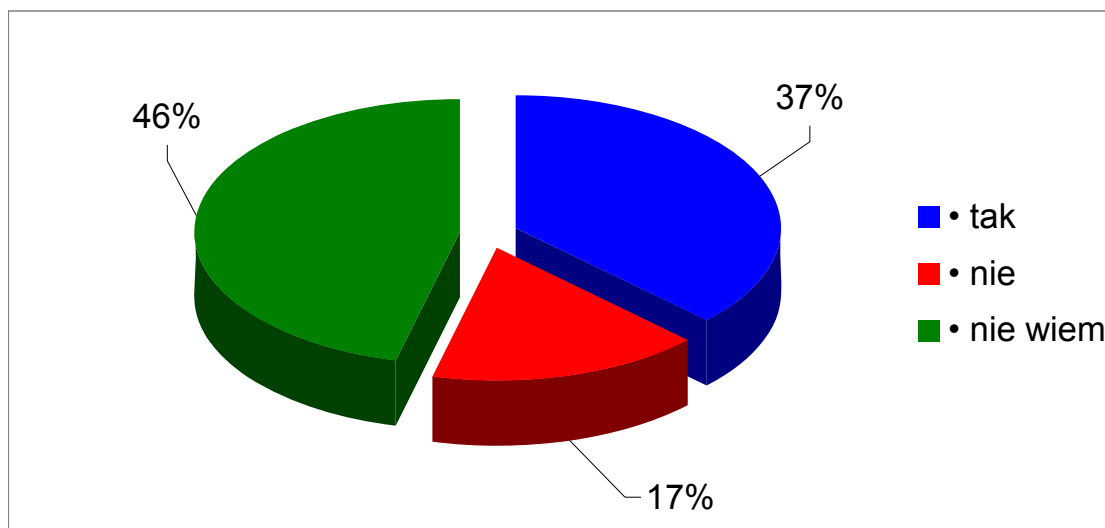

Niestety, moje oczekiwania nie uzyskały potwierdzenia w wynikach badań. Na podstawie danych zawartych w tabeli nr 63 i zobrazowanych w zamieszczonym pod nią wykresie mogę stwierdzić, że młodzi ludzie wywodzący się z rodzin o pochodzeniu społecznym inteligenckim zamierzają w 73% (70 osób) wyjechać do pracy za granicę, 6% uczniów pochodzących z tych rodzin jest zdania, że do pracy za granicę nie wyjedzie, a aż 21% nie potrafi podjąć decyzji i nie wie, co zrobi po zakończeniu edukacji. Należy sądzić, że będą to ludzie posiadający głównie wyższe i średnie wykształcenie, jest to więc bardzo negatywne, szczególnie jeżeli chodzi o rozwój naszej gospodarki, kultury, nauki, oświaty i innych ważnych dziedzin życia. Najbardziej wykształcona młodzież może wiadomości i umiejętności nabyte w trakcie studiów na renomowanych polskich uczelniach spożytkować dla dobra gospodarek krajów Europy Zachodniej czy Południowej.

Kolejne opracowanie ukaze nam jak wygląda chęć wyjazdu do pracy za granice wśród uczniów o pochodzeniu społecznym robotniczym.

Tabela nr 66- chęć podjęcia pracy za granicą*(poch. społ. robotnicze)**N=184*

Czy pragniesz podjąć pracę za granicami kraju? (pochodzenie społ. robotnicze)	liczba	%
• tak	33	17,9
• nie	24	13,0
• nie wiem	127	69,0
Razem:	184	100,0

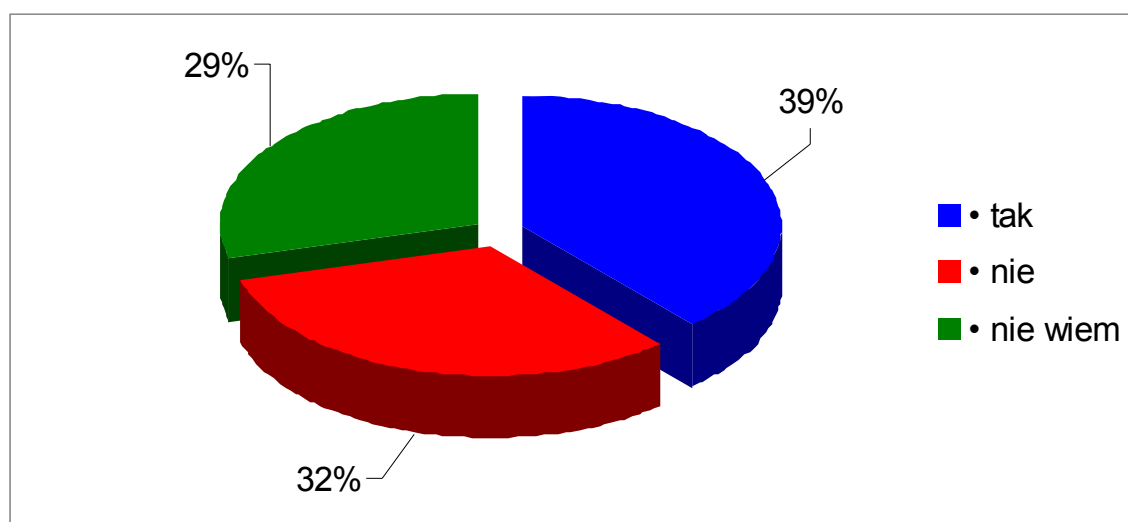
źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Wydawać by się mogło, że to właśnie uczniowie wywodzący się z rodzin o pochodzeniu społecznym robotniczym w największym procencie będą chcieli wyjechać do pracy za granicę. Z przeprowadzonych przeze mnie badań wynika, że uczniowie mający pochodzenie społeczne robotnicze tylko w 37% pragną podjąć pracę za granicami naszego kraju. Liczba ta jest zdecydowanie niższa od respondentów o pochodzeniu społecznym inteligenckim, jednak, według mnie, jest i tak o wiele za duża. Niezdecydowanych jest w tym przypadku aż 46% i mam nadzieję, że w większości podejmą oni jednak pracę w naszym kraju, podobnie jak 17% uczniów, którzy zadeklarowali, że nie wyjadą za granicę w celach zarobkowych.

Tabela nr 67- chęć podjęcia pracy za granicą*(poch. społ. chłopskie)*

N=62

Czy pragniesz podjąć pracę za granicami kraju? (pochodzenie społ. chłopskie)	liczba	%
• tak	24	38,7
• nie	20	32,3
• nie wiem	18	29,0
Razem:	62	100,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Uczniów pochodzenia chłopskiego, deklarujących chęć wyjazdu do pracy za granicę, jest 39% (o 2% więcej niż uczniów o pochodzeniu społecznym robotniczym). Niezdecydowanych jest w tym przypadku 29%, a uczniów, którzy nie zamierzają wyjechać z kraju, jest 32% - podobnie jak uczniów o pochodzeniu społecznym robotniczym.

Czy podobne będą wyniki badań dotyczących uczniów o pochodzeniu społecznym rzemieślniczym? Wydaje się, że w tym przypadku, gdy kontynuacja rodzinnych tradycji powinna być kultywowana, procent uczniów chcących wyjechać

do pracy za granicę powinien być najniższy. Poniższe dane ukażą nam, jak to się ma w przypadku uczniów szkół ponadgimnazjalnych powiatu wodzisławskiego:

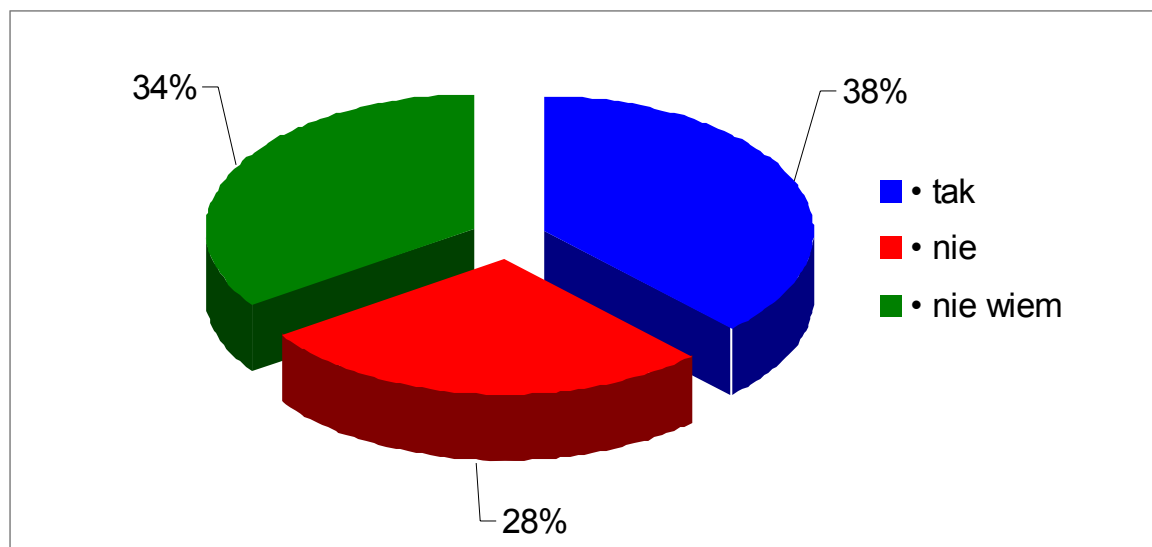
Tabela nr 68- chęć podjęcia pracy za granicą

(poch. społ. rzemieślnicze)

N=61

Czy pragniesz podjąć pracę za granicami kraju? (pochodzenie społ. rzemieślnicze)	liczba	%
• tak	23	37,7
• nie	17	27,9
• nie wiem	21	34,4
Razem:	61	100,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Niestety, i tym razem moje przypuszczenia się nie potwierdziły. Procent uczniów pochodzenia społecznego rzemieślniczego deklarujący chęć wyjazdu do pracy za granicę jest bardzo zbliżony do procentu uczniów o pochodzeniu społecznym robotniczym i chłopskim.

Na koniec tematyki związanej z wyjazdem za granicę w celu uzyskania zatrudnienia, pokusiłem się o analizę dotyczącą wyjazdu za granicę uczniów z tzw. podwójnym obywatelstwem. Wśród 403 respondentów jest ich aż 95 – 23,6%. Wszyscy mają pochodzenie niemieckie.

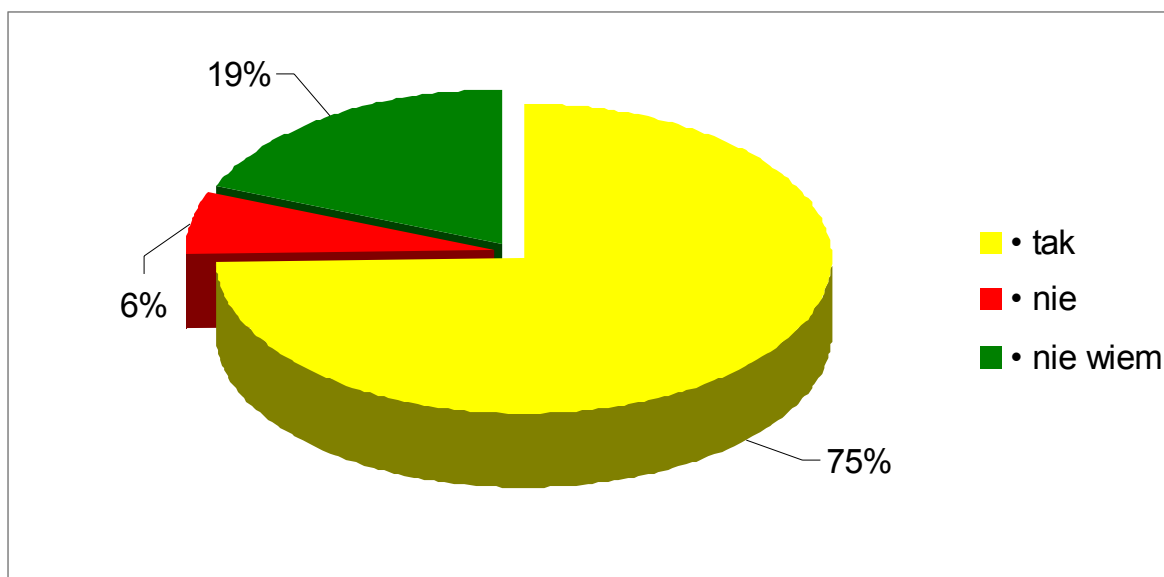
Tabela nr 69- chęć podjęcia pracy za granicą

(podwójne obywatelstwo – niemieckie)

N=95

Czy pragniesz podjąć pracę za granicami kraju? (uczniowie z tzw. podwójnym obywatelstwem)	liczba	%
• tak	71	74,7
• nie	6	6,3
• nie wiem	18	18,9
Razem:	95	100,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Spośród 95 uczniów o niemieckim pochodzeniu społecznym aż 71 pragnie wyjechać do pracy za granicę, tylko 6 nie zamierza wyjeżdżać do pracy na Zachód, a 18 uczniów nie jest zdecydowanych, czy wyjedzie.

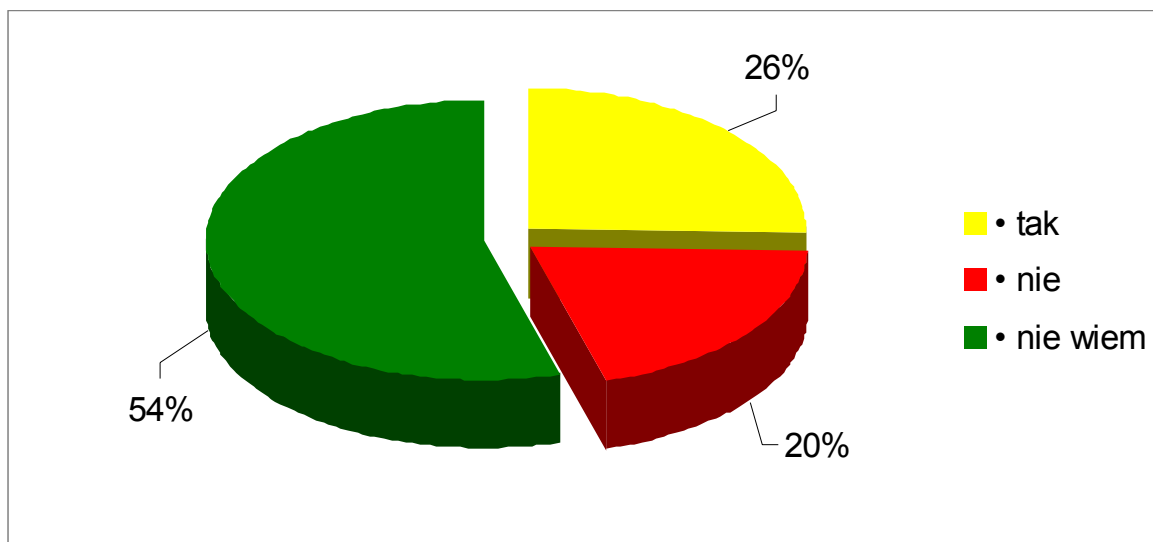
Teraz, dla odmiany, przedstawię wyniki ankiety na ww. pytanie w odniesieniu do uczniów nieposiadających tzw. podwójnego obywatelstwa:

Tabela nr 70- chęć podjęcia pracy za granicą
(bez podwójnego obywatelstwa)

N=308

Czy pragniesz podjąć pracę za granicami kraju? (uczniowie bez tzw. podwójnego obywatelstwa)	liczba	%
• tak	79	25,6
• nie	61	19,8
• nie wiem	168	54,5
Razem:	308	100,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Dokonując analizy porównawczej, należy stwierdzić, że spośród 150 uczniów deklarujących chęć wyjazdu do pracy za granicę, jest 71 (47,3%) o pochodzeniu niemieckim oraz 79 uczniów (52,7%) niemających obcego pochodzenia. W tym kontekście dane te wyglądają nieco inaczej – bardziej pozytywnie. Biorąc

jednak pod uwagę (spośród wszystkich ankietowanych) liczbę uczniów niezdecydowanych (4,5% - pochodzenie niemieckie i 41,9% - bez pochodzenia), to niepewność związana z wyjazdem dużej liczby młodych ludzi do pracy do krajów Unii Europejskiej jest cały czas obecna. Tylko niewielu uczniów spośród wszystkich respondentów deklaruje jednoznacznie, że nie wyjedzie do pracy za granicę (1,5% - pochodzenie niemieckie i 15,1% - bez pochodzenia).

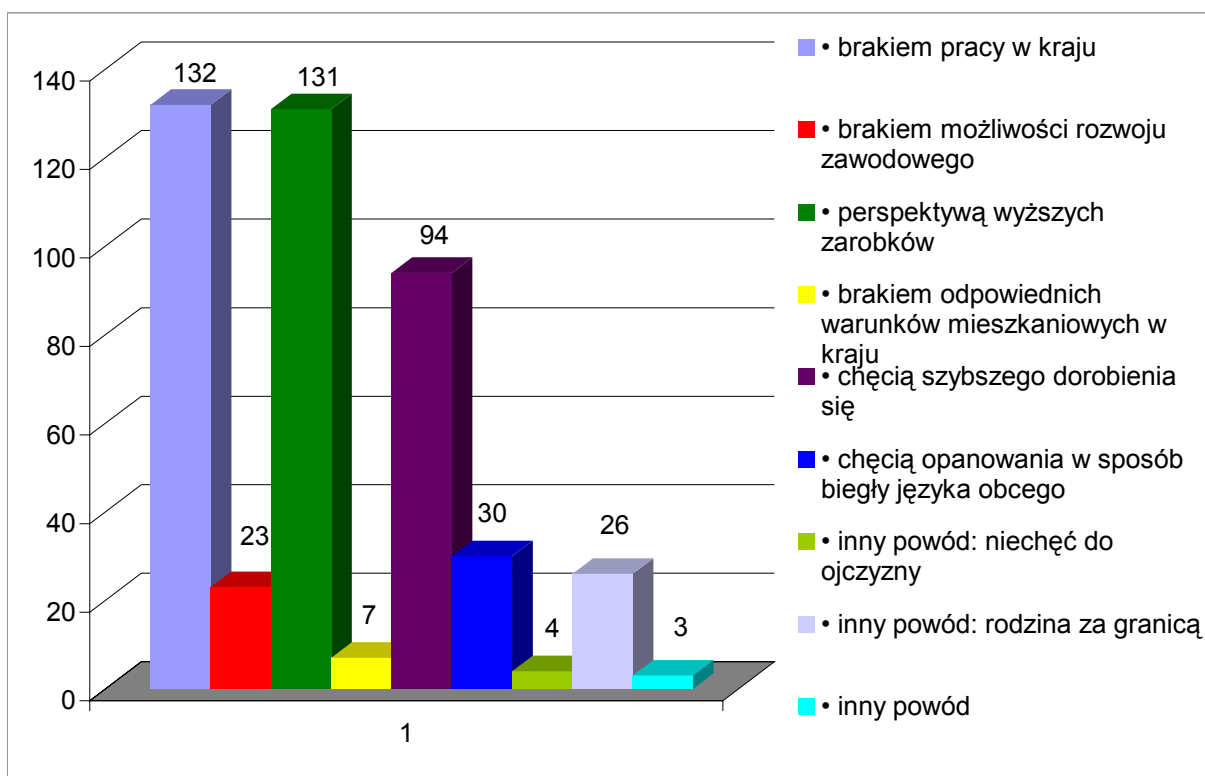
Widząc tak wysokie wyniki dotyczące chęci wyjazdu do pracy za granicę, nasuwa się kolejne pytanie: dlaczego młodzi ludzie chcą wyjeżdżać? W tym celu zadałem respondentom następujące pytanie: „Czym się kierujesz, podejmując decyzję o pracy za granicą kraju?” W tym przypadku respondenci mieli zakreślić po trzy najważniejsze, ich zdaniem, powody, które skłaniają ich do podjęcia owej decyzji. Wyniki badań zobrazuję w wykresie słupkowym, w ujęciu liczbowym.

Tabela nr 71 – powody dotyczące decyzji o pracy za granicą

N=150

Czym się kierujesz podejmując decyzję o pracy za granicą kraju?	liczba	%
• brakiem pracy w kraju	132	88,0
• brakiem możliwości rozwoju zawodowego	23	15,3
• perspektywą wyższych zarobków	131	87,3
• brakiem odpowiednich warunków mieszkaniowych w kraju	7	4,7
• chęcią szybszego dorobienia się	94	62,7
• chęcią opanowania w sposób biegły języka obcego	30	20,0
• inny powód: niechęć do ojczyzny	4	2,7
• inny powód: rodzina za granicą	26	17,3
• inny powód	3	2,0
Razem:	450 (3x150)	300,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

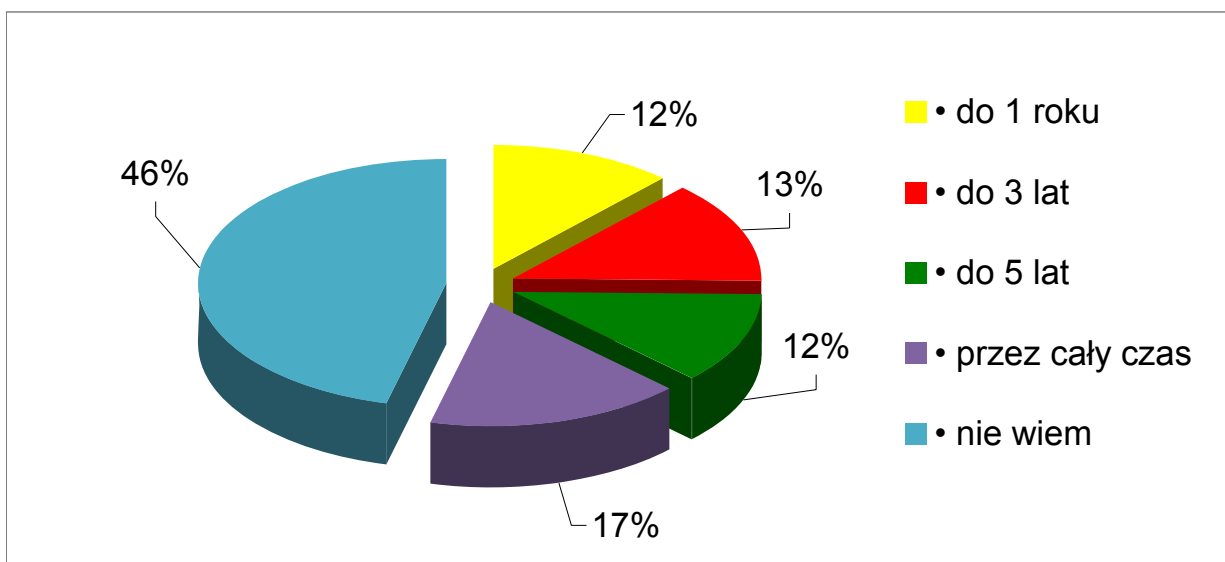

Myślę, że na zakończenie rozważań dotyczących wyjazdu młodych ludzi do pracy za granicą bardzo ciekawe jest poznanie, jak długo pragną tam pozostać. Zdaję sobie sprawę, że decyzje te mogą ulec pewnym zmianom, jednak mówiąc o aspiracjach, musimy liczyć się z ich ewaluacją.

Z wcześniejszych analiz pytań zawartych w ankiecie wiemy, że za granicę do pracy pragnie wyjechać 150 respondentów (37,2%). To właśnie do tej grupy młodych ludzi skierowałem kolejne pytanie: „Jak długo pragniesz pracować za granicami kraju?” Poniższe opracowanie (tabela i wykres) pozwoli nam uzyskać na nie odpowiedź:

Tabela nr 72 – okres pracy za granicą*N=150*

Jak długo pragniesz pracować za granicami kraju?	liczba	%
• do 1 roku	18	12,0
• do 3 lat	20	13,3
• do 5 lat	18	12,0
• przez cały czas	25	16,7
• nie wiem	69	46,0
Razem:	150	100,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Jak widać z zamieszczonej powyżej tabeli i wykresu, najwięcej uczniów nie jest pewnych, jak długo pozostanie za granicami naszego kraju – 46%. Aż 16,7% uczniów jest zdania, że nie wróci już do Polski. Będą to najprawdopodobniej uczniowie mający rodziny za granicami. Przez okres do jednego roku za granicą pragnie pracować 12% uczniów, do trzech lat -13,3%, a do pięciu również 12%.

Z analizy tego pytania jasno widać, że w większości uczniowie szkół ponadgimnazjalnych nie zamierzają na stałe zamieszkać i pracować za granicami. Czas zatrudnienia w innych krajach traktują jako okres przejściowy, pozwalający na zarobienie większej kwoty pieniędzy i umożliwiający rozpoczęcie własnej działalności

w kraju. (informacje pozyskane z wywiadów z uczniami i wychowawcami).

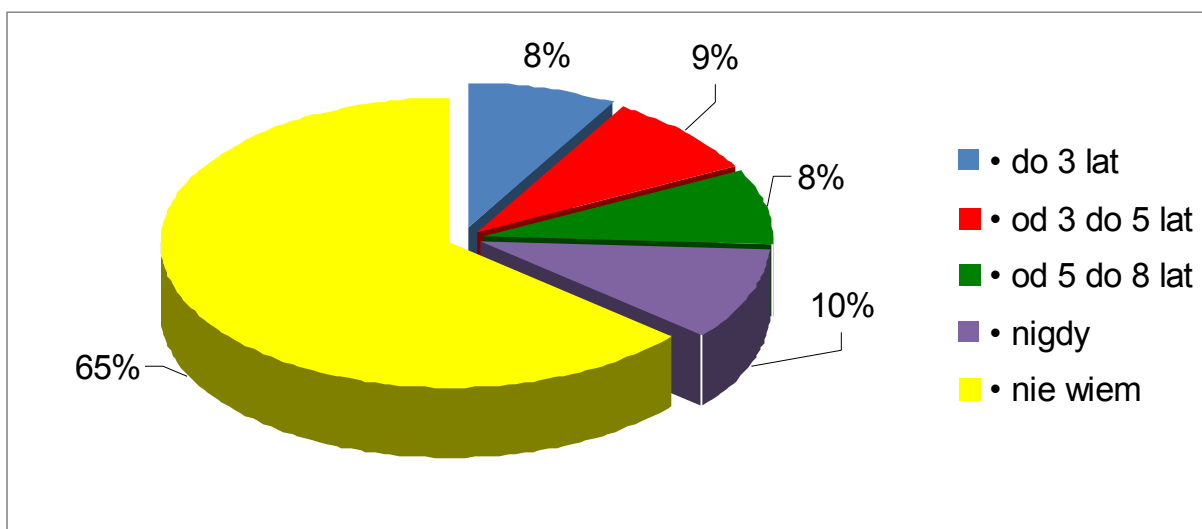
Kolejne zagadnienie dotyczące aspiracji zawodowych związane jest z czasem oczekiwania na spełnienie określonych aspiracji dotyczących interesującej, wymarzonej pracy zawodowej. Aby dowiedzieć się, jaki długi czas oczekiwania na ową pracę wyobrażają sobie uczniowie ankietowanych szkół ponadgimnazjalnych, zadałem im następujące pytanie: „Czy i kiedy uda Ci się uzyskać interesującą pracę?” Respondenci mieli do wyboru pięć możliwości: „do 3 lat”, „od 3 do 5 lat”, „od 5 do 8 lat”, „nigdy” i „nie wiem”.

Oto jak przedstawia się analiza tego zagadnienia (tabela nr 73 i wykres):

Tabela nr 73 - kiedy uda ci się uzyskać: interesującą pracę N=403

Czy i kiedy uda ci się uzyskać interesującą pracę?	liczba	%
• do 3 lat	34	8,4
• od 3 do 5 lat	36	8,9
• od 5 do 8 lat	34	8,4
• nigdy	41	10,2
• nie wiem	258	64,0
Razem:	403	100,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Uczniów potrafiących w miarę precyzyjnie określić, kiedy podejmą pracę w wymarzonym zawodzie, było tylko około 26%, pesymistycznie myślących o swoim przyszłym zatrudnieniu było ponad 10% respondentów (na zadane powyżej pytanie odpowiedzieli „nigdy”). Prawie 65 % uczniów szkół ponadgimnazjalnych różnego typu nie wie, kiedy uda im się uzyskać interesującą pracę.

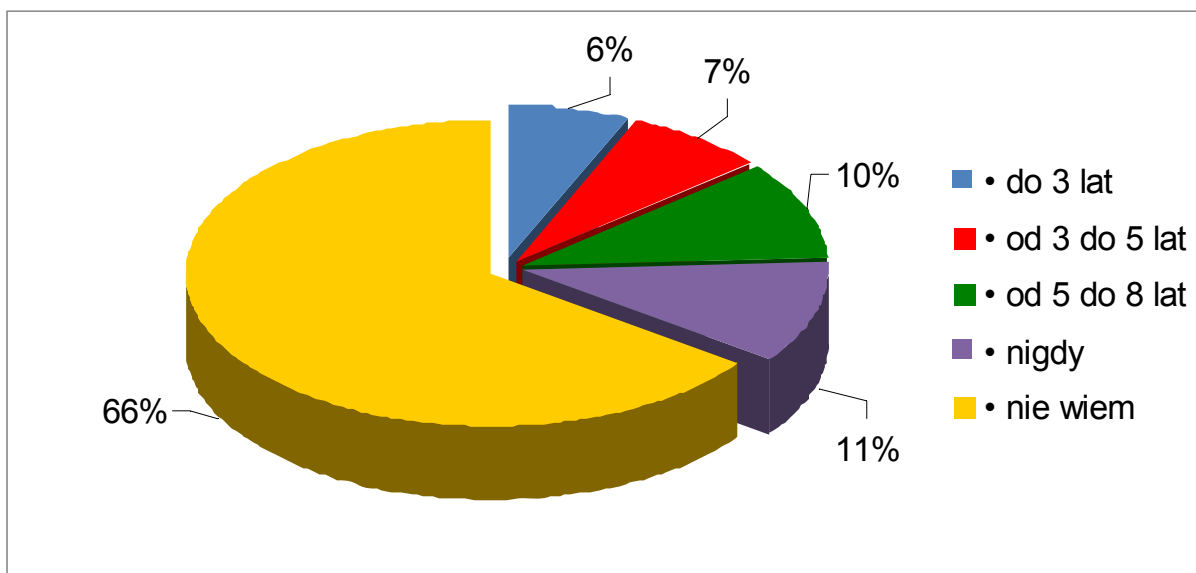
Po przeanalizowaniu tego zagadnienia należy stwierdzić, że uczniowie szkół ponadgimnazjalnych w większości nie potrafią zdecydowanie określić swojej przyszłości zawodowej, a aż 10% z nich jest zdania, że nigdy nie ziszczą się ich plany dotyczące interesującej pracy. Moim zdaniem wciąż niepewna sytuacja polskiej gospodarki, ciągle zmiany w przepisach np. podatkowych, związanych z działalnością gospodarczą itp. nie pozwalają na snucie dalekosiężnych planów.

Kolejne zagadnienie związane z pracą zawodową dotyczy określenia czasokresu, kiedy młodzi ludzie zaczną uzyskiwać satysfakcjonujące ich zarobki i czy w ogóle tak się stanie. Pytanie, które skierowałem do respondentów brzmiało: „Czy i kiedy uda Ci się uzyskać wysokie zarobki?”. Tabela nr 74 i zamieszczony pod nią wykres pozwolą na dokonanie analizy tego zagadnienia:

Tabela nr 74 - kiedy uda ci się uzyskać: wysokie zarobki $N=403$

Czy i kiedy uda Ci się uzyskać wysokie zarobki?	liczba	%
• do 3 lat	26	6,5
• od 3 do 5 lat	30	7,4
• od 5 do 8 lat	41	10,2
• nigdy	44	10,9
• nie wiem	262	65,0
Razem:	403	100,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Z zamieszczonego powyżej opracowania wynika, że uczniowie ostatnich klas szkół ponadgimnazjalnych również i tu, w zdecydowanej większości nie wiedzą, kiedy i czy w ogóle uda im się osiągnąć wysokie, satysfakcjonujące ich zarobki (65%). Prawie 11% uważa, że nie nastąpi to nigdy, 10,2% jest zdania, że osiągną to dopiero za 5- 8 lat, 7,4% - 3-5 lat, a 6,5% że osiągną to już w okresie najbliższych trzech lat.

Analiza tego pytania utrzymała mnie w przeświadczeniu, że uczniowie ponadgimnazjalnych szkół średnich i zasadniczych szkół zawodowych w większości

mają niesprecyzowane aspiracje zawodowe, związane zarówno z kierunkami kształcenia, zawodami, w których najprawdopodobniej będą pracować, możliwościami podjęcia pracy za granicami kraju, czasookresem uzyskania ciekawej pracy i wysokich, satysfakcjonujących zarobków.

3. Aspiracje życiowe

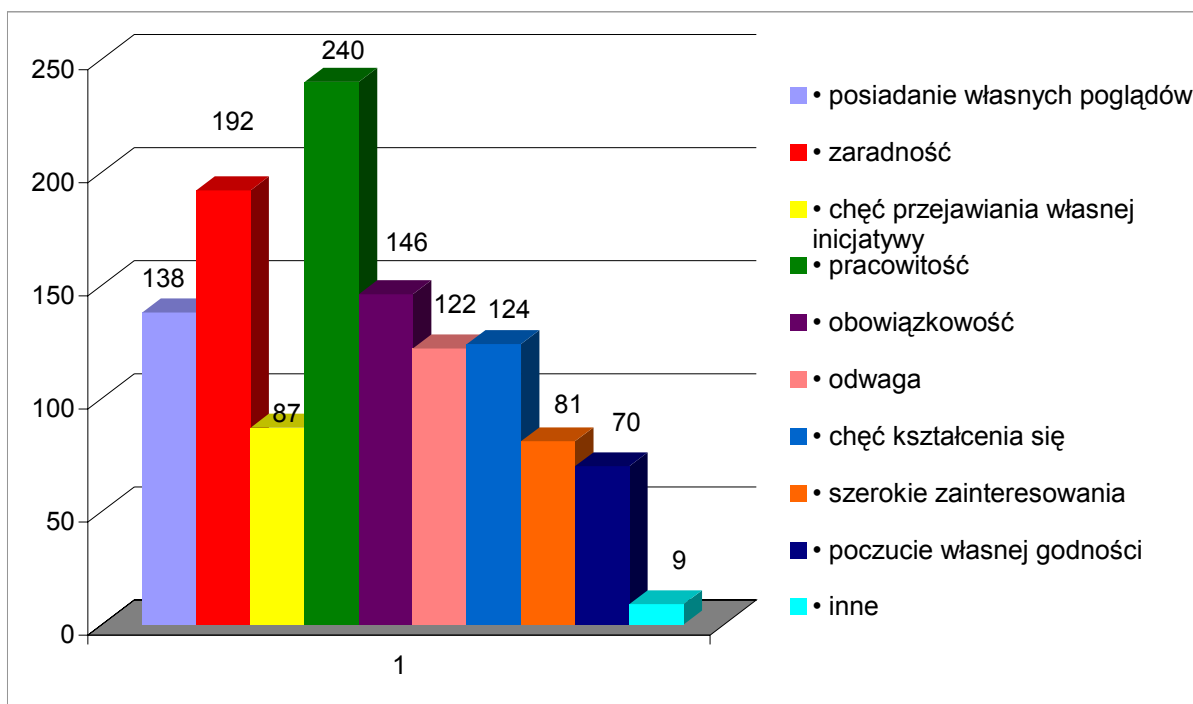
Przez aspiracje życiowe rozumiem, jak młodzież ucząca się w szkołach ponadgimnazjalnych wyobraża sobie swoje życie osobiste, rodzinne, jakimi wartościami kieruje się w życiu, jaki preferuje model rodziny, czy korzysta z dóbr kultury oraz jakie poglądy są dla niej najważniejsze. To właśnie od tego ostatniego pytania zacznę omawianie tematyki związanej z aspiracjami życiowymi. W tym celu zadałem respondentom następujące pytanie: „Jakiego rodzaju cechy powinna posiadać dzisiejsza młodzież pracująca?” Podobnie jak w poprzednich pytaniach najpierw wyniki badań ujmę w tabeli, a później zobrazuję wykresem.

Każdy z respondentów miał wybrać trzy najważniejsze cechy, które, jego zdaniem, posiada dzisiejsza młodzież pracująca. W związku z tym wykres przedstawiony jest liczbowo, w tabelce suma ankietowanych jest trzykrotnie wyższa, a liczba procentowa w rubryce „razem” wynosi zawsze 300%:

Tabela nr 75 - cechy młodzieży pracującej*N=403*

Jakiego rodzaju cechy powinna posiadać dzisiejsza młodzież pracująca?	liczba	%
• posiadanie własnych poglądów	138	34,2
• zaradność	192	47,6
• chęć przejawiania własnej inicjatywy	87	21,6
• pracowitość	240	59,5
• obowiązkowość	146	36,2
• odwaga	122	30,3
• chęć kształcenia się	124	30,8
• szerokie zainteresowania	81	20,1
• poczucie własnej godności	70	17,4
• inne	9	2,2
Razem:	1209 (3x403)	300,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

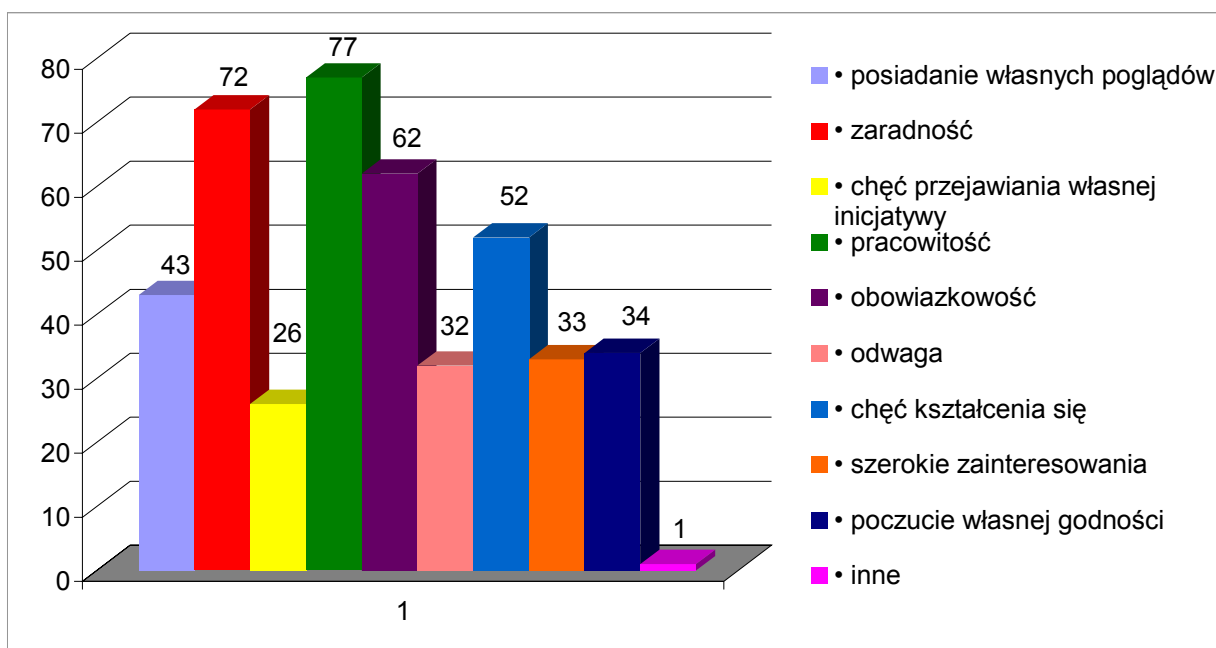
Jak wynika z analizy ww. pytania, młodzież szkół ponadgimnazjalnych powiatu wodzisławskiego uważa, iż powinna się przede wszystkim cechować pracowitością (59,5%), zaradnością (47,6%) i obowiązkowością (36,2 %). Na uwagę zasługują jeszcze takie cechy jak: posiadanie własnych poglądów (34,2%), chęć kształcenia się (30,8%) i odwaga (30,3%). Pozostałe cechy, które wskazali młodzi ludzie, to chęć przejawiania własnej inicjatywy (21,6%), szerokie zainteresowania (20,1%) i poczucie własnej godności (17,4%).

Wiemy doskonale, że inne cechy preferują dziewczęta, a inne chłopcy. Teraz chciałbym porównać, jakie cechy są najważniejsze dla młodych ludzi obojga płci, omawiając (tabela i wykres) każdą z nich osobno.

Tabela nr 76- cechy młodzieży pracującej (kobiety) $N=144$

Jakiego rodzaju cechy powinna posiadać dzisiejsza młodzież pracująca? (kobiety)	liczba	%
• posiadanie własnych poglądów	43	29,9
• zaradność	72	50,0
• chęć przejawiania własnej inicjatywy	26	18,1
• pracowitość	77	53,5
• obowiązkowość	62	43,1
• odwaga	32	22,2
• chęć kształcenia się	52	36,1
• szerokie zainteresowania	33	22,9
• poczucie własnej godności	34	23,6
• inne	1	0,7
Razem:	432 (3x144)	300,0 (3x100)

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

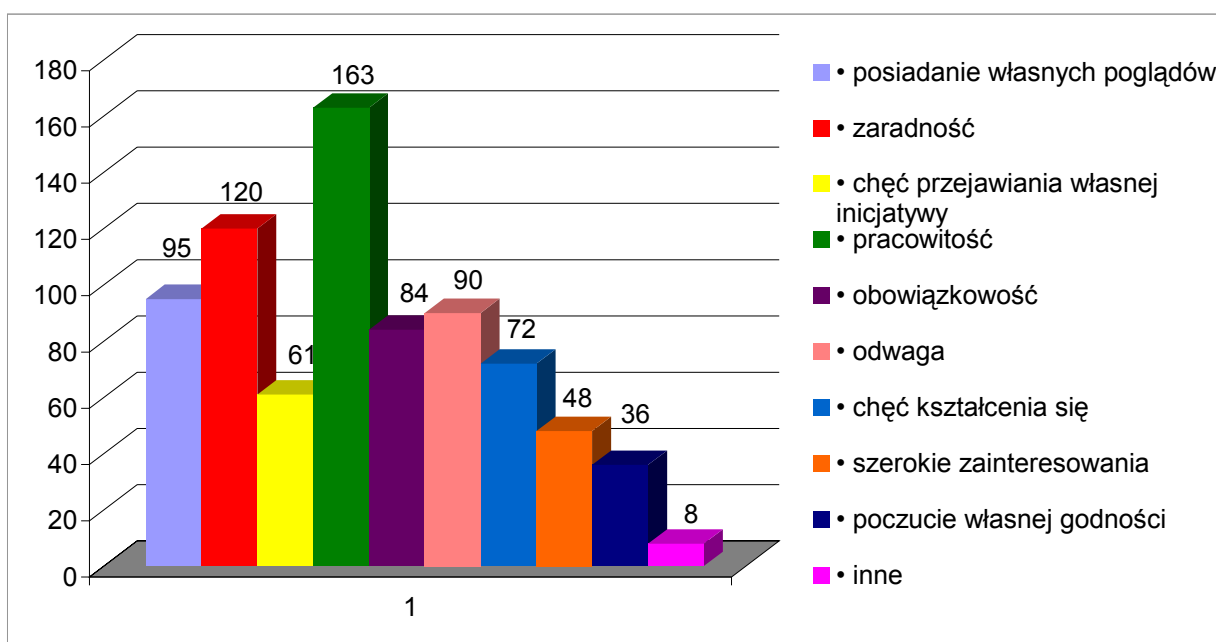
Analizując zamieszczone powyżej opracowanie dotyczące dziewcząt, należy stwierdzić, że dla nich najważniejsze cechy to: pracowitość (53,5%), zaradność (50%) i obowiązkowość (43,1%). Są to cechy, które odpowiadają cechom preferowanym przez ogół ankietowanych uczniów. Do pozostałych cech należy zaliczyć: chęć kształcenia się (36,1%), posiadanie własnych poglądów (39,9%), poczucie własnej godności, szerokie zainteresowania i odwaga (wszystkie po około 22%). Cechą, która znalazła się na ostatnim miejscu, jest chęć przejawiania własnej inicjatywy (18,1%). Myślę, że budujące jest, iż młode kobiety uznają cechy takie jak: pracowitość, zaradność i obowiązkowość, jako najważniejsze, jednak liczba - tylko około 50%, wydaje mi się nieco za niska.

Zobaczmy teraz, jak na to zagadnienie patrzą uczniowie szkół ponadgimnazjalnych płci męskiej:

Tabela nr 77- cechy młodzieży pracującej (mężczyźni) N=259

Jakiego rodzaju cechy powinna posiadać dzisiejsza młodzież pracująca? (mężczyźni)	liczba	%
• posiadanie własnych poglądów	95	36,7
• zaradność	120	46,3
• chęć przejawiania własnej inicjatywy	61	23,6
• pracowitość	163	62,9
• obowiązkowość	84	32,4
• odwaga	90	34,7
• chęć kształcenia się	72	27,8
• szerokie zainteresowania	48	18,5
• poczucie własnej godności	36	13,9
• inne	8	3,1
Razem:	777 (3x259)	300,0 (3x100)

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Dokonując analizy porównawczej dotyczącej cech preferowanych przez dzisiejszą młodzież pracującą, mogę stwierdzić, że zarówno kobiety, jak i mężczyźni za najważniejsze cechy uznali: pracowitość (u mężczyzn zdecydowanie najważniejsza cecha (62,9%) i zaradność (46,3%). Jako trzecią najważniejszą cechę dzisiejszej młodzieży pracującej mężczyźni uznali posiadanie własnych poglądów, kolejne to: odwaga (34,7%), obowiązkowość (32,4% - trzecia najważniejsza cecha u kobiet – 43,1%), chęć kształcenia się (27,8%), chęć przejawiania własnej inicjatywy (23,6%), szerokie zainteresowania (18,5%) oraz poczucie własnej godności (13,9%)

Podsumowując odpowiedzi na pytanie: „Jakiego rodzaju cechy powinna posiadać dzisiejsza młodzież pracująca?”, należy stwierdzić, że obraz pracującego młodzieńca płci męskiej rysuje się następująco: bardzo pracowity, zaradny, w mniejszym stopniu odważny i obowiązkowy, przejawiający pewną chęć kształcenia się i wykazywania własnej inicjatywy. Obraz pracującej młodej dziewczyny będzie bardzo zbliżony do zamieszczonego powyżej, z małymi tylko korektami. Przede wszystkim młoda kobieta pracująca, w oczach uczniów szkół ponadgimnazjalnych powinna być pracowita i zaradna, obowiązkowa i posiadająca własne poglądy. Dodatkowo przejawia nieco większą chęć dalszego kształcenia się niż mężczyźni oraz odważna, mająca poczucie własnej godności i szerokie zainteresowania.

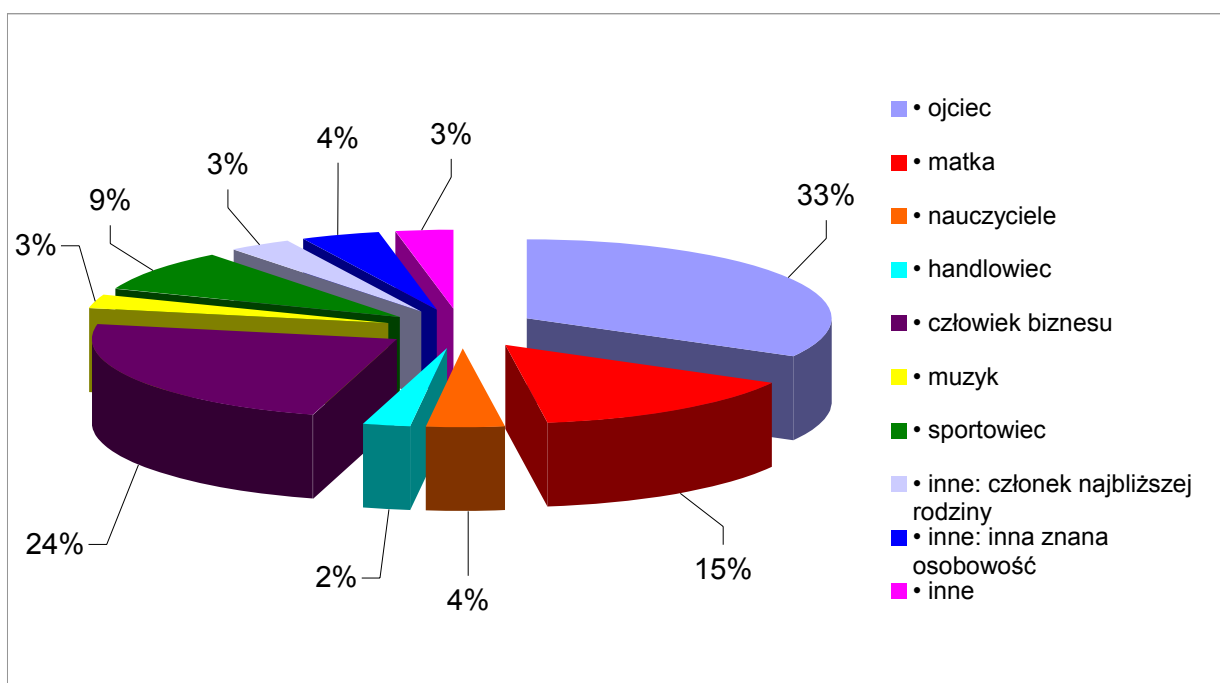
Wiemy już, jakie cechy, według uczniów szkół ponadgimnazjalnych, powinna posiadać dzisiejsza młodzież pracująca. Kolejne zagadnienie w mojej pracy związane będzie z postępowaniem określonej grupy osób, które młodzi ludzie, uczniowie szkół ponadgimnazjalnych, chcieliby naśladować. W tym celu zadałem im następujące pytanie: „Czyje postępowanie chcesz lub chciałbyś naśladować?” Ciekawi mnie, kto jest największym autorytetem dzisiejszej młodzieży, z kim utożsamiają się młodzi ludzie uczący się w szkołach średnich i zasadniczych szkołach zawodowych. Poniższe opracowanie pozwoli mi na uzyskanie odpowiedzi na to pytanie:

Tabela nr 78 - naśladowanie postępowania

N=403

Czyje postępowanie chcesz lub chciałbyś naśladować?	liczba	%
• ojciec	133	33,0
• matka	59	14,6
• nauczyciele	17	4,2
• handlowiec	10	2,5
• człowiek biznesu	96	23,8
• muzyk	11	2,7
• sportowiec	35	8,7
• inne: członek najbliższej rodziny	13	3,2
• inne: inna znana osobowość	17	4,2
• inne	12	3,0
Razem:	403	100,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Jak widać z zamieszczonej powyżej ankiety dla większości uczniów największym autorytetem mimo wszystko (rzekomy kryzys rodziny) są rodzice.

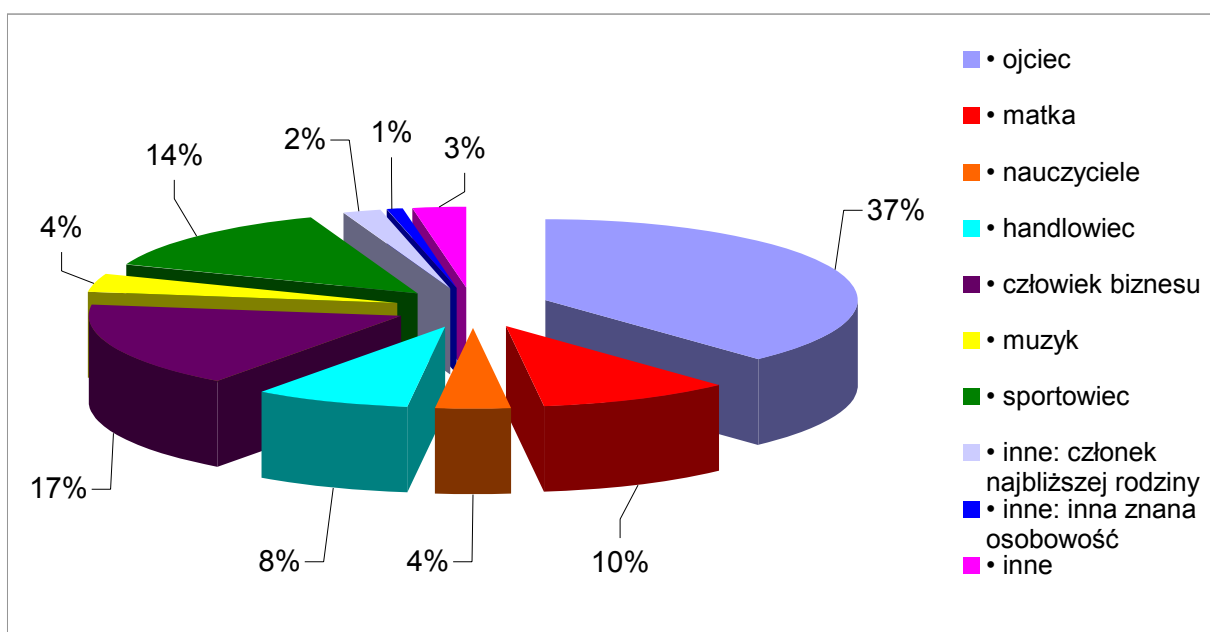
W sumie 47,6% chce ich naśladować w swoim postępowaniu (33% - ojciec i 14,6% - matka). Duża liczba respondentów wskazała, że chciałaby naśladować postępowanie człowieka biznesu (23,8%). Kolejne pozycje zajmują: sportowiec (8,7%), nauczyciele oraz inna znana osobowość - konkretne nazwiska polityków, aktorów (4,2%) oraz inny członek najbliższej rodziny – dziadkowie, wujostwo itp. Czy rzeczywiście owe prawie 50% uczniów mających za wzór do naśladowania rodziców to dużo czy też może mają rację ci, którzy mówią o kryzysie rodziny i zanikaniu autorytetów rodziców? Trudno określić, jak wyglądały te wyniki w badaniach sprzed kilku, kilkunastu czy kilkudziesięciu lat. Moim zdaniem, liczba ta jest odzwierciedleniem aktualnych czasów i jest mimo wszystko wysoka.

Myślę, że inne będą autorytety – wzory do naśladowania wśród uczniów szkół zawodowych, a inne wśród uczniów szkół średnich. Poniższe opracowanie pozwoli nam na określenie, czyje postępowanie chcieliby naśladować uczniowie zasadniczych szkół zawodowych:

Tabela nr 79- naśladowanie postępowania (ZSZ-y) *N=110*

Czyje postępowanie chcesz lub chciałbyś naśladować? (Szkoly zawodowe)	liczba	%
• ojciec	42	38,2
• matka	11	10,0
• nauczyciele	4	3,6
• handlowiec	9	8,2
• człowiek biznesu	19	17,3
• muzyk	4	3,6
• sportowiec	15	13,6
• inne: członek najbliższej rodziny	2	1,8
• inne: inna znana osobowość	1	0,9
• inne	3	2,7
Razem:	110	100,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

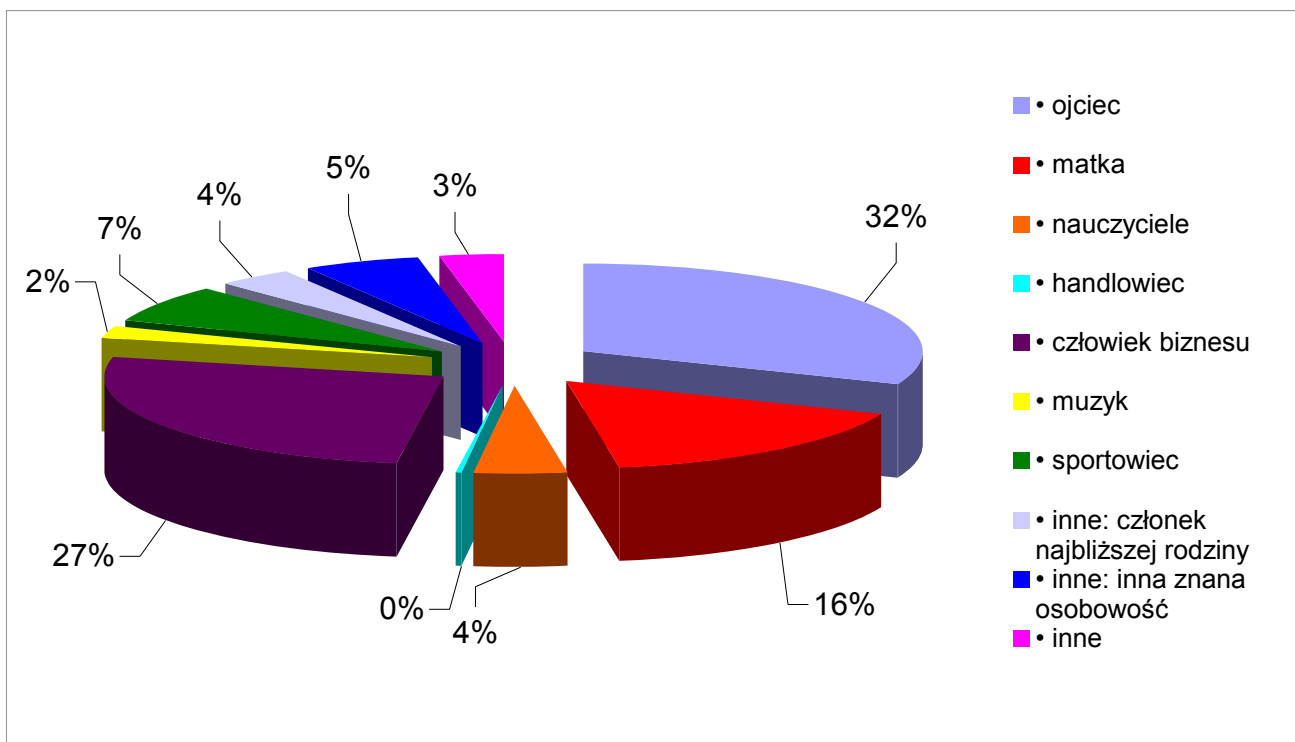
Na podstawie tabeli nr 76 i zamieszczonego pod nią wykresu mogę stwierdzić, że wyniki analizy powyższego pytania przeprowadzone wśród uczniów zasadniczych szkół zawodowych są zbliżone do ogólnych wyników dotyczących tego zagadnienia. Oznacza to, że dla uczniów ZSZ-ów największym autorytetem są rodzice 48,2% (ojcowie – 38,2%, matki – 10%). W dalszej kolejności chcieliby naśladować postępowanie ludzi biznesu (17,3%) i sportowców (13,6%). Na uwagę zasługują ludzie trudniący się handlem (8,2%) oraz nauczyciele i muzycy (po 3,6%).

Czy autorytety uczniów szkół średnich są podobne jak uczniów szkół zawodowych? Na to pytanie powinna dać nam odpowiedź analiza omawianego pytania dotycząca uczniów liceów i techników (tabela nr 80 i wykres) :

Tabela nr 80- naśladowanie postępowania (szk. średnie) N=293

Czyje postępowanie chcesz lub chciałbyś naśladować? (Szkoly średnie)	liczba	%
• ojciec	91	31,1
• matka	48	16,4
• nauczyciele	13	4,4
• handlowiec	1	0,3
• człowiek biznesu	77	26,3
• muzyk	7	2,4
• sportowiec	20	6,8
• inne: członek najbliższej rodziny	11	3,8
• inne: inna znana osobowość	16	5,5
• inne	9	3,1
Razem:	293	100,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Również i tutaj najważniejsi w naśladowaniu postępowania są rodzice – 47,5% (31,1% - ojcowie, 16,4% - matki). Jak widać, zarówno wśród uczniów szkół średnich, jak i zasadniczy szkół zawodowych najwięcej uczniów chce naśladować postępowanie ojców. Nie jest to jednak wynik zbyt miarodajny, gdyż wśród ankietowanych uczniów jest tylko 35,7% kobiet (dziewcząt) oraz aż 64,3% mężczyzn (chłopców). Z badań psychologicznych i socjologicznych wiadomo, że dziewczęta wolą naśladować postępowanie matek, a chłopcy ojców, dlatego dokonanie podziału na ojców i matki nie jest tak istotne. Należy potraktować to ogólnie, a wyniki badań w tym punkcie odnieść do wszystkich rodziców (ojców i matek razem). Kolejne miejsce zajęli tutaj, podobnie jak wśród uczniów szkół zawodowych, ludzie biznesu (26,3%) – o prawie 10% więcej niż u uczniów szkół zawodowych, co świadczy o nieco wyższych aspiracjach życiowych i zawodowych. Na uwagę zasługują jeszcze takie postacie jak: sportowiec (6,8%), nauczyciel (4,4%) oraz inna znana osobowość (muzycy, aktorzy, politycy -5,5 %)

Z moich obserwacji i wywiadów przeprowadzanych z uczniami szkół ponadgimnazjalnych wynika, że młodzi ludzie za najważniejsze i za najcenniejsze, jeżeli chodzi o aspiracje życiowe, cenią sobie najbardziej życie rodzinne. Czy rzeczywiście tak jest, czy przeprowadzone badanie ankietowe na ten temat potwierdzi uzyskane przeze mnie informacje z wywiadów i obserwacji? Aby uzyskać potwierdzenie owych informacji i dowiedzieć się, jakie inne ważne elementy życia uczniowie szkół ponadgimnazjalnych cenią sobie najbardziej, zadałem respondentom następujące pytanie: „Co cenisz sobie najbardziej?”

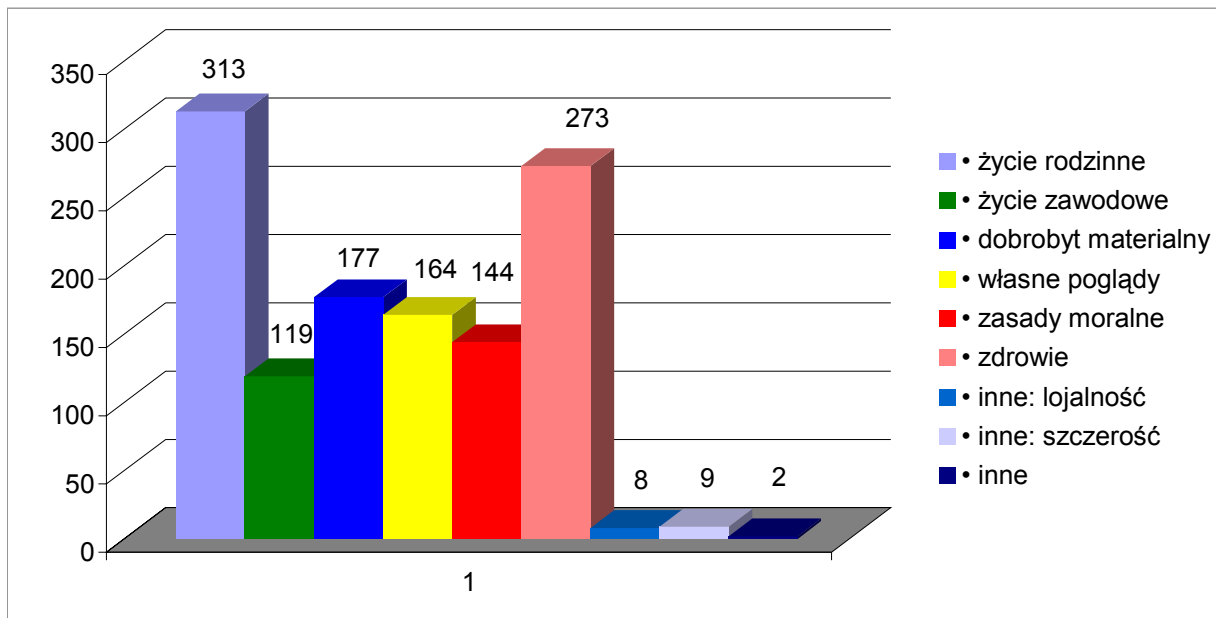
Każdy z respondentów miał spośród podanych odpowiedzi wybrać trzy, w związku z tym wyniki badań zobrazowałem liczbowo w wykresie słupkowym, a sumy liczbowe i procentowe ujęte w tabeli są trzykrotnie wyższe:

Tabela nr 81- co cenisz sobie najbardziej?

N=403

Co cenisz sobie najbardziej?	liczba	%
• życie rodzinne	313	77,7
• życie zawodowe	119	29,5
• dobrobyt materialny	177	43,9
• własne poglądy	164	40,7
• zasady moralne	144	35,7
• zdrowie	273	67,7
• inne: lojalność	8	2,0
• inne: szczerość	9	2,2
• inne	2	0,5
Razem:	1209 (3x403)	300,0 (3x100)

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Badanie ankietowe na ten temat potwierdziły moje informacje uzyskane z wywiadów, że uczniowie ponadgimnazjalnych szkół średnich najbardziej cenią sobie życie rodzinne (77,7%), kolejne w hierarchii wartości są: zdrowie (67,7%), dobrobyt materialny (43,9%), własne poglądy (40,7%), zasady moralne (35,7%)

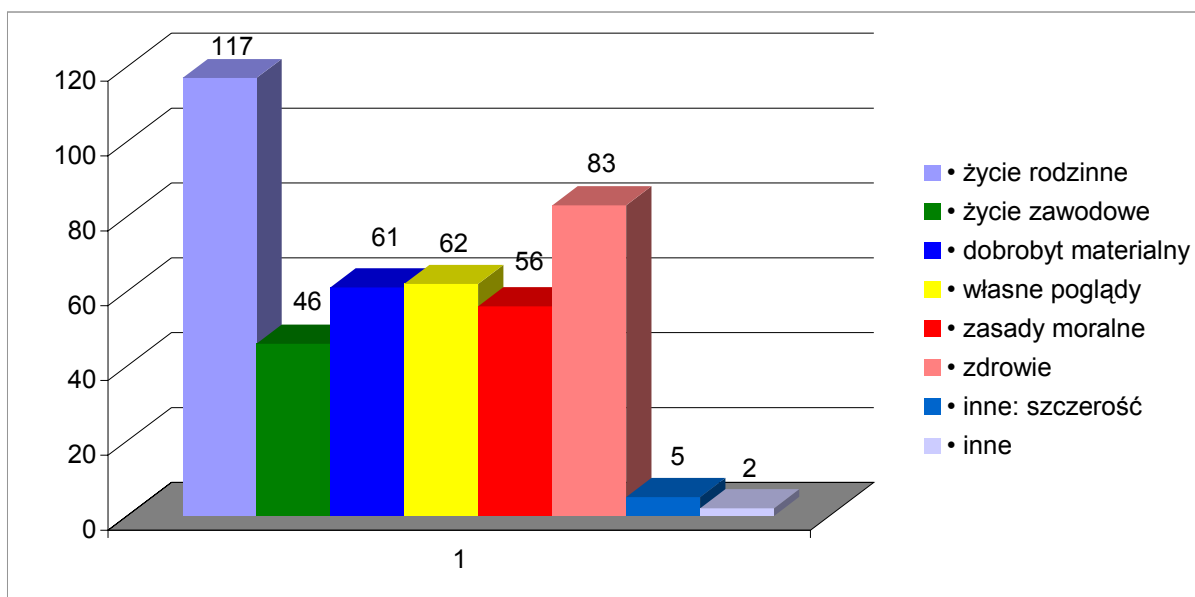
i życie zawodowe (29,5%).

Uważam, że ciekawe będzie poznanie, jaki jest pogląd na to zagadnienie uczniów obojga płci. Na początku przeanalizuję jak na ww. pytanie odpowiadały kobiety:

Tabela nr 82 - co cenisz sobie najbardziej? (kobiety) $N=144$

Co cenisz sobie najbardziej? (kobiety)	liczba	%
• życie rodzinne	117	81,3
• życie zawodowe	46	31,9
• dobrobyt materialny	61	42,4
• własne poglądy	62	43,1
• zasady moralne	56	38,9
• zdrowie	83	57,6
• inne: szczerość	5	3,5
• inne	2	1,4
Razem:	432 (3x144)	300,0 (3x100)

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

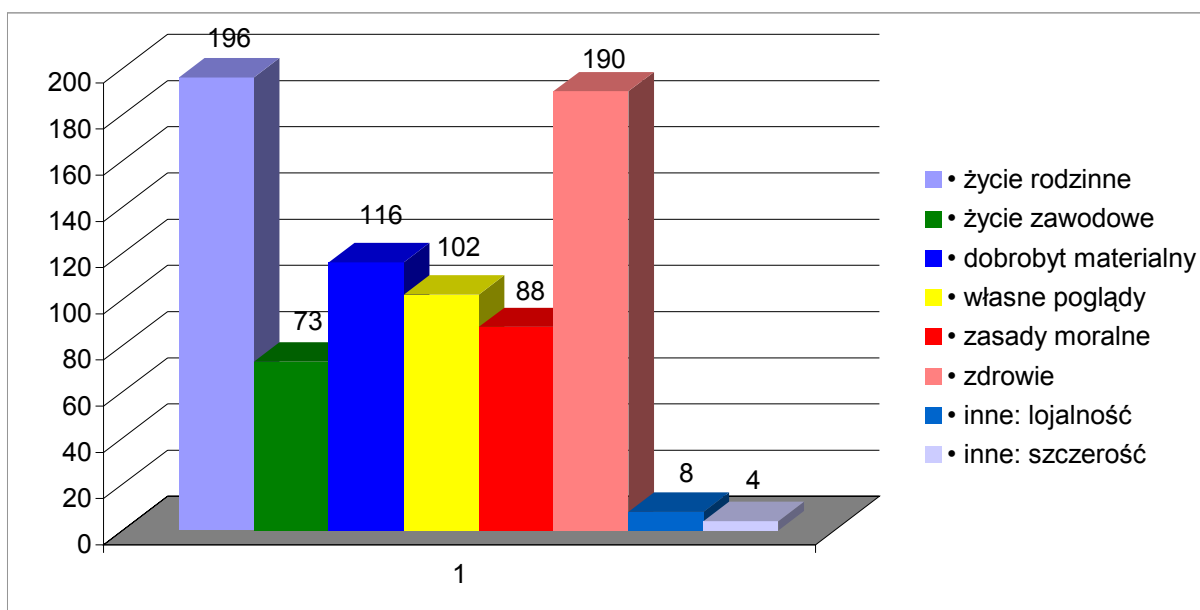
Z tabeli nr 82 i zamieszczonego pod nią wykresu słupkowego wynika, że kobiety w największym stopniu cenią sobie najbardziej życie rodzinne (81,3%), kolejną pozycję zajmuje zdrowie (57,6%), następnie własne poglądy (43,1%) i dobrobyt materialny (42,4%). Ważne są dla nich również zasady moralne (38,9%) i życie zawodowe (31,9%).

Teraz przedstawię, jak na to samo pytanie odpowiadali uczniowie płci męskiej:

Tabela nr 83 - co cenisz sobie najbardziej?(mężczyźni) N=259

Co cenisz sobie najbardziej? (mężczyźni)	liczba	%
• życie rodzinne	196	75,7
• życie zawodowe	73	28,2
• dobrobyt materialny	116	44,8
• własne poglądy	102	39,4
• zasady moralne	88	34,0
• zdrowie	190	73,4
• inne: lojalność	8	3,1
• inne: szczerość	4	1,5
Razem:	777 (3x259)	300,0 (3x100)

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Mężczyźni na pytanie: „Co cenisz sobie najbardziej?” odpowiadają podobnie jak kobiety, z małą tylko różnicą. Podobnie jak osoby płci żeńskiej za najważniejsze, prawie na równi z życiem rodzinnym (75,7%), uznają zdrowie (73,4%), następnie najbardziej cenią sobie dobrobyt materialny (44,8% - czwarta pozycja u kobiet), własne poglądy (39,4% - trzecie miejsce u kobiet), zasady moralne (34%) i życie zawodowe (28,2%).

Mówiąc o aspiracjach życiowych, nie sposób pominąć zagadnienia związanego z korzystaniem z dóbr kultury. Młody człowiek większość czasu spędza w szkole, w domu i w środowisku rówieśniczym. Istotne jest, czy potrafi korzystać i ma czas na korzystanie z dóbr kultury (kino, teatr, dyskoteka, wyjazdy krajowe, zagraniczne, koncerty itp.). Uczestniczenie w kulturalnym życiu swojego regionu zamieszkania i nie tylko, w dużej mierze zależy od wpływu rodziny (częste wyjazdy z rodzicami do kina, teatru, wyjazdy na wycieczki) kształtują w młodych ludziach pewien nawyk, standard życia. Jest on związany z systematycznym korzystaniem z dóbr kultury, który niejednokrotnie przeniosą na grunt swojej rodziny. Podobnie oddziaływanie grupy rówieśniczej, polegające na wychodzeniu z kolegami, koleżankami do kina, na dyskoteki, itp. pozwala na przypuszczenie, że młodzi ludzie nie zaprzestaną korzystania z tej formy spędzania wolnego czasu również

w przyszłości. Można stwierdzić, że korzystanie z dóbr kultury w wieku szkolnym kształtuje aspiracje w tym kierunku na przyszłość.

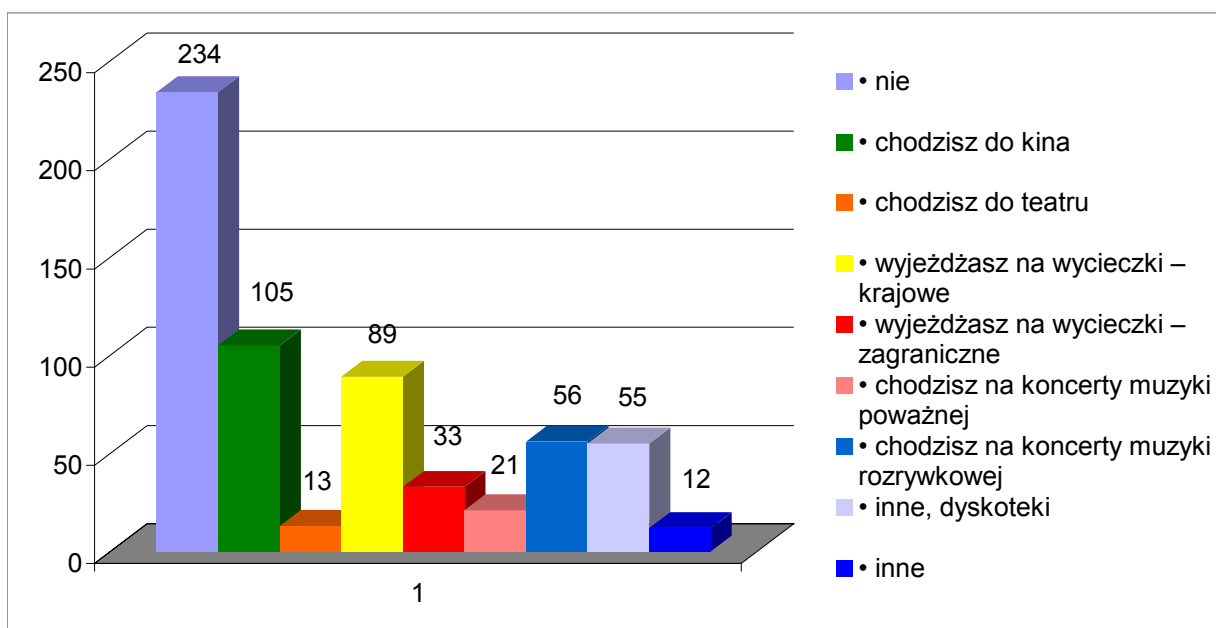
Aby dowiedzieć się, w jakim stopniu uczniowie szkół ponadgimnazjalnych korzystają z dóbr kultury i w jaki kierunku kształtują się ich aspiracje kulturalne, zadałem uczniom szkół ponadgimnazjalnych następujące pytanie: „Czy korzystasz z dóbr kultury, a jeżeli tak to, z jakich?”

W tabeli nie ująłem rubryki „razem”, gdyż uczniowie mieli do wyboru wiele możliwości, a niektórzy z nich wybierali kilkakrotnie (np. chodzę do kina, na dyskoteki i wyjeżdżam na wycieczki krajowe) Wyniki procentowe podane są w odniesieniu o wszystkich respondentów:

Tabela nr 84 - korzystanie z dóbr kultury

Czy korzystasz z dóbr kultury?	liczba	%
• nie	234	58,1
• chodzisz do kina	105	26,1
• chodzisz do teatru	13	3,2
• wyjeżdżasz na wycieczki – krajowe	89	22,1
• wyjeżdżasz na wycieczki – zagraniczne	33	8,2
• chodzisz na koncerty muzyki poważnej	21	5,2
• chodzisz na koncerty muzyki rozrywkowej	56	13,9
• inne, dyskoteki	55	13,6
• inne	12	3,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

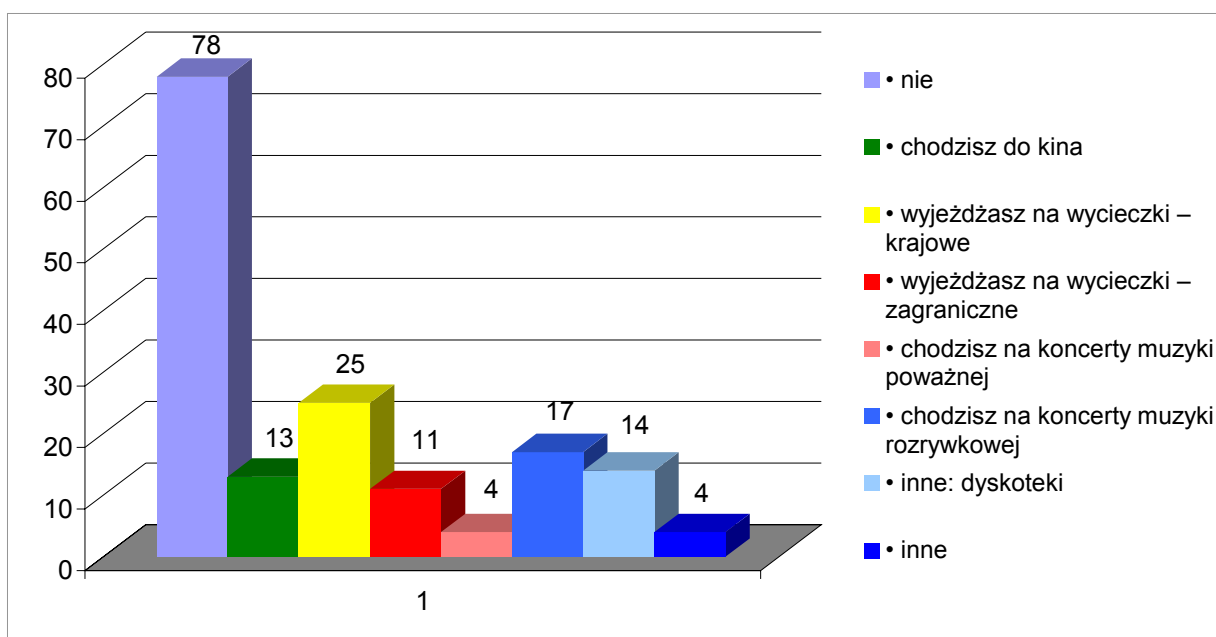
Na podstawie przedstawionej powyżej tabeli i zamieszczonego pod nią wykresu mogę stwierdzić, że uczniowie szkół ponadgimnazjalnych powiatu wodzisławskiego w prawie 60 procentach (234 uczniów – 58,1%) nie korzystają z dóbr kultury. Spośród korzystających najczęściej młodych ludzi chodzi do kina (105 – 26,1%), wyjeżdża na wycieczki krajowe (89 – 22,1%), chodzi na koncerty muzyki rockowej (56 – 13,9%) oraz chodzi na dyskoteki (55 – 13,6%). Tylko 8,2% uczniów wyjeżdża na wycieczki zagraniczne, 5,2% uczestniczy w koncertach muzyki poważnej, a 3,2% chodzi do teatru.

Myślę, że ciekawe będzie poznanie, jakie są aspiracje kulturalne respondentów uczących się w szkołach zawodowych i średnich:

Tabela nr 85 - korzystanie z dóbr kultury (ZSZ-y)

Czy korzystasz z dóbr kultury? (szkoły zawodowe)	liczba	%
• nie	78	70,9
• chodzisz do kina	13	11,8
• wyjeżdżasz na wycieczki – krajowe	25	22,7
• wyjeżdżasz na wycieczki – zagraniczne	11	10,0
• chodzisz na koncerty muzyki poważnej	4	3,6
• chodzisz na koncerty muzyki rozrywkowej	17	15,5
• inne: dyskoteki	14	12,7
• inne	4	3,6

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

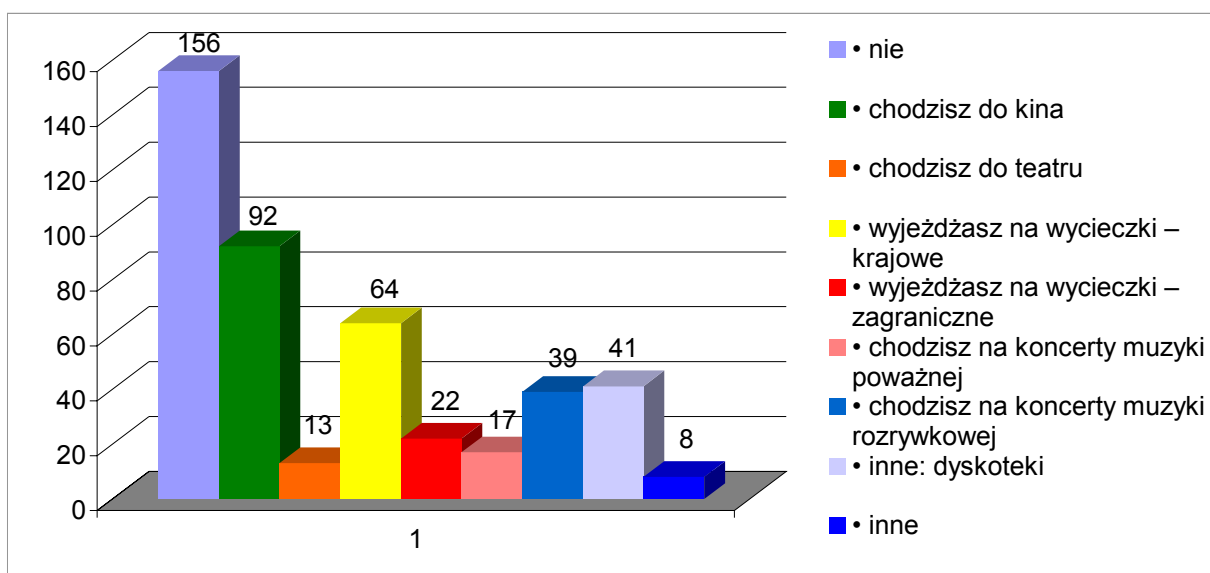
Z przykrością muszę stwierdzić, że prawie 71% uczniów szkół zawodowych nie korzysta z żadnych dóbr kultury. Najwięcej, bo 22,7%, jeździ na wycieczki krajowe, 15,5% chodzi na koncerty muzyki rozrywkowej, 12,7 na dyskoteki, a 11,8% chodzi do kina. Również niewielu, bo tylko 10% uczniów szkół zawodowych, jeździ na wycieczki zagraniczne, a tylko 3,6% uczestniczy w koncertach muzyki poważnej.

Czy podobnie będą wyglądały wyniki dotyczące tego zagadnienia wśród uczniów szkół średnich? Na to pytanie powinna dać nam odpowiedź analiza ww. pytania dotycząca uczniów tych szkół:

Tabela nr 86 - korzystanie z dóbr kultury (szk. średnie)

Czy korzystasz z dóbr kultury? (szkoły średnie)	liczba	%
• nie	156	53,2
• chodzisz do kina	92	31,4
• chodzisz do teatru	13	4,4
• wyjeżdżasz na wycieczki – krajowe	64	21,8
• wyjeżdżasz na wycieczki – zagraniczne	22	7,5
• chodzisz na koncerty muzyki poważnej	17	5,8
• chodzisz na koncerty muzyki rozrywkowej	39	13,3
• inne: dyskoteki	41	14,0
• inne	8	2,7

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Na podstawie danych zamieszczonych w tabeli nr 84 i powyższym wykresie, mogę stwierdzić, że aż 53,2% uczniów szkół średnich nie korzysta z dóbr kultury.

Z prawie połowy uczniów korzystających z dóbr kultury aż 31,4% chodzi do kina, 21,8% wyjeżdża na wycieczki krajowe, 14% chodzi na dyskoteki, a 13,3% ankietowanych uczniów szkół średnich chodzi na koncerty muzyki rozrywkowej. Bardzo mało uczniów tych szkół chodzi do teatru – 4,4%, nieco więcej chodzi na koncerty muzyki poważnej – 5,8 i wyjeżdża na wycieczki zagraniczne – 7,5% (o 2,5% mniej niż uczniowie szkół zawodowych)

Mogę stwierdzić, że uczniowie szkół średnich w większym stopniu korzystają z dóbr kultury niż uczniowie szkół zawodowych (o 17,7%). Są uczniowie, którzy korzystają z wielu kulturalnych dóbr (stąd brak sumy w tabelkach), są również tacy, którzy korzystają tylko sporadycznie. Najwięcej uczniów chodzi do kina, wyjeżdża na wycieczki krajowe i chodzi na dyskoteki i koncerty muzyki rozrywkowej.

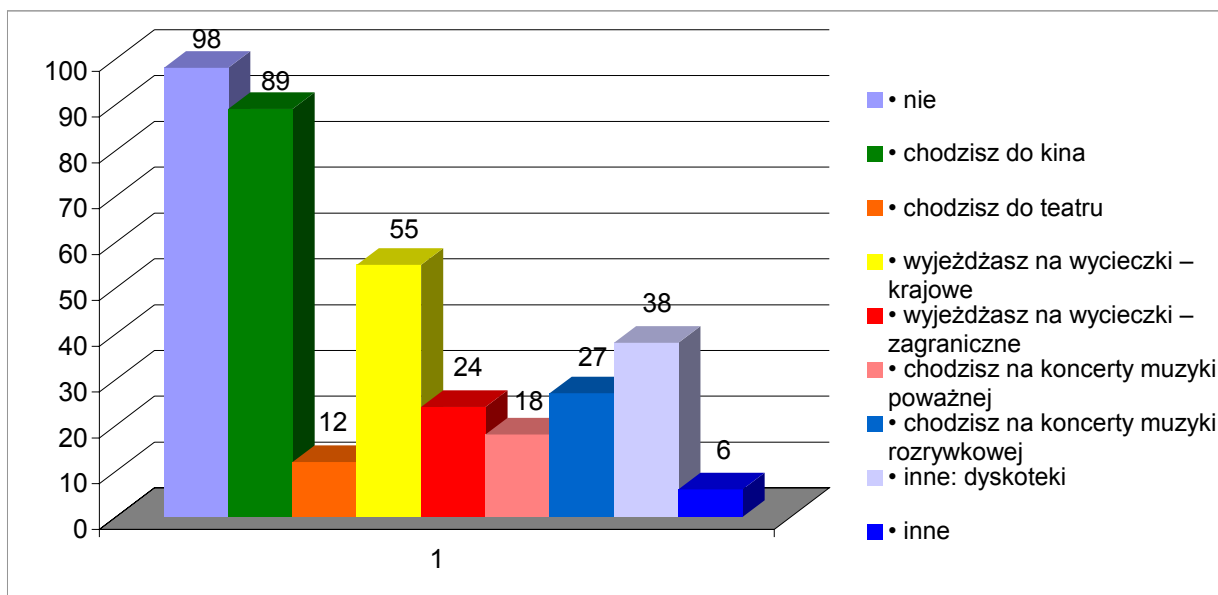
Jeżeli jestem już przy temacie korzystania z dóbr kultury, to nie sposób pominąć i nie dokonać analizy porównawczej młodych ludzi mieszkających na wsi i w mieście. Przypomnę, że liczba mieszkańców miast wśród ankietowanej młodzieży wynosi 215 – 53,3%, a mieszkańców wsi - 188 – 46,7%.

Na początku przedstawię jak na to zagadnienie zapatrują się mieszkańcy miast:

Tabela nr 87- korzystanie z dóbr kultury (mieszkańcy miast)

Czy korzystasz z dóbr kultury? (mieszkańcy miast)	liczba	%
• nie	98	45,6
• chodzisz do kina	89	41,4
• chodzisz do teatru	12	5,6
• wyjeżdżasz na wycieczki – krajowe	55	25,6
• wyjeżdżasz na wycieczki – zagraniczne	24	11,2
• chodzisz na koncerty muzyki poważnej	18	8,4
• chodzisz na koncerty muzyki rozrywkowej	27	12,6
• inne: dyskoteki	38	17,7
• inne	6	2,8

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

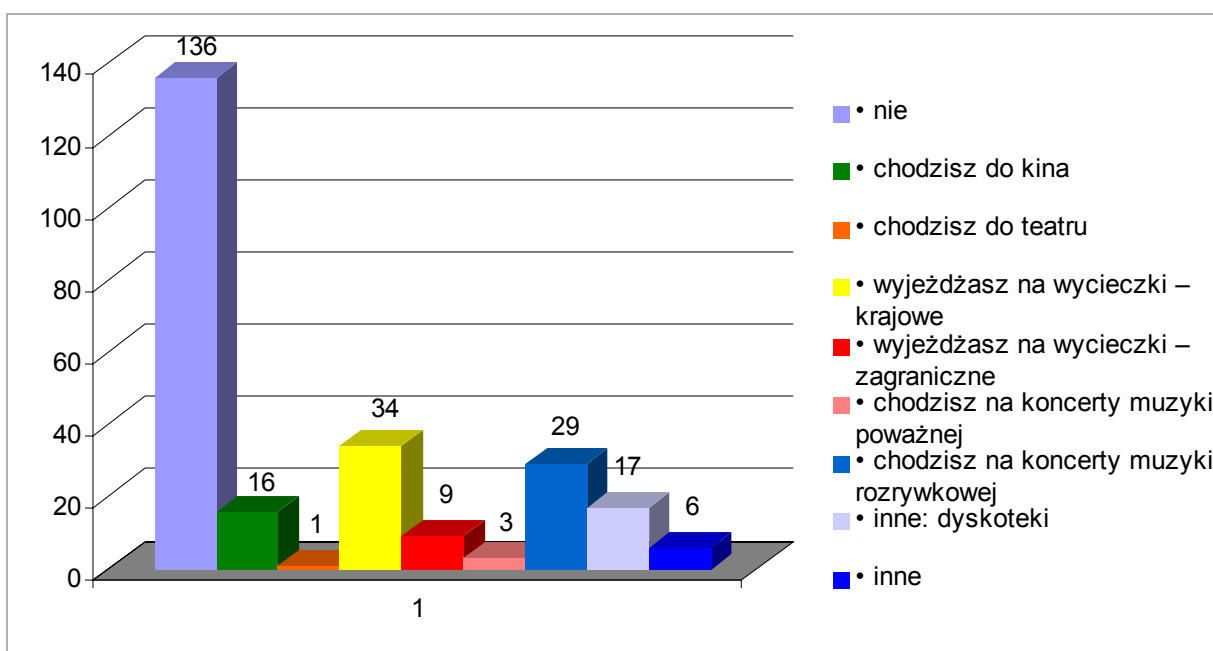
Widzimy, że również mieszkańcy miast w dużej liczbie nie korzystają z dóbr kultury – aż 45,6% zadeklarowała, że z dóbr kultury nie korzysta. Spośród 54,4% korzystających najczęściej młodych ludzi chodzi do kina (41,4%), wyjeżdża na wycieczki krajowe (25,6%) i chodzi na dyskoteki (17,7%). Popularnością cieszą się również wycieczki zagraniczne (11,2%) i koncerty muzyki poważnej (8,4%) oraz udział w przedstawieniach teatralnych (5,6%).

Poniższa tabela i wykres przedstawia, jak wygląda analiza tego zagadnienia wśród uczniów mieszkających na wsi.

Tabela nr 88 - korzystanie z dóbr kultury (mieszkańcy wsi)

Czy korzystasz z dóbr kultury? (mieszkańcy wsi)	liczba	%
• nie	136	72,3
• chodzisz do kina	16	8,5
• chodzisz do teatru	1	0,5
• wyjeżdżasz na wycieczki – krajowe	34	18,1
• wyjeżdżasz na wycieczki – zagraniczne	9	4,8
• chodzisz na koncerty muzyki poważnej	3	1,6
• chodzisz na koncerty muzyki rozrywkowej	29	15,4
• inne: dyskoteki	17	9,0
• inne	6	3,2

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Również i tutaj, podobnie jak w przypadku uczniów szkół zawodowych, muszę stwierdzić, że ponad siedemdziesiąt procent uczniów mieszkających na wsi (72,3%) nie korzysta z dóbr kultury. Najwięcej uczniów, spośród korzystających z dóbr kultury, wyjeżdża na wycieczki krajowe (18,1%) i chodzi na koncerty muzyki rozrywkowej (15,4%). Stosunkowo mało ludzi chodzi na dyskoteki (9%), do kina

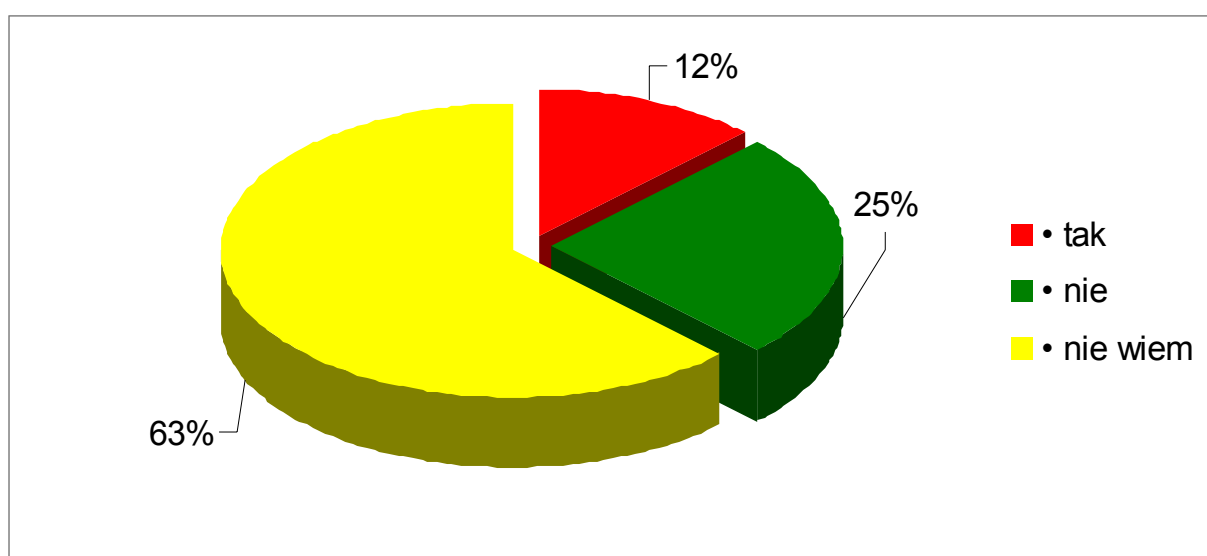
(8,5% - przy 41,4% uczniów mieszkających w miastach), wyjeżdża na wycieczki zagraniczne (4,8% - przy 11,2% uczniów, mieszkańców miast) i chodzi do teatru (0,5% - 5,6% w miastach).

Wiem już, jak wygląda pogląd młodych ludzi na podjęcie pracy za granicami naszego kraju. Myślę, że koniecznie trzeba dokonać analizy dotyczącej wyjazdu na stałe za granicę i zamieszkania tam. W tym celu zadałem respondentom następujące pytanie: „Czy pragniesz na stałe zamieszkać za granicą kraju?”. Oto jak przedstawia się ogólna analiza tego pytania:

Tabela nr 89 - chęć zamieszkania za granicami kraju $N=403$

Czy pragniesz na stałe zamieszkać za granicą kraju?	liczba	%
• tak	50	12,4
• nie	101	25,1
• nie wiem	252	62,5
Razem:	403	100,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

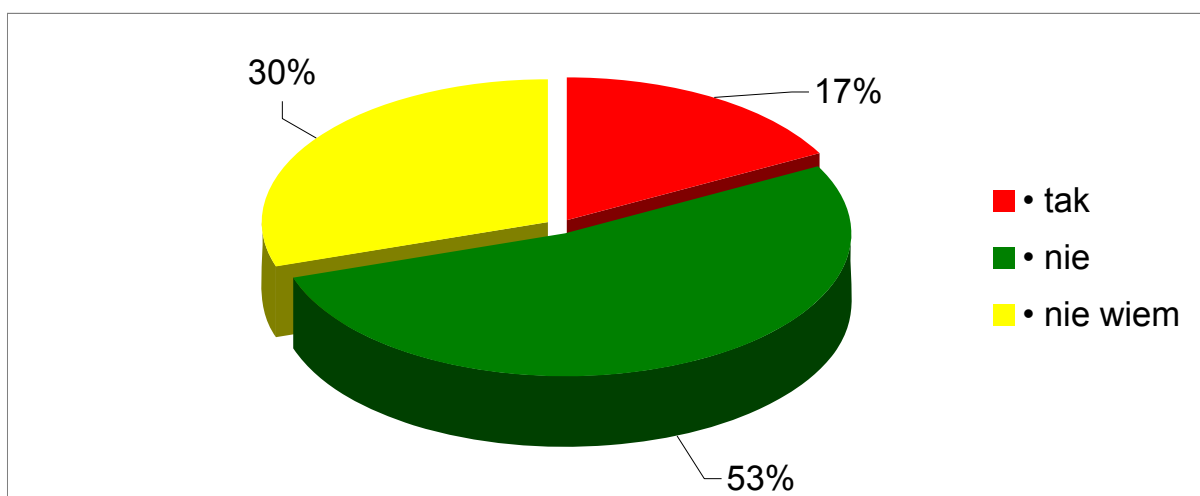
Z tabeli nr 89 i wykresu wnioskuję, że 12,4% uczniów ostatnich klas szkół ponadgimnazjalnych pragnie zamieszkać na stałe za granicami naszego kraju. Zadając podobne pytanie dotyczące okresu pracy za granicą, uzyskałem odpowiedź, że 16,7% uczniów jest zdania, iż przez cały czas zamierza pracować z granicami naszego kraju. Wnioskuję więc, że 4,3% uczniów po zakończeniu pracy (okres emerytalny, renta) zamierza powrócić do Polski. 25,1% uczniów nie zamierza wyjeżdżać z kraju i mieszkać po za nim. Przypomnę, że liczba procentowa uczniów deklarujących, że nie wyjedzie do pracy za granicę, wynosi 16,6%. Różnice te wynikają z dużej liczby osób niezdecydowanych, które na zadane im pytania odpowiedziały: „nie wiem”.

Podobnie jak w poprzednich pytaniach, dokonam teraz analizy, jak na to zagadnienie patrzą uczniowie szkół zawodowych i średnich:

Tabela nr 90 - chęć zamieszkania za granicami kraju (ZSZ-y) N=110

Czy pragniesz na stałe zamieszkać za granicą kraju? (szkoły zawodowe)	liczba	%
• tak	19	17,3
• nie	58	52,7
• nie wiem	33	30,0
Razem:	110	100,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

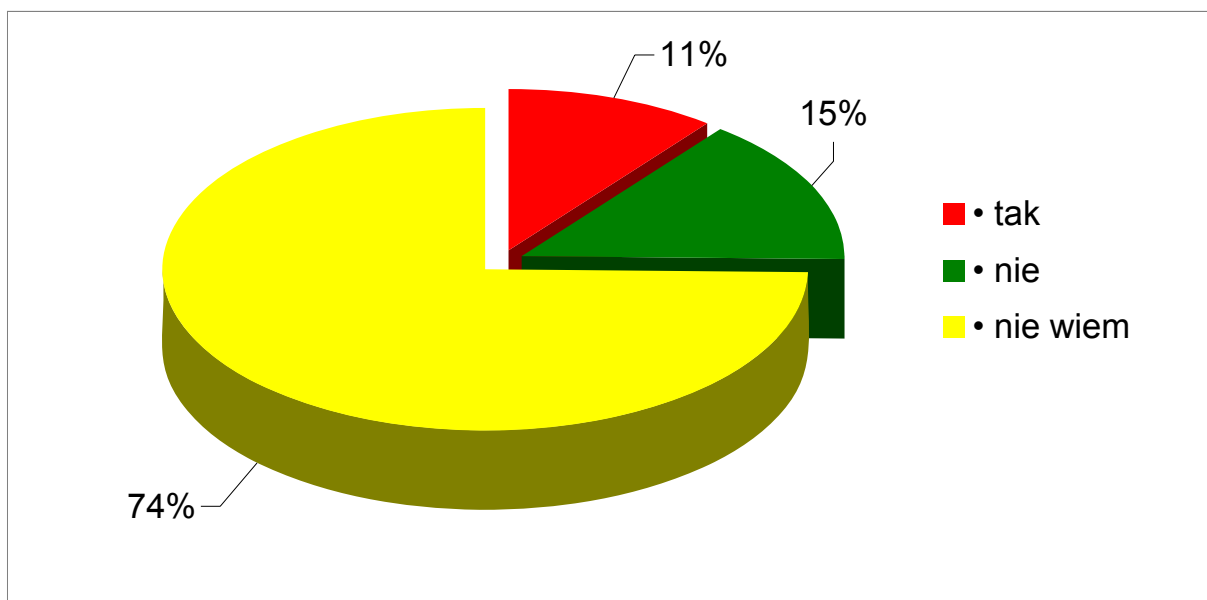
Na podstawie powyższych danych mogę stwierdzić, że uczniowie szkół zawodowych w ponad pięćdziesięciu procentach (52,7%) nie zamierzają mieszkać za granicami naszego kraju, jednak aż 17,3 z nich zdecydowanie zadeklarowała, że zmieni miejsce zamieszkania i zamieszka za granicą. Tylko 30% uważa się za niezdecydowanych co do podjęcia decyzji związanej z miejscem zamieszkania poza granicami naszej ojczyzny.

A oto jak na to zagadnienie zapatrują się uczniowie techników i liceów:

Tabela nr 91 - chęć zamieszkania za granicami kraju (szkoły średnie) N=293

Czy pragniesz na stałe zamieszkać za granicą kraju? (szkoły średnie)	liczba	%
• tak	31	10,6
• nie	43	14,7
• nie wiem	219	74,7
Razem:	293	100,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Jeżeli chodzi o uczniów szkół średnich, to deklarujących chęć zamieszkania na stałe za granicami Polski jest tylko 10,6% (w porównaniu z uczniami szkół zawodowych – 17,3%), ale liczba uczniów niezdecydowanych jest zdecydowanie

większa (74,7% przy 30% uczniów „zawodówek”). Uczniów, którzy kategorycznie powiedzieli: „nie” na zadane wyżej pytanie, jest tylko 14,7% (52,7% - szkoły zawodowe).

Z analizy tego zagadnienia wynika, że mimo deklarowanej dość dużej migracji zarobkowej, większość uczniów nie zamierza zamieszkać na stałe za granicami kraju, choć z doświadczenia wiem, że z deklaracjami takimi po kilkuletnim pobycie za granicami różnie się dzieje.

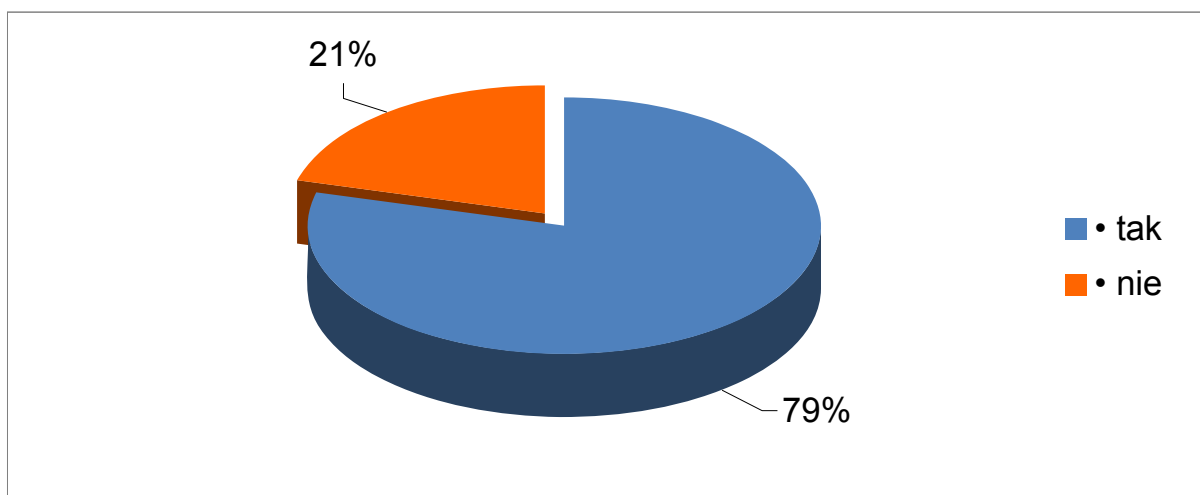
W rozdziale na temat aspiracji życiowych nie może zabraknąć analizy pytania dotyczącego założenia własnej rodziny. Obserwując zmiany zachodzące w życiu rodzinnym w naszym kraju, zauważamy coraz więcej ludzi żyjących i deklarujących chęć życia w pojedynkę. Coraz więcej ludzi nie legalizuje związków partnerskich, w których żyje. Fakty te skłoniły mnie do zadania respondentom następującego pytania: „Czy chciałbyś założyć własną rodzinę?”

Tabela nr 92 – chęć założenia rodziny

N=403

Czy chciałbyś założyć rodzinę?	liczba	%
• tak	319	79,2
• nie	84	20,8
Razem:	403	100,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Jak widać z powyższej tabeli i wykresu, 79,2% ankietowanych uczniów pragnie po zakończeniu szkoły założyć rodzinę. Wysoka wydaje się liczba procentowa uczniów niemających zamiaru zakładania rodziny (20,8%). Dane te są dość istotne, jeżeli chodzi o aspiracje życiowe młodych ludzi. Do niedawna prawie 95% uczniów (dane na podstawie analizy literatury fachowej sprzed kilkunastu lat) było zdecydowanych do założenia rodziny. Obecnie liczby te zdecydowanie spadają.

Myślę, że interesująca będzie analiza tego zjawiska w stosunku do uczniów obojga płci. Na początku przeanalizuję jak na ww. pytanie odpowiedziały uczennice (kobiety):

Tabela nr 93- chęć założenia rodziny (kobiety)

N=144

Czy chciałbyś założyć rodzinę? (kobiety)	liczba	%
• tak	128	88,9
• nie	16	11,1
Razem:	144	100,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

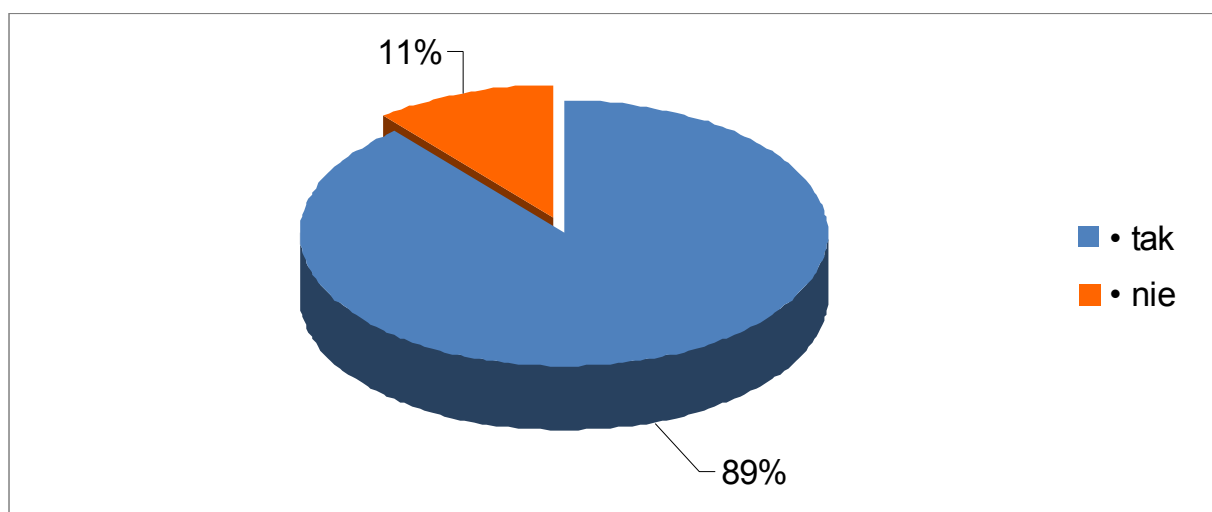

Tabela nr 91 i wykres pod nią zamieszczony ukazują, że liczba procentowa dziewcząt pragnących założyć własną rodzinę wynosi 88,9%. Jest to o prawie dziesięć procent więcej od ogólnej liczby wszystkich uczniów. Wynika stąd, że

dziewczęta mimo pewnego kryzysu rodziny, mimo wszystko pragną wiązać się z partnerami i stanowić rodziny.

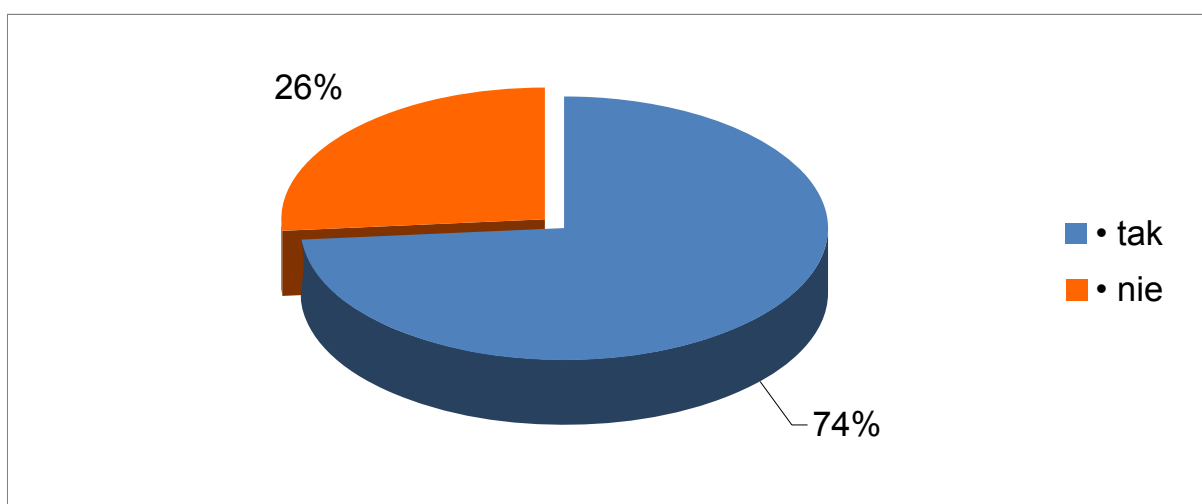
Jak będą wyglądały te liczby na przykładzie uczniów płci męskiej, pokaże nam poniższa tabela i wykres:

Tabela nr 94- chęć założenia rodziny (mężczyźni)

N=259

Czy chciałbyś założyć własną rodzinę? (mężczyźni)	liczba	%
• tak	191	73,7
• nie	68	26,3
Razem:	259	100,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Jeżeli chodzi o mężczyzn, to tylko 73,7% z nich zadeklarowało chęć założenia rodziny, a aż 26,3% nie ma zamiaru wiązać się formalnie z partnerem. Porównując te dane z kobietami, należy stwierdzić, że aż o 15,3% kobiet więcej niż mężczyzn zamierza założyć własną rodzinę.

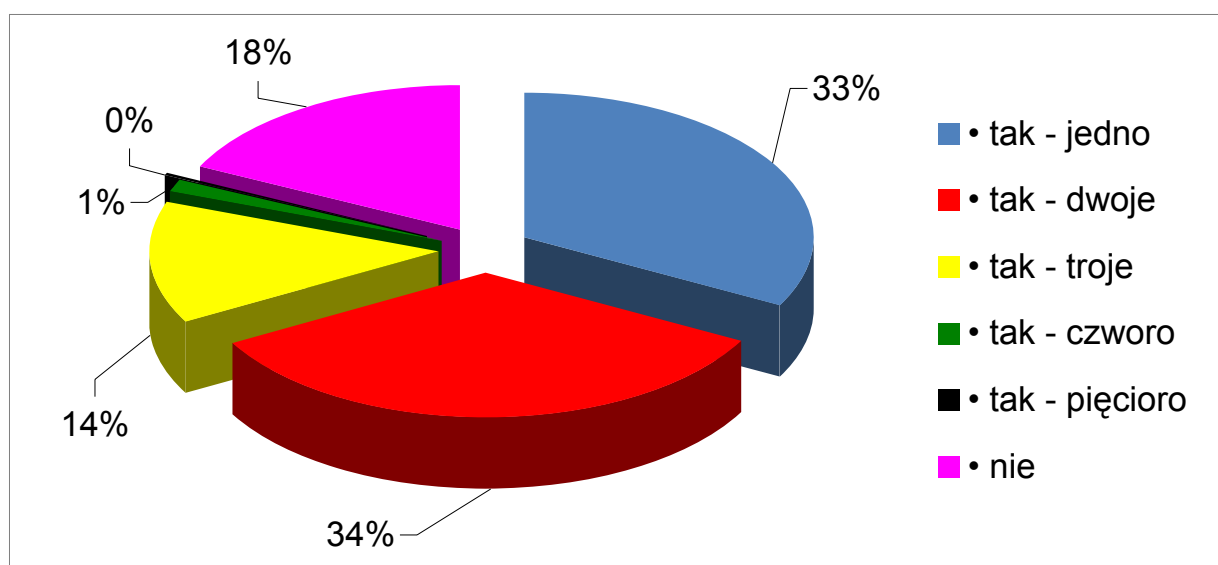
Mówiąc o rodzinie, nie sposób pominąć istotnego tematu związanego z posiadaniem potomstwa. W tym celu zadałem respondentom pytanie: „Czy chciałbyś mieć dzieci?”. Niżej zamieszczona tabela i wykres oraz krótka analiza pozwolą uzyskać na nie odpowiedź:

Tabela nr 95- chęć posiadania potomstwa

N=403

Czy chciałbyś mieć dzieci?	liczba	%
• tak - jedno	132	32,8
• tak - dwoje	138	34,2
• tak - troje	55	13,6
• tak - czworo	5	1,2
• tak - pięcioro	1	0,3
• nie	72	17,9
Razem:	403	100,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Na podstawie powyższych danych mogę stwierdzić, że ponad 82% młodych ludzi pragnie wychowywać potomstwo, tylko niecałe 18% jest innego zdania. Porównując te dane z danymi dotyczącymi zagadnienia związanego z założeniem rodziny (79,2% chce założyć własną rodzinę, a 20,8% - nie) oraz biorąc pod uwagę, że wszyscy pragnący założyć rodzinę pragną mieć i wychowywać dzieci, to mogę stwierdzić, że około 3% uczniów chce w przyszłości posiadać dzieci w związku pozamałżeńskim lub wychowywać dzieci samotnie – bez rodziny.

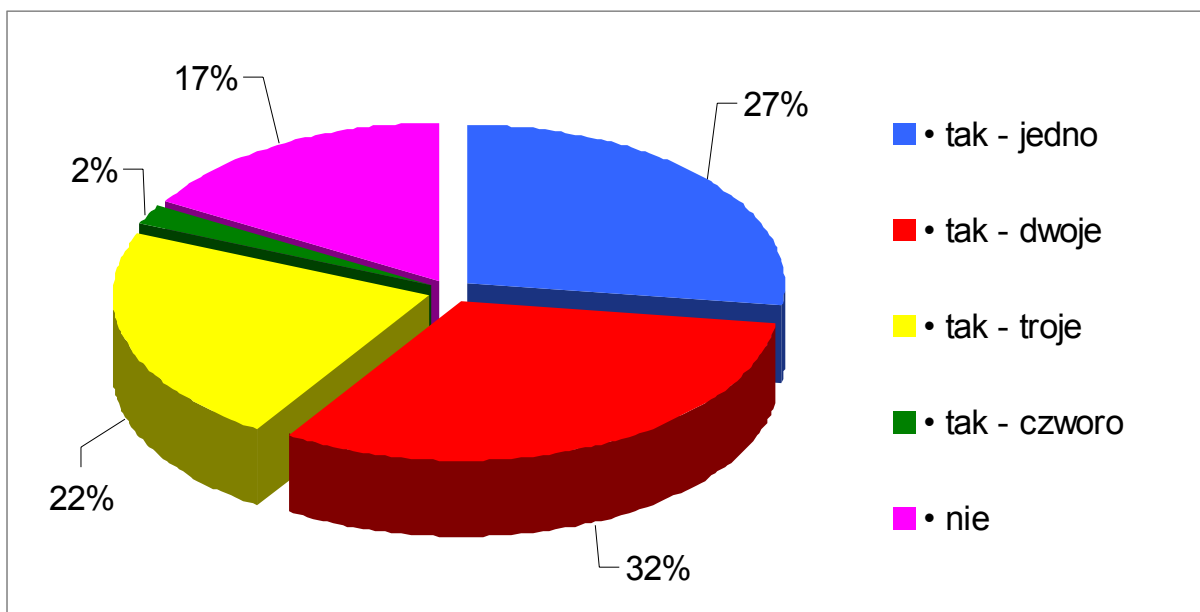
Myślę, że nieco inne będą plany dotyczące potomstwa, jeżeli chodzi o kobiety, a inne, jeżeli chodzi o mężczyzn. Poniższe tabele i wykresy powinny dać nam odpowiedź, kto w większym stopniu pragnie posiadać i wychowywać potomstwo.

Na początku przeanalizuję to zagadnienie w stosunku do kobiet:

Tabela nr 96- chęć posiadania potomstwa (kobiety) $N=144$

Czy chciałbyś mieć dzieci? (kobiety)	liczba	%
• tak - jedno	39	27,1
• tak - dwoje	46	31,9
• tak - troje	32	22,2
• tak - czworo	3	2,1
• nie	24	16,7
Razem:	144	100,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Jak widać z powyższego opracowania tabelarycznego i graficznego, około 83% dziewcząt zmierza posiadać własne dzieci, a prawie 17% jest przeciwnego zdania.

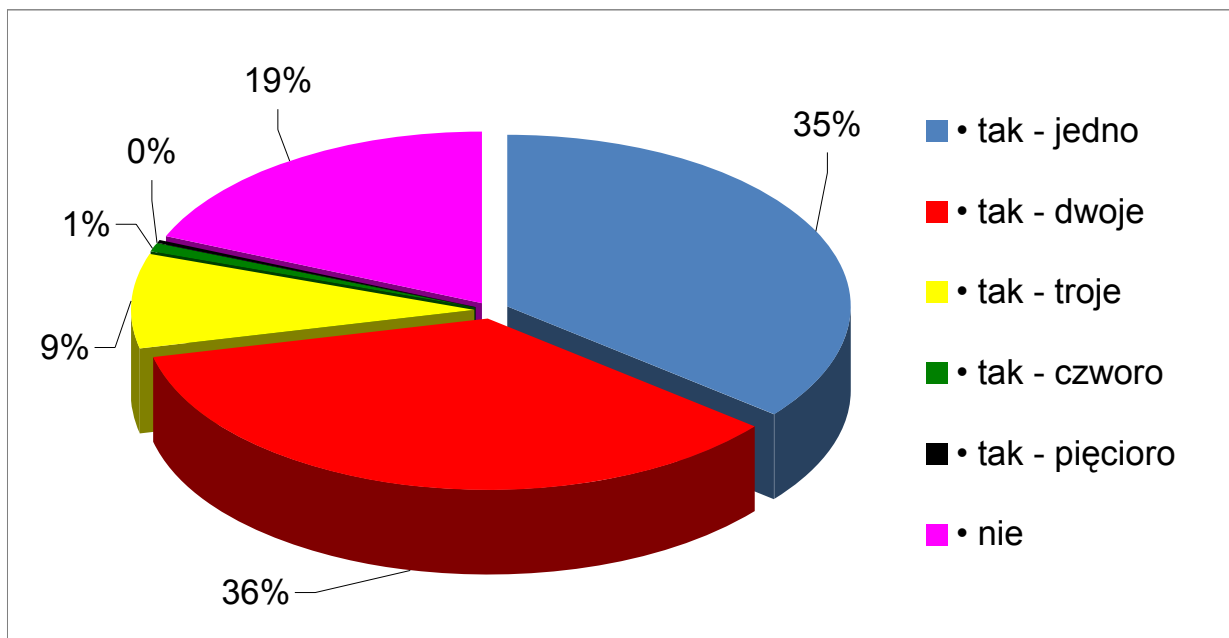
Jeżeli chodzi o rodziny wielodzietne (troje i więcej dzieci), to chęć становienia takiej rodziny wyraziło aż 24% dziewcząt.

Jak na ten sam temat myślą mężczyźni?

Tabela nr 97- chęć posiadania potomstwa (mężczyźni) $N=259$

Czy chciałbyś mieć dzieci? (mężczyźni)	liczba	%
• tak - jedno	93	35,9
• tak - dwoje	92	35,5
• tak - troje	23	8,9
• tak - czworo	2	0,8
• tak - pięcioro	1	0,4
• nie	48	18,5
Razem:	259	100,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Powyższe badania na temat posiadania potomstwa wskazują, że o około 1,5% więcej mężczyzn niż kobiet pragnie posiadać dzieci. Trudno znaleźć wytłumaczenie

na taki stan rzeczy. Być może dążenie do kariery zawodowej, które dotyczy dzisiaj w takim samym stopniu mężczyzn, jak i kobiet jest jednym z powodów decyzji o nieposiadaniu potomstwa. Kobiety coraz częściej podejmują pracę zawodową, nawet w takim regionie jak Śląsk, gdzie wspomniany przeze mnie model rodziny (rodzina wielodzietna, pracujący ojciec i niepracująca zawodowo, a wychowująca dzieci matka) był preferowany przez większość mieszkańców. Myślę również, że trudna sytuacja materialna, bytowa skłania kobiety do podejmowania tych trudnych decyzji. Uważam, że problem ten wymaga osobnych, dużo szerszych badań.

Trudno pisać tu o tym, jaki model rodziny preferują kobiety, a jaki mężczyźni, ponieważ część z nich zadeklarowała życie w samotności, co nie wyklucza posiadania dziecka. Istotne w tym punkcie jest jeszcze porównanie, ile dzieci chcą mieć w przyszłości młodzi ludzie płci męskiej, a ile dziewczęta.

Z danych zawartych w tabelach wynika, że mężczyzn chcących mieć tylko jedno dziecko jest 35,9%, a kobiet 27,1%, dwoje dzieci chce mieć 35,5% mężczyzn oraz 31,9% kobiet, chęć posiadania troje dzieci zadeklarowało 8,9% mężczyzn i aż 22,2% kobiet. Z danych tych wynika, że kobiety w większości preferują posiadanie większej ilości dzieci niż mężczyźni chcąc stanowić tzw. rodziny wielodzietne (troje dzieci i więcej).

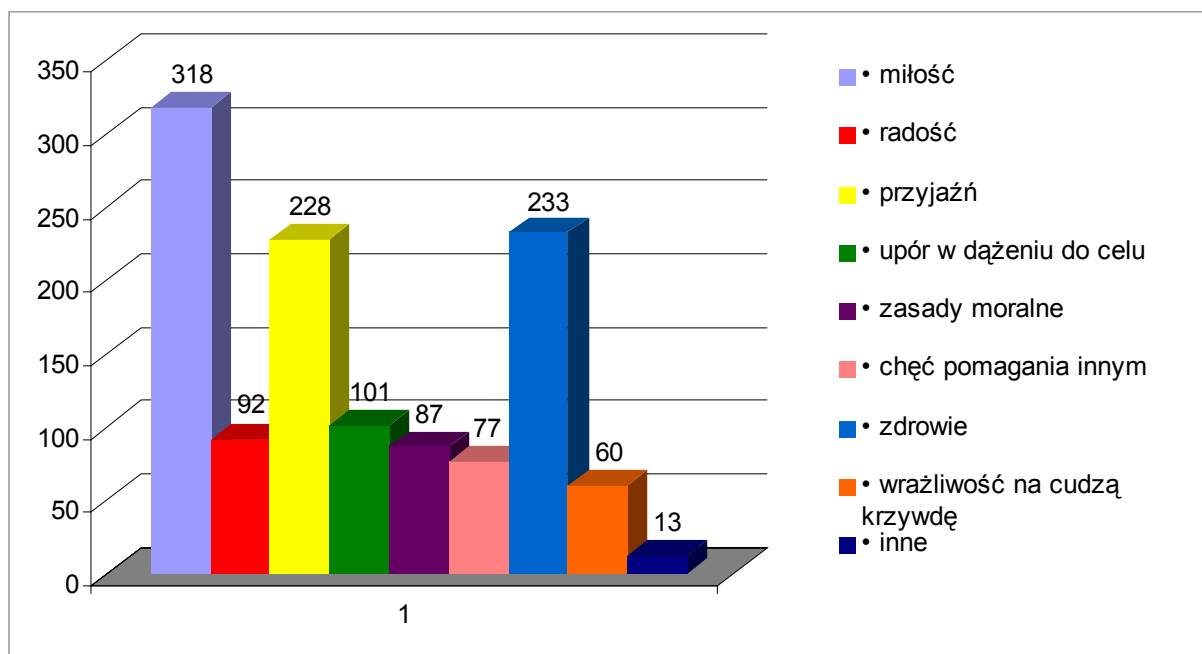
Kolejne zagadnienie związane z aspiracjami życiowymi dotyczy wartości. Myślę, że bardzo ważne jest, jakim wartościami kierują się respondenci, przecież to między innymi wartości kształtują aspiracje życiowe i zawodowe. Młodzi ludzie w dzisiejszych czasach kierują się w życiu różnymi wartościami. Aby uzyskać odpowiedź, jakie wartości cenią sobie najbardziej, zadałem im następujące pytanie: „Które z wartości cenisz sobie najbardziej?”. Każdy z respondentów miał spośród podanych wartości wybrać tylko trzy, w związku z tym wyniki badań ujęte w tabeli zobrazowałem liczbowo w wykresie słupkowym:

Tabela nr 98 - cenione wartości

N=403

Które z wartości cenisz sobie najbardziej?	liczba	%
• miłość	318	78,9
• radość	92	22,8
• przyjaźń	228	56,6
• upór w dążeniu do celu	101	25,1
• zasady moralne	87	21,6
• chęć pomagania innym	77	19,1
• zdrowie	233	57,8
• wrażliwość na cudzą krzywdę	60	14,9
• inne	13	3,2
Razem:	1209 (3x403)	300,0 (3x100)

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Analizując dane zawarte w tabeli nr 96 i zobrazowane w zamieszczonym pod nią wykresie słupkowym, mogę stwierdzić, że na pierwszy plan wysuwają się trzy uniwersalne wartości, tj. miłość (78,9%), zdrowie (57,8%) i przyjaźń (56,6%). Pozostałe wartości, takie jak: radość (22,8%), upór w dążeniu do celu (25,1%), zasady

moralne (21,6%), chęć pomagania innym (19,1%) i wrażliwość na cudzą krzywdę (14,9%) są nieco mniej istotne, jednak około 20 procentowe poparcie świadczy, że nie są to wartości bez znaczenia.

Wiemy doskonale, że kobiety, jako istoty bardziej czułe i delikatne kierują się innymi wartościami niż mężczyźni. Czy rzeczywiście preferują one inne wartości i jak dalekie są między nimi różnice w stosunku wartości uznawanych przez mężczyzn? Na to pytanie powinna dać nam odpowiedź analiza tego zagadnienia w odniesieniu do młodych ludzi obojga płci.

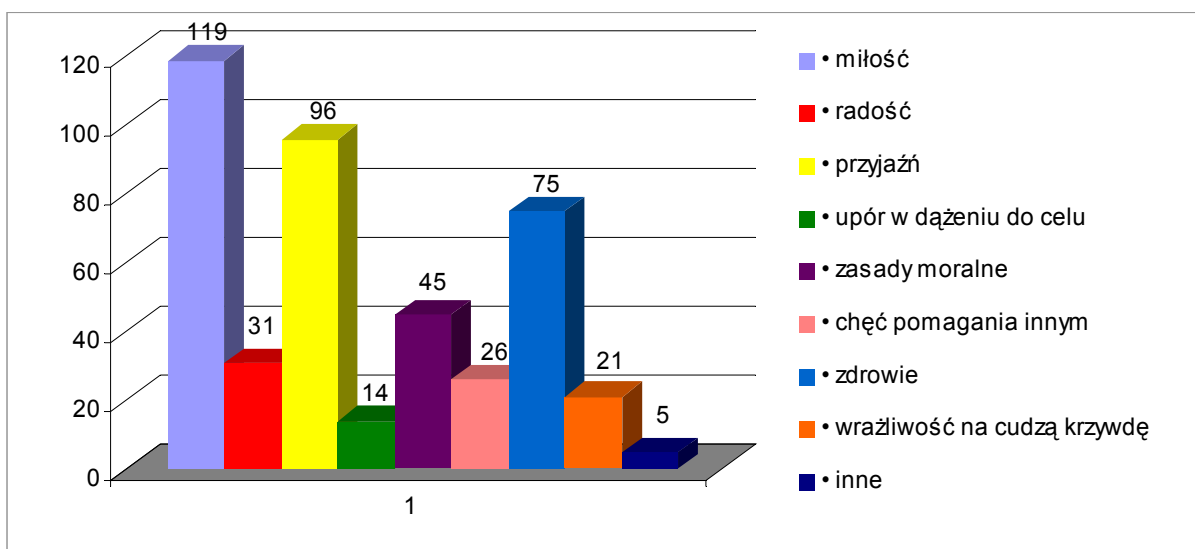
Na początku przedstawię, jak na to zagadnienie odpowiadały kobiety:

Tabela nr 99 - cenione wartości (kobiety)

N=144

Które z wartości cenisz sobie najbardziej? (kobiety)	liczba	%
• miłość	119	82,6
• radość	31	21,5
• przyjaźń	96	66,7
• upór w dążeniu do celu	14	9,7
• zasady moralne	45	31,3
• chęć pomagania innym	26	18,1
• zdrowie	75	52,1
• wrażliwość na cudzą krzywdę	21	14,6
• inne	5	3,5
Razem:	432 (3x144)	300,0 (3x100)

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

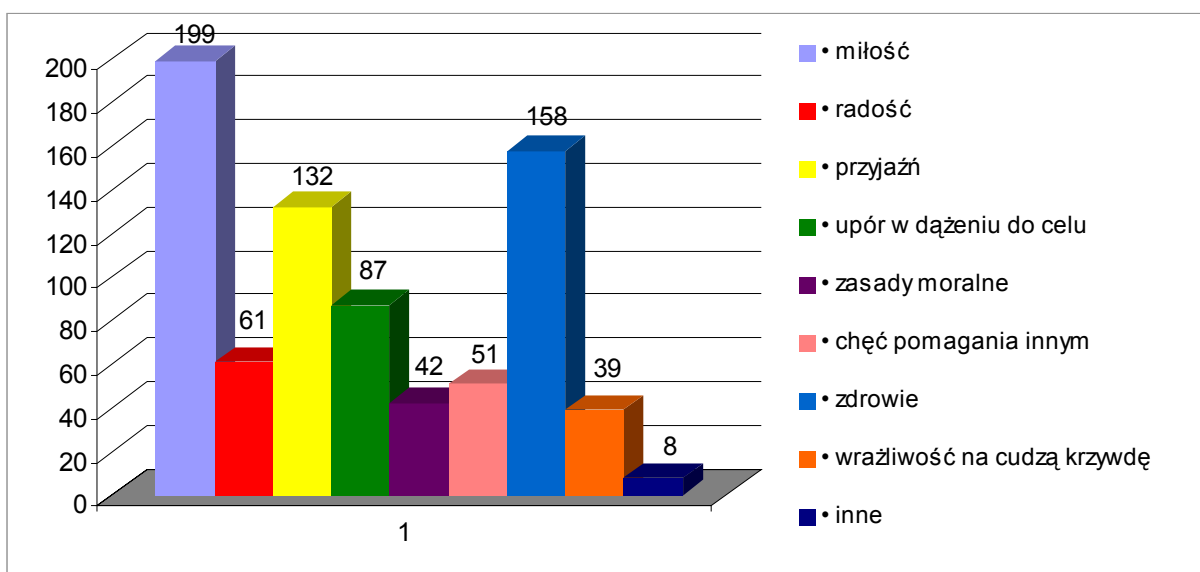
Jak widać kobiety, podobnie jak w przypadku analizy ogólnych wyników badań dotyczących tego zagadnienia, kierują się podobnymi wartościami (pierwsze trzy: miłość, przyjaźń, zdrowie). Nieco inne są jednak liczby procentowe. Wydaje się ciekawe, jak wartości te będą się miały do wartości preferowanych przez respondentów płci męskiej oraz jak liczbowo będą wyglądały różnice pomiędzy tymi wartościami.

Tabela nr 100 - cenione wartości (mężczyźni)

N=259

Które z wartości cenisz sobie najbardziej? (mężczyźni)	liczba	%
• miłość	199	76,8
• radość	61	23,6
• przyjaźń	132	51,0
• upór w dążeniu do celu	87	33,6
• zasady moralne	42	16,2
• chęć pomagania innym	51	19,7
• zdrowie	158	61,0
• wrażliwość na cudzą krzywdę	39	15,1
• inne	8	3,1
Razem:	777 (3x259)	300,0 (3x100)

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Dokonując analizy porównawczej wartości preferowanych przez młodych ludzi obojga płci, należy stwierdzić, że owe trzy ww. wartości (miłość, zdrowie, przyjaźń) są wartościami najistotniejszymi dla większości respondentów. Za najważniejszą wartość aż 82,9% kobiet uznaje miłość (76,8% mężczyzn). Kolejną wartością istotną dla kobiet jest przyjaźń – 66,7% (51% mężczyzn trzecia, co do wielkości procentowej wśród mężczyzn). Następne wartości uznawane przez kobiety jako najważniejsze to:- zdrowie – 52,1% (61% - druga co do wielkości procentowej wśród mężczyzn), zasady moralne – 31,3% (16,2% u mężczyzn), radość – 21,5% (23,6% - mężczyźni), chęć pomagania innym – 18,1% (19,7 – mężczyźni), wrażliwość na krzywdę ludzką – 14,6% (15,1% - mężczyźni), upór w dążeniu do celu – 9,7% (aż 33,6% - mężczyźni).

Podsumowując zagadnienie wartości uznawanych przez młodych ludzi, uczniów ostatnich klas szkół ponadgimnazjalnych, należy stwierdzić, że zdecydowanie najważniejsze są dla nich miłość, przyjaźń i zdrowie, dla mężczyzn również upór w dążeniu do celu, a dla kobiet zasady moralne.

Kolejnym tematem związanym z aspiracjami życiowymi jest miejsce zamieszkania. Aby zorientować się, jakie są aspiracje życiowe dotyczące miejsca zamieszkania, zadałem respondentom następujące pytanie: „Gdzie chciałbyś mieszkać?”

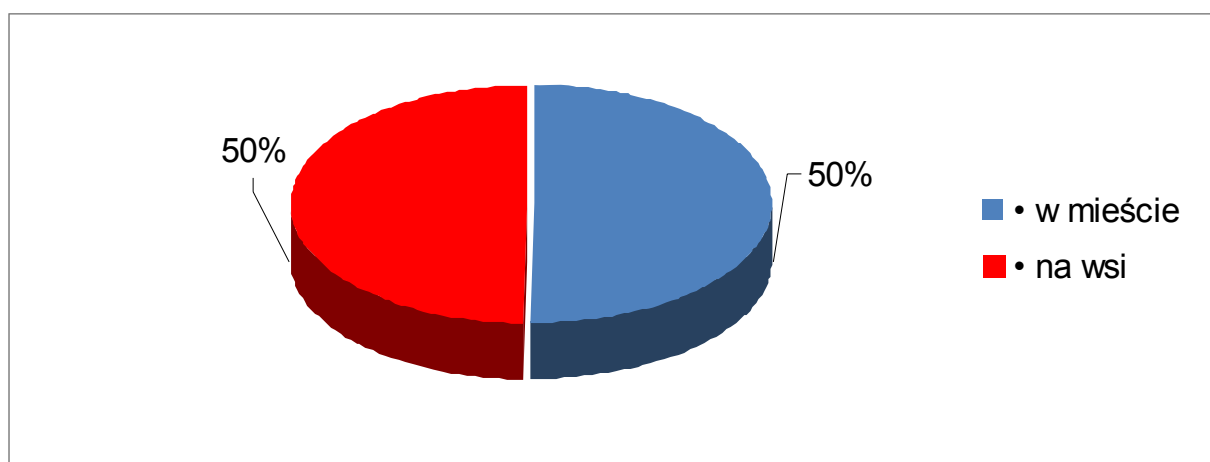
Oto jak przedstawia się ogólna analiza tego zagadnienia.

Tabela nr 101 – gdzie chciałbyś mieszkać?

N=403

Gdzie chciałbyś mieszkać?	liczba	%
• w mieście	203	50,4
• na wsi	200	49,6
Razem:	403	100,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

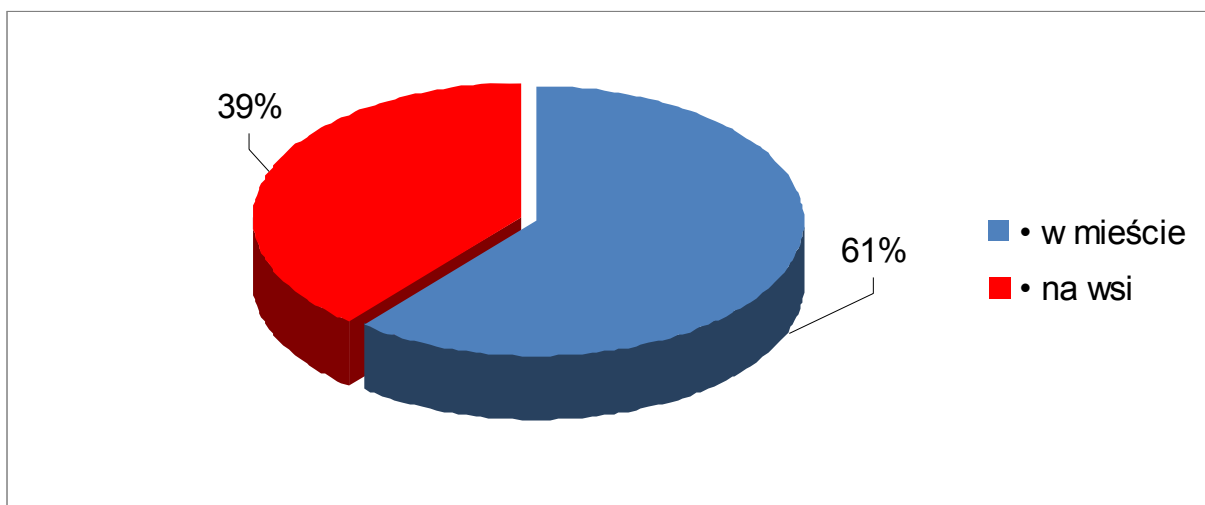
Jak widać, połowa z respondentów pragnie zamieszkać w mieście, a połowa na wsi. Odpowiada to miejscom zamieszkania ankietowanej młodzieży. Jednak czy rzeczywiście nikt z nich nie chce zmienić miejsca zamieszkania? Na to pytanie uzyskamy odpowiedź, analizując inne, kolejne zagadnienie. Teraz jeszcze chciałbym uzyskać odpowiedź jak na to pytanie odpowiedzieli uczniowie obojga płci. Na początku przedstawię, gdzie pragną mieszkać dziewczęta:

Tabela nr 102 - gdzie chciałbyś mieszkać (kobiety)

N=144

Gdzie chciałbyś mieszkać? (kobiety)	liczba	%
• w mieście	88	61,1
• na wsi	56	38,9
Razem:	144	100,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Jak widać z zamieszczonej tabeli i wykresu, aż 61% dziewcząt zamierza w przyszłości zamieszkać w mieście, a tylko 39% na wsi. Można by wnioskować, że większość dziewcząt woli wygodę, dostępność sklepów i dóbr kultury (najczęstsze powody zamieszkania na wsi). Mieszkanie na wsi kojarzy im się z pracą na roli, hodowlą trzody chlewnej i obowiązkami gospodyni domowej. Stąd nieco mniej z nich opowiedziało się za mieszkaniem w przyszłości na wsi.

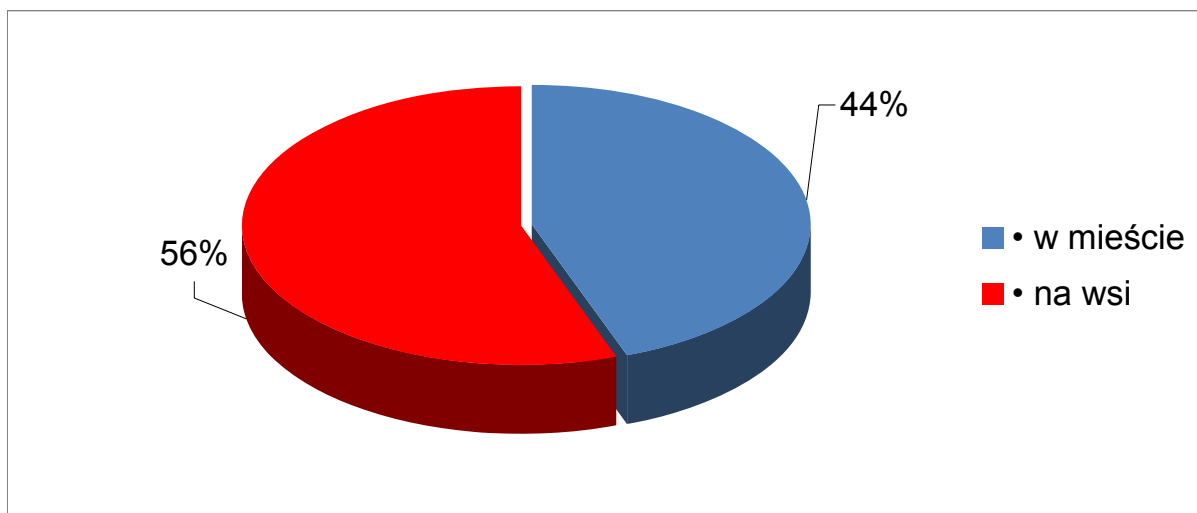
Jak na to pytanie odpowiedzieli młodzi ludzie płci męskiej – tabela nr 103:

Tabela nr 103 - gdzie chciałbyś mieszkać (mężczyźni)

N=259

Gdzie chciałbyś mieszkać? (mężczyźni)	liczba	%
• w mieście	115	44,4
• na wsi	144	55,6
Razem:	259	100,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Na podstawie tabeli nr 103 i poniższego wykresu, stwierdzam, że młodzieńcy, w przeciwieństwie do dziewcząt, wolą w przyszłości zamieszkać na wsi (44,4% - miasto, 55,6 – wieś). Motywują to poszukiwaniem ciszy, spokoju, odpoczynku.

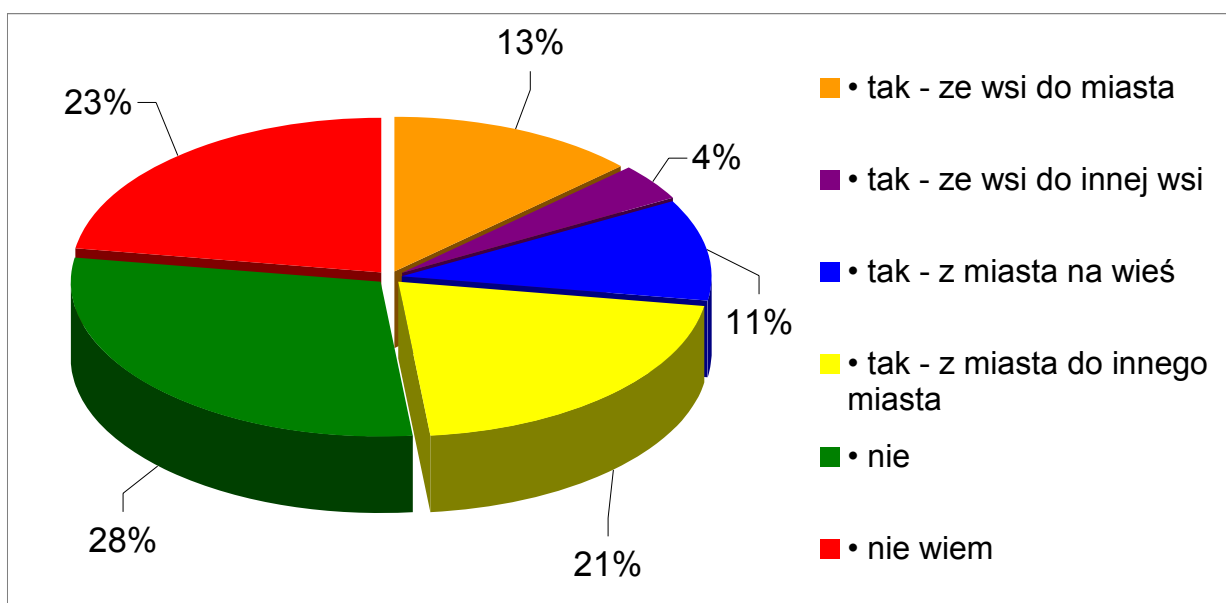
Na uwagę zasługuje fakt, że nikt z respondentów nie chce mieszkać na wsi z powodu możliwości uprawy roli czy hodowli zwierząt. Nawet osoby o pochodzeniu społecznym chłopskim, jako główny powód mieszkania na wsi podają ciszę i spokój.

Tabela nr 104 – zmiana miejsca zamieszkania

N=403

Czy pragniesz zmienić miejsce zamieszkania?	liczba	%
• tak - ze wsi do miasta	53	13,2
• tak - ze wsi do innej wsi	15	3,7
• tak - z miasta na wieś	43	10,7
• tak - z miasta do innego miasta	84	20,8
• nie	117	29,0
• nie wiem	91	22,6
Razem:	403	100,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Analizując zagadnienie związane ze zmianą miejsca zamieszkania, należy stwierdzić, że niecałe 50% uczniów chce na pewno zmienić miejsce zamieszkania. 22,6% respondentów nie jest pewne co do zmiany miejsca zamieszkania, a 29% nie zamierza się przeprowadzać.

20,8% respondentów mieszkających w miastach chce się przeprowadzić do innych miast, z tej samej grupy uczniów na wieś przeprowadzić się chce tylko 10,7% uczniów. Jeżeli chodzi o mieszkańców wsi, to w miastach chce zamieszkać 13,2%, a do innej wsi przeprowadzić chce się tylko 3,7% młodych ludzi. Słuszne są zatem obawy mieszkańców gmin wiejskich, gdzie głośno mówi się o exodusie młodych ludzi do miast, jednak jeżeli spośród prawie 50% mieszkańców wsi tylko 13,2% pragnie zamieszkać w mieście, a na ich miejsce z miast chce przyjechać 10,7%, to masowej migracji młodych ludzi ze wsi do miast nie może być mowy. Zdaję sobie sprawę, że młodzi ludzie chcący zamieszkać na wsi nie będą garnęli się do prac rolnych, ale trudno mówić również, że spośród ponad 13% uczniów szkół ponadgimnazjalnych większość pochodzi z rodzin typowo rolniczych.

Ogólnie należy stwierdzić, że około 50% uczniów szkół ponadgimnazjalnych powiatu wodzisławskiego zamierza zmienić miejsce zamieszkania. Wśród wymienionych miast i wiosek były również miasta i wsie znajdujące się poza granicami naszego kraju. Czasem uczniowie nie określali dokładnie nazwy miasta czy wioski, pisząc jedynie nazwę kraju z zaznaczeniem „miasto” lub „wieś”.

Jak już wspomniałem, teren powiatu wodzisławskiego jest terenem specyficznym (słabo rozwinięte rolnictwo, dobrze rozwinięty przemysł wydobywczy oraz handel, małe i średnie przedsiębiorstwa produkcyjne), trudno zatem wyniki badań ocenić w odniesieniu do wszystkich uczniów szkół ponadgimnazjalnych w Polsce.

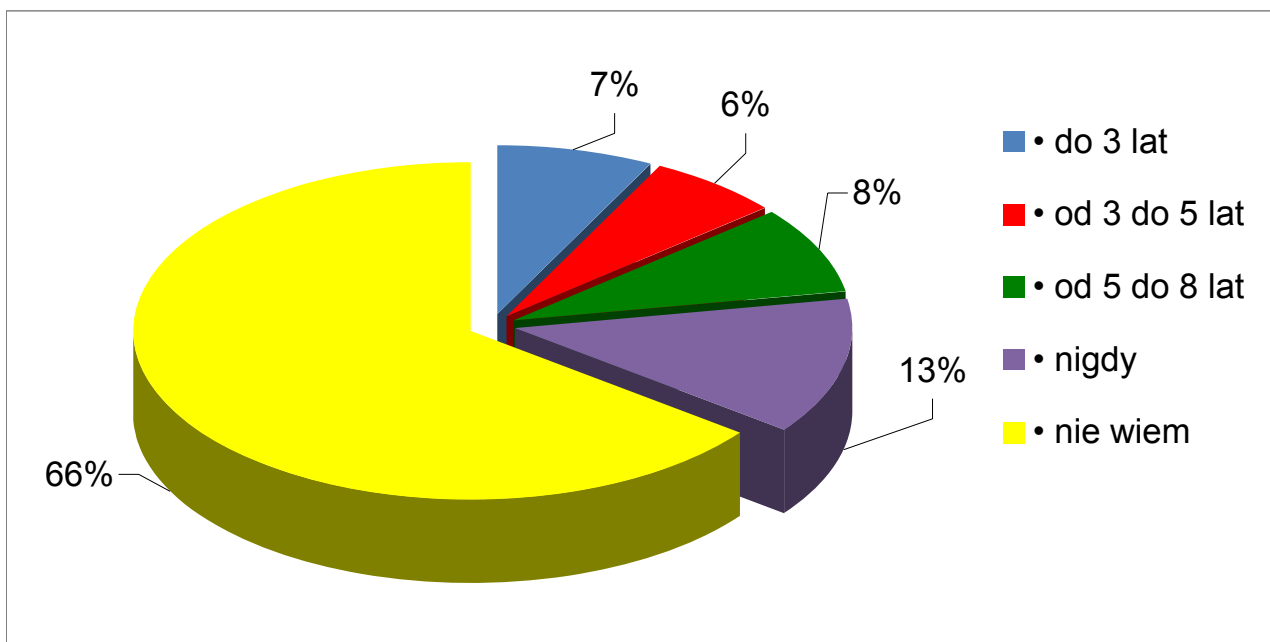
Mówiąc o aspiracjach życiowych, chciałbym teraz poruszyć problem oczekiwań dotyczących niezależności finansowej. Interesuje mnie, jak młodzi ludzie – uczniowie szkół ponadgimnazjalnych widzą swą przyszłość dotyczącą uniezależnienia finansowego od rodziców czy opiekunów. W tym celu zadałem respondentom następujące pytanie: „Czy i kiedy uda Ci się uzyskać niezależność finansową?”. Respondenci mieli do wyboru następujące odpowiedzi: „do 3 lat”, „od 3 do 5 lat”, „od 5 do 8 lat”, „nigdy” i „nie wiem”. Oto jak przedstawia się analiza liczbowa i procentowa tego zagadnienia (tabela i wykres):

Tabela nr 105- kiedy uda ci się uzyskać: niezależność finansową

N=403

Czy i kiedy uda Ci się uzyskać niezależność finansową?	liczba	%
• do 3 lat	30	7,4
• od 3 do 5 lat	26	6,5
• od 5 do 8 lat	34	8,4
• nigdy	52	12,9
• nie wiem	261	64,8
Razem:	403	100,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Z zamieszczonego powyżej opracowania graficznego wynika, że najwięcej, bo aż 64,8% uczniów nie wie, kiedy uda im się osiągnąć niezależność finansową. Prawie 13% uczniów jest zdania, że niezależności finansowej nie osiągnie nigdy, tylko 7,4% uczniów uważa, że niezależność finansową osiągnie już przed upływem trzech lat. Dotyczy to głównie uczniów pragnących podjąć pracę zaraz po skończeniu szkoły. 5% młodych ludzi uważa, że uniezależni się finansowo dopiero po trzech, a przed upływem pięciu lat, a 8,4% jest zdania, że niezależność finansową osiągnie dopiero po pięciu latach, a przed upływem lat ośmiu.

Jak widać określenie, że uczniowie szkół ponadgimnazjalnych w zdecydowanej większości są niezdecydowani, co do swych aspiracji zarówno zawodowych, oświatowych jak i życiowych również w tym punkcie znalazło swoje potwierdzenie.

Kolejne zagadnienia, które chciałbym poruszyć, mając na uwadze aspiracje życiowe, to oczekiwania dotyczące stanu posiadania. Na początku będą one dotyczyły posiadania własnego samochodu, a później własnego mieszkania.

W tym celu zadałem ankietowanym uczniom następujące pytania: „Czy i kiedy uda ci się uzyskać samochód?” oraz „Czy i kiedy uda ci się własne mieszkanie?” Podobnie jak w poprzednim zagadnieniu, uczniowie mieli do wyboru takie same

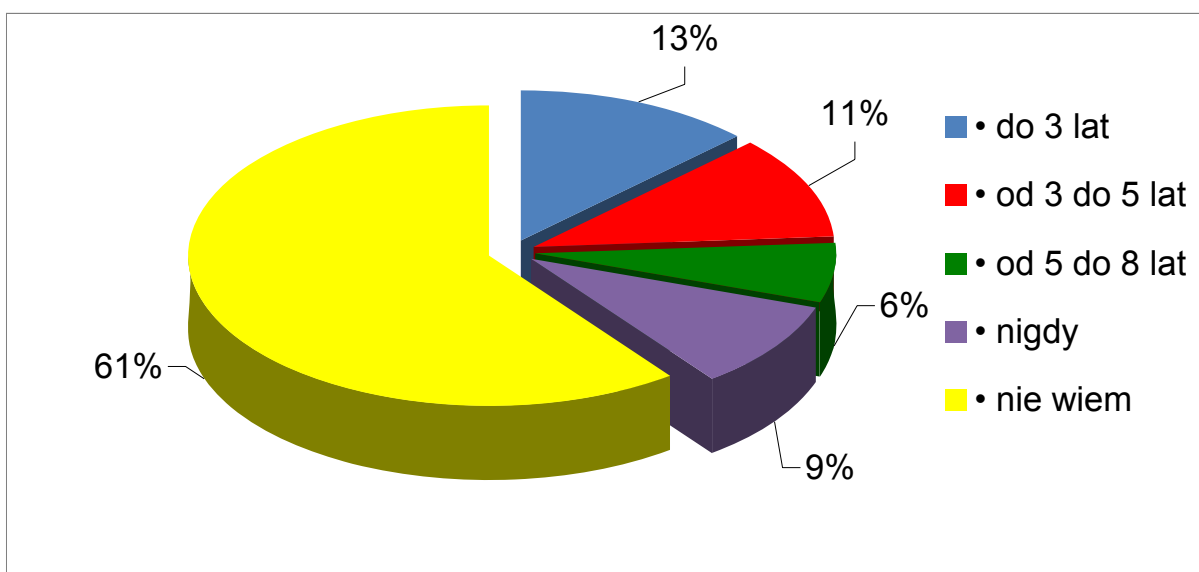
odpowiedzi.

Na początku przeanalizuję zagadnienie dotyczące posiadania własnego samochodu – tabela nr 106 i wykres kołowy.

Tabela nr 106- kiedy uda ci się uzyskać: samochód $N=403$

Czy i kiedy uda Ci się uzyskać samochód?	liczba	%
• do 3 lat	52	12,9
• od 3 do 5 lat	44	10,9
• od 5 do 8 lat	26	6,5
• nigdy	38	9,4
• nie wiem	243	60,3
Razem:	403	100,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Podobnie jak w wielu zagadnieniach, najwięcej uczniów jest niezdecydowanych i na zadane pytanie odpowiedzieli: „nie wiem” – 60,3%, aż 13% uczniów jest zdania, że własny samochód będzie miało już przed upływem trzech lat (niektórzy już mają). W okresie od trzech do pięciu pewnych, że będzie miało własny samochód jest prawie 11% uczniów, a w czasookresie od lat pięciu do ośmiu

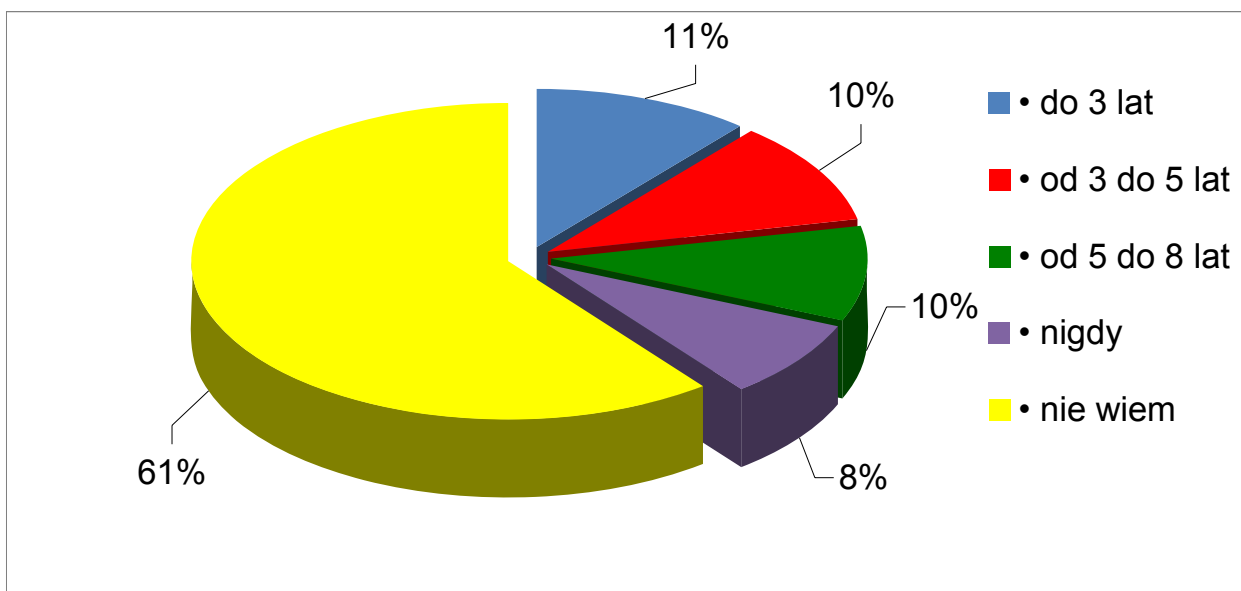
samochód kupi sobie 6,5% uczniów szkół ponadgimnazjalnych.

Na koniec badań ankietowych zostawiłem sobie analizę dotyczącą pytania: „Czy i kiedy uda ci się własne mieszkanie? Uczniowie mieli do wyboru odpowiedzi jak w dwóch powyższych pytaniach:

Tabela nr 107- kiedy uda ci się uzyskać: mieszkanie $N=403$

Czy i kiedy uda Ci się uzyskać własne mieszkanie?	liczba	%
• do 3 lat	45	11,2
• od 3 do 5 lat	42	10,4
• od 5 do 8 lat	40	9,9
• nigdy	32	7,9
• nie wiem	244	60,5
Razem:	403	100,0

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Analiza odpowiedzi na te pytania wygląda podobnie jak dwóch poprzednich. Oznacza to, że około 60% uczniów jest niepewnych i nie potrafi w miarę precyzyjnie określić, kiedy uda się im uzyskać własne mieszkanie. Również, jeżeli chodzi o czasookres dotyczący tego zagadnienia- to 11,2% respondentów twierdzi, że uzyska

je do trzech lat, 10,4% jest zdania, że własne mieszkanie będzie miało pomiędzy trzeci, a piątym rokiem, a 9,9% uważa, że dopiero za pięć do ośmiu lat. Niecałe 8% uczniów ponadgimnazjalnych szkół młodzieżowych twierdzi, że nigdy nie będzie miało własnego mieszkania.

ROZDZIAŁ VII

Podsumowanie wyników badań oraz wnioski

1. Podsumowanie wyników badań

W podsumowaniu wyników badań najistotniejsze będzie dokonanie szczegółowej analizy dotyczącej założonych przez siebie hipotez badawczych. Pomocne mi będą przy tym opracowania pytań zawartych w kwestionariuszu – ankiecie, których dokonałem w poprzednich rozdziałach.

Na początku dokonam analizy następującej hipotezy: „Uczniowie szkół ponadgimnazjalnych, wybierając zawód, w jakim chcą pracować, w większości kierują się kontynuacją zawodowych tradycji rodzinnych”.

Zagadnienie to omówiłem w rozdziale *Aspiracje zawodowe*, gdzie zadałem ankietowanym następujące pytanie: „Czy chciałbyś kontynuować zawodowe tradycje rodzinne?”. Niestety, określona przeze mnie hipoteza nie potwierdziła się. Aż 56,1% uczniów nie zamierza kontynuować zawodowych tradycji rodzinnych. Byłem przekonany, że tradycje kontynuowania pracy, szczególnie w zawodach związanych z przemysłem górniczym, nadal są kultywowane. Zdaję sobie sprawę, że przemysł ten przeżywał pewien kryzys (likwidacja kopalń i szkół górniczych), jednak teraz zauważam ponowny renesans w zawodach górnika i innych związanych

z przemysłem wydobywczym. Kopalnie potrzebują i przyjmują do pracy absolwentów szkół ponadgimnazjalnych (głównie techników górniczych).

Analizując ww. pytanie dokonałem podziału na uczniów zasadniczych szkół zawodowych i uczniów szkół średnich, sądząc, że uczniowie szkół zawodowych w większości pochodzący z rodzin o pochodzeniu robotniczym, rzemieślniczym i chłopskim, będą bardziej skłonni do kontynuowania rodzinnych tradycji zawodowych. To przypuszczenie znalazło swoje potwierdzenia w analizie porównawczej dotyczącej uczniów ze szkół różnego typu. Aż 72,8% uczniów szkół zawodowych pragnie pracować w zawodach wykonywanych przez swoich krewnych (najwięcej w zawodzie górnika – 11,8%, a uznając zawody pedagoga i nauczyciela za tożsame, to w zawodach tych w sumie tradycje rodzinne pragnie kontynuować aż 10% uczniów szkół zawodowych.

Zupełnie inaczej wyglądała analiza tego zagadnienia w odniesieniu do uczniów szkół średnich. Tutaj rodzinne tradycje zawodowe pragnie kontynuować tylko 31,1% uczniów (najwięcej w zawodach handlowca, lekarza i informatyka).

Aby uzyskać pełen obraz dotyczący kontynuowania tradycji rodzinnych, dokonałem jeszcze analizy ww. pytania w odniesieniu do uczniów obojga płci.

Jeżeli chodzi o mężczyzn, to tradycje rodzinne pragnie kontynuować 45,2% uczniów ponadgimnazjalnych szkół dla młodzieży (zawody górnika, nauczyciela, pedagoga, kierowcy, mechanika). Wśród dziewcząt uczących się w ponadgimnazjalnych szkołach powiatu wodzisławskiego, zawodowe tradycje rodzinne pragnie kontynuować tylko 24,3% (zawody farmaceuty, lekarz, nauczyciela, handlowca, ekonomisty).

Dodatkowo przeanalizowałem zawody, w których pracują rodzice ankietowanej młodzieży. Odzwierciedlają one zawody, w których pragną pracować (kontynuować rodzinne tradycje) ankietowani uczniowie. Podobne wyniki dały analizy pytań: „Do jakiego zawodu nadajesz się najbardziej?” i „W jakim zawodzie najprawdopodobniej będziesz pracował?”. Wyniki analizy tych pytań są bardzo zbliżone i potwierdzają, że założona przeze mnie hipoteza, iż „Uczniowie szkół ponadgimnazjalnych powiatu wodzisławskiego, wybierając zawód, w jakim chcą pracować, w większości kierują się kontynuacją tradycji rodzinnych” nie uzyskała

potwierdzenia. Potwierdzenie to uzyskała jednak tylko jedna grupa - uczniowie szkół zawodowych, gdzie ponad 70% respondentów chce pracować w zawodach wykonywanych przez swoich krewnych.

Kolejna hipoteza, której potwierdzenie chciałem uzyskać w wyniku przeprowadzonych przeze mnie badań socjologiczno – pedagogicznych, brzmi: „Bardzo wielu uczniów szkół ponadgimnazjalnych pragnie wyjechać i pracować za granicami kraju (około 25%), z czego najwięcej ma pochodzenie społeczne robotnicze i chłopskie”. W tym celu zadałem ankietowanym uczniom następujące pytanie: „Czy pragniesz podjąć pracę za granicami kraju?” i dokonałem analizy tego pytania pod kątem pochodzenia społecznego respondentów.

Na pytanie to twierdząco odpowiedziało aż 37,2%, co ponownie oznacza częściowe (dotyczące pracy) niepotwierdzenie założonej przeze mnie hipotezy. Używając zwrotu „bardzo dużo” miałem na myśli liczbę około 25% uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Liczba ta wydawała mi się już i tak wygórowana, niestety jak wynika z przeprowadzonych badań znacznie więcej uczniów chce pracować poza granicami Polski. Należy zwrócić również uwagę, że aż 46,2% uczniów na ww. pytanie odpowiedziało: „nie wiem”. Można zatem sądzić, że liczba uczniów szkół ponadgimnazjalnych chcących podjąć pracę za granicami naszego kraju może jeszcze ulec zwiększeniu. Skoro tak wielu uczniów chce wyjechać, postanowiłem dowiedzieć się, w jakich uczą się szkołach (zasadnicze szkoły zawodowe i szkoły średnie), mając na uwadze, jacy uczniowie pragną wyjechać w największej ilości ze szkół określonego typu. Jeżeli chodzi o rodzaj szkoły, to zdecydowanych podjąć pracę za granicami naszego kraju jest nieco więcej uczniów uczących się w zasadniczych szkołach zawodowych (40%) niż w szkołach średnich (36,6%). Nieco więcej jest uczniów niepewnych, niepodejmujących konkretnej decyzji dotyczącej pracy po za Polską. Wśród uczniów uczących się w szkołach średnich jest ich aż 47,8%, a w szkołach zawodowych - 41,8%.

Aby uzyskać pełen obraz związany z migracją pozwolę sobie przytoczyć wyniki odpowiedzi na pytanie: „Czy pragniesz na stałe zamieszkać za granicą kraju?” Tylko 12,4% odpowiedziało twierdząco, ale aż 62,5% miała problemy z podjęciem

jednoznacznej decyzji – wybrało odpowiedź: „nie wiem”. Z analizy tego pytania wynika, że młodzi ludzie pragną wyjechać głównie w celach zarobkowych i w poszukiwaniu pracy, gdyż zdecydowanie więcej respondentów zadeklarowało chęć pracy niż chęć zamieszkania poza Polską.

Dla uzupełnienia tego punktu dokonałem jeszcze dodatkowej analizy dotyczącej uczniów szkół średnich i zasadniczych szkół zawodowych. Wśród tej pierwszej grupy na stałe za granicą zdecydowałoby się zamieszkać 10,6%, przy 74,7% niezdecydowanych, a wśród uczniów zasadniczych szkół zawodowych podobną decyzję podjęłoby 17,3% uczniów przy tylko 30% niezdecydowanych.

Temat wyjazdu młodych ludzi do pracy za granicę naszego kraju jest obecnie bardzo interesujący, gdyż wielu młodych ludzi wyjeżdża lub planuje wyjazd, kierując się różnymi powodami (opisane w rozdziale *Aspiracje zawodowe*). Zainteresowało mnie więc, jacy uczniowie – pochodzący z jakich rodzin (pochodzenie społeczne) pragną w większości wyjechać do pracy na zachód i południe Europy. W tym miejscu chciałbym uzyskać potwierdzenie drugiej części omawianej hipotezy, w której założyłem sobie, że najwięcej uczniów deklarujących chęć pracy za granicami naszego kraju ma pochodzenie społeczne robotnicze i chłopskie. Hipotezę taką wysnułem, kierując się następującym tokiem myślenia: „Uczniowie, mający pochodzenie społeczne robotnicze i chłopskie, kształcą się w większości w szkołach zawodowych, a mając tylko wykształcenie zawodowe, trudno będzie im uzyskać zatrudnienie w naszym kraju, natomiast uczniowie o pochodzeniu inteligenckim najprawdopodobniej skończą studia i bez większych problemów znajdą pracę. Młodzi ludzie o pochodzeniu społecznym rzemieślniczym już w większości mają pracę zapewnioną, gdyż najprawdopodobniej będą kontynuować zawodowe tradycje rodzinne w prowadzonym przez rodziców zakładzie czy przedsiębiorstwie. Również moje wywiady przeprowadzane z uczniami o różnym pochodzeniu społecznym wskazywały na słuszność założonej hipotezy.

Aby potwierdzić lub obalić ową hipotezę, pytanie: „Czy pragniesz podjąć pracę za granicami kraju?”, poddałem kolejnej analizie. Z analizy tego pytania wynika, że najwięcej uczniów pragnących podjąć pracę za granicami kraju ma pochodzenie

społeczne inteligenckie – 70 uczniów. Spośród uczniów o pochodzeniu społecznym robotniczym chęć podjęcia pracy za granicą wyraziło tylko 33 uczniów. Jeżeli chodzi o uczniów pochodzących z rodzin rzemieślniczych i chłopskich, to chęć do wyjazdu do pracy za granicę zadeklarowało odpowiednio 23 i 24 uczniów. Niestety, i ta część założonej przeze mnie hipotezy nie uzyskała całkowitego potwierdzenia, gdyż na podstawie przeprowadzonych badań stwierdzam, że najwięcej uczniów pragnących wyjechać do pracy za granicę ma pochodzenie społeczne inteligenckie, a następnie robotnicze.

„Poziom aspiracji oświatowych i zawodowych uczniów szkół średnich jest zdecydowanie wyższy, niż poziom tych aspiracji wśród uczniów zasadniczych szkół zawodowych”- to kolejna hipoteza, którą chciałbym zweryfikować po analizie przeprowadzonych badań. W tym celu zadałem respondentom kilka pytań. Pierwsze z nich brzmi: „Czy chciałbyś podnosić kwalifikacje zawodowe?” Zdecydowana większość, bo aż 94,5% ankietowanych uczniów twierdzi, że chce podnosić owe kwalifikacje. Spośród uczniów zasadniczych szkół zawodowych chęć podnoszenia kwalifikacji zawodowych zadeklarowało 96,4%, a wśród uczniów liceów i techników kwalifikacje zawodowe pragnie podnosić 93,9% uczniów. Dane te świadczą jedynie, że uczniowie szkół zawodowych w nieznacznej większości niż uczniowie szkół średnich pragną podnosić kwalifikacje zawodowe (kształcić się). Należy zatem stwierdzić, że mają oni nieco wyższe aspiracje oświatowe niż uczniowie szkół średnich. O poziomie aspiracji oświatowych nie świadczy jedynie ilość uczniów pragnących podnosić kwalifikacje zawodowe, ale również poziom owego kształcenia. Oznacza to, że uczniowie chcący kształcić się na poziomie szkoły wyższej mają większe aspiracje oświatowe niż uczniowie kształcący się np. na kursach kwalifikacyjnych czy w policealnym studium zawodowym. W związku z powyższym zadałem respondentom kolejne pytanie: „W jakim systemie chciałbyś podnosić swoje kwalifikacje?” Ankietowani uczniowie mieli do wyboru następujące formy kształcenia: kursy kwalifikacyjne, specjalistyczne, technika, policealne studium zawodowe, studia licencjackie, inżynierskie, magisterskie i doktoranckie. Spośród wszystkich ankietowanych, wyrażających chęć dalszego kształcenia się najwięcej

uczniów uznało, że zakończy swą edukację na studiach magisterskich i inżynierskich (po około 32%), następnie respondenci wybrali technikum (14,7%) oraz kursy specjalistyczne i kwalifikacyjne (po około 5%).

Aby uzyskać potwierdzenie bądź zaprzeczenie założonej hipotezy, należy określić ilu uczniów ze szkół zawodowych, a ilu ze szkół średnich pragnie podnosić swoje kwalifikacje na wyżej wymienionych poziomach.

Najwięcej uczniów szkół średnich zamierza zakończyć swoją edukację na poziomie wyższych studiów magisterskich (43,2%), gdzie na tym samym poziomie kształcić chce się tylko 3,8% uczniów szkół zawodowych. Jeżeli chodzi o studia licencjackie i doktoranckie, to bardzo mało uczniów szkół zawodowych planuje kształcenie w tych formach (po 0,9%). Porównując te dane z uczniami szkół średnich, stwierdzam, że na poziomie licencjata kształcenie planuje zakończyć tylko 1,8% uczniów, a tytuł doktora chciałoby uzyskać 2,9%. Studia inżynierskie chce ukończyć aż 41,1% uczniów szkół średnich (ZSZ-ty – 8,5%). Najwięcej uczniów szkół zawodowych chce swą edukację zakończyć na poziomie technikum – 50,9%, (szkoły średnie – 0,7%). Również w miarę dużą popularnością wśród uczniów szkół zawodowych cieszą się kursy kwalifikacyjne i specjalistyczne (w sumie 25,5%, przy 4,7% w szkołach średnich). Policealne studium zawodowe zamierza ukończyć tylko 5,5% uczniów szkół średnich (przy 9,4% uczniów ZSZ). Z przedstawionych danych wynika, że zdecydowanie wyższe aspiracje oświatowe mają uczniowie szkół średnich – aż 89,1% z nich pragnie zakończyć swą edukację na poziomie szkoły wyższej. Na tym samym poziomie naukę chce zakończyć tylko 14,1% uczniów zasadniczych szkół zawodowych. Jak wspomniałem, o poziomie aspiracji oświatowych, świadczy poziom kształcenia, a ten jest zdecydowanie wyższy wśród uczniów ponadgimnazjalnych szkół średnich.

Analizując dalej tę hipotezę, zadałem respondentom jeszcze jedno pytanie, które również świadczy o poziomie aspiracji oświatowych: „Czy chciałbyś opanować biegle język (języki) obcy (obce)?” Porównując chęć opanowania języka obcego przez uczniów szkół zawodowych i szkół średnich, stwierdzam, że aż 98 % uczniów szkół średnich chce biegle mówić i pisać w języku obcym, a chęć taką wyraziło

72,7 % (również wiele) uczniów szkół zawodowych. Wśród uczniów szkół średnich jest również większa grupa uczniów pragnących opanować biegle dwa lub trzy języki. Dane te potwierdzają słuszność mojej hipotezy, że uczniowie szkół średnich mają wyższe aspiracje oświatowe niż uczniowie zasadniczych szkół zawodowych.

Ww. hipoteza („Poziom aspiracji oświatowych i zawodowych uczniów szkół średnich jest zdecydowanie wyższy, niż poziom tych aspiracji wśród uczniów zasadniczych szkół zawodowych”) dotyczyła jednak jeszcze jednego zagadnienia – poziomu aspiracji zawodowych. Aby uzyskać odpowiedź na pytanie, która grupa uczniów ma aspiracje zawodowe na wyższym poziomie, w rozdziale *Aspiracje zawodowe* przeanalizowałem następujące pytania: „Do jakiego zawodu nadajesz się najbardziej?”, „W jakim zawodzie najprawdopodobniej będziesz pracował?” oraz „Czym powinna cechować się podjęta przez ciebie praca?”. Analizując pierwsze z pytań, stwierdzam, że uczniowie szkół zawodowych w zdecydowanej większości chcieliby pracować w zawodach typowo robotniczych, a uczniowie szkół średnich oprócz zawodów robotniczych określali, że chcieliby pracować w zawodach architekta, lekarza, farmaceuty, ekonomisty, inżyniera, informatyka, nauczyciela, pedagoga (44,7%). Uczniowie szkół zawodowych spośród ww. zawodów wymienili tylko dwa: informatyk, ekonomista (3,6%). Nie umniejszając znaczenia zawodów robotniczych, stwierdzam, że poziom aspiracji uczniów ponadgimnazjalnych średnich szkół dla młodzieży jest zdecydowanie wyższy niż poziom aspiracji uczniów zasadniczych szkół zawodowych. Aspiracje to nie tylko pragnienia, („Do jakiego zawodu nadajesz się najbardziej?”), ale również i dążenia do osiągnięcia nakreślonych sobie celów („W jakim zawodzie najprawdopodobniej będziesz pracował?”). Określenie poziomu aspiracji zawodowych to określenie, na ile ankietowani uczniowie widzą, że ich pragnienia i dążenia zawodowe zostaną spełnione. Na pytanie: „W jakim zawodzie najprawdopodobniej będziesz pracował?” aż 61,1% uczniów szkół średnich jest pewnych, że będzie pracować w zawodzie, do którego nadaje się najbardziej, a 33,1% nie jest pewna w jakim zawodzie będzie pracować. Jeżeli chodzi o uczniów szkół zawodowych, to aż 80% respondentów jest pewnych, że podejmie pracę w ulubionym zawodzie, a tylko 9,1% nie jest tego pewna. Z powyższej analizy wynika, że poziom aspiracji zawodowych uczniów szkół

średnich, owszem, jest wyższy (jeżeli chodzi o rangę i znaczenie zawodu), ale jeżeli chodzi o stosunek aspiracji zawodowych do przewidywanych możliwości realizacji tych aspiracji to należy stwierdzić, że poziom aspiracji zawodowych w tym punkcie jest nieco wyższy u uczniów zasadniczych szkół zawodowych.

O poziomie aspiracji zawodowych mogą decydować również cechy pracy podjętej przez młodych ludzi. Na pytanie: „Czym powinna cechować się podjęta przez ciebie praca?” aż 99,1% uczniów szkół zawodowych odpowiedziało, że oczekuje wysokich zarobków (48,2% uczniów szkół średnich). Uczniowie szkół średnich najbardziej oczekują, że ich praca będzie: interesująca, dająca zadowolenie i satysfakcję - 61,8% (46,3% – ZSZ), z dobrymi stosunkami wśród pracowników i z kierownictwem - 37,5%, (40,9% - ZSZ), pobudzająca do myślenia, działania - 32,4% (15,5% - ZSZ), spokojna - 31,1% (17,3% - ZSZ), dająca możliwość ciągłego kształcenia się - 20,1% (17,3% - ZSZ), o dużym znaczeniu społecznym – 13,7% (10,9% - ZSZ). Ww. porównanie istotnych cech uczniów różnych typów szkół wskazuje, że praca zawodowa dla uczniów szkół średnich nie jest tylko sposobem zarabiania pieniędzy, co również świadczy o wysokim poziomie aspiracji zawodowych uczniów szkół średnich.

Ogólnie należy stwierdzić, że poziom aspiracji oświatowych i zawodowych jest nieco wyższy wśród uczniów szkół średnich niż wśród uczniów zasadniczych szkół zawodowych (potwierdzenie założonej hipotezy).

Kolejna hipoteza, którą chciałbym potwierdzić, brzmi: „Młodzież wiejska rzadziej korzysta z dóbr kultury niż młodzież z miast.” W tym celu zadałem ankietowanej młodzieży kolejne pytanie: „Czy korzystasz z dóbr kultury, jeżeli tak, to z jakich?” Ogólna analiza tego pytania ukazuje, że aż 58,1% uczniów wcale nie korzysta z dóbr kultury. Przypomnę, że po około 50% ankietowanych uczniów mieszka zarówno na wsi, jak i w mieście. Pozostali uczniowie korzystają z różnych dóbr, wśród których najczęściej chodzi do kina, wyjeżdża na wycieczki krajowe, chodzi na koncerty muzyki rozrywkowej i na dyskoteki.

Teraz dokonam porównania, jak młodzi ludzie mieszkający na wsi

i w mieście korzystają z dóbr kultury. Jeżeli chodzi o mieszkańców miast, to z dóbr kultury nie korzysta 45,6% uczniów, a wśród mieszkańców wsi niekorzystających z dóbr kultury jest aż 72,3%. Dane te potwierdzają moją hipotezę, że uczniowie mieszkający w miastach częściej korzystają z dóbr kultury niż uczniowie mieszkający na wsi. Aby uzyskać pełen obraz tego zagadnienia, dokonałem jeszcze podziału na uczniów szkół średnich i zawodowych, z którego wynika, że uczniowie szkół średnich (w większości mieszkający w miastach) częściej korzystają z dóbr kultury – 46,8%, niż uczniowie zasadniczych szkół zawodowych – 20,1% (większości mieszkańcy wsi). Porównanie to utrzymało mnie w przekonaniu, że moja hipoteza jest słuszna.

„Młodzież szkół ponadgimnazjalnych uważa, że praca, którą w przyszłości pragnie podjąć, powinna przede wszystkim zapewniać wysokie zarobki.” Tak brzmi kolejna moja hipoteza, którą chciałbym udowodnić. W tym celu zadałem ankietowanym uczniom następujące pytanie: „Czym powinna cechować się podjęta przez ciebie praca? Spośród podanych kilku cech (spokojna, pobudzająca do myślenia, działania, samodzielna, zespołowa, o dużym znaczeniu społecznym, zapewniająca wysokie zarobki, interesująca, dająca zadowolenie i satysfakcję, z możliwością kierowania innymi, dająca możliwość ciągłego kształcenia) respondenci mieli wybrać po trzy, ich zdaniem, najważniejsze. Najwięcej uczniów, bo aż 62% jest zdania, że praca zawodowa powinna przede wszystkim zapewniać wysokie zarobki. Stwierdzenie to świadczy o słuszności mojej hipotezy. Przypomnę jeszcze, że za cechy nieco mniej istotne respondenci wybrali „interesująca, dająca zadowolenie i satysfakcję” – 57,6%, „z dobrymi stosunkami wśród pracowników i z kierownictwem” - 38,5%, „pobudzająca do myślenia, działania” - 27,8%, „spokojna” – 27,3%.

W celu uzyskania pełnego obrazu tego zagadnienia dodam, że uczniów zasadniczych szkół zawodowych, uznających, że praca powinna przede wszystkim zapewniać wysokie zarobki, było aż 99,1%, a uczniów szkół średnich – 48,2%.

Na potwierdzenie słuszności mojej hipotezy przytoczę jeszcze wyniki analizy pytania: „Czyje postępowanie chcesz lub chciałbyś naśladować?” (do wyboru tylko

jedną odpowiedź), gdzie ankietowani uczniowie w prawie 24% wybrali, że chcieliby naśladować postępowanie człowieka biznesu. Podobnie, jeżeli chodzi o analizę pytania: „Co cenisz sobie najbardziej?”, gdzie dobrobyt materialny uzyskał aż 43,9% głosów (po życiu rodzinnym - 77,7% i zdrowiu - 67,7%). Powyższe dane utwierdzają mnie w przekonaniu, że według większości młodych ludzi praca, którą w przyszłości pragnęliby podjąć, powinna przede wszystkim zapewniać im wysokie zarobki.

Kolejną moją hipotezą, której słuszność chciałbym udowodnić, jest stwierdzenie „Uczniowie szkół ponadgimnazjalnych w zdecydowanej większości nie potrafią dokładnie określić, kiedy ich aspiracje zawodowe i życiowe zostaną zrealizowane.” Czy rzeczywiście młodzież polska ucząca się w szkołach średnich i zasadniczych szkołach zawodowych nie ma sprecyzowanych aspiracji do czasokresu ich realizacji? Aby uzyskać odpowiedź na to pytanie, zadałem respondentom następujące pytanie: „Kiedy uda Ci się uzyskać: interesującą pracę, wysokie zarobki, niezależność finansową, samochód, mieszkanie? Jeżeli chodzi o uzyskanie interesującej pracy, to aż 64% nie wie, kiedy ją uzyska. Na pytanie, „Kiedy uda Ci się uzyskać wysokie zarobki” aż 65% uczniów odpowiedziało: „nie wiem”. Podobnie odpowiedzieli respondenci na pytanie: „Kiedy uda Ci się uzyskać niezależność finansową?” (64,8%). Na kolejne pytania dotyczące czasokresu, kiedy uda im się uzyskać samochód i mieszkanie, „nie wiem” odpowiedzieli kolejno: 60,3% i 60,5%. Liczba uczniów, którzy są niepewni i nie potrafią jasno określić, kiedy uda im się osiągnąć odpowiednie aspiracje, jest dość duża i oscyluje w granicach 60 – 65%, co oznacza, że założona przeze mnie hipoteza uzyskała potwierdzenie - „Uczniowie szkół ponadgimnazjalnych w zdecydowanej większości nie potrafią dokładnie określić, kiedy ich aspiracje zawodowe i życiowe zostaną zrealizowane.”

Podsumowując analizę założonych przeze mnie hipotez, należy stwierdzić, że na sześć hipotez cztery w całości uzyskały potwierdzenie („Poziom aspiracji oświatowych i zawodowych uczniów szkół średnich jest zdecydowanie wyższy niż poziom tych aspiracji wśród uczniów zasadniczych szkół zawodowych” „Młodzież wiejska rzadziej korzysta z dóbr kultury niż młodzież z miast.” „Młodzież szkół

ponadgimnazjalnych uważa, że praca, którą w przyszłości pragnie podjąć, powinna przede wszystkim zapewniać wysokie zarobki.” „Uczniowie szkół ponadgimnazjalnych w zdecydowanej większości nie potrafią dokładnie określić, kiedy ich aspiracje zawodowe i życiowe zostaną zrealizowane.”).

Niestety, hipoteza brzmiąca: „Bardzo wielu uczniów szkół ponadgimnazjalnych pragnie wyjechać i pracować za granicami kraju (około 25%), z czego najwięcej ma pochodzenie społeczne robotnicze i chłopskie” w zasadzie nie uzyskała potwierdzenia. Jeżeli chodzi o deklarację pracy za granicą, to złożyło ją aż 37,2% respondentów – znacznie więcej niż zakładałem. Nie potwierdziło się również moje założenie, że najwięcej uczniów deklarujących chęć wyjazdu za granicę ma pochodzenie robotnicze (33 uczniów) i chłopskie (24 uczniów). Niestety najwięcej uczniów chcących wyjeżdżać za granicę, wbrew moim przewidywaniom, wywodzi się z rodzin inteligenckich (70 uczniów) oraz jak założyłem w hipotezie z rodzin robotniczych.

Ostatnia hipoteza, która podobnie jak poprzednia, potwierdziła się tylko częściowo, to: „Uczniowie szkół ponadgimnazjalnych, wybierając zawód, w jakim chcą pracować, w większości kierują się kontynuacją zawodowych tradycji rodzinnych”. Niestety, aż 56,1% uczniów szkół ponadgimnazjalnych uważa, że nie chce kontynuować zawodowych tradycji rodzinnych. Moje stwierdzenie, że hipoteza ta tylko częściowo nie uzyskała potwierdzenia podyktowane jest tym, że aż 72,8% uczniów zasadniczych szkół zawodowych mimo wszystko pragnie kontynuować rodzinne tradycje zawodowe.

2. Wnioski

Teren badań, z którego aż 23,6% młodzieży szkół ponadgimnazjalnych ma tzw. podwójne obywatelstwo (niemieckie) nie pozwala na wyciągnięcie wniosku, że aż 37,2% uczniów szkół ponadgimnazjalnych pragnie podjąć prace poza granicami kraju. W tym momencie mogę sobie pozwolić jedynie na stwierdzenie, że: „Okolo 37% uczniów szkół ponadgimnazjalnych powiatu wodzisławskiego chce pracować za granicami naszej ojczyzny.”

Podobnie trudno mi sformułować ogólne stwierdzenie, że młodzież szkół ponadgimnazjalnych w większości w wyborze zawodu nie kieruje się kontynuacją zawodowych tradycji rodzinnych. Są w Polsce, a nawet na Śląsku, regiony, gdzie zawodowe tradycje rodzinne są przez cały czas kultywowane. Przypuszczałem, że powiat wodzisławski jest takim regionem i że zawód górnika jest zawodem, w którym młodzi ludzie nadal chcą pracować, kontynuując rodzinne tradycje zawodowe. Z późniejszych moich rozmów z uczniami klas maturalnych i ostatnich klas szkół zawodowych wynika, że praca w kopalni jest pewnego rodzaju koniecznością (w miarę wysokie i pewne zarobki oraz pewność zatrudnienia), a nie chęcią kontynuowania rodzinnych tradycji zawodowych. Jestem przekonany, że gdybym przeprowadził tę ankietę w regionie, gdzie jest kilka dobrze prosperujących zakładów pracy z dużymi tradycjami lub gdzie jest bardzo dobrze rozwinięte rzemiosło, to wyniki badań dotyczące tego zagadnienia byłyby inne. W tym miejscu wniosek dotyczący wspomnianej hipotezy powinien brzmieć: „Uczniowie szkół ponadgimnazjalnych powiatu wodzisławskiego w nieznacznej większości (56,1%), wybierając zawód, w którym chcą pracować, nie kierują się kontynuacją zawodowych tradycji rodzinnych.”

Następny wniosek z mojej pracy wynika ze stwierdzenia, że „Najwięcej uczniów chcących pracować za granicą ma pochodzenie społeczne inteligenckie.” Niestety, wyniki badań przeprowadzone przeze mnie na terenie powiatu wodzisławskiego zdecydowanie ukazały, że spośród uczniów o pochodzeniu społecznym robotniczym, chłopskim, rzemieślniczym i inteligencki, największy procent deklarujących chęć wyjazdu do pracy za granicę wywodzi się właśnie z tej ostatniej grupy. Nie pozwoliłbym sobie na takie stwierdzenie, gdyby wyniki badań dotyczących tego zagadnienia nie były tak przekonujące. Myślę, że tren badań nie ma tu większego znaczenia i podobnie wyglądałyby te wyniki w innych regionach Polski. Trudno mi decydować, jakie powinny być działania władz zarówno regionalnych jak i centralnych aby móc zatrzymać wykształconą młodzież w kraju. Uważam, że wyniki z przeprowadzonych przeze mnie badań mogą stanowić materiał dający do myślenia naszym decydentom, iż nie czynią za wiele, aby zatrzymać polską światłą młodzież w naszej ojczyźnie, co może w przyszłości odbić się na poziomie naszej gospodarki, kultury i innych dziedzinach życia.

Kolejny wniosek w mojej pracy wynika z następnego stwierdzenia, które jest potwierdzeniem jednej z założonych przeze mnie hipotez: „Młodzież wiejska rzadziej korzysta z dóbr kultury niż młodzież z miast.” Przeprowadzone przeze mnie badania zdecydowanie pokazały słuszność tego stwierdzenia. Przypomnę, że miasta, gdzie mieszka ankietowana młodzież, to raczej miasta małe (Wodzisław Śląski – około 50 tys. mieszkańców, Rydułtowy - 22 tys., Radlin – 18 tys., Pszów - 14 tys.). Znajduje się w nich mała liczba ośrodków oferujących wydarzenia kulturalne, stąd osób korzystających z dóbr kultury jest tak mało. Jestem zdania, że przeprowadzając badania w regionie gdzie znajdują się duże miasta, to liczby korzystających z dóbr kultury byłyby większe. Niestety, sądzę również, że większe byłyby proporcje dotyczące korzystających z tych dóbr w miastach i na wsi na korzyść tych pierwszych.

Jeżeli chodzi o powiat wodzisławski, to liczby te są, niestety, dość niepokojące, szczególnie z socjologicznego punktu widzenia. Skoro młodzież tak mało korzysta

z dóbr kultury, nasuwają się pytania: Co robi w czasie wolnym?, Jak te liczby mają się do przestępczości na terenie powiatu wodzisławskiego?, Czy młodzież należy do nieformalnych grup subkulturowych?, Czy na wsiach i miejskich osiedlach są kluby i organizacje pomagające zorganizować czas wolny?, Czy w czasie wolnym młodzież bierze udział w zajęciach organizowanych przez Kościół, kluby sportowe, lokalne organizacje itp. ? Na te i na inne pytania powinniśmy uzyskać odpowiedź przeprowadzając inne socjologiczne badania na ten temat.

Równie pewnie mogę określić kolejny wniosek, wynikający ze stwierdzenia, że „Młodzież szkół ponadgimnazjalnych uważa, iż praca, którą w przyszłości pragnie podjąć, powinna przede wszystkim zapewniać wysokie zarobki.” Tutaj też teren badań nie odgrywa większej roli, a wniosek ten można potraktować globalnie, dla całego terenu kraju. Myślę, że nie ma w tym nic złego, że praca zapewnia wysokie zarobki, jednak stwierdzenie, „...powinna przede wszystkim zapewniać wysokie zarobki” jest nieco niepokojące. Nie ma się jednak co dziwić respondentom, którzy widząc jakie są różnice pomiędzy zarobkami na różnych stanowiskach, gdzie niektóre zarobki są uwłaczające godności człowieka lub zmuszają pracowników do ponadnormatywnego czasu pracy w celu zapewnienia odpowiedniego statusu materialnego sobie i rodzinie. Nie należy być jednak takim pesymistą, na kolejnych miejscu respondenci ujeli stwierdzenia, że „praca powinna dawać satysfakcję i zadowolenie” a różnica pomiędzy tym stwierdzeniem, a „wysokimi zarobkami” nie była za duża.

Ostatnim wniosek wynika ze sformułowania, że „Uczniowie szkół ponadgimnazjalnych w zdecydowanej większości nie potrafią dokładnie określić, kiedy ich aspiracje zawodowe i życiowe zostaną zrealizowane.” Niestety, sytuacja społeczno – gospodarcza naszego kraju, mimo, że ulegająca pewnej stałej poprawie, wciąż jest niepewna. Ciągłe reformy, afery, zmiany w przepisach nie pozwalają snuć zawodowych i życiowych planów i być pewnym, że plany te zostaną w najbliższej przyszłości zrealizowane.

ZAKOŃCZENIE

W niniejszej pracy chciałem ukazać cele i aspiracje oświatowe oraz przede wszystkim wynikające z nich aspiracje życiowe i zawodowe młodzieży szkół ponadgimnazjalnych (średnich i zasadniczych szkół zawodowych, klas młodzieżowych) na podstawie badań przeprowadzonych w dziewięciu szkołach ponadgimnazjalnych powiatu wodzisławskiego.

Moim zdaniem, badania te wypadły zadowalająco. Z założonych przeze mnie hipotez wynika, że młodzież szkół ponadgimnazjalnych można określić jako młodych ludzi mających częściowo sprecyzowane aspiracje, dla których nie bez znaczenia jest wpływ rodziny, środowiska rówieśniczego, szkoły. Niestety, założone przeze mnie hipotezy nie zostały w stu procentach potwierdzone, co moim zdaniem potwierdza słuszność wyboru tematu pracy i konieczność kontynuowania badań tego zagadnienia w przyszłości, oraz objęcia nimi większego terenu. Niezależnie jednak od tego,

w jakim stopniu udało mi się zrealizować pierwotne zamysły tej pracy, przedstawione i omówione w niej wyniki badań w jakimś stopniu ułatwiają zrozumienie dążeń i oczekiwań młodego pokolenia odnośnie kontynuacji nauki oraz późniejszej pracy zawodowej i życia prywatnego związanego z założeniem rodziny i funkcjonowaniem w społeczeństwie. Wyniki owych badań pozostawiają nadal wiele spraw otwartych, których kontynuacja jest niezbędna dla oddania pełnego obrazu oczekiwań i dążeń młodych ludzi uczących się w szkołach ponadgimnazjalnych. Aspiracje życiowe, zawodowe i oświatowe młodych ludzi uczących się w szkołach ponadgimnazjalnych i policealnych są obiektem moich ciągłych zainteresowań. Na bieżąco śledzę zmiany, jakim ulegają, przeprowadzając rozmowy ze swoimi

uczniami i słuchaczami. Jednak dopiero praca ta przekonała mnie, że same wywiady i rozmowy nie oddają dokładnie istoty problemu i wystarczają jedynie na określenie pewnych hipotez. Wnikliwa i szczegółowa analiza badań socjologiczno – pedagogicznych, które przeprowadziłem, pozwoliła mi na wyciągnięcie określonych wniosków, które przekonały mnie, że badania na ten temat powinny być prowadzone na szerszą skalę (na obszarze województw czy kraju), a wnioski powinny prowadzić do zmiany określonych zachowań decydentów umożliwiając np. większe korzystanie z dóbr kultury młodzieży wiejskiej, zatrzymanie wykształconej młodzieży w naszym kraju, umożliwienie realnego planowania przyszłości młodym ludziom, których aspiracje życiowe i zawodowe, nie są tylko wymysłem i mrzonką, ale stanowią realny cel, który może zostać zrealizowany w przyszłości. Badania te powinny również być szeroko upowszechnione, szczególnie wśród nauczycieli i wychowawców, pozwalając im na rozwijanie i kształtowanie aspiracji pozytywnych, a tłumienie i eliminowanie aspiracji negatywnych wśród swych uczniów i wychowanków. Wyniki tych badań mogą być doskonałym materiałem dla organów planujących kierunki kształcenia (organy prowadzące szkoły ponadgimnazjalne, uczelnie) na poziomie ponadgimnazjalnych szkół średnich i wyższych, tak aby można było otwierać określone kierunki kształcenia zgodnie z aspiracjami oświatowymi i zawodowymi uczniów szkół ponadgimnazjalnych.

BIBLIOGRAFIA

1. Babbie E., **Badania społeczne w praktyce**. PWN, Warszawa 2003;
2. Bartosiak – Tomusiak M., **Aspiracje edukacyjne społeczeństwa** / Edukacja i Dialog. - 1996, nr 6, s. 4-6;
3. Bartoszek A., **Kapitał społeczno-kulturowy młodej inteligencji wobec wymogów rynku**. Wyd. Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2003;
4. Bourdieu P., Loic J.D. Wacquant, , **Zaproszenie do socjologii refleksyjnej**. Oficyna Naukowa, Warszawa 2001;
5. Bukowska B., **Aspiracje, cele i plany życiowe młodzieży** / Biblioteka w Szkole. - 1999, nr 5, s. 26-27;
6. Byra St., **Koncepcja ucznia współczesnej szkoły**. / Edukacja i Dialog – 2004, nr 3 (156) s.4;
7. Cerkawski A., **Szkolnictwo zawodowe, a rynek pracy województwa katowickiego w latach 90-tych**. Wyd. Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2003;
8. Czerepaniak - Walczak M., **Niepokoje współczesnej młodzieży**, Impuls, Kraków 1997;
9. Denek K., **Aksjologiczne aspekty edukacji szkolnej**. Wyd. Adam Marszałek, Toruń 1999;
10. Domański H. **Spółczesność klasy średniej**, Wydawnictwo IFiS PAN, Warszawa 1994;
11. Doroszewski W. (red.), **Słownik języka polskiego**. t. I, PWN, Warszawa 1958,;
12. Dudzikowa M., **Badania nad młodzieżą – refleksje z perspektywy teoretyczno – metodologicznej**. / Edukacja – Studia, Badania, Innowacje – 1999, nr 4, s.5 -13;

13. Duraj- Nowakowska K., **Integrowanie edukacji wczesnoszkolnej: modernizacja teorii i praktyki**, "Impuls", Kraków 1998;
14. Dymek M., **Optymista, pesymista - maturzysta** / Edukacja i Dialog. - 1997, nr 3, s. 60-61;
15. **Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku.** - Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa 2003 ;
16. **Encyklopedia popularna** - PWN, Warszawa 1982;
17. Englisch H. B., Englisch H. C., **A comprehensivedictionary fo psychoanalytical terms.** New York 1958;
18. Fatyga B., **Dzieci wiejskie i ich problemy** / Remedium. - 1999, nr 12;
19. Faule E. i in., **Uczyć się, aby być.** Warszawa 1975;
20. Frankfort-Nachmias Ch., Nachmias D., **Metody badawcze w naukach społecznych.** Wydawnictwo Zysk i S-ka, Poznań 2001;
21. Furmanek W., **Z teorii edukacji zawodowej.** Rzeszów 1998;
22. Giddens A., **Nowoczesność i tożsamość. „Ja” i społeczeństwo w epoce późnej nowoczesności.** PWN, Warszawa 2001;
23. Gołębiowski B., **Dynamika aspiracji.** – Warszawa 1977;
24. Gorlach K., Drag Z., Seręga Z., **Młode pokolenie wsi III Rzeczypospolitej: aspiracje życiowe w przeddzień integracji z Unią Europejską.** ISP, Warszawa 2003;
25. Gryszczyński L., **Kwestionariusze w socjologii. Budowa narzędzi do badań surveyowych.** Wyd. IV zmienione. Wyd. Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2003;
26. Gurycka A. **Światopogląd młodzieży.** Warszawa 1991;
27. Hilgard E.R., **Wprowadzenie do psychologii.** Warszawa 1967;
28. Hurlock E.B., **Rozwój dziecka.** PWN Warszawa 1985;
29. Jacher W. (red.), **Eseje socjologiczne.** Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2001;
30. Jan Paweł II, **Sollicitudo Rei Socialis.** W: Wielka Encyklopedia Jana Pawła II, t.XL - Encykliki , Edipresse Polska S.A. ,Warszawa 2005;
31. Jan Paweł II, **Laborem Exercens.** W: Wielka Encyklopedia Jana Pawła II, t.

- XXXIX - Encykliki , Edipresse Polska S.A. ,Warszawa 2005;
32. Jałowiecki B., Szczepański M. S., **Rozwój lokalny i regionalny w perspektywie socjologicznej.** WSZINS: Tychy 2002;
33. Janowski A., **Aspiracje młodzieży szkół średnich**, PWN, Warszawa 1977;
34. Jelonkiewicz I. , Dlaczego tak trudno jest badać rodziny / **Nowiny Psychologiczne.** 1995;
35. Klimek L., **Dokąd zmierza młodzież? Cele i dążenia życiowe współczesnej młodzieży** / Opieka, Wychowanie, Terapia. 2001 nr 4,
36. Kłosowska A., **Wartości, potrzeby i aspiracje kulturalne małej społeczności miejskiej**, „Studia socjologiczne” 1970 nr 3;
37. Konecki K., Tobera P. (red.), **Szkice z socjologii zarządzania**, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2002;
38. Kopaliński W., **Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych.** Wiedza Powszechna, Warszawa 1975, ,
39. Kowalczyk – Szamańska M., **Socjodemograficzne uwarunkowania wspierania potrzeb i aspiracji dzieci w środowisku rodzinnym.** „Reprint”, Łódź: 2001;
40. Kowalski S., **Procesy niwelacyjne aspiracji szkolnych jako wskaźnik postępu demokracji.** „Studia psychologiczne” t.. XX ,Wrocław 1970;
41. Kozielecki J., **Koncepcje psychologiczne człowieka**, PIW, Warszawa 1976;
42. Kozielecki J., **Psychologiczna teoria decyzji**, PIW, Warszawa 1977,
43. Kulas H., **Samocena młodzieży**, WSiP, Warszawa 1986;
44. Kunowski S., **Wartości w procesie wychowania** , Impuls, Kraków 2003;
45. Krzeszowska B.O., **Współpraca szkoły z rodzicami w przygotowaniu uczniów do wyboru zawodu.**, WSiP Warszawa 1989;
46. Kupczyk J., **Uwarunkowania aspiracji życiowych młodzieży w starszym wieku szkolnym**, UAM, Poznań 1978;
47. Kwiecinski Z., **Drogi szkolne młodzieży a środowisko.** WSiP, Warszawa 1980;
48. Lewowicki T., **Aspiracje dzieci i młodzieży**, PWN, Warszawa 1987;
49. Lewowicki T., **Aspiracje – szkic o kłopotach metodologicznych**

- i dążeniach młodzieży** / Przegląd Humanistyczny. – 2002, nr 4, s.1-9;
50. Lalak D. i Pilch T. (red.), **Elementarne pojęcia pedagogiki społecznej i pracy socjalnej**, Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa 1999;
51. Lubowicz Z., Pańtak G., **Młodzież o sobie i swojej przyszłości**, Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza Warszawa 1988;
52. Łoś M., **Aspiracje a środowisko**, PWN, Warszawa 1972;
53. Łyżwińska M., Polok P., **Przyszłość w oczach absolwentów szkół ponadpodstawowych** / Edukacja Dorosłych. 1997 nr 1, s. 84 – 90;
54. Marody M., **Sens teoretyczny, a sens empiryczny pojęcia postawy**. PWN, Warszawa, 1976;
55. Mayntz R., Holm K., Hubner P., **Wprowadzenie do metod socjologii empirycznej**. Warszawa 1985;
56. Misztal M., **Problematyka wartości w socjologii**. PWN, Warszawa 1990;
57. Nowak S., **Metodologia badań społecznych**. PWN, Warszawa 1985,
58. Okoń W. **Nowy słownik pedagogiczny**. Wydawnictwo „Żak”, Warszawa 1996;
59. Pietkiewicz E., **Etykieta menedżera**, CIM, Warszawa1998,
60. Pieter J., **Słownik psychologiczny**. Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Warszawa 1996;
61. Pluta M., **Zagrożenia społeczne a problem aspiracji młodzieży w okresie transformacji systemowej** / Opieka, Wychowanie, Terapia. - 1997, nr 2, s. 41-43;
62. Pomykało W. (red.), **Encyklopedia pedagogiczna**. Fundacja Innowacja, Warszawa 1993;
63. Porożyński H., **Aspiracje życiowe młodzieży** / Edukacja. - 2001, nr 4, s. 60-66;
64. Przetacznik-Gierowska M., Włodarski Z., **Psychologia wychowawcza**. PWN Warszawa1994;
65. Rabczuk W. (red.) **Z problematyki pedagogiki porównawczej**. Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa 1998;
66. Reykowski J., **Emocje i motyw**y. PWN, Warszawa 1993;

67. Sak B., Irańska E., **Poziom aspiracji edukacyjno - zawodowych uczniów średnich szkół niepublicznych.** Uniwersytet Szczeciński – Instytut Pedagogiki 2002;
68. Sampson W., **Jak tworzyć własny wizerunek,** Dom Wydawniczy ABC, Warszawa 1996;
69. Sękowska, Z. **Współzależność wychowania i rozwoju dziecka.** / Wychowanie w Rodzinie ,1991,
70. Sikorski W., **Aspiracje edukacyjno-zawodowe młodzieży niedostosowanej społecznie** / Szkoła Specjalna. - 1997, nr 2, s. 70-77;
71. Sikorski W., **Aspiracje młodzieży uczącej się i ich tło rozwojowe.** Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole 1999;
72. Sikorski W., **Aspiracje życiowe młodzieży z małych miast na tle zmian społeczno-ekonomicznych w Polsce** / Psychologia Wychowawcza. - 1997, nr 1, s. 35-43;
73. Sikorski W., **Dynamika aspiracji życiowych młodzieży uczącej się** / Edukacja. - 2000, nr 1, s. 43-52.
74. Sikorski W., **Jak zapobiegać zaniżonym aspiracjom?** / Edukacja i Dialog. - 1996, nr 6, s. 7-12;
75. Sikorski W., **Korekcja zawyżonych aspiracji edukacyjno-zawodowych młodzieży** / Psychologia Wychowawcza. - 1997, nr 4, s. 344-351;
76. Sikorski W., **Postawy rodzicielskie w percepcji dorastających, a poziom ich aspiracji edukacyjnych** / Psychologia Wychowawcza. - 2000, nr 2/3, s. 190-200;
77. Sikorski W., **Psychopedagogiczne wyznaczniki kształtowania się niewłaściwego poziomu aspiracji u młodzieży szkolnej** / Opieka, Wychowanie, Terapia. - 1997, nr 3, s. 26-30;
78. Sikorski W., **Struktura aspiracji młodzieży przestępczej. Badania własne** / Edukacja. - 1998, nr 2, s. 90-97;
79. Sikorski W., **Zaniżone aspiracje edukacyjne - ich źródła i korekcja** / Opieka, Wychowanie, Terapia. - 1999, nr 2, s. 5-10;

80. Skorny Z., **Aspiracje młodzieży oraz kierujące nimi prawidłowości**. Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 1990;
81. Simmel G., **Socjologia**, PWN, Warszawa 1975;
82. Sokołowska A., **Stosunek młodzieży do jej perspektyw życiowych**. Warszawa 1967;
83. Sołdry – Gwiżdż T. (red.), **Młodzież – wykształcenie, praca: dylematy w zmieniającej się rzeczywistości społecznej**. Państwowy instytut Wydawniczy – Instytut Śląski, Opole 1997;
84. Sołtysiak M. i Karwowska M. (red.), **Polska młodzież - Zaburzenia, zagrożenia w aktualnej rzeczywistości społecznej** - Wydawnictwo Akademii Bydgoskiej im. Kazimierza Wielkiego, Bydgoszcz 2001;
85. Szajek St., **System orientacji i poradnictwa zawodowego**. PWN, Warszawa 1989;
86. Szatur - Jaworska B. (oprac.), **Wprowadzenie do metod i technik badań społecznych**. Wyd. UW, Warszawa 1988;
87. Szczupał B., **Plany życiowe młodzieży upośledzonej** / Edukacja i Dialog. - 1999, nr 10, s. 31-34;
88. Szewczuk W., **Słownik psychologiczny**. Wiedza Powszechna Warszawa 1979;
89. Sztompka. P., **Teorie zmian społecznych a doświadczenia polskiej transformacji**. „Studia Socjologiczne” 1994, Nr 1.
90. Sztumski J., **Wstęp do metod i technik badań społecznych**. Wyd. Śląsk, Katowice 1995;
91. Ścisłowicz M., **Aspiracje edukacyjne młodzieży szkół ponadpodstawowych** / Szkoła Zawodowa. - 1996, nr 1, s. 2-5;
92. Śliwerski B. (red.) **Edukacja alternatywna - dylematy teorii i praktyki**. „Impuls”, Kraków 1992;
93. Śwadźba U., **Śląski etos pracy**. Wyd. Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2001;
94. Świda H., **Młodzież a wartości**. WSIP, Warszawa 1989;
95. Tischner J., **Myślenie wobec wartości**. Poznań 1994;

96. Turowski J., **Socjologia. Wielkie struktury społeczne.** Lublin 1994
97. Tyszkowa M., **Problemy psychicznej odpowiedzialności dzieci i młodzieży.** Warszawa 1972;
98. Tyszkowa M. Żurkowski B. (red), **Wartość w świecie dziecka i sztuki dla dziecka.** PWN, Warszawa 1994;
99. **Wielka Encyklopedia Powszechna.**, PWN, Warszawa 1962;
100. Wilk. T., **Możliwości zaspokojenia potrzeb edukacyjnych młodzieży w warunkach zmiany społecznej w Polsce.** Katowice 2002.
101. Włodarski Z., Hankała A., **Nauczanie i wychowanie jako stymulacja rozwoju człowieka.** Podręcznik dla studentów szkół pedagogicznych i nauczycieli. Kraków 2004.
102. Wojtasik B. (red.) **Podjęmowanie decyzji zawodowych przez młodzież i osoby dorosłe w nowej rzeczywistości społeczno-ekonomicznej,** Wrocław 2001.
103. Wojtyła K., **Osoba i czyn,** Kraków 1969, s. 160.
104. Wołk Z., Absolwenci szkół zawodowych na starcie / **Szkoła Zawodowa.** - 1999, nr 8, s. 9-14;
105. Wołk Z., **Kultura pracy.** Sulechów 2001;
106. Wołk Z., **Społeczność lokalna przestrzenią realizacji kariery zawodowej.** / Aktywizacja społeczności lokalnych w procesie integracji europejskiej. Zielona Góra 2000;
107. Wołk Z., **Perspektywy kariery młodzieży prowincjonalnej/** Edukacja – Studia, Badania, Innowacje – 2002, nr 2, s.65 – 71;
108. Wódz J. (red.), **Społeczności lokalne. Szkice socjologiczne.** Uniwersytet Śląski, Katowice 1986;
109. Wróblewska W., **Transformacja, a wartości cenione przez młodzież** / **Nowa Szkoła.** - 2000, nr 4, s. 45-47;
110. Zaczyński W., **Praca badawcza nauczyciela.** Warszawa 1968, WSiF;
111. Zborowski Z., **Z pogranicza psychologii społecznej i psychologii osobowości.** PWN, Warszawa 1988;
112. Ziemska M., **Rodzina a osobowość.** WSiP , Warszawa 1975;

113. **Znowu zatrudniają** - Dziennik Zachodni , Kalejdoskop Firm - 7 marca 2007
114. Żebrowski J. (red.) **Pedagogika opiekuńcza w okresie demokratycznych przemian**. Gdańskie Towarzystwo Naukowe, Gdańsk 1998;
115. Żekoński Z., **Potencjał ludzki rozwoju kraju**. W: W poszukiwaniu strategii zmian, red. Kubin J., Żekoński Z.;

Strony internetowe:

1. <http://www.ankietka.pl/tagi/aspiracje>
2. <http://www.bip.pup-wodzislaw.pl/>
3. <http://www.gimnazjum.pl/opinie/codalejgimnazjalisto.phtml>
4. <http://www.ip.univ.szczecin.pl/%7Eedipp/aspirac.htm>
5. http://www.ipe.pl/archiwum/+/html/prace/grabarczyk/wartosci_zyciowe_mlodziemy.htm#_ftn9
6. <http://www.rownet.pl/portal/region.php?temat=statystyki>
7. <http://www.vulcan.edu.pl/eid/archiwum/>
8. http://www.wodzislaw.upow.gov.pl/www/pliki_tekstowe/dokumenty/w_kultury_oswiaty/informator2006.pdf

SPIS TABEL

Tabela nr 1- <i>rodzaje aspiracji</i>	17
Tabela nr 2 - <i>miasta powiatu wodzisławskiego</i>	63
Tabela nr 3 - <i>nabór ZSP W-aw Śl.</i>	79
Tabela nr 4 – <i>nabór ZSE W-aw Śl.</i>	79
Tabela nr 5 – <i>nabór ZSZ W-aw Śl.</i>	80
Tabela nr 6- <i>nabór ZST W-aw Śl.</i>	81
Tabela nr 7 – <i>nabór ZSP nr 1 Rydułtowy</i>	82
Tabela nr 8 – <i>nabór ZSP nr 2 Rydułtowy</i>	83
Tabela nr 9 – <i>nabór ZSP Radlin</i>	84
Tabela nr 10 – <i>nabór ZSP Pszów</i>	85
Tabela nr 11 - <i>nabór SOSW W-aw Śl.</i>	86
Tabela nr 12– <i>nabór PCKU W-aw Śl.</i>	86
Tabela nr 13 - <i>wykaz szkół i klas</i>	105
Tabela nr 14 - <i>twoja płeć</i>	107
Tabela nr 15 - <i>twoja płeć (ZSZ-y)</i>	108
Tabela nr 16 - <i>twoja płeć (szk. średnie)</i>	109
Tabela nr 17 - <i>twój wiek</i>	111
Tabela nr 18 - <i>twoje miejsce zamieszkania</i>	112
Tabela nr 19 - <i>twoje pochodzenie społeczne</i>	114
Tabela nr 20 - <i>twoje pochodzenie społeczne (ZSZ-y)</i>	115
Tabela nr 21 - <i>twoje pochodzenie społeczne (szk. średnie)</i>	116
Tabela nr 22 - <i>wykształcenie matek</i>	117
Tabela nr 23 - <i>wykształcenie ojców</i>	118
Tabela nr 24 - <i>zawód ojca</i>	120
Tabela nr 25 - <i>zawód ojca (ZSZ-y)</i>	122
Tabela nr 26 – <i>zawód ojca (szk. średnie)</i>	123
Tabela nr 27 - <i>zawód matki</i>	125
Tabela nr 28 - <i>zawód matki (ZSZ-y)</i>	126
Tabela nr 29 - <i>zawód matki (szk. średnie)</i>	128
Tabela nr 30 - <i>wpływ na wybór szkoły</i>	132
Tabela nr 31 - <i>wpływ na wybór szkoły (ZSZ-y)</i>	134
Tabela nr 32 - <i>wpływ na wybór szkoły (szk. średnie)</i>	135

Tabela nr 33 - <i>chęć podnoszenia kwalifikacji</i>	136
Tabela nr 34 - <i>chęć podnoszenia kwalifikacji (ZSZ-y)</i>	137
Tabela nr 35 - <i>chęć podnoszenia kwalifikacji (szk. średnie)</i>	138
Tabela nr 36 - <i>wpływ na podjęcie decyzji o kier. kształcenia</i>	139
Tabela nr 37 - <i>wpływ na podjęcie decyzji o kier. kształcenia (kobiety)</i>	141
Tabela nr 38 - <i>wpływ na podjęcie decyzji o kier. kształcenia (mężczyźni)</i>	142
Tabela nr 39 - <i>forma dalszego kształcenia</i>	144
Tabela nr 40 - <i>forma dalszego kształcenia (ZSZ-y)</i>	145
Tabela nr 41 - <i>forma dalszego kształcenia (szk. średnie)</i>	147
Tabela nr 42 - <i>system dalszego nauczania</i>	149
Tabela nr 43 - <i>system dalszego nauczania (ZSZ-y)</i>	150
Tabela nr 44 - <i>system dalszego nauczania (szk. średnie)</i>	152
Tabela nr 45 - <i>chęć opanowania języka obcego</i>	154
Tabela nr 46 - <i>chęć opanowania języka obcego (ZSZ-y)</i>	156
Tabela nr 47 - <i>chęć opanowania języka obcego (szk. średnie)</i>	157
Tabela nr 48 - <i>zawód, w którym chciałbyś pracować</i>	160
Tabela nr 49 - <i>zawód, w którym chciałbyś pracować (ZSZ-y)</i>	162
Tabela nr 50 - <i>zawód, w którym chciałbyś pracować (szk. średnie)</i>	164
Tabela nr 51 - <i>zawód, w którym najprawdopodobniej będziesz pracował</i>	167
Tabela nr 52- <i>zawód, w którym najprawdopodobniej będziesz pracował (ZSZ-y)</i>	169
Tabela nr 53 - <i>zawód, w którym najprawdopodobniej będziesz pracował (szk. średnie)</i>	171
Tabela nr 54 - <i>cechy podjętej pracy</i>	173
Tabela nr 55 - <i>cechy podjętej pracy (ZSZ-y)</i>	175
Tabela nr 56 - <i>cechy podjętej pracy (szk. średnie)</i>	177
Tabela nr 57 - <i>chęć kontynuowanie rodzinnych tradycji zawodowych</i>	179
Tabela nr 58 - <i>chęć kontynuowanie rodzinnych tradycji zawodowych (ZSZ-y)</i>	181
Tabela nr 59 - <i>chęć kontynuowanie rodzinnych tradycji zawodowych (szk. średnie)</i>	183
Tabela nr 60 - <i>chęć kontynuowanie rodzinnych tradycji zawodowych (kobiety)</i>	185
Tabela nr 61 - <i>chęć kontynuowanie rodzinnych tradycji zawodowych (mężczyźni)</i>	186
Tabela nr 62 - <i>chęć podjęcia pracy za granicą</i>	188
Tabela nr 63 - <i>chęć podjęcia pracy za granicą (ZSZ-y)</i>	189
Tabela nr 64 - <i>chęć podjęcia pracy za granicą (szk. średnie)</i>	190
Tabela nr 65 - <i>chęć podjęcia pracy za granicą (poch. społ. inteligenckie)</i>	191
Tabela nr 66 - <i>chęć podjęcia pracy za granicą (poch. społ. robotnicze)</i>	193
Tabela nr 67 - <i>chęć podjęcia pracy za granicą (poch. społ. chłopskie)</i>	194
Tabela nr 68 - <i>chęć podjęcia pracy za granicą (poch. społ. rzemieślnicze)</i>	195
Tabela nr 69 - <i>chęć podjęcia pracy za granicą (podw. obywatelstwo – niemieckie)</i>	196
Tabela nr 70- <i>chęć podjęcia pracy za granicą (bez podw. obywatelstwa)</i>	197

Tabela nr 71 – powody dotyczące decyzji o pracy za granicą.....	198
Tabela nr 72– okres pracy za granicą.....	200
Tabela nr 73- kiedy uda ci się uzyskać: interesującą pracę.....	201
Tabela nr 74- kiedy uda ci się uzyskać: wysokie zarobki.....	203
Tabela nr 75 - cechy młodzieży pracującej.....	205
Tabela nr 76 - cechy młodzieży pracującej (kobiety).....	206
Tabela nr 77 - cechy młodzieży pracującej (mężczyźni).....	208
Tabela nr 78 - naśladowanie postępowania.....	210
Tabela nr 79 - naśladowanie postępowania (ZSZ-y).....	211
Tabela nr 80- naśladowanie postępowania (szk. średnie).....	213
Tabela nr 81- co cenisz sobie najbardziej?.....	215
Tabela nr 82- co cenisz sobie najbardziej? (kobiety).....	216
Tabela nr 83- co cenisz sobie najbardziej? (mężczyźni).....	217
Tabela nr 84- korzystanie z dóbr kultury.....	219
Tabela nr 85 - korzystanie z dóbr kultury (ZSZ-y).....	221
Tabela nr 86 - korzystanie z dóbr kultury (szk. średnie).....	222
Tabela nr 87 - korzystanie z dóbr kultury (mieszkańcy miast).....	223
Tabela nr 88 - korzystanie z dóbr kultury (mieszkańcy wsi).....	225
Tabela nr 89 - chęć zamieszkania za granicami kraju.....	226
Tabela nr 90 - chęć zamieszkania za granicami kraju (ZSZ-y).....	227
Tabela nr 91 - chęć zamieszkania za granicami kraju (szkoły średnie).....	228
Tabela nr 92 – chęć założenia rodziny.....	229
Tabela nr 93- chęć założenia rodziny (kobiety).....	230
Tabela nr 94- chęć założenia rodziny (mężczyźni).....	231
Tabela nr 95 - chęć posiadania potomstwa.....	232
Tabela nr 96 - chęć posiadania potomstwa (kobiety).....	233
Tabela nr 97 - chęć posiadania potomstwa (mężczyźni).....	234
Tabela nr 98 - cenione wartości.....	236
Tabela nr 99 - cenione wartości (kobiety).....	237
Tabela nr 100 - cenione wartości (mężczyźni).....	238
Tabela nr 101 – gdzie chciałbyś mieszkać?.....	240
Tabela nr 102 - gdzie chciałbyś mieszkać (kobiety).....	240
Tabela nr 103 - gdzie chciałbyś mieszkać (mężczyźni).....	241
Tabela nr 104 – zmiana miejsca zamieszkania.....	242
Tabela nr 105 - kiedy uda ci się uzyskać: niezależność finansową.....	244
Tabela nr 106 - kiedy uda ci się uzyskać: samochód.....	246
Tabela nr 107 - kiedy uda ci się uzyskać: mieszkanie.....	247

ANEKS

Do użytku wewnętrznego

Uniwersytet Śląski w Katowicach

Wydział Nauk Społecznych

Instytut Socjologii

Kwestionariusz ankiety na temat:

„Aspiracje życiowe i zawodowe uczniów szkół ponadgimnazjalnych na przykładzie powiatu wodzisławskiego”.

Instytut Socjologii przy Uniwersytecie Śląskim w Katowicach prowadzi badania na temat, *„Aspiracje życiowe i zawodowe uczniów szkół ponadgimnazjalnych na przykładzie powiatu wodzisławskiego”*, które mają charakter czysto naukowy i są anonimowe. Mają one na celu uzyskanie informacji w zakresie ww. tematu.

Proszę o szczerze i wyczerpujące odpowiedzi, za które z góry dziękuję.

Marek Niemiec

1. Kto lub co miało największy wpływ na wybór szkoły, do której uczęszczasz?

(w odpowiednie pole wstaw „X”)

- rodzice ☐
- przyjaciele, koledzy ☐
- własne zainteresowania, hobby ☐
- brak innych szkół w twoim rejonie zamieszkania ☐
- inne osoby — jakie? — ☐
-
- inne czynniki — jakie? ☐
-

2. Kim chciałbyś być w przyszłości?

.....(wymień odpowiedni zawód)

3. Czy w przyszłości chciałbyś podnosić swoje kwalifikacje?

a) tak ☐

b) nie — jeżeli **nie**, to dlaczego? ☐

.....

4. Kto lub co ma obecnie największy wpływ na podjęcie przez Ciebie

odpowiedniego kierunku dalszego kształcenia? (zakreśl trzy odpowiedzi)

- rodzice ☐
- koledzy, przyjaciele ☐
- własne zainteresowania ☐
- nauczyciele ☐
- własne ambicje ☐
- zarobki ☐
- mody i obecne trendy ☐
- dobre wyniki w nauce w tym kierunku ☐
- chęć wybicia się ☐
- inne osoby, powody – jakie? ☐

.....

5. Jeżeli chcesz podnosić swoje kwalifikacje, to jaką formę dalszego kształcenia wybierzesz (na jakim etapie kształcenia chcesz zatrzymać swoją edukację)?

- technikum ☐
- policealne studium zawodowe ☐
- kursy kwalifikacyjne ☐
- kursy specjalistyczne ☐
- studia wyższe: - licencjackie ☐
- magisterskie ☐
- inżynierskie ☐

6. Czy podnosząc swoje kwalifikacje, chciałbyś opanować biegle język (języki) obcy (obce)?

- nie ☐
- tak — jeżeli tak, to jaki (jakie)? ☐

.....(wymień język, języki)

7. W jakim systemie nauczania chciałbyś podnosić swoje kwalifikacje?

- dziennym ☐
- wieczorowym ☐
- zaocznym ☐
- eksternistycznym ☐

8. Jakiego rodzaju cechy powinna posiadać dzisiejsza młodzież

pracująca? (wymień trzy cechy)

- posiadanie własnych poglądów ☐
- zaradność ☐
- chęć przejawiania własnej inicjatywy ☐
- pracowitość ☐
- obowiązkowość ☐
- odwaga ☐
- chęć kształcenia się ☐
- szerokie zainteresowania ☐
- poczucie własnej godności ☐
- inne – jakie? ☐

.....

9. Czyje postępowanie chcesz lub chciałbyś naśladować?

- rodzice: ojciec, ☐
 - rodzice: matka ☐
 - nauczyciele ☐
 - handlowiec ☐
 - człowiek interesu (biznesmen) ☐
 - muzyk ☐
 - sportowiec ☐
 - inne — kogo? ☐
-

10. Co cenisz sobie najbardziej? (wymień trzy cechy)

- życie rodzinne ☐
 - życie zawodowe ☐
 - dobrobyt materialny ☐
 - własne poglądy ☐
 - zasady moralne ☐
 - zdrowie ☐
 - inne – jakie ☐
-

11. Czym powinna cechować się podjęta przez ciebie praca? (wymień trzy cechy)

- spokojna ☐
- pobudzająca do myślenia, działania ☐
- samodzielna ☐
- zespołowa ☐
- o dużym znaczeniu społecznym ☐
- zapewniająca wysokie zarobki ☐
- interesująca, dająca zadowolenie i satysfakcję ☐
- z możliwością kierowania innymi ☐
- dająca możliwość ciągłego kształcenia się ☐
- z dobrymi stosunkami wśród pracowników i z kierownictwem ☐

12. Do jakiego zawodu nadajesz się najbardziej? (wymień odpowiedni zawód)

.....

13. W jakim zawodzie najprawdopodobniej będziesz pracował? (wymień odpowiedni zawód)

.....

14. W jakich zawodach pracują twoi rodzice? (wymień odpowiednie zawody)

- ojciec
- matka

15. Czy chciałbyś kontynuować zawodowe tradycje rodzinne?

- tak ☐
- nie ☐

Jeżeli **tak**, to czyje i w jakim zawodzie?

..... (stopień pokrewieństwa np. dziadek- górnik)

16. Czy korzystasz z dóbr kultury?

- nie ☐
- tak ☐

jeżeli **tak**, to w jaki sposób i jak często

- chodzisz do kina ☐ (jak często)
- chodzisz do teatru ☐ (jak często)
- wyjeżdżasz na wycieczki – krajowe ☐ (jak często)
- wyjeżdżasz na wycieczki – zagraniczne ☐ (jak często)
- chodzisz na koncerty muzyki poważnej ☐ (jak często)
- chodzisz na koncerty muzyki rozrywkowej ☐ (jak często)
- inne – jakie?..... ☐ (jak często)

17. Czy pragniesz podjąć pracę za granicami kraju?

- tak ☐
- nie ☐
- nie wiem ☐

18. Jak długo pragniesz pracować za granicami kraju?

- do 1 roku ☐
- do 3 lat ☐
- do 5 lat ☐
- przez cały czas ☐
- nie wiem ☐

19. Czym się kierujesz, podejmując decyzję o pracy za granicą kraju?

(wymień tylko jeden powód)

- brakiem pracy w kraju ☐
- brakiem możliwości rozwoju zawodowego ☐
- perspektywą wyższych zarobków ☐
- brakiem odpowiednich warunków mieszkaniowych w kraju ☐
- chęcią szybszego dorobienia się ☐
- chęcią opanowania w sposób biegły języka obcego ☐
- inny powód – jaki? ☐

.....

20. Czy pragniesz na stałe zamieszkać za granicą kraju?

- tak (w jakim kraju)..... ☐
- nie ☐
- nie wiem ☐

21. Czy chciałbyś założyć własną rodzinę ?

- nie ☐
- tak ☐

Jeżeli **tak** to kiedy - ile będziesz miał wtedy lat ?

22. Czy chciałbyś mieć dzieci ?

- nie ☐
- tak ☐

Jeżeli **tak** to ile ?

23. Czy posiadasz tzw. podwójne obywatelstwo, jeżeli tak to jakie?

- nie ☐
- tak ☐

24. Które z wartości cenisz sobie najbardziej? (wymień trzy wartości)

- miłość ☐
- radość ☐
- przyjaźń ☐
- upór w dążeniu do celu ☐
- zasady moralne ☐
- chęć pomagania innym ☐
- zdrowie ☐
- wrażliwość na cudzą krzywdę ☐
- inne – jakie? ☐

.....

25. Czy chciałbyś mieszkać:

- w mieście ☐

dlaczego?.....

- na wsi ☐

dlaczego?.....

26. Czy pragniesz zmienić miejsce zamieszkania? Jeżeli tak, to podaj nazwę miejscowości.

- nie ☐
- tak ☐(miasto ☐, wieś ☐) *zakreśl właściwe*
- nie wiem

27. Czy i kiedy uda ci się uzyskać:*(odpowiedz na każde pytanie wstawiając znak X)*

	do 3 lat	od 3 do 5 lat	od 5 do 8 lat	nigdy	nie wiem
a) interesującą pracę	☐	☐	☐	☐	☐
b) wysokie zarobki	☐	☐	☐	☐	☐
c) niezależność finansową	☐	☐	☐	☐	☐
d) samochód	☐	☐	☐	☐	☐
e) własne mieszkanie	☐	☐	☐	☐	☐

28. Jakie wykształcenie posiadają twoi rodzice?

	matka	ojciec
• niepełne podstawowe	☐	☐
• podstawowe	☐	☐
• zawodowe	☐	☐
• średnie	☐	☐
• wyższe	☐	☐
• brak rodziców	☐	☐

29. Twoje pochodzenie społeczne:

- robotnicze ☐
- chłopskie ☐
- rzemieślnicze ☐
- inteligenckie ☐

30. Ilość rodzeństwa (wpisz liczbę)

- bracia
- siostry

31. Do jakich organizacji, partii, kółek czy związków należysz?*(wymień ich nazwy)*

.....

32. Twoja płeć

- mężczyzna ☐
- kobieta ☐

33. Twój wiek (wpisz wiek)

..... lat

34. Twoje miejsce zamieszkania.

- miasto ☐
- wieś ☐

Dziękuję bardzo za wypełnienie ankiety.